

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ISSN 2149-9950

9 772149 995004

221B

2 AYLIK POLİSİYE DERGİ
OCAK-ŞUBAT 2020 SAYI: 24 FİYAT: 20TL

ÖZEL RÖPORTAJ

BRON/BROEN VE MARCELLA DİZİLERİNİN SENARİSTİ
HANS ROSENFELDT

YENİ ROMANI YANIĞI BULMAK İLE
GÜLCE BAŞER

BİR

MODERN

POLİSİYE KLASİĞİ

MARTIN BECK

SERİSİ

Atiye Netflix'te.
Netflix Vestel'de.
Vestel Berna'da.
Berna koltukta.

55 YIL SONRA MARTIN BECK SERİSİ

Bir roman serisi düşünün, serinin ilk romanı bundan 55 yıl önce İsveç'te yayımlanıyor ve o günden bugüne onlarca ülkede milyonlarca okur bu seriyi okuyor. Belirli mekânlarda, artık bir noktada standartlaşmış dedektif karakterleriyle bağını koparan bir seri bu. Sokağı anlatan, sokaktaki suçları derinlemesine inceleyen; gerçek dedektiflerle gerçeğe çok yakın bir karakolda geçen olaylar...

Martin Beck serisi, 55 yıldır dünyanın her yerinde her yaştan okuruyla buluşmaya devam ediyor. Ve uzun bir aradan sonra nihayet tekrar Türkçede. Ayrıksı Kitap, serinin ilk 3 kitabını kısa aralıklarla yayımladı. Serinin 4. kitabı yayımlanmak üzere... Bugünden bakınca çok uzak bir zamanmış gibi görünen, teknolojinin bu kadar ilerlemediği, cinayet soruşturmalarının en önemli yardımcısı DNA analizlerinin henüz mümkün olmadığı 60'lı yıllarda Martin Beck ve çalışma arkadaşları, İsveç toplumunda işlenen tüm suçlarla yüzleşiyor.

Yazarların seriyi yazma amaçları da tam olarak bu; refah toplumu olarak görünen İsveç'teki eşitsizliği ve bu eşitsizliğin yol açtığı suç olgusunu bir roman serisiyle apaçık ortaya koymak.

Biz de dergimizin bu sayısını Martin Beck serisine ayırdık. Her yaştan, her meslekten, her eğitim ve kültür düzeyinden okurumuz olduğunu bildiğimiz için serinin yazarları Per Wahlöö ve Maj Sjöwall ile aynı şeyi hedefleyerek... İstiyoruz ki Martin Beck serisiyle henüz tanışmayan okurlarımızı bu çok kıymetli eserlerle tanıştıralım, istiyoruz ki yıllar önce belki serinin bir iki romanını okuyan polisiyeseverler tekrar bu eserlerle buluşsun. Ve istiyoruz ki bizim gibi seriyi okuyan ve çok sevenler, 2020'de yaşadığımız bu gerçeklikte seriyi başka bir gözle okumak için zaman ayırsın. İşte tüm bu nedenlerle Martin Beck serisini kapağımıza taşıdık. Kitapları, yazarların neden bu seriyi yazdıklarını, Martin Beck karakterinin gastronomik tercihlerini ve bu roman serisinden ekranlara ve beyazperdeye uyarlanan eserleri dosya yazılarımızda göreceksiniz.

221B'nin 4. yaşını kutluyoruz, bağımsız ve tematik yayıncılar açısından hiçbir şeyin kolaylaşmadığı, hatta gün geçtikçe zorlaştığı bir ülkede siz okurlarımızın ilgisi ve yazarlarımızın desteğiyle 24. sayımızı yayımlıyoruz. 221B ekibi olarak bir yıldır üzerinde çalıştığımız yeni bir dergiyle, İngilizce yayınlanacak 221B e-dergisiyle yeni sayımızı kutluyoruz. Çok yakında Amazon, Magzter, Google Play gibi tüm dünyadan ulaşılabilir platformlarda yayınlanacak ilk sayımızın hazırlıkları bitmek üzere. Tüm dünyadan polisiye alanındaki önemli araştırmacılar, akademisyenler ve yazarlar İngilizce edisyonumuz için özel yazılar yazdılar. Ayrıca e-derginin ana hedeflerinden biri, Türkiye'deki nitelikli polisiye yazar ve araştırmacıların yazılarına, öykülerine yer vermek ve onları dünyada İngilizce okuyan tüm polisiyeseverlerle ve yayıncılık profesyonelleriyle buluşturmak. Farklı ülkelerdeki pek çok önemli yazarın en az bizim kadar heyecanlandığını bildiğimiz İngilizce e-dergimiz, yılda 4 sayı yayınlanacak. Böylece sadece Türkiye'de değil, dünyada da polisiye edebiyat, dizi, film, çizgi roman, akademik ve tarihi araştırmaları içeren ilk ve tek polisiye kültür dergisi olacağız.

Tüm okurlarımıza ve yazarlarımıza, yeni fikirlere çalışmamız için bizi güçlendiren destek, yorum ve eleştirileri için çok teşekkürler...

Keyifli okumalar.

221B, Sayı 24, Ocak-Şubat 2020
İki Aylık Süreli Yayın

Yayın Yönetmeni: Özlem Özdemir
ozlem@mylosyayingrubu.com

Editör:

Fulya Turhan
fulya@mylosyayingrubu.com

Ufuk Kaan Altın

kaan@mylosyayingrubu.com
Yoldaş Özdemir

yoldas@mylosyayingrubu.com

Kapak Tasarım: Cansu Özçömert

İç Tasarım: Eren Taymaz

Reklam ve Proje: Yoldaş Özdemir
yoldas@mylosyayingrubu.com

221bdergi.com | bilgi@221bdergi.com

facebook.com/221bdergi |

twitter.com/221bdergi

Online sipariş ve yıllık abonelik için:
dukkkan.mylosyayingrubu.com

Mylos Yayın Grubu Yayıncılık Danışmanlık
Hizmetleri Ltd. Şti. adına İmtiyaz Sahibi ve
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Özlem Özdemir

Adres: Caferaga Mah. Dr. Şakirpaşa Sok.
No:3/A Kadıköy - İstanbul
Tel: 0543 345 46 00

Baskı: Dünya Eko Basım
Yayın ve Dağ. Tic.ve San. A.Ş.
Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. No: 37/8
Sarıyer-İstanbul
Tel: 0212 4402424
Sertifika No: 31566

Dağıtım: Dünya Dağıtım 0 212 440 2843

221B'de yayımlanan tüm yazı, çizim ve
karakterlerin yayın hakları saklıdır. Yayınevi,
yazar ve çizerin izni olmaksızın hiçbir
yazılı, basılı ve görsel yayın organı ve sanal
ortamlarda kullanılamaz.

BAYTAN UĞUR YEM

ÖLDÜREN ROMAN

Mylos
Kitap

**YAKINDA
TÜM KİTAPÇILARDA**

221B

SAYI 24

POLİSİYE VE TARİH: İTALYAN EDEBİYATINDAN MANZARALAR.....6

BÜLENT AYYILDIZ

KOŞ STARLING 18

SUAT DUMAN

ÖYKÜ: CİCOZLAR 20

ERCAN AKBAY

DEDEKTİFLERİN ARABALARI 25

55 YIL SONRA MARTIN BECK SERİSİ NE ANLATIYOR?.....28

ÖZLEM ÖZDEMİR

MARTIN BECK NE YER, NE İÇER? 38

FULYA TURHAN

EKRANDA VE SİNEMADA

MARTIN BECK SERİSİ.....41

SÜPER KAHRAMAN DÜNYASINA İDEOLOJİK VE PSİKOLOJİK SORGULAMA: WATCHMEN 44

ÖZGÜR HÜNEL & DR. BATUHAN CANTÜRK

ED MCBAIN VE POLİS DÜŞMANI.....50

EBRU AÇIK TURGUTER

PAGANLARDAN GELEN MESAJ: DER PASS.....54

EZGİ ÖZCAN

MÜFETTİŞ MORSE NE DİNLER?.....58

ONUR BAYRAKÇEKEN

ÖYKÜ: İNTİHAR MEKTUPLARI SERGİSİ.....69

ÖZGÜR HÜNEL

POSTMODERN İŞLER.....72

ERCAN AKBAY

2020’NİN MERAKLA BEKLENEN POLİSİYE DİZİLERİ 76

ÇAYLAK KİTAP DEDEKTİFLERİ DİYOR Kİ: “BİZCE DE KATİL ÖLDÜRDÜ” 81

KİTAP DEDEKTİFLERİ

ÖYKÜ: İSTİYOR, ÇOK İSTİYOR.....86

NİHAL ORHAN

RÖPORTAJ

12

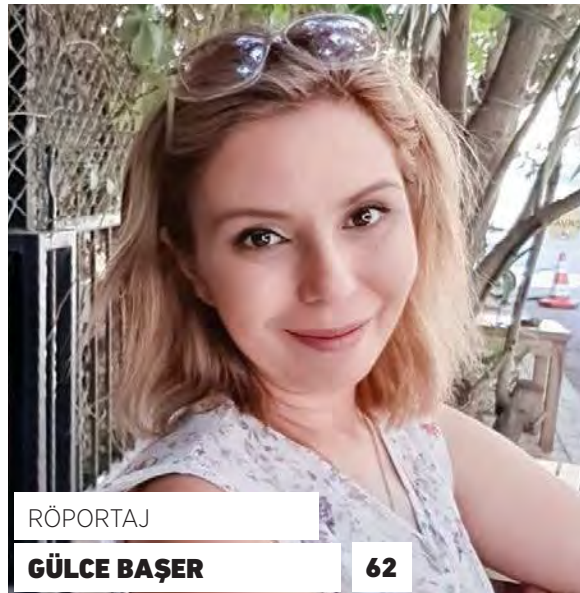
HANS ROSENFELDT

EROL ÜYEPAZARCI

**İSVEÇ’İN KOMİSER MAIGRET’Sİ
“MARTIN BECK” İN YARATICILARI:
PER WAHLÖÖ – MAJ SJÖWALL**

34

RÖPORTAJ

GÜLCE BAŞER

62

SIRR-I MÜPHEM

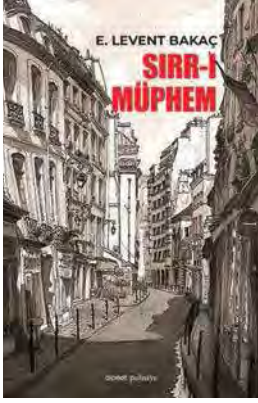
E. Levent Bakaç, Dİpnot Yayınları

Berlin ve İstanbul arasında puslu bir yolculuk... Yolculuk boyunca her iki şehrin esrarlı havasını derinden duyumsatan cadde-ler, sokaklar, manzaralar... Katman katman

bir muamma... Tam düğüm çözüldü derken ortaya çı-
kıreren başka bir bilmece...
Lübnanlı nerede? Suzan
hemşire kim? Her yeri din-
leyen, her yeri gören, her
şeyi bilen o mistik güç ne-
yin nesi? Adımlarımızı takip
edip her seferinde bize birtak-
ım yollar açarken birtakım
yolları kapayan o kudretli el?

Levent Bakaç'ın usta kale-
minden dökülen cümlelerin
yarattığı cerbezeyle katmer-

li bir bilmeceyi ilmek ilmek dokuyan, her
dönemeçte şaşırtmacalarla soluklanan "de-
ğişik" bir polisiye...

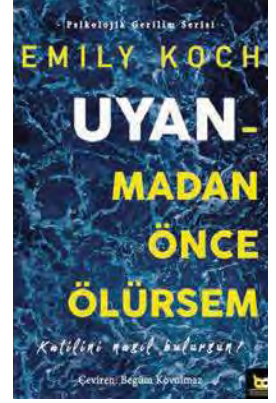
UYANMADAN ÖNCE ÖLÜRSEM

Emily Koch, Çev: Begüm Kovulmaz, Beyaz Baykus Yayınları

Alex bir süredir komada ve artık uyanma ihti-
mali hiç yok. Ne var ki etrafında olan biten her
şeyi duyabiliyor. Yaşam des-
teğinin geri çekilmesi ko-
nusunda ailesinde yaşanan
tartışmaları, arkadaşlarının
hakkında konuştuklarını,
sevgilisi Bea'nın sadakatini...
Her şeyi ama her şeyi
dinliyor Alex...

Bir zaman sonra onu koma-
ya sokan kazanın aslında
gerçekten bir kaza olmadı-
ğında şüphelenmeye başlı-
yor. Bir cinayete mi kurban
gitmiştir? Daha da kötüsü,
fail hâlâ orada yani yanın-

da. Üstelik tehlikede olan sadece kendisi de de-
ğil. Alex, onu öldürmeye çalışanların gizemini
çözmek için kalan bütün hislerini kullanmalı ve
ölmeden önce sevdiği insanları korumaya çalış-
malı. Ama nasıl?

GEÇENİN İÇİNDEN

Sarah Bailey, Çev: Pınar Polat, The Roman Yayınları

Kıdemli ve zeki dedektif Gemma Woods-
tock, Melbourne'deki en büyük cinayet va-
kaları üzerinde çalışan bir polis memuru-
dur. Cinayete kurban giden evsiz bir adam
vakasını üstlenen Gemma, öldürülen kişi
ve onun yalnızlığıyla kendi yalnız yaşamı
arasında bir bağ kurar. Ardından, geleceği
parlak bir sinema yıldızı olan Sterling Wade,
gişe rekorları kıracak yeni filminin çekimleri
sırasında öldürülür. Gemma Woodstock ve
çalışma arkadaşı Nick Fleet, aktörün haya-
tındaki ve ölümündeki gizemi çözebilmek
için bir süreliğine de olsa karakterlerindeki
farklılıkları göz ardı ederek birlikte çalışmak
zorunda kalır. Film çekimi sırasında işlenen
bir cinayette, değişik açılardan çekilen bir-
çok kamera görüntüsü varken katili bulmak
ne kadar zor olabilir? Avustralya'nın çok se-
vilen film yıldızını öldürmek isteyen kimdir?
Evsiz bir adam ve ünlü bir sinema yıldızı ara-
sında hiçbir ortak nokta yokmuş gibi görün-
se de Gemma ve Nick, bu iki adamın ölümlerine
yol açan sırları keşfetmeye çok yakındır.

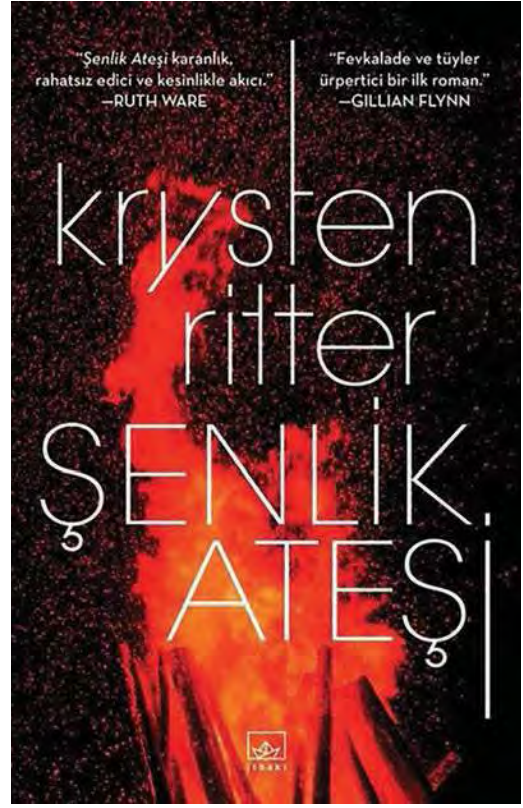
ŞENLİK ATEŞİ

Krysten Ritter, Çev: Emre Aygün, İthaki Yayınları

Abby Williams, on yıl önce nahoş anılarını toprağa gömüp, lise hayatını kâbusa çevirmiş olan insanları ve ailesini geride bırakarak büyüdüğü Barrens kasabasını terk etmiştir. Artık Şikago’da bir çevre avukatı olan Abby, şehirde güzel bir dairede yaşıyor, tatmin edici bir işte çalışıyor ve geçmişini düşünmekten kaçınıyordu.

Fakat Abby yeni bir dava yüzünden kasabası Barrens’a dönmek zorunda kalınca eski yaraları tekrar kanamaya başlar. Kasabanın belkemiği olan ve herkesin sevdiği Optimal Şirketi’ni araştırmaya gönderilen Abby, on yıl önce popüler kız Kaycee Mitchell ve arkadaşlarının sebep olduğu Barrens’ın en büyük skandalı ile şu anki soruşturma arasında garip bağlantılar bulur.

Bu skandaldan sonra ortadan kaybolan Kaycee’ye gerçekte neler olduğunu öğrenmek için çabalayan Abby hayal ettiğinden daha rahatsız edici sırları açığa çıkaracaktır: “Oyun” adında, kasabayı ve orada yaşayanları tehdit eden, tehlikeli bir ritüel. *Şenlik Ateşi*, *Jessica Jones* dizisinin başrolü Krysten Ritter’ın gizemler ve tehlikelerle bezeli geçmişine yolculuk eden bir kadının ters köşelerle dolu macerasını anlattığı, heyecan dolu ilk romanı.

ÖLÜLERİ ANMA GÜNÜ

Andreas Föhr, Çev: Saffet Günersel, Pegasus Yayınları

Herkes er ya da geç günahlarının bedelini öder...

Yıl 1945. İkinci Dünya Savaşı’nın son günleri. SS Subayı Albert Kieling, toplama kampı esiri seksen kadınla beraber son durağa ulaşip ulaşamayacakları belli olmayan bir yürüyüşe başlar. Sonun yaklaşmış olmasına rağmen zalimliğin devam ettiği bu yürüyüşte Kieling tanıdık bir yüzle karşılaşır:

Frieda Jonas.

Kırk yedi yıl sonra...

Dağdaki bir otelde gerçekleşen bir partide genç komiser Wallner, eski bir şapelin bodrumunda bir kadın cesedinin bulunduğunu öğrenir. Bu bilgi çevredekilerin gözünde bir meczup olan ve bölge polisince iyi tanınan Thomas Nissl’den gelse de Wallner, meslektaşı Kreuthner ile birlikte bu olayı iyice araştırmaya karar verir. Bahsedilen yere ulaştıklarında taşlarla bezenmiş cam bir tabutun içinde, kafasında kurşun deliği olan bir iskelet bulurlar. Lahitin üzerindeki tarih ve yer göz önüne alındığında cinayetin İkinci Dünya Savaşı sonlarında gerçekleşmiş olduğu sonucuna varırlar. Olayın iç yüzünü araştırırken savaştan son günlerinden beri gömülü olan bir sırda dair bilgiler ortaya çıkar. Fakat onlar suçluyu bulmaya yaklaştıkça beraberinde gelen sorular da artar.

CEVİZ ADAM GİTTİ

Onur Birgül, Potkal Kitap

İnsanın yaşamı normal bir günde, ummadığı bir anda değişebilir mi? Suç nedir, ne değildir? Suç bize anlatıldığı kadar gösterişli midir? Gözü kara polisler, dâhi dedektifler, zeki katiller, yetenekli hırsızlar... Yoksa suç sıradan insanlara ait bir acizlik midir?

Gerçeklikten uzak, karizmatik suç öykülerinin aksine, suçun çaresizliğini ve yıkıcılığını bulabileceğiniz sürükleyici bir roman *Ceviz Adam Gitti*.

POLİSİYE VE TARİH:

İTALYAN
EDEBİYATINDAN
MANZARALAR

İtalyan polisiye edebiyatının son yıllardaki çizgisine bakılacak olursa bir “yüzleşme” hatta bir “katharsis” durumundan söz etmek yanlış olmaz. Bu yüzleşme-arınma niteliği gösteren polisiye edebiyatın şüphesiz temel beslenme noktası İtalya tarihidir.

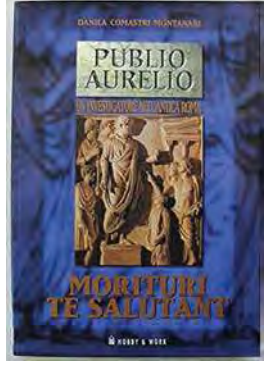
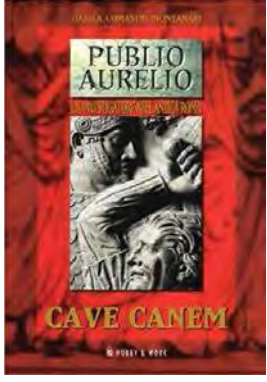
İtalya’da polisiye edebiyat sözkonusu olduğunda bazı ana konuların ve anlatıları oluşturan benzer unsurların varlığı ilk bakışta göze çarpar. İlk çıkış dönemlerinden itibaren İtalya’da polisiye edebiyat, sosyolojik ve tarihsel bir nitelik gösterir; diğer bir deyişle polisiye anlatı salt bir gizem ve bulmaca değil, toplumun tarihsel yapısını, sosyolojik özelliklerini ve bir ülkenin geçmişini anlatan türden bir edebiyattır.

Tarih ve polisiye edebiyat, kavramsal olarak iki farklı dünyaya ait gibi görünse de ortak noktaları vardır; ele aldıkları konular neredeyse aynıdır: Ölüm, hastalık, bilginin ve gücün tekelleşmesi, terör, şiddet, gücün farklı kullanımları gibi ortak çalışma alanları mevcuttur.² Diğer yandan tetkik usulü de benzerlik gösterir: Akla dayalı bir araştırma süreci, diğer bir deyişle görünürdeki olayın ardına saklanmış (veya bilmeden de olsa gizlenmiş) gerçekler, nedenlerdir sözkonusu olan. Ortaya çıkışı itibarıyla bir bulmaca/bilmece, okur-yazar arasındaki çetrefil bir mücadele olarak nitelik gösteren polisiye roman, “kara roman”a evrilmesi neticesinde tarihin, hatırlamanın/belleğin ve politik-sosyal sistemlerin aksamalarının, yanlış işleyişlerinin eleştirisine imkân yaratan bir kimliğe bürünür.³ Nitekim tarih ve polisiye aynı noktada buluşur: Temel ilke, gerçeğin arayışıdır.

İtalyan polisiye edebiyatının son yıllardaki çizgisine bakılacak olursa bir “yüzleşme” hatta bir “katharsis” durumundan söz etmek yanlış olmaz. Bu yüzleşme-arınma niteliği gösteren polisiye edebiyatın şüphesiz temel beslenme noktası

İtalya tarihidir. Yalnızca türün hâkim örnekleri değil, Umberto Eco gibi çok daha farklı bir edebiyat anlayışına sahip yazarların eserlerinde de polisiye ve tarih arasında yoğun hatta organik olarak tanımlanabilecek bir bağ mevcuttur.

Umberto Eco’dan başlayarak Andre Camilleri, Carlo Lucarelli, Maurizio De Giovanni, Giulio Leoni, Lorian Macchiavelli gibi farklı polisiye yazarları sıklıkla tarihi olaylardan, tarihin kendisinden bir esinleyici olarak faydalanmışlardır. Adı geçen bu yazarların eserlerinde sözkonusu olan tarihin bir arka plan olarak kullanılması değil, tarihin polisiye anlatının temel unsurlarından biri konumuna yükseltilmesidir. Bir başka ifadeyle tarih (kimi zaman tek tek tarihi olaylar, bazen de bir bütün olarak bir dönem) araştırma/soruşturma ve çözüm/çözülme süreci gibi ana polisiye edebiyat unsurlarının işlerliğini artıran bir konuma yükselir. Suç unsurunun aydınlatılmasında ve suçlunun yakalanmasında kullanılacak yöntemlerin çerçevesinin belirlenmesi hususunda tarih, başat unsur olarak karşımıza çıkar. Bu nedenle soruşturmacı/araştırmacı figürünün de niteliğini belirler. Dolayısıyla tüm bu niteliklerle tarih, polisiye için vazgeçilmez bir tamamlayıcı olarak karşımıza çıkar. İtalyan polisiye edebiyatının tarihle ilişkisine dair bu değerlendirmenin (bir anlamda sınıflandırmanın) çıkış noktası tarihsel dönemlendirmedir. Bu nedenle İtalya tarihinin ve genel anlamda da Batı temelli tarihi dönemlendirmenin takip edilmesi, İtalyan polisiye edebiyat eserlerini tarihsel bağlamda doğru noktaya yerleştirmek açısından faydalı olacaktır.

Tarihsel bağları bakımından kökenleri Roma İmparatorluğu'na dek uzanan bir ülke olarak İtalya için bu büyük mirasın, polisiye'nin bir parçası olmaması düşünülemez. Roma İmparatorluğu, İtalyan polisiye edebiyatı için oldukça besleyici bir kaynaktır. Örneğin Danila Comastri Montanari'nin *Mors tua, In corpore sano* ve *Cave canem* gibi eserleri, Romalı soylu senatör Publio Aurelio Stazio figürünü başkahraman ve soruşturmacı olarak gördüğümüz tarihsel polisiyelerdir.

Montanari ile beraber Antik Roma'nın görkemi etrafında şekillenen polisiye nitelikli eserler veren bir diğer isim de Luigi De Pascalis'tir. Özellikle yaratmış olduğu Caio Celso isimli soruşturmacı figürüyle edebiyat dünyasında haklı bir yer edinir: *Il Signore delle Furie Danzanti. La prima indagine di Caio Celso* (2006), *La dodicesima*

Sibilla. Un'indagine di Caio Celso (2009) ve *Rosso Velabro* (2010) polisiye romanlarının başkahramanı Caio Celso'dur. Yazar, genellikle MS 4. yüzyılı arka plan olarak kullanır. Bu ikiye bölünmüş bir imparatorluğu zamansal ve mekânsal arka plana yerleştiren eserleriyle bir anlamda geçmişe ve Roma İmparatorluğu'nun görkemine duyulan merak duygusunu okura aktarır.

Eski Roma ile bağlantılı olarak İtalyan polisiye edebiyatına renk katan yazarlardan bir diğeri de Rosario Magri'dir. 1982 yılında yayımladığı *Il medico delle isole* ile bize araştırmacı olarak Claudio Galeano'yu sunar; bir doktor olan Galeano üzerinden Roma İmparatorluğu'nun MS 2. yüzyıldaki durumunu gözler önüne serer. Daha sonra *La statua d'oro* (1984), *Il sale in bocca* (1990) ve *Indagine sulla morte di uno schiavo* (1991) romanlarıyla tarih ve polisiye düzleminde eserler verir. Yazarın polisiye romanları, esas itibarıyla sosyolojik yönü ağır basan eserler olmakla birlikte Roma geleneklerinin yozlaşmasını yansıtmak ve imparatorluğun içinde kaybolduğu suç dünyasını okuruna hissettirmektedir.⁴ Bununla beraber Magri, geçmiş

ve bugünü kıyaslar; bir anlamda Antik Roma ve günümüz İtalya'sının yozlaşmasını ve gücün kötüye kullanımının örneklerini betimler.⁵

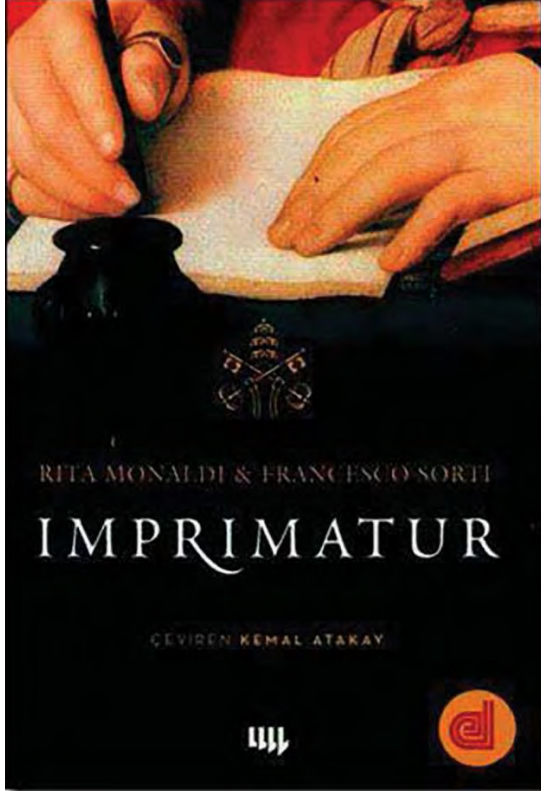
Dönem olarak bakıldığında ortaçağın da İtalyan polisiyesi için vazgeçilmez bir unsur olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Bu döneme ilişkin en dikkat çekici örnek, şüphesiz Umberto Eco ve *Gülün Adı* adlı eseridir. (Bu eser ve Eco ile ilgili literatürde çok sayıda kapsamlı çalışma olduğundan burada detaylarını irdelememek tekrara girmek açısından yerinde olacaktır.) Bununla birlikte ülkemizde çok tanınmasa da yine ortaçağı kullanan ve eserlerinin başkahramanı ünlü İtalyan şair Dante Alighieri olan Giulio Leoni de ilgi çekici bir yazardır. Dilimize birkaç eseri kazandırılmış olan Giulio Leoni

çift yönlü bir okuma deneyimi sunar: Bir yanda polisiye edebiyat, diğer yanda edebiyat tarihine yaraşır şekilde biyografi anlatımı olarak değerlendirebileceğimiz bir tutum mevcuttur. Dante Alighieri'yi bir polisiye edebiyat kahramanına dönüştüren Leoni, ortaçağı, eserlerinin temel uzamı olarak kullanmakla birlikte polisiedeki en önemli öğelerden biri olan suç unsurunun niteliğini de ortaçağ algısı ve düşüncesi belirler. Dante Alighieri'nin yadsınamaz önemi onu pek çok farklı romanın da kahramanı yapar: Yalnızca İtalyan polisiye edebiyatında değil, tüm dünya edebiyatında sıklıkla kendisine

yer verilen bir figürdür, bu hususta bariz bir örnek olarak Dan Brown ve *Cehennem* adlı eserini anmak yerinde olacaktır. Bununla birlikte Francesco Fioretti'nin *Il libro segreto di Dante* adlı eseri de Dante Alighieri-polisiye-ortaçağ üçgeninde gelişen olayları barındırması açısından kıymetlidir.

Tarih ile polisiye bağlamında isimleri anılması gereken yazarların başında şüphesiz Rita Monaldi ve Francesco Sorti de gelmektedir. Ülkemizde de oldukça iyi tanınan ve yazdıkları *Imprimatur*

(2002), *Secretum* (2005), *Veritas* (2006) romanlarıyla çok sayıda okura ulaşan bu ikili, tarih-polisiye arasındaki bağlantıda Rönesans ve Barok dönemi İtalya'sını ele almaları açısından oldukça önemlidirler. Eserleri dilimize de kazandırılan ve yüksek satış rakamlarına ulaşan bu ikilinin daha çok gizem temelli romanları, Roma İmparatorluğu'ndan sonra İtalya yarımadasının en görkemli dönemi olarak tanımlanabilecek Rönesans ve Barok dönemini zamansal arka plan olarak kullanmaları açısından diğer eserlerden ayrılmaktadır.

Tarih ve polisiye ilişkisi sözkonusu olduğunda gündeme gelmesi kaçınılmaz olan bir isim de şüphesiz Lorian Macchiavelli'dir. Öncelikle 1983 yılında yayımlanan, ardından 2001 yılında yeniden basımı gerçekleştirilen *La balla delle scarpe di ferro* eseri önemli bir örnek oluşturur.⁶ Bu eserde hikâye, Bolognalı işçi sınıfı etrafında döğümelenir: Macchiavelli kendisini var eden Bologna şehrinin tarihini ön plana koyar ve 1800'lerin sonlarından bir kesit sunarken polisiye anlatı türünü tarihsel koşulların altını çizmek ve geride/gölgede bırakılmışları yeniden gün yüzüne çıkarmak amaçındadır. Tarihe tutkusunu polisiye yeteneğiyle birleştiren Lorian Macchiavelli birkaç eser kaleme alır: *Macaroni* (1997), *Un disco in patterns* (1998) ve *Questo sangue che sporca*

Unutulmamalıdır ki polisiye anlatıyı yadırgama, İtalya'da eleştirmenler arasında halen yaygındır. Ayrıca Mussolini döneminde polisiye edebiyatın yasaklanması da günümüz polisiye yazarları için bir meydan okuma olarak da değerlendirilebilir.

la terra (2001).⁷ Bu üç polisiye roman, İtalya'nın farklı dönemlerini aydınlatır; öyle ki 1938'den 1970'li yılların sonuna uzanan bir zaman çizgisinde bir ülkenin ve bir toplumun değişimine, suç ile suçlu olgusunun dönüşümüne dair detaylı bilgiler sunar. Bu dönüşümü küçük bir kasabanın gözünden sunmasıyla da Macchiavelli, aslında toplumu dışarıdan gözetim altında tutan bir gözlemci edasıyla tespitlerde bulunur.

Günümüz İtalyan polisiye edebiyatının en çok ilgi gösterdiği tarihsel dönemlerin başında ise Mussolini dönemi İtalya'sı gelmektedir. Mussolini yönetimindeki ülkenin yaşadıkları pek çok farklı polisiye yazarı için esin kaynağı teşkil etmektedir. Bu noktada, tarihsel dönem yalnızca bir esin kaynağı değil, aslında bir çeşit "yüzleşme süreci" olarak da yorumlanabilir. İtalyan toplumunun kendi tarihlerine ve sosyokültürel geçmişlerine yönelik bu "katharsis" düşüncesi, polisiye edebiyat eserlerinin satışını da olumlu etkilemiş, polisiye edebiyatın yalnızca gençler ve yazları plajda keyifli vakit geçirmek isteyen bir kitleden yaşlıların ve ciddi edebiyatın da konusu haline gelmiştir. Çünkü genel itibarıyla bakıldığında İtalya'nın en sancılı dönemlerinden biri olarak tanımlanabilecek "faşizm" ve Mussolini yönetimi, aslında sadece kısa bir tarihsel süreç değildir; Mussolini'nin vurguladığı gibi Roma İmparatorluğu'nun görkemine yeniden erişmek anlamını da barındırmaktadır. Dolayısıyla Carlo Lucarelli, Maurizio De Giovanni gibi İtalyan polisiye yazarlarının, bu dönemi tarihsel arka plan hatta bir esin noktası olarak ele almaları şaşırtıcı değildir.

1990'larda ilk kitabını kaleme alan Carlo Lucarelli'nin en dikkat çekici hikâyeleri, faşist dönem İtalya'sında "Repubblica di Salò" döneminde, diğer bir deyişle 1943-1945 yılları arasındaki Hitler ile Mussolini kontrolündeki politik dönemde polisiye maceralar peşinde koşan Komiser De Luca'ya ait olanlarıdır. Kısaca söylenecek olursa De Luca'nın soruşturmaları bir yandan sosyal, diğer yandan da zamansal arka planı oluşturur. Diyebiliriz ki Carlo Lucarelli, karakteri De Luca aracılığıyla İtalyan toplumunun geçmişine ayna

Carlo Lucarelli

tutar ve okurunu bir çeşit yüzleşmeye -bazıları için bir “katharsis” bazıları içinse bir “lanetlenme ve dışlanma”- zorlar. Bu noktadan bakıldığında, Carlo Lucarelli’nin yetenekli bir yazar olarak üçlü bir anlatım sistemi kullandığı açıkça görülür. Bu üçlü anlatı katmanını şu şekilde sıralamak mümkündür: Komiser De Luca’nın maceraları, faşist dönemin olayları ve gelişmeleri -bu noktada Lucarelli gerçek tarihsel olaylardan, gazete yazılarından, tarih kitaplarından ve dönemin tanıklıklarından faydalanır-, son olarak keşişme noktası ise polisiye anlatı mekanizmasını çalıştıran suç ve suçlunun takibi.⁸ Lucarelli bu üç katmanlı anlatı sistemiyle okuruna tarihi, duygusal yönden yeniden deneyimletmeyi, zihinsel açıdan ise bir bulmaca peşinde polisiye hikâyeyi takip ettirmeyi amaçlar.

Son dönemin en popüler polisiye yazarı Maurizio De Giovanni’nin ilk romanı *Il senso del dolore-L’Autunno del commissario Ricciardi* bize Komiser Ricciardi’yi tanıtır. Romanın tarih bağlantısı oldukça dikkat çekicidir: Faşist dönem İtalya’sı temel düzlemi oluşturur. Daha sonraları bir seriye dönüşecek bu maceraların ilki için takvim yaprakları 1931’i işaret etmektedir. İtalya’da Mussolini, 1923 yılında başa geçmiştir ve Ricciardi’nin soruşturma yürüttüğü dönemde Mussolini yönetiminin dokuzuncu yılı neredeyse tamamlanmaktadır. De Giovanni, tarihsel arka planı detaylı bir şekilde işleyerek, eserinde polisiye kurgunun bir parçası haline

getirir. Böylelikle sosyolojik ve kültürel anlamda tamamlayıcı bir katman oluşturarak Komiser Ricciardi’yi İtalya’nın vicdanının bir alegorisi olarak sunar. Örneğin Mussolini yönetimiyle ilgili olarak vicdan muhasebesini, ince bir alaycılıkla İtalya’nın tarihsel kökenlerine bağlayan yazar, (burada Rönesans’ı gerçekleştirmiş olmaktan duyulan bir gurur da halen sezilmektedir) Komiser Ricciardi aracılığıyla şu fikirleri aktarır: “(...) vatanın iyiliği için çalışacak olan Duce’nin ve yöneticilerin seçimlerine güvenmek gerekliydi; gelecekte dünyanın en iyileri arasında yer almak için şimdiden yapılması gereken fedakârlıklar vardı. Çünkü bu, İtalya’nın kaderiydi, ta Roma zamanlarından beri; insanlığın iyiliği için hükmetmek. İtalyan oldukları için gurur duymaları ve güvenle bu fedakârlıkları kabullenmeleri gerekliydi: kader gerçekleştiğinde, zenginlik ve varsıllık olacaktı.”⁹

Toplumsal baskı altında kaldığı ve sosyokültürel yapının köklü bir değişime uğratıldığı bu dönemlerle yüzleşme, entelektüelin görevi olarak karşımıza çıkar. Bir yandan da şüphesiz polisiye edebiyatın, edebiyat çevrelerindeki konumunu değiştirir ve polisiyeyi ciddi edebiyat konumuna yükseltir. Unutulmamalıdır ki polisiye anlatıyı yadırgama, İtalya’da eleştirmenler arasında halen yaygındır. Ayrıca Mussolini döneminde polisiye edebiyatın yasaklanması da günümüz polisiye yazarları için bir meydan okuma olarak da değerlendirilebilir.

Buna ilaveten tarihsel süreç bağlamında özellikle İtalya’nın “kurşun yıllar”ı olarak tanımlayabileceğimiz “anni di piombo” önemli bir örnek oluşturmaktadır. Leonardo Sciascia, Lorian Macchiaveli, Giancarlo De Cataldo, Carlo Lucarelli gibi İtalyan polisiye yazarlarının eserlerinde bu tarihsel sürecin önemli yer teşkil ettiğini söylemek yanlış olmaz. Bu

**Eklenmesi gereken nokta, modanın ülkesi olan
İtalya’da polisiye edebiyatın da bir modası
olduğudur; tıpkı günümüz İtalyan polisiyesinin
yakın dönem tarihi olaylara yönelmesi gibi.**

döneme bakıldığında, 1978-Aldo Moro’nun kaçırılması ve öldürülmesi; 1979-araştırmacı gazeteci Mino Pecorelli’nin infazı; 1980-Bologna’da düzenlenen terör saldırıları; 1981-Papa II. John Paul’un suikaste uğraması, yaşanan hükümet krizleri gibi kritik öneme sahip olayları görmek mümkündür. Nihayetinde bir geçiş dönemi olarak tanımlayabileceğimiz bu sancılı yıllar aslında modern İtalya’nın da oluşum sürecini gözler önüne serer. Her ne kadar roman (diğer bir deyişle kurgu) olarak adlandırılırsalar da bu polisiyeler, İtalyan gerçekliğini yakından tanımak için iyi birer kaynaktır. Çünkü romanları kaleme alan polisiye yazarları, bu gerçeklikleri ilk elden deneyimlemiş veya döneme tanıklık etmiş kişilerdir.

Görüldüğü üzere İtalyan polisiye edebiyatı-tarih ilişkisi oldukça verimlidir ve bir ülkenin toplum ile geçmişini anlama hususunda olumlu sonuçlar doğurmuştur. Ne var ki tüm olumlu özelliklerin yanında olumsuz noktalar da mevcuttur. Eklenmesi gereken nokta, modanın ülkesi olan İtalya’da polisiye edebiyatın da bir modası olduğudur; tıpkı günümüz İtalyan polisiyesinin yakın dönem tarihi olaylara yönelmesi gibi. Zira İtalya’da polisiye edebiyatın halen ciddi bir edebiyat türü olarak kabul edilebilmesi için genellikle sosyolojik yapıyı ve tarihi/geçmişi irdelemesi gerektiği fikri ağır basmaktadır. Öyleyse denebilir ki İtalyan polisiye edebiyatı bugün içinde olduğu durumda, polisiye-tarih arasındaki ikilemde dengesini zorlukla koruyan bir yapıdadır. Bunun sonucunda polisiye romanlar gittikçe polisiye mekanizmasını ve merak unsurunu kaybetmekte, yerine tarihsel anlatımı koymakta ve zekâya hitap eden bir tür olmaktansa duygulara hitap eden bir yönelim sergilemektedir.

KAYNAKÇA

De Giovanni, Maurizio. *Il senso del dolore-L’Autunno del commissario Ricciardi*, Einaudi, Milano, 2006.

Orlandi, Daniela. “Un successo di ‘genere’: il commissario Bordelli di Marco Vichi”, *Italica*, Vol. 84, No. 4, 2007, pp. 770-780.

Milanesi, Claudio. *Il romanzo poliziesco, la storia, la memoria*. Centre Aixois D’études Romanes Astræa Editrice, Bologna, Italia, 2009.

Crovi, Luca. *Tutti i colori del giallo*, Marsilio Editore, Venezia, 2002.

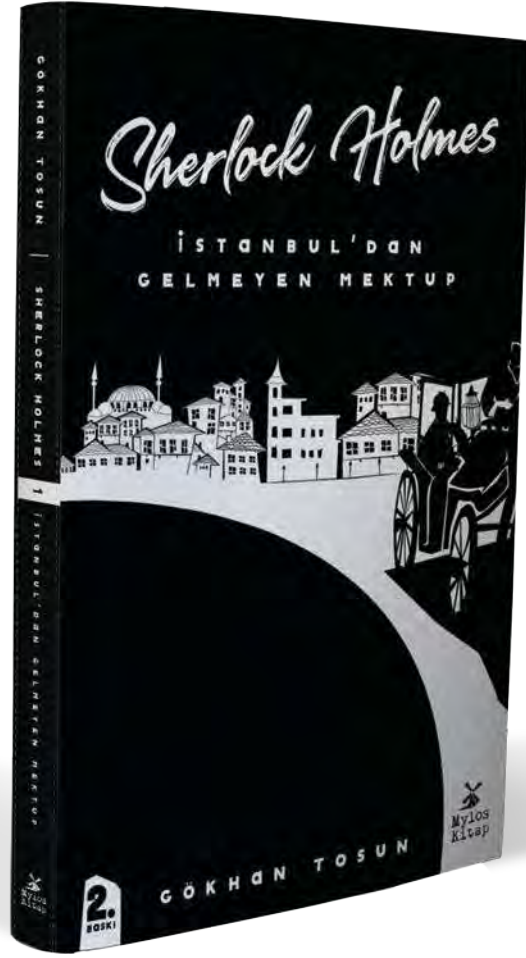
De Lorenzis, Tommaso. “La Storia tra giallo e noir” içinde *Atlante dei movimenti culturali contemporanei dell’Emilia-Romagna. 1968-2007. Vol. 2: Narrativa*. CLUEB, Bologna, 2007.

Bacchereti, Elisabetta. *Carlo Lucarelli*, Fiesole, Firenze, 2004.

Yararlanılan bu kaynaklara ek olarak polisiye ve tarih ilişkisine ilişkin, İtalyan edebiyatını derinlemesine inceleyen en önemli kaynaklardan biri için bakınız: Pezzotti, Barbara. *Investigating Italy’s Past Through Historical Crime Fiction, Films, and TV Series: Murder in the Age of Chaos*. New York, Palgrave Macmillan, 2016.

NOTLAR

- 1 Milanesi, Claudio. *Il romanzo poliziesco, la storia, la memoria*. Centre Aixois D’études Romanes Astræa Editrice, Bologna, Italia, 2009, s. 16.
- 2 A.g.e., s. 16.
- 3 Crovi, Luca. *Tutti i colori del giallo*, Marsilio Editore, Venezia, 2002, s. 171.
- 4 A.g.e., s. 171.
- 5 A.g.e., s. 167.
- 6 A.g.e., s. 169.
- 7 Orlandi, Daniela. “Un successo di ‘genere’: il commissario Bordelli di Marco Vichi”, *Italica*, Vol. 84, No. 4, 2007, s. 775.
- 8 De Giovanni, Maurizio. *Il senso del dolore-L’Autunno del commissario Ricciardi*, Einaudi, Milano, 2006, s. 108.

Sherlock Holmes

İSTANBUL'DAN
GELMEYEN MEKTUP

GÖKHAN TOSUN

2.
BASKI

Mylos
Kitap

HANS ROSENFELDT

“YAZARLIK, PEŞİNDE KOŞTUĞUM BİR İŞ DEĞİLDİ; ONA SÜRÜKLENDİM BEN”

Pek çoğumuz için unutulmaz ve özgün dedektiflerden Saga Norén’in yaratıcısı, *Bron/Broen* (The Bridge) ve *Marcella* dizilerinin senaristi; Sebastian Bergman roman serisinin yazarlarından Hans Rosenfeldt ile yıllardır istediğimiz röportajı sonunda yapabildiğimiz için mutluyuz. Rosenfeldt ile günümüz polisiye dizi ve filmlerindeki kadın karakterleri etkileyen Saga Norén’i, dizi ve roman çalışmalarını konuştuk. Ve elbette polisiye dizi/film senaryosu yazmak isteyenler için önerilerini de...

TV ve radyo programlarından dizilere ve edebiyata uzanan bir kariyeriniz var. Öncelikle senaristliğe nasıl başladınız, sizi harekete geçiren ilk duygu neydi? Ve polisiyeye dair ilginiz nasıl başladı?

Yazmaktan ve hikâyeler anlatmaktan hep hoşlandım ama epey bir zaman yazar değil, aktör olmak istedim. Aslında 20’li yaşlarımda birkaç yıl aktörlük de yaptım ama oyunculukta gerçekten kötüydüm. Bunu tiyatrodaki meslektaşlarım benden önce fark etmişti. Böylece bana okunmak, düzenlenmek ve uyarlanmak üzere senaryolar vererek beni sahneden mümkün mertebe uzak tutmaya çalıştılar. Neyse ki en sonunda tiyatroyu bırakıp oyunculuk hayallerimi gömdüğümde, bir radyo programında yazarlık işi bulacak kadar şanslıydım. Ardından televizyonda çalışan bir arkadaşım, henüz yeni başladıkları bir

TV dizisi için yazar aradıklarını söyledi. Başvurdum, bazı deneme sahneleri yazdım ve işi aldım. Anlaşıldı ki bu işte iyiymişim. Böylece daha çok senaryo işi almaya başladım ve yazar oldum. Yani yazarlık, peşinde koştuğum bir iş değildi; ona sürüklendim ben.

Polisiye ve korkuyla ise küçük yaşlarımdan beri ilgiliyim. Muhtemelen fazla küçük olduğum yaşlarda polisiye romanlar okur; korku ve polisiye dizileri izlerdim. Bu türe hep bir çekim ve sevgi besledim.

***Bron/Broen* unutulmaz polisiye dizilerden biri oldu, hatta kısa zamanda klasikleşti. Uyarlamaları da yapıldı. Bir senarist olarak bu projeyi ilk düşündüğünüzde başlangıç cümleiniz neydi? *Bron/Broen* macerası sizin için nasıl başladı?**

BRON | BROEN

Martin Rohde

Saga Norén

İsveçli yapım şirketi Filmlance, iki meslektaşım-
la beraber bana, yarısı Danimarka'da yarısı İs-
veç'te geçen 10 bölümlük bir polisiye dizi yazıp
yazamayacağımızı sordu. O bölgede zaten bir
proje geliştirmişlerdi ama bu proje yürümemişti,
haliyle iptal etmek zorunda kaldılar. Ama bölge-
sel finansmana sahiplerdi ve halihazırda bir Da-
nimarka televizyonuyla ortak yapım konusunda
görüşme halindelerdi. Bu yüzden yeni bir diziye
ihtiyaçları vardı. 10 saat süren bir polisiye oldu-
ğu ve yarısı İsveç'te yarısı Danimarka'da geçti-
ği sürece istediğimizi yapabiliydik. İşte o zaman
Bron/Broen dizisini yaptık.

Saga Norén, polisiye dizi ve sinema tari-
hindeki en özgün kadın dedektiflerden biri.
Sadece mesleğini yapan, anaç ve sevgi dolu
olan, kısacası çok da özgün olmayan kadın
karakterlerin yerini, ilginç özellikleri, gizem-
li bir geçmişi olan kadın karakterler aldı. Saga
Norén'i yaratırken nelerden ilham aldınız, ge-
çen yılların ardından yarattığınız bu karakter-
in dünyadaki pek çok senariste, yapımcıya
ve yaratıcıya ilham olması, daha özgün kadın
karakterlerin yazılabileceğini göstermesi size
neler düşündürüyor?

Saga başta Martin'in karşıtı olarak yaratıldı.
Önce Martin'i yaratmıştık çünkü onu kimin can-
landırmasını istediğimizi biliyorduk. Martin'i

***"Saga başta Martin'in karşıtı olarak yaratıldı.
Önce Martin'i yaratmıştık çünkü onu kimin
canlandırmasını istediğimizi biliyorduk.
Martin'i meslektaşlarına karşı açık, her
konuda konuşmaya elverişli, sıcakkanlı,
böyle sarılmalık bir aile insanı olarak
tasarladığımızdan onun kutupsal karşıtı olacak
birini istedik. İhtiyacımız da vardı böyle bir
karaktere. Aklıma, sosyal becerilerden tamamen
yoksun bir kadın dedektif yaratmak geldi. İşte
Saga Norén böyle doğdu."***

meslektaşlarına karşı açık, her konuda konuş-
maya elverişli, sıcakkanlı, böyle sarılmalık bir
aile insanı olarak tasarladığımızdan onun ku-
tupsal karşıtı olacak birini istedik. İhtiyacımız da
vardı böyle bir karaktere. Aklıma, sosyal beceri-
lerden tamamen yoksun bir kadın dedektif ya-
ratmak geldi. İşte Saga Norén böyle doğdu. Bu,
ona ayırt edici karakter özellikleri verdi, bir çeşit
kolay fark edilebilir kişilik. Ancak sadece buna
çalışmak onu tek boyutlu yapardı; bütünlüklü
bir kişi yaratmak için Saga'yı sosyal uyumsuzlu-
ğunun ötesinde detaylandırdık. Ona bir geçmiş,
bir travma, bazı sırlar, biraz soğuk ve duygusuz

“Eğer yaratımlarım Saga Norén ve Marcella, bu endüstrideki insanların komplike, ayrıntılı bir kadın protagonist ile de çok izlenen bir dizi yapılabileceğini anlamalarını sağladıysa bundan mutluluk duyarım. Artık daha çok dizide kadın başroller görüyoruz ama alınacak daha çok yol var.”

görünebileceğini bildiğimizden epey temelde duygular verdik. Ancak onun karakterine ilham olan belirli biri ya da bir şey yok; sadece yaratabileceğimiz kadar bütünlüklü ve ilginç bir karakter yaratmak istedik.

Eğer yaratımlarım Saga Norén ve Marcella, bu endüstrideki insanların komplike, ayrıntılı bir kadın protagonist ile de çok izlenen bir dizi yapılabileceğini anlamalarını sağladıysa bundan mutluluk duyarım. Artık daha çok dizide kadın başroller görüyoruz ama alınacak daha çok yol var.

Bron/Broen dizisini modern klasiklerden biri yapan, sadece karakterlerin derinliği ve özgünlüğü değil bence. Dizinin her sezonunda işlenen polisiye vaka da merak duygusunu sürekli diri tutuyor ve gizem çözüldüğünde seyircide hayal kırıklığı yaratmıyor. Bunu nasıl sağlıyorsunuz ve senaryonun matematiğini kurarken en çok nelere dikkat ediyorsunuz?

Suçlu kurgularken hep ekip olarak çalışırız. Sürecin başında katilimizin, hikâyenin antagonistinin kim olduğuna ve bu suçu neden işlediğine karar veririz. Bu, katilin açıklanmasına kadar olan bölümlerde yaptığımız her şeyin işin sonunda bir anlam ifade etmesini sağlar. Ardın-

dan bütün sezon için bir tema buluruz. Birçok destekleyici karakter içeren çok kurgulu bir diziyiz. Bütün karakterlerin ve kurguların tutarlı olduğundan emin olmak için hikâyedeki her B, C ve D kurgusu temaya uymalı. Uymazsa onu kullanmayız. Sonrası yeterince hile (ilgiyi başka yöne dağıtmak anlamında bu), destekleyici karakter, ilginç yan hikâye, gizem, epeyce ceset ve tüm bunları bir araya getirmek için durmadan çalışmaktır. İyi olduğum bir iş varsa o da çok kurgulu ve 10 saatlik bir polisiye diziyi kafamda çözümlenektir.

Bron/Broen dizisinin veda etmesi, tüm dünya-daki izleyicileri üzdü... Bir zaman sonra tekrar başlama ihtimali var mı? Ya da Saga Norén'in maceralarını romanlarla devam ettirmeyi düşünüyor musunuz?

Asla asla dememelisin ama şu an diziyi yeniden canlandırmak gibi bir planımız yok. Şahsen zamanında durduğumuzu düşünüyorum; beşinci, altıncı, yedinci sezonunda zirvesinde olan pek az dizi var. “Eh, bir zamanlar iyiydi!” dediğiniz dizilerden biri olmak istemedik. Yani şimdilik Saga Norén'in dönmesine dair bir plan yok, roman biçiminde olsa bile...

Marcella'nın da yaratıcısısınız. Bu kez Nordik coğrafyada değil, Londra'da geçen bir polisiye hikâye anlatıyorsunuz. Yine özgün bir kadın karakter, başkahraman. Dizinin 3. sezonu da Şubat 2020'de yayında olacak. Marcella, sizin için neler ifade ediyor?

Marcella benim için harika bir tecrübeydi. İlk defa İsveç dışında çalışma fırsatı buldum; hem de biz İsveçlilerin üst seviye dizi yapımcısı olarak gördüğümüz İngiltere'de. Marcella sayesinde harika insanlarla çalıştım, birçok yeni arkadaşım oldu ve dizi Netflix tarafından alındıktan sonra yeni ve çok daha geniş bir seyirci kitlesine ulaştım. Bron/Broen birçok başka ülkeye satılmıştı

ama *Marcella* ilk uluslararası dizim gibi hissettim ve *Marcella* bana yurtdışında çalışmaya devam etme fırsatı verdi.

İngiltere’de işlenen suçlar, oradaki polis departmanı, iş işleyişe dair hâkimiyet kurmak çalışma biçiminizde ya da ön hazırlık döneminde farklılıklar yarattı mı?

Çalışma şeklim İsveç’tekiyle aynıydı. Sürecin nasıl olmasını istediğimi soran ve süreci benim isteklerime göre uyarlayan bir yapım şirketiyle, *Buccaneer*’la çalıştığım için şanslıydım. En büyük farklılık, araştırma sahasıydı. İngiltere’deki polis işleriyle ilgili neredeyse hiçbir şey bilmediğimden öğrenmem gereken çok şey oldu.

Sherlock Holmes’ten bugüne dedektif kavramı ve profili çok değişti. Bunda elbette bilimsel ve teknolojik gelişmelerin de çok önemli bir yeri var. Martin Beck serisinin geçtiği yıllarda ABD’den bir kargoyu birkaç hafta beklemek zorunda kalan dedektiflerden dünyanın her yerine anında ulaşabilen, teknoloji ve bilim sayesinde tüm ipuçlarını hızla sonuca ulaştırabilen dedektiflere geldik. Hem bir edebiyatçı hem de bir senarist olarak dedektif profilinin değişimine dair siz neler söylemek istersiniz?

DNA’nın, telefon ve bilgisayar izlemelerinin, gözetleme kameralarının, ANPR’ın, silinen mesajların geri alınmasının ve daha pek çoklarının gerçek olduğu bir zamanda yaşıyoruz. Sadece buna uyum sağlamamız gerek. Bu, biz yazarları daha yaratıcı olmaya ve yarattığımız davayı sürdürmek için daha zekice yollar bulmaya zorluyor. Bence yeni teknolojileri ve bilimsel gelişmeleri engelden çok, fırsat olarak görmek lazım.

Netflix, Amazon gibi platformlarda farklı ülke ve kültürlerden içeriklerin sayısı her geçen gün artıyor. Dünyanın farklı yerlerindeki izleyiciler, farklı coğrafyalardan polisiye dizi ve filmleri aynı yıl içinde izleme şansına sahip. Bu, tüm dünyadaki senaristleri de edebiyatçıları da heyecanlandırıyor. Diğer yandan birbirine çok benzeyen işlerin yapılması riskini de doğuruyor bu durum. Bu soruyu belki de en iyi cevaplayabilecek senaristlerden biri sizsiniz, çünkü senaryosunu yazdığımız iki iş de tüm dünyadaki izleyicilerde karşılığını buldu. Özgün ve yaratıcı bir polisiye dizi yazmayı hedefleyen senaristler ya da roman yazarlarına neler önerebilirsiniz?

Karakterlerin ve kurgunun gelişimine eşit zaman ayır; ikisi de eşit önemlidir. Kurgu, izleyici-

cinin bir bölüm daha izlemesini sağlar. Karakterler ise onların bir sezon daha izlemesini sağlar. Bunun bir kurgu eser olduğunu unutma. Yaratığın evren içinde inandırıcıysa gerçek hayatta nasıl olacağını düşünmeden onun peşinden git. Araştırmanı yap ama gerçek, senin fikrinden daha az dramatik ve daha az yaratıcıysa kendi fikrinle ilerle. Diğer işlerde senden iyi olan ve sana meydan okuyabilecek çalışma arkadaşları bul. Onlardan hoşlanıyor ve onlara güveniyor-san onları dinle; çoğunlukla diğerleri en az senin kadar, hatta senden daha iyi fikirlere sahiptir.

Tüm dünyada polisiye diziler çok izleniyor, polisiye romanlar çok okunuyor. Polisiyeye dair bu bitmeyen ve hatta her geçen yıl artan ilginin nedenleri ne sizce?

Bu, modası asla geçmeyecek çok temel ve eski temalarla ilgili: İyi ve kötü, adalet, intikam, ihanet. Genelde bir insanın teşebbüs edebileceği en kötü suçlardan birini konu eder: Bir başka kişiyi öldürmek. Yani kelimenin gerçek anlamıyla yaşamdan ve ölümden bahseder. Her zaman risklidir ve sonucu ağır olabilir. Hep bir gizem içerir: Kim yaptı? Neden yaptı? Onu yakalayabilecekler mi?

Tüm dünyada izlenen polisiye diziler yazdınız, aldığınız en unutulmaz yorum neydi?

Bilmiyorum aslında. Sosyal medyada aktif değilim ve izleyicilerle bu kadar sık buluşmayı anlamıyorum. Gerçekten unutulmaz bir yorum hatırlayamıyorum; birçoğu İsveç'te ve Danimarka'da perde kullanmadığımızla ilgili yorumlar. Bir de Galler'in Hay şehrinde yaşlı bir kadın, Saga'nın mahrem bölgeleriyle ilgili çok endişeliydi; hep deri pantolon giyiyor ya...

Sebastian Bergman roman seriniz de pek çok dile çevrildi ve TV'ye de uyarlandı. Seriyeye devam edecek misiniz?

Evet, seride iki kitap daha olacak. Toplamda sekiz kitap olacak yani. Ayrıca serinin ilk iki romanını, 90 dakikalık iki bölüm yaptık ve sonra aynı karakterlere dayalı ama romanlara dayanmayan iki bölüm daha yaptık. Sebastian'ı bir kez daha televizyona uyarlamayı deneyebiliriz ama bu muhtemelen kitap serisi bitene dek olmaz. O zaman da eğer yaparsak tam bir yeniden uyarlama (reboot) olur.

Önümüzdeki dönemde imzanızı taşıyacak projelerden söz eder misiniz?

Bu sonbaharda tek başıma yazdığım ilk romanım çıkacak; bu roman serisinde Michael (Hjorth) yok. İsveç'teki ufak bir kuzey kasabasında, Harperanda'da geçen bir gerilim. Şu anda serinin ikinci kitabını yazıyorum. Ardından yeni bir İngilizce televizyon dizisi yazacağım. Onu da yeni bir İsveç dizisi izleyecek. İkisi de sır! Şanslıyım; 2022'ye kadar ne yapacağım belli.

Sizin en sevdiğiniz dedektif hangisi?

Ed McBain'in romanlarındaki dedektifler; hani 87. Mıntıka'dakiler.

Polisiyede en sevdiğiniz romanlar, yazarlar, filmler ve diziler nelerdir?

Pek polisiye okumuyorum ve izlemiyorum. Ed McBain seviyorum, polisiye sayılırsa *Fargo* bençe harikaydı... *Goodfellas*, *Usual Suspects*, bilirsiniz klasikler. Dediğim gibi, okuduğum son polisiye romanın ya da izlediğim son polisiye filmin üzerinden yıllar geçti.

17. sayısı bayilerde!

episodedergi.com • episodedergi

KOŞ STARLING

Kuzuların Sessizliği yaklaşık 30 yıl öncesinden, bugün artık onlarcasını seyrettiğimiz kadın dedektif tipinin meydan okuyan, cesur bir örneğini vermiştir.

Çoğumuzun korunaklı duvarlarına sırtını dayadığı iki sığınak, sinema ve polisiye hakkında düşünmek, kesiştikleri yerlerde dolaşmak. İki büyük sanatın belki de bu en geçirgen türünün, polisiye/dedektif hikâyelerinin birbirine karışan ayak izlerini adımlamak, anımsamak. Bu düşünce beni neredeyse teklifsiz bir şekilde 1992 yılına götürüp bıraktı: Zihnimi ele geçiren iki film, ikisi de polisiye. Belki diğerine de başka bir yazıda döneriz ama polisiye sinemanın başyapıtlarından biri olduğunu düşündüğüm *Kuzuların Sessizliği*'ni eşitlerin birincisi olarak ilk elden anmak isterim.

POLİSİYE VE SİNEMA: KAN KARDEŞLERİ!

Polisiye edebiyat da sinema sanatı da sanayi devrimine koşut okunabilir. Şehirlerin büyümesi, kitlelerin yığın halinde proleterleşmeleri burjuva sınıfının ucuz işgücü sorununu çözse de ciddi boyutlarda güvenlik sorunu doğmuştu. Bunlar polisiye edebiyatın dinamiklerini oluşturdu: Kent hayatının var ettiği yeni suç tipleri ve o “yeni” suçlarla savaşmak için örgütlenmiş “yeni” polis güçleri. Suç, ilksel hedeflerin dışına taşıp bir gurur nişanı gibi failin göğsünde taşınmayı bıraktığında daha gizli, daha gizemli bir hal aldı. Sürecin sonunda suçu aydınlatmak ve faile

ulaşmak için polise de beş duyardan fazlası gerekti: Bilimsel yöntemlerle donanmış, aklın çözücü gücüne “iman” eden zeki dedektifler! Polisiyenin değilse de klasik edebiyatın dehalarından biri, Charles Dickens, sanayi devriminin ateşi en harlı ülkesinde sokağı ve suçu yakından gözlemiş, günlük yazılarında buna detaylı yer vermiştir. Şehrin her izbesini adımlamış, baldırı çıplakların arkadaşı olma onurunu yaşamıştır. 1850’lerin polis/dedektif gücüne zaafını yazılarında takip edebilirsiniz. En çok “Hırsız Yakalama Bilimi” yazısında, suç olgusunun geçirmekte olduğu değişimi ve bunun adalet mekanizmasını da nasıl dönüştürdüğünü içeriden özetlemektedir. Dickens’ın kalemi, sanayi devriminin en ateşli kalemidir; her satırının arkasından işçi sınıfının isli suratı, savaş boyasını sürmüş silahsız ama haklı bir ordu, kazanmak zorunda olan bir orduyu hissettirir okura. Polisiye açısından bakıldığında da Dickens’ın yazıları polisin akılcı yöntemlerle nasıl tanıştığını gösteren birincil kaynaklardan sayılabilir. Yöntem böylece daha emeklerken edebiyata da esin vermiştir; polisiye, rasyonalizmin dünyanın tozunu attığı yılların en hevesli edebi türüdür belki de. Sinema da öyledir; yığınların bir arada eğlenebildiği, büyüyen, genişleyen, hurafeleri yendikçe fevkaladeliği ortaya çıkan dünyanın, fabrikaların, bantların, makinaların sanatı!

Sinemanın ve polisiyenin yolu kaçınılmaz bir şekilde erkenden kesişti. Muammaların bir makaraya hapsedildiği bu yeni/komple sanat, muammaların aydınlatıldığı polisiyeyle akraba degildiyse eğer, kan kardeşiydi.

BİR AYDINLANMA KAHRAMANI: CLARICE STARLING

2017'de BBC'den Nicholas Barber kısa bir yazı yayımladı. Yazı, *Kuzuların Sessizliği*'nin 25. yılı onuruna kaleme alınmıştı ve esas olarak çoktan bir fenomene dönüşmüş olan Hannibal Lecter karakterine değil, filmin dedektif karakteri Clarice Starling üzerine odaklanmıştı ve filmin feminist mesajı tartışılıyordu.

Polisiyede erkek karakterlerin baskın olduğu su götürmez bir gerçek. Bu sadece hem polis hem de katil (suçlu) karakterlerinin çoklukla erkek olmasından değil, suç dünyasının gerçekte de erkeklerin inşa ettiği bir dünya olmasından da kaynaklanıyor. Bir tezat gibi görünse de türün en büyük yaratıcılarından birinin, Agatha Christie'nin karakterlerinden en bilineni Hercule Poirot bir yana, Miss Marple bile kadınsı özelliklerden uzak, bir çeşit Poirot varyasyonudur. Suç dünyası, eril bir profil vermektedir.

Kuzuların Sessizliği'ni 21. yüzyıla taşıyan belki de ana unsur bu algıya teslim olmayışı, zamanın

değişmekte olduğunu erkenden görmesidir. *Kuzuların Sessizliği* yaklaşık 30 yıl öncesinden, bugün artık onlarcasını seyrettiğimiz kadın dedektif tipinin meydan okuyan, cesur bir örneğini vermiştir.

Güçlü, cüretkâr, öldürmekten zevk duyan Hannibal'ı korkutucu yapan, onun aynı zamanda ince zevkleri olan bir burjuva olmasıdır. Hannibal, hayranı olduğu sınıfın bir kopyasına dönüşmüştür çoktan, kolay kolay teşhis edilemez. Polisin gözü, suçluyu bulmak için onun aralarında kamufle olduğu sınıfı taramaz çoğu kez: Yediği insan etidir ama ona yamyam demek konuyu ucuzlaştırmaktan başka işe yaramaz.

Clarice Starling'se bu Freud okumuş caniyeye hiç benzemez. Kırsaldan gelmiştir; çalışmaya, çok çalışmaya mecbur bir alt sınıfın, yetmezmiş gibi "kadın" temsilcisidir. Teşkilattakiler için o, hor görülecek zayıf biridir. Starling bu erkek teşkilatın ortasından koşarak geçer. Yolunun, yeni muhafazakârlığın tepeleneceği yeni yüzyıla çıktığını bilmesede de sezmektedir: Filmin daha ilk sahnesinde, mevsimi geçmiş bir korulukta, yapıraklarını dökmüş ağaçların arasından engelleri aşarak tek başına koşmaktadır.

Kuzuların Sessizliği ve onun müthiş karakteri Clarice Starling, polisiyenin o ilk dönemlerini anımsatıyor. Karanlıkla, hurafeyle, cehaletle, silahla kuşanmış bir belalar silsilesinin karşısına yalnızca aklıyla dikilen o aydınlanma kahramanlarını. Son tahlilde psikopat cüreti ve vahşetine rağmen hikâyenin ürkütücü karakteri Hannibal Lecter değil, Clarice'dir. Teşkilat bütün köhne mişliğiyle yanlış kapıyı kırıp yanlış evi basarken aklından aldığı güçle katilin mağarasını tek başına basan Clarice'dir.

Oyuncu Jodie Foster, film setinde Hannibal'ı canlandıran Anthony Hopkins'ten korktuğunu söylemişti yıllar sonra. Buna karşılık Hopkins, "Ben de," demişti, "Clarice'den korkuyordum." Oyuncu Foster, karaktere bütün benliğiyle girmiş Anthony Hopkins'in inandırıcı, göz alıcı enerjisinden korkmuştu. Hopkins'i korkutansa karakterin ta kendisidir: Zarif burjuvasından psikopat katiline, despot erkek temsillerinden toplumun cinsiyetçi teşkilatlanmasına dek herkes ve her şey aklın ve saflığın temsilcisi Clarice'den korkmalıdır. Harikulade hikâyesi, çok iyi yazılmış karakterleri ve başarılı sinematografisi için olduğu kadar, bizlere Clarice Starling gibi bir dedektif verdiği için de seviyorum *Kuzuların Sessizliği*'ni.

Koş, insan eti yiyenlerin masalarını dağıt Starling, aklınla, cesaretinle, saflığınla!

CİCOZLAR

Istanbul'da Fatih ilçesinin boş arsalar, bostanlar ve gecekonduyla çevrili ücra mahallelerinden birindeki köhne bir apartmanda oturuyorduk. Mahallenin kü-lüstür dispensesinde aile hekimi olarak çalışan babamın bana üç tekerlekli bir bisiklet aldığı günü gayet iyi hatırlıyorum. Bisiklet dediysem aklınıza öyle vitesli, karmaşık bir makine gelmesin. El yapımı oyuncağın az iyisi; metalden çok plastik aksamı uyduruk bir şeydi ama bu oyuncak altıncı yaş günü hediyesi, beni bulutların üzerine çıkarmaya yetmişti. Çok sevinmiştim.

Kırmızı bisikletin mülkiyet envanterime girmesinden birkaç hafta sonra hayli can sıkıcı bir olay yaşadım. Sokakta kayboldum. Yirmi altı saatlik kayboluşla ilgili konuşmaktan yıllar boyu kaçınırsam da o zaman dilimine ait imgeleri zihnimden atmayı başaramadım bir türlü.

Annemi apartman kapısının önünde kısa bir gezintiye ikna etmiş ve birlikte kapının önüne inmiştik. Günde birkaç araçtan fazla trafiği olmayan sokağımıza bitişik boş arsanın sınırları içinde bisiklet sürmeye başladım. Süperdi her şey... Uzaklara gitmeye çok istekliydim. Mahallenin görmediğim kısımlarını merak ediyor, oralarda nasıl bir dünya olduğunu keşfetmek istiyordum. Yalnızca sokağın alt başına kadar gidip gelme iznim olmasına rağmen o ılık sonbahar ikindisinde hayatımdaki ilk otonom karşıtı eylemi gerçekleştirdim. Kirişi kırdım.

Tıngır mıngır, daha aşağı inen bir başka sokağa girdim, o da bitti. Oohh! Çok güzeldi çok... Macera yaşamının heyecanıyla coşmuş, zevkten dört köşe olmuştum. Durmaksızın pedal çeviriyor ve yeni sokaklar, yeni mahalleler keşfediyordum. Ağaçlar, çimenler, kuşlar, bulutlar ve güneş beni kendimden geçirdi, çocuk hülyalarına dalıp gittim.

Aradan kaç saat geçmişti bilmiyorum ama hava kararmaya başlamıştı. Karnım acıkıp enikonu üşüyünce kaybolduğumu kesin olarak idrak ettim, çünkü çevredeki ev ve insanlar giderek azalmış ve sonra da neredeyse tamamen bitmişlerdi. Sebze bostanları ve meyve bahçelerinin arasında briketten yapılmış hayvan barınakları vardı yalnızca.

Soluklanmak üzere durduğum boş bir alanın az ilerisinde derme çatma bir gecekondu gördüm. Teneke çatısından yükselen eğri büğrü bir soba bacası, isli dumanlar tüttürmekteydi. Pencere demirlerine yaşlı bir beygir bağlanmıştı. Bisikleti yolun kenarına çekerek oraya doğru yürüdüm ve bu tek katlı briket evin çevresini usulca dolaştım. Kurda kuşa yem olmaktan kurtulmak için karşıma son bir fırsat çıkmış olmalıydı. Öyle düşündüm.

Gecekonduğun penceresinden içeri bakmaya çalıştım ama boyum yetişmedi, pek bir şey göremedim. Kapının yanındaki demire bağlanmış atın huzursuz olup kışnemesiyle kapı açıldı ve korkunç görünümlü, kara sakallı, uzun boylu bir adam dışarı çıktı. Hırpani elbiseler giymiş bu kalın kaşlı adam çok esmerdi, saç-

ları darmadağınktı, derinden bakan gözleri ateş saçıyordu. Orada öylece donup kaldığımı görünce üzerime yürüdü. “Kimsin sen?!” diye bağırdı bir yandan. “Ne arıyorsun burada?” Ödüm koptu. Cevap vermek ne kelime, korkudan dilim tutulmuş, altıma kaçırmıştım. Esmer adam, etrafı dolaşıp yanımda başka birinin olup olmadığına bakındıktan sonra önümde çömelerek sakın bir tonda sorular sormaya başladı ancak ben onun ne dediğini duymuyorum, yüzünü görmüyordum. Çok korktuğumu anlamış ve bana acımış olmalıydı ki saçlarımı karıştırıp ellerimden tuttu sonunda. “Dur oğlum, sakın ol,” dedi. “Korkacak bir şey yok.” Hemen arkasından sevimli, küçük bir oğlan çocuğu belirdi. Esmer adam omuzlarımdan sıkıca kavradı. “Oğlum bak, bu kardeş yolunu kaybetmiş galiba,” dedi beni göstererek. “Evimize Tanrı misafiri gelmiş.” Küçük çocuğun varlığı havayı yumuşattı. Adam kucaklayıp eve götürdü beni. Evin içerisinde yeşil renkte çiçekli bir elbise giymiş genç bir kadın, yemek pişiriyordu. Bana kayıtsız bir göz atıp işine devam ederken, karıkoca kendi aralarında bir şeyler fısıldaştılar. Kadın beni istemiyor gibiydi. Başlarına bela olmam kaygısıyla şikâyet edip söyleniyor, Esmer Adam’ı, “Ne yapayım yani, çöpe mi atayım çocuğu?” deyip duruyordu. Durumu kurtaran yine evin çocuğu oldu. Ufacık tefecik, esmer, cılız çocuk benden bir yaş küçüktü, beş yaşındaydı. Bızdık, konuşulanları duyuyor, anlıyor ama konuşamıyordu. Daha doğrusu birtakım anlaşılmas sesler dışında anlamlı bir şeyler söyleyemiyordu. Yanıma gelince aramızda kendiliğinden bir ahbablık oluştu ve birkaç cümlelik tanışma monoloğundan sonra karşılıklı oyun tekliflerini değerlendirmeye başladık. Bızdık benim her söylediğime gülüyor, daha yakın arkadaşlık kurmak için kırık dökük oyuncaklarını elime tutuşturmaya çalışıyordu. Onunla iletişim kurar kurmaz endişelerim kendiliğinden yatıştı. Esmer Adam ve karısının sorduğu soruları cevaplamaya başladım. Kim olduğumu ve nerede oturduğumu bilmek istiyorlardı. Onlara ana-babamın isimlerini, mesleklerini ve kendi adımlı söyledim, bisikletimle buraya kadar nasıl geldiğimi anlattım. Israrlı sorularına karşılık verebilmek için elimden geleni yaptım ama -içinden geçtiğim top sahası dışında- evimizin nerede olduğuna dair

hiçbir ipucu veremedim.

Çevrede birkaç farklı top sahası olmalıydı ki Esmer Adam, sözünü ettiğim yerin tam olarak neresi olduğunu öğrenmek istedi. “Karşı çaprazında pazar kurulan top sahası mı?” diye sorunca onu da hatırlayamadığımı söyledim. “Bilmiyorum,” dedim.

“Ta buralara kadar gelmeyi, her haltı biliyor da evinin adresini mi bilmiyor?” diye serzenişte bulundu anne. “Hem kel hem fodul...”

Bızdık, bir kahkaha atınca hep birlikte gülüş-tük. Ortalık biraz daha gevşeyip gerilim dü-şünce Esmer Adam bana döndü. “Anan, baban seni merak etmiştir, gidip evini arayalım mı?” diye sordu.

Başımla onayladım. İncecik tişörtümle üşü-yebileceğimi fark eden anne, kapüşonlu bir hırka geçirdi üstüme. Babayla birlikte kapı-nın dışına çıktık. Dışarısı zifiri karanlık ol-duğundan elindeki feneri yaktı, beni kuca-ğına aldı ve evin yanında duran hurda metal parçaları, gazete tomarı yığılı tahta arabanın önüne oturttu. Oraya ilk geldiğimde tanıştığım yaşlı beygiri çözüp arabaya bağladı. Kendisi de yanıma bindi ve atın kayışlarını topladı. Yola koyulmadan önce bana evden neden kaç-tığımı sordu. Babamın bana kötü davrandığını ve o yüzden evden kaçtığımı düşünüyordu. “Baban sana eziyet mi etti?” dedi. “Sövüp vur-du mu sana?”

Ona evden kaçmadığımı, yalnızca uzaklarda neler olduğunu merak ettiğimi söyledim. Şikâ-yet etmeye hakkım yoktu; kendim etmiş, ken-dim bulmuştum.

Birkaç dakika sonra, akşamüzeri içinden geç-tiğim top sahasına vardık. Evet, burasıydı. Yeri bulmuştuk bulmasına ama etraf o kadar ka-ranlıktı ki mahallemizin yönünü kestirebilme- olanak yoktu. Esmer Adam’a hiç yardımcı olamadım. O ise neşesini bozmadı.

“Bak evlat, merak insanın başına dert açar,” dedi sıcak bir tonda. “Sen akıllı bir çocuksun, yaşına göre çok şey biliyorsun ama bir daha sakın her şeye burnunu sokma. Karanlıkta ısı-sız bahçeye dalarsan dipsiz kuyuya düşersin sonra. Ananı, babanı bir daha hiç göremezsin.” Onu dikkatle dinliyordum. Evdekileri bir daha hiç görememe düşüncesi içime işledi, ağlama-yaya başladım. Esmer Adam halime acıyıp kap-kara nasırlı eliyle başımı okşadı. “Tamam, ye-ter, ağlama artık,” dedi. “Yarın gündüz gözüyle evini mutlaka buluruz, hiç korkma.”

Dönüşümüzde curcuna vardı evde. Esmer Adam'ın kayınço diye çağırdığı genç biri gelmiş, evin annesiyle birlikte kapının önünde ateş yakıp içki sofrası kurmuşlardı. Beni ateşin karşısında bir tabureye oturtular. Hep birlikte yemeklere kaşık salladık. Öyle diyorum çünkü anladığım kadarıyla çatal, bıçak gibi mutfak malzemeleri pek bilinmiyordu oralarda. Sofrada yalnızca kaşık kullanılıyordu.

Bızdık, yemeğini bitirince radyodaki müziğin ritmiyle oynamaya ve göbek atmaya başladı. İşi büyüttüler. Evin içinden siyah bir enstrüman kutusu alıp gelen Kayınço ateşin karşısındaki sahnesini bir dakikada kuruverdi. Akordunu yaptı ve adına "cümbüş" dediği yuvarlak gövdeli müzik aletini çalmaya başladı. Anne, elindeki tef ve parmaklarına taktığı zillerle ritim tutuyor, bizim Bızdık da komik bir şekilde göbek atmaya sürdürüyordu.

Neşeli türküler birbirini kovaladı, sohbet koyulaştı. Bana da bir şarkı söylediler, sesimi beğenmiş olmalıydılar ki, bir "esmer vatandaşlar ülkesi" çocuğu olduğum konusunda şakalar yapıp güldüler. Sarı saçlarımın, aralarına katılmak için engel çıkarmamasından ve beni sevmelerinden çok mutlu olmuştum. Bir çalılgın kenarına çışımı yaptım. Artık alışmıştım bu âleme.

Gözlerinde tuhaf pırıltılar yanıp sönen cümbüşçü Kayınço benimle yakından ilgileniyordu. Kapkara kıvrıkcık saçları, gaga gibi burnu, eğri büğrü sarı dişleri, kirpi dikenine benzer sakalları vardı. Çok çirkindi.

Kayınço'nun ürkütücü görünümü, tekinsiz söylemleri beni ondan kopartıp kaçtırmamıştı her nedense. Tam aksine, adam sanki merak duygularımı kaşımıştı. Eğlencenin ilk bölümü bitip de rakı şişesinin dibi görününce yanıma geçip oturdu Kayınço. Kâh diğerleriyle kâh benimle sohbe girışerek ismimi, cismimi ve oraya nasıl düştüğümü öğrendi. Ben de ona çalgıcılık haricinde ne iş yaptığını sordum, çünkü yemek sohbeti sırasında askeri mahkemeyle ilgili birtakım karışık konular konuşmuşlardı.

"Askerim ben," dedi gülererek. "Dağ komandosu nedir, bilir misin?"

Esmer Adam, "Askerdin, bitti artık o işler!" diyerek onu payladı. "Çok kulak kesip topladın, fazla dikkat çektin."

Komşumuzun kısa kızıl tüylü köpeğinin yumuşacık kulaklarını okşamaktan büyük zevk

aldığım hatırıma geldi. "Kulakları çok severim!" diye atıldım.

Ev ahalisi güleştü bu sözlerime. "Tabii ya, kulak derileri kuruyunca harika görünür!" dedi Kayınço. "Kıkırdaklar zamanla çekip küçülür, lokum gibi olurlar."

Evin annesinin başıyla bizleri göstererek susmasını istemesine aldırış bile etmedi Kayınço. İnsanların onun koleksiyon tutkusunu yanlış anladığını söyledi. "Kimsenin işine yaramayacak altın dişleri söküp şurasını burasını kesip topladıysam ne olmuş yani? Hepsi mezara, toprağa gömülecek nasılsa, öyle değil mi?"

Cesetlerden kestiği kulakları zımbayla nasıl delip de ipe dizdiğini anlatmaya başlayınca Esmer Adam sertçe lafını kesti onun. "Kes artık, yeter!" diye kükredi. Ayağa kalktı birden. "Hadi, artık yürü git de yatıp uyuyalım. Evli evine, köylü köyüne, evi olmayan sıçan deliğine..."

Anne ortalığı toparlamaya başlayınca Kayınço ortadan kayboldu. İçeriye geçtik. Yatak döşekleri de hazırlayan anne, küçük oğlanın yanına yatırdı beni. Evde başka yer yoktu. Ona sokak oyunlarından söz ederken uyuyakalmışım.

Gecenin bilemediğim bir vaktinde, evin dışından gelen tıkırtılarla gözlerimi açtım. Gecekonduğunun tam üzerimizdeki küçük penceresinden içeri sızan ay ışığında salınıp duran ağaç gölgeleri içimi ürpertti. Beni tedirgin eden şeyin bundan ibaret olmadığını anladım sonra. Pislikten saydamlığını yitirmiş camın ardında Kayınço'nun şehvetle bakan kan çanağına dönmüş gözlerini fark ettiğimde kaskatı kesildim. Kara kuru parmaklarıyla işaretler yaparak beni yanına çağırıyordu. O kadar korkmuştum ki, üzerimdeki kokuşmuş battaniyeyi başımdan aşağıya çekip saklanacak gücü dahi kendimde bulamadım.

Sonra Kayınço'nun silueti gözden kayboldu. Gözlerimi yumup tekrar açar açmaz yattığım sefil döşegın bir metre kadar berisinde, iki gözlü gecekonduğunun öteki odasının dibindeki kapının kulpu kıpırdadı, kilit zorlanmaya başladı. Ne istiyordu bu adam benden? Zoru neydi acaba?

Aradan bir dakika geçti geçmedi, Kayınço'nun çirkin yüzünü üzerimizdeki pencerenin arkasında bir kez daha gördüm. Pencereyi aralamamı istiyordu. Hiç karşılık vermedim, kıpırdamadım bile. Pervazın aralığından, "Pıst pıst! Güzel çocuk, bak buraya!" diye bir şeyler mırıldandı. "Sana çok şahane bir hediyem var."

Sürgülü pencerenin kanadını zorlayıp kanırtarak araladı ve ipini gevşettiği bir bez kesenin içinden kocaman, rengârenk boncuklar çıkartıp bana doğru uzattı. “Cicoz oynuyor musun mahallede?” diye sordu.

Ne yapacağımı, ne diyeceğimi şaşırdım o anda. Sanki sihirli bir enerji zihnime girmiş ve beni korkunun cazibesine karşı koyamaz hale getirmişti. Cicozların avuçları içindeki devinimi Kayınço’nun şopar suretiyle bütünleşerek beni tedirgin bir karabasanın içine çektiğinde, nedensiz bir şekilde birden sakinleşip rahatladım.

Pencerenin kenarından içeri sokup yüzüme doğru uzattığı parlak boncuklar büyülemiş gibiydi beni. Aklım çıkmıştı. Pırl pırl, üzerinde incecik kıvılcımlı damarlı deseniyle beni mahallenin kralı yapacak kadar güzellerdi. Hayatımda hiç böyle heyecanlanmamış, böyle coşku yaşamamıştım. Parmaklarının arasında gezdirdiği sihirli bilyeleri almak için elimi uzattım ama elleri sihirbaz misali hızlı ve hünerli Kayınço iki cicozu peş peşe avucuna alıp kapadıktan sonra -kaşla göz arasında- işaretparmağımı sıkıca yakaladı.

“İlk söküldüğünde kocaman olur bunlar,” dedi. “Göz küreleri kurutulunca biraz küçülürler.” Diğer avucunu açıp cama yanaştırdı. İnanılır gibi değildi! Kahverengi, yeşil ve mavi... “Özel bir vernikle cilalı cicozlar... Eşi benzeri yok bunların, evet! Bu sırrımızı kimseye söylemeyeceksin değil mi?”

“Söylemem.”

“Hadi aç kapıyı, çık dışarı ve benimle gel,” dedi. “Seninle ne maceralar yaşarız, daha neler neler var bende!”

Kayınço henüz ikna olmadığını ve duraksadığını görünce parmağını bıraktı, göz kürelerinden yapılma bilyeleri kesesine geri koyup bir başka keseden nohut büyüklüğünde kara boncuklar çıkardı.

“Nedir bunlar?”

“Gerçek billurlar,” dedi Kayınço. “Ölmüş insanlardan kestim, kurutup vernikledim. Beğendin mi?”

O zamanlar billurun erkek yumurtası anlamına geldiğini bilemesem de o pırl pırl kara boncukları da çok beğenmiştim. Sonra tespihe benzer başka bir nesne çıkarıp gösterdi. “Bak, bir de takı yaptım. İki diş, bir boncuk... Nasıl?” Bembeyaz, inci gibi dişlerin arasında siyah cicozlar serpiştirilmiş harika bir bilezik, hari-kulade bir hediyeydi. “Bu senin olacak,” dedi

Kayınço. Anneme bir armağan olarak götürebileceğimi söyledi. “Hadi! Hepsini sana vereceğim.”

Başımı sallayınca parmaklarımı serbest bıraktı. Döşekten inip kapıya doğru yürürken arkamdan fısıldadı. “Kapının üzerindeki anahtarı hiç ses çıkarmadan, yavaşça çevirmeyi unutma.”

Dediğini yapmak üzere davrandım. Otomatik bir robot gibi barakanın kapısına gidip kırık dökük kapı kilidini kurcalamaya başladım. Sessiz olmaya azami dikkat sarf ettim, ne var ki çıkardığım tıkırtılar gecenin sessizliğini bozunca Esmer Adam’ın yattığı odadan homurtular geldi.

“Bak, cicozlar avucumda,” dedi Kayınço. “Paha biçilmez oyuncaklar var bende... Ayrıca yanında nefis gazozlar, çikolatalar, şekerlemeler... Hadi, aç ve al, hepsi senin!”

Odanın kapısı açıldı, Esmer Adam üzerinde pijama ve fanilasıyla bir hışım dışarı çıktı. Bana orada ne yaptığımı sordu. “Kayınço beni dışarıya çağırıyor,” gibisinden bir şeyler geveledim. “Cicoz verecekmiş...”

Daha sözlerimi tamamlamama fırsat vermeden Esmer Adam beni kaptığı gibi kucağına aldı, kapıyı açtı ve birlikte kapının önüne çıktık. Kimse yoktu orada. Esmer Adam’la birlikte, evin bulunduğu yolu aydınlatan iki sokak lambasının izin verdiği kadarıyla etrafı dolaştık.

“Rüya görmüşsün, bak, hiç kimse yok burarda.”

“Buradaydı,” dedim. “Pencereye geldi, gördüm onu!”

Bir şey söylemedi. Eve girdik. Esmer Adam beni gerisingeriye yatağa yatırdıktan sonra battaniyeyi başımın üzerine çekip örttü. “Kıpırdadığını duymayacağım!” dedi. “Hemen gözlerini kapat!”

Dediğini yaptım. Küfürlü mırıltıların ninni-siyle uykuya daldığım gecenin sabahında ilk ben uyandım. Evin içinde her yer darmadağındı. Aile fertleri neşe içinde kalktılar. Çaylar demlendi, ekmek-zeytin-peynir yenildi. Anne benim yüzüme bakmıyordu, Bızdık ise hiçbir şeyin farkında değildi.

Bir süre sonra yollara düştük. Küçük çocuk ve ben, at arabasının arkasında oturmuş, ayaklarımızı dışarı sarkıtmış, tıngır mıngır gidiyorduk. Malum top sahasını geçtik, mahallelere vardık, sokaklarda dolaşmaya başladık. Hemen her evin önünde duruyor, çöp kutularını karıştırıp şişe ve teneke kutu topluyorduk.

Bazı kapı önlerine eski gazeteler bırakılmıştı. Esmer Adam belli yerlerde durup hurdaları arabanın arkasına yüklüyordu. Feleğin çemberinden geçmiş bir tüccar edasıyla açıklamalarda bulunuyordu. Topladıklarını şehrin dışındaki fabrikalara satıyor ve geçimlerini o parayla temin ediyorlardı. Şişeler kırılıp eritilerek yeni şişe yapılıyor, metaller eritilip buzdolabı -o yıllarda buzdolabı değerli bir ev eşyasıydı- oluyordu. Gazeteler ise her gün yeni gazete haline getiriliyordu.

Bu çevrimin bir mucize olduğunu düşünüp yol boyunca hayranlıkla dinledim Esmer Adam'ı. İnsanın şansı yaver giderse hurdacılıktan zengin olması işten bile değildi. Metruk bir evin bahçesinde yüzlerce şişeyi bir arada buldukları günü anlattı bana. Çok para kazanmışlar, bizim Bızdık'a çikolata ve oyuncak bile almışlardı.

Az gittik, uz gittik. Uyuyakalıp kendime geldiğimde at arabasının arka kasasında, hurda gazete ve şişelerin arasında yatmaktaydım. Mahallelerde dolanıyorduk. Kalabalık sokaklardan birine geldik, uzun süre dolaşıp durduk ama artık hiçbir sokak, hiçbir ev tanıdık gelmiyordu gözüme.

Esmer Adam arada sırada, "Burası mı?" diye soruyor, ben de etrafa bakıp olmadığını söylüyordum. Bakkalın birinden ekmek ve peynir aldık, ekmek arası yapıp yedik. Bir dolu değişik ev ve sokak gördüm. Kediler, köpekler ve insanlar hayatımda görmediğim kadar çok ve çeşitliyidiler. Halimden şikâyetçi değildim. Büyüyünce hurdacı olmaya karar verdim.

Biraz daha dolaştıktan sonra evimizin bulunduğu sokağı tanıdım. Apartmanın önünde bütün sülale bir araya gelmiş, beni bekliyorlardı. Aralarında polisler de vardı. Annem ağlayarak koştu, beni kucağına aldı. Beni hem azarlıyor hem de kafamın her yerini öpüyordu.

Polislerin aldığı ifadeler ve diğer bütün curcuna sona erdikten sonra babamın Esmer Adam'la bahçenin önünde konuştuğunu gördüm bir ara. Konuşmaları bittiğinde bisikletimi babama teslim etti, at arabasına binip ilerlemeye başladı. Bir anda annemin kollarından kurtuldum. Bağıra çağıra arkalarından koştum. Beni duyup at arabasını durduran Esmer Adam'ın yüzü asıktı. Babamın söylediği bir şeye kırılmış olmalıydı. Yanına gidip vedalaşmak üzere teşekkür et-

tim. "Ben sizin eve bir daha gelmek istiyorum," dedim.

Duraksadı. "Boş ver evlat," dedi küskün bir sesle. Sulanmış gözleriyle yüzüme baktı. "Sen yoluna, biz yolumuza. Bize geleceksin de ne olacak? Annen, baban zengin, eviniz güzel, oyuncakların, elbiselerin, her şeyin var, hepsi çok güzel. Şansının kıymetini bil. Sakın bir daha evinden uzaklaşma, aileni de üzme olur mu?"

Beni öylece orada bırakıp gitmelerini istemiyordum. Onları bir daha hiç göremeyeceğimi sezmiştim sanki. "Sizin oradaki hayat daha güzel!" gibisinden bir şeyler mırıldanınca, "Hadi, evine dön," dedi. "Ne büyük bir tehlikeden kurtulduğunu hâlâ anlamamışsın."

Oraya vardığımdan beri bana bir şeyler anlatmaya çalışan Bızdık, işte tam o anda at arabasının kasasındaki yerinden -annesinin kucağından- kurtulup yola indi, gelip boynuma sarıldı. Kıkır kıkır gülüşüp öpüştük. Ona da veda ettim. "Hoşça kal Bızdık," dedim. "Her şey için teşekkür ederim."

Pantolonumun cebine bir şeyler sıkıştırınca üzerimdeki kapüşonlu hırkayı çıkartıp sahibine iade etmek aklıma geldi. Bızdık bana engel oldu. Annesi, "Sende kalsın sarı çocuk!" diye seslendi arabadan. "Ben ona bir hırka daha önerim."

"Hadi bakalım!" diye seslendi Esmer Adam.

Bızdık, annesinin yardımıyla gerisingeriye arabanın arkasına tırmandı. Babası at arabasını sürerken Bızdık, arabanın arkasından el sallamaya başladı. Cebime tıktığı nesneleri çıkardım. İki adet masmavi, pırl pırl cicoz sanki bana bakıyor, ışığı gözlerimi yakıyordu.

Cicozlar... Bakın, işte hâlâ buradalar.

Kimi anılar hafızadan kolayca silinir, iz bırakmazlar. Kimileriye kezzap gibi yakar vicdanları... Her gece kendinizi sorgular, ukdeler-keşkeler beyninizi didikler, yine de işin içinden çıkamazsınız. Pişmanlık? Hayır, o geceden geriye kalan dumanlı anılarımın ardında nedamet ya da pişmanlık bırakan bir yanı yoktu, anlattım işte size... Başka türlü bir sızı, farklı bir ağrı, tuhaf bir acı... Adına ne dersiniz deyin...

Esmer Adam ve ailesini taşıyan at arabası yokuşlu sokağımızın sonuna doğru inip usulca dönemeci döndü. Yaşlı gözlerimle arkalarından bakarken Bızdık'ın salladığı eller görünmez oldu. ■

DEDEKTİFLERİN ARABALARI

James Bond'un Aston Martin'inden Saga Norén'in Porsche 911S'ine... Kurgusal dedektifler ve casuslar her zaman en havalı arabalara sahip oldular. Bu kurgusal figürlerin kullandıkları arabalarla akıllara kazınması sadece araçların dış görünüşüyle ya da makinenin gücüyle ilgili değildi elbette. Tıpkı kurgusal karakterlerin yedikleri, içtikleri ve dinledikleri gibi, kullandıkları arabalar da karakterlerinin bir uzantısı olarak görev gördüler ve dedektifin ayrılmaz parçası haline geldiler. Sizin için kurgusal dedektiflerin en az onlar kadar ünlü arabalarını derledik.

ENDEAVOUR MORSE 1960 MODEL MARK II JAGUAR

John Thaw, 1987-2000 yılları arasında *Inspector Morse* ile 12 sezon boyunca Dedektif Müfettiş Morse karakterini canlandırdı. Gerçek bira içmekten hoşlanan, opera dinleyen aksi Oxfordlu dedektifin arabası da tam ona göre, klasik ve geleneksel bir arabaydı. Colin Dexter'in ilk Morse romanlarında, dedektif aslında bir Lancia kullanıyordu ancak Morse'un dizi için seçimi kırmızı bir Jaguar'dı; Thaw'a göre dedektif, bir İngiliz arabası sürmeliydi. 1960'ların standart polis arabalarından çok daha hızlı olan Jaguar'ın bu modeli önceleri kötü adamlar tarafından kullanılıyordu; daha sonraları polisler tarafından

tercih edilmeye başlandı. Morse söz konusu olduğunda klasik Jaguar hem zarafeti hem de yaramaz bir cazibeyi kodluyor. Dizide kullanılan araba 2005'te

TEĞMEN COLUMBO 1959 MODEL PEUGEOT 403 CABRIOLET

1971-2003 yılları arasında 13 sezon boyunca *Columbo* dizisiyle izleyicilerle buluşan Teğmen Columbo'nun 403 Cabriolet'i, Columbo'yu canlandıran aktör Peter Falk tarafından özellikle seçilmiş. Anlatılanlara göre Falk, arabayı Universal Studios'un otoparkında bulunan arabalardan seçmiş. Amerikan

standartlarına göre küçük bir araç ve aynı zamanda çok güçlü ve gösterişli olmayan bir araba. Ancak Falk, Columbo'nun alameti farikası olan kafa karışıklığını ve dikkatsizliğini iyice vurgulayabilmek adına bu modelle çalışmak istemiş. Falk'ın seçtiği, nadir bir araç aslında. Peugeot, 1955 ve 1966 yılları arasında neredeyse bir milyon adet 403 üretmiş fakat 1959'da bu modelden sadece 500 adet üretilmiş.

THOMAS MAGNUM FERRARI 308GTS

Hawaii merkezli bir özel dedektifi konu alan, 1980-1988 yılları arasında sekiz sezon boyunca izleyicilerle buluşan *Magnum P.I.* ve Thomas Magnum... Palmiye ağaçları, Tom Selleck'in Hawaii tişörtü, bıyıkları ve Ferrari'si... Daha ne olsun! Thomas Magnum tüm dünyaya ihtişamın ne olduğunu gösterdi;

göğsü açık bırakılan bir gömlek ve havalı, kırmızı bir Ferrari. *Magnum P.I.*'ın sekiz sezonu boyunca üç farklı 308 modeliyle izleyicilerin karşısına çıktı Thomas Magnum. İlk önce 1978

GTS kullanıyordu, daha sona 1980 model GTSi ile boy gösterdi. Son olarak da siyah bir spoiler ile taçlandırılmış 1984 GTSi Quattrovalvole ile karşımıza çıktı.

JIM ROCKFORD 1974 PONTIAC FIREBIRD ESPRIT

Aktör James Garner, 1974-1980 yılları arasında *The Rockford Files* isimli dizide altı sezon boyunca eski suçlu, yeni özel dedektif Jim Rockford karakterini canlandırdı. Rockford'un altın rengi Pontiac Firebird Esprit'i neredeyse dedektifin kendisi kadar ün kazanmıştı. O kadar ki aktörün arabayla yaptığı bir numara "Rockford turn" ya da "J-turn" olarak bilinegelmiş. Jim Rockford kötü adamlardan hızla kaçarken kendine has bir manevrayla Firebird'ü 180 derece döndürüyormuş. Yapım şirketinin yaptığı açıklamaya göre, dizinin her sezonu için yeni bir Firebird modeli kullanmış.

STARSKY VE HUTCH 1975 FORD GRAN TORINO

1975-1979 seneleri arasında *Starsky and Hutch* isimli

isimli diziyi dört sezon boyunca izleyicilerle buluşan polis ikilisi Starsky ve Hutch'tan söz ederken arabalarından bahsetmek kaçınılmaz. Dizinin yaratıcılarından William Blinn, ikili için aslında üstü açılır bir Chevrolet Camaro istemiş fakat yapım şirketinin dizinin ilk bölümü için Ford ile yaptığı anlaşmaya sadık kalması gerekiyormuş. "The Striped Tomato" (çizgili domates) olarak bilinen araba o kadar popülermiş ki Ford, 1.300 adet markalı Starsky ve Hutch Gran Torino'su üretmiş. Ünlü araba Gran Torino, ikiliyi konu alan 2004 yapımı filmde de karşımıza çıkmıştı.

JAMES BOND ASTON MARTIN DB5

James Bond karakteri, arabalarıyla özdeşleşmiş polisiye karakterler profiline mükemmel bir şekilde uyuyor. 1964'te gösterime giren *Goldfinger*, Sean Connery'nin canlandırdığı James Bond'u Aston Martin DB5 ile gördüğümüz ilk filmi ve bu araba bugüne en ünlü Bond arabası olarak geldi. James Bond ve Aston Martin ayrılmaz bir ikili ve DB5 bugün, suçla savaşan kurgusal bir figürün kullanıldığı en havalı ve en pahalı araba. Bond karakterinin yaratıcısı Ian Fleming, romanlarında karakteri, Aston DB Mark III modeliyle tasvir etmiş ancak film çekimleri sırasında yapım şirketinin elinde DB5 modeli olduğu için Bond karakteri bu arabayı kullanmış.

JIM BERGERAC 1947 TRIUMPH ROADSTER

BBC'nin 1981-1991 yılları arasında yayınlanan *Bergerac* isimli dizisinde John Nettles'ın canlandırdığı Jim Bergerac, dokuz sezon boyunca Jersey adasını bu kırmızı arabayla gezdi ve suç gizemlerini bu arabayla çözdü. Bu araba özellikle de İngiliz izleyiciler için oldukça önemli bir yere sahipti. O kadar ki dizide kullanılan orijinal araba 2013'te açıkartırmayla 23.000£'a satıldı.

SAGA NORÉN 1977 MODEL US-SPEC PORSCHE 911S

Güçlü arabalar ve güçlü kadınlar... Dört sezon boyunca izleyicilerle buluşan İsveç-Danimar-

ka ortak yapımı *Bron/Broen*'in soğuk ve bir o kadar da duygusal olarak karmaşık Dedektifi Saga Norén'in kullandığı araba son yılların ekranlarda görülen en önemli arabalarından biri. Yeşilimsi kahverengi tonu ve otuz yıllık tarihiyle dizinin rengine ve tonuna da çok uygun. Saga Norén'i canlandıran oyuncu Sofia Helin bir röportajında bu arabayla ilgili şöyle söylemiş: "Korkunç, bu arabadan nefret ediyorum. Yani aslında nefret etmiyorum. Bir aşk ve nefret ilişkisi gibi bu. Mesele şu ki bu arabayı kullanmak gerçekten çok zor. Oldukça hassas bir araba." Bu araba Goodwood'daki hız festivalinde 125.000£'a alıcı buldu ki bu, tahmin edilen rakamın neredeyse dört katıydı.

MICHAEL KNIGHT PONTIAC FIREBIRD TRANS AM (KITT)

1982-1986 yılları arasında *Knight Rider* (Kara Şimşek) isimli dizide dört sezon boyunca suçla savaşılan başka bir karakteri, eski polis Michael Knight'ı izledik. David Hasselhoff'un başrolünde olduğu dizideki araba Pontiac Firebird Trans Am, namı diğer "KITT" neredeyse Knight karakteri kadar hafızalara kazındı. Bir jetinkini andıran direksiyonuyla kendi kendini sürebilen ve 1000 megabitlik bir beyne sahip olan KITT herkesin sahip olmak isteyeceği türden bir arabaydı.

GRACE RASMUSSEN ERKEN 1970'LER FORD RANCHERO

Geçtiğimiz senenin en başarılı polisiye yapımlarından biri olan *Unbelievable*'in çetin kadın dedektifi Grace Rasmussen'i ve karakterini tamamlayan mükemmel bir araç. Station araba ve pikap karışımı, yarı spor ve sert bir araba. Efsaneye göre Ford, Ranchero gibi bir model üretme fikrini 1930'lar da Ford Avustralya'ya mektup yazan bir kadından almış. İsmi belirsiz kadının gönderdiği mektup şöyle: "Ailemi pazar günü kiliseye götürebileceğim ve pazar-tesi günü de domuzlarımı pazara götürebileceğim bir arabaya ihtiyacım var." Bundan birkaç on yıl sonra da "muscle car" olarak bilinen bu büyük motorlu ve performansı yüksek Amerikan arabası ortaya çıkmış.

55 YIL SONRA MARTIN BECK SERİSİ NE ANLATIYOR?

Martin Beck, şehirdeki en iyi sorgu uzmanlarından biri. Bunu okuyunca aklınıza karşısındakini konuşturmak için şiddet dahil her yolu deneyen bir polis gelmesin. Beck, karşısındakini iyice tarttıktan sonra sakince ve genelde nezaketini elden bırakmadan sorularını soruyor, hızlı düşünmek zorunda hissetmeden, zaman vererek ama çoğu zaman bağlantısız olduğu düşünülen tüm detayların peşine düşerek. Herhalde hiçbir polisiye romanda bu kadar sakın ve iyi bir sorgu uzmanı yazılamazdı.

“Cesedi temmuzun sekizinde, öğleden sonra saat üçü biraz geçte buldular. Kötü durumda değildi ve suyun içinde fazla kalmış olamazdı.”

Tüm dünyadaki okurları Martin Beck’le tanıştıran ilk cümleler böyle. Bahsi geçen Temmuz, 1965 yılının Temmuz’u. Ve bu tarihte Stockholm Cinayet Masası’nda görevli olan Martin Beck, 28 yaşında yani 1951’de komiser olmuş, 8 yıldır cinayet masasında görev yapan, evli ve iki çocuğu olan bir adam. Komiser olduğu yıl evlendiği karısı Inga’nın cimriliğe varan tutumluluğundan, sürekli aynı şeylerden şikâyet etmesinden mutsuz ama bu durumu değiştirmek için bir şey de yapmıyor. Çocuklarının düzeni değişmesin diye boşanmayı düşünmeyen Martin Beck’in -yıllar içinde- eve gitmemek için daha çok çalıştığını, başka bir şehirde veya ülkede çok da önemli olmayan bir dava için görüşüne başvurulunca ikiletmediğini ya da evliliğinin 17. yılında “karısını rahatsız etmemek için” bir kanepe aldığını ve orada tek başına daha huzurlu uyuduğunu görürüz. Bir yandan da Martin’in evliliğine ve kendi isteklerine çok kafa yormadığını söylemek mümkün. Belki biraz daha kendine zaman ayıran biri olsaydı gerçekten ne yapmak istediğine karar verebilirdi. Ancak Martin Beck, tam bir görev adamı. Bir dosyayı kapatmadan uyuyamayanlardan, sezgilerini dinleyip bazen işi uzatacak bile olsa her şeyi araştırmak isteyen titiz polislerden... Çoğunlukla yemek yemeyi unutan, bazen mide-

sini bulandıracak kadar çok kahve içen; “Sigaray bırakmalısın,” diyen eşine, “Evet, bırakmalıyım,” demesine rağmen her gün daha fazla sigara içen, çok az uyuyan, bazen dinlenmeyi unutan bir adam... En rahat uykularını evinde değil, genelde iş-ev arasındaki uzun tren yolculuklarında çeken...

Martin Beck, şehirdeki en iyi sorgu uzmanlarından. Bunu okuyunca aklınıza, karşısındakini konuşturmak için şiddet dahil her yolu deneyen bir polis gelmesin. Beck, karşısındakini iyice tarttıktan sonra sakince ve genelde nezaketi elden bırakmadan sorularını soruyor, hızlı düşünmek zorunda hissetmeden, zaman vererek ama çoğu zaman bağlantısız olduğu düşünülen tüm detayların peşine düşerek. Herhalde hiçbir polisiye romanda bu kadar sakın ve iyi bir sorgu uzmanı yazılamazdı.

LARSSON, KOLLBERG VE MELANDER

Martin Beck’i daha iyi tanımak için onun çalışma arkadaşlarını ve onlarla iletişimini de takip etmek gerek. Çoğu zaman tembel ve rahatsız edici bulunduğu Gunvald Larsson, sevdiği adamlardan biri değil. Ama konu, Kollberg ve Melander’e gelince işler değişiyor. Uzun zamandır birlikte çalıştıkları ve birbirlerine hep dürüst davrandıkları için artık Martin ve Kollberg, ilişkilerinde konuşmadan da anlaşabilme seviyesine yükselmişler. Bir bakışlarından, bir duruşlarından birbirlerinin ne düşündüğünü çıkartıyorlar. En az

Martin kadar titiz, işinde başarılı ve gözlemci bir adam Kollberg; Martin'e göre iyi yanıysa biraz daha enerjik ve konuşkan olması. Tüm seride ke-yifle okunan sorgu sahneleriyle yarışacak bir şey varsa o da Martin ve Kollberg'in diyaloglarının aktığı sayfalardır herhalde...

Günde 10 saat uyumadığında mutsuz olan, uyumadığında ve çalışmadığında genelde tuvalette olduğu düşünülen Melander'i unutmayalım. Yanlış bilgi içermeyen bir Google hayal edin, işte Melander, bunun 60'lı yıllardaki tam karşılığı denilebilir. Müthiş hafızası ve dikkatiyle neredeyse hiçbir şeyi unutmuyor. Yıllar önceki bir dosyada geçen bir ismi bile... Ve Müdür Hammar; siyasilere sevmeyen, polislik işine odaklanmış, çoğu zaman ekibiyle birlikte kafa yoran, sakin bir adam.

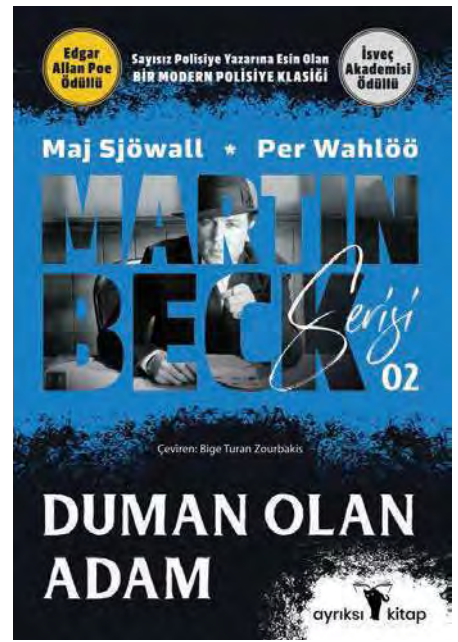
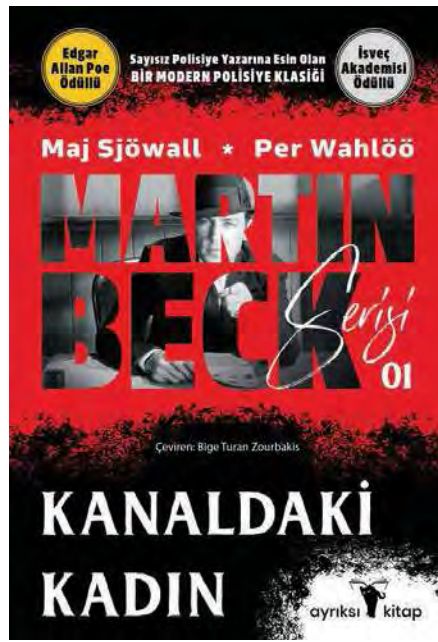
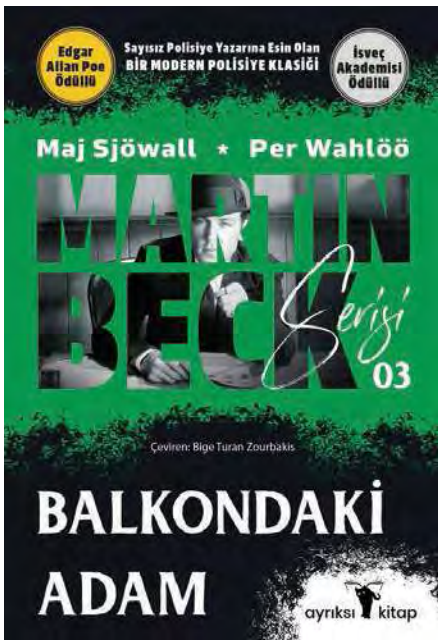
55 YIL ÖNCE SERİ NASIL BAŞLADI?

1926 doğumlu Per Wahlöö ve 1935 doğumlu Maj Sjöwall, 1961'de aynı yayın şirketine bağlı bir dergide çalışırken tanışırlar. Tanıştıklarında Wahlöö, Komünist Parti üyesi, saygın bir gaze-

tecidir. Sjöwall ise editör ve sanat yönetmeni. Aşık olduktan bir yıl sonra birlikte yaşamaya başlarlar. İkisi de polisiye okumayı sever. Georges Simenon ve Dashiell Hammett sevdikleri yazarlardır. Birlikte polisiye bir seri yazmak üzerine konuşmaya başlarlar. "Toplumu sol bakış açımızdan tanımlamak istiyorduk. Per daha önce de politik kitaplar yazmıştı, fakat bunlar en fazla 300 adet satmıştı. İnsanların polisiye okumayı sevdiğini, İsveç'in refah devleti imajının altında yatan yoksulluk, suça eğilim ve vahşet kavramlarını polisiye romanlar yoluyla aktarabileceğimizi, insanları bunlar üzerine düşündürebileceğimizi fark ettik. İsveç'in, zenginlerin daha da zengileşirken yoksulların daha da yoksullaştığı, soğuk ve insanlık dışı bir kapitalizme doğru gittiğini göstermek istedik," diyor Sjöwall bir röportajında.

2009 yılında *The Guardian* gazetesinden Louise France, Sjöwall ile buluşuyor ve Martin Beck serisinin nasıl ortaya çıktığından eşiyle çalışma yöntemlerine kadar pek çok konuyu ayrıntılı bir biçimde konuşuyor. France şöyle aktarıyor:

"Yayıncılık tarihinde -yazmakla ilgili - en dikkat

çekici işbirliklerinden biri. Bir erkek ve bir kadın, bir çift, her akşam yazmak için aynı masaya oturuyor. Yemeği hallettikten ve çocuklarını uyuttuktan sonra... Kadın daha önce hiç kitap yazmamış, adamın yayımlanmış kitapları var ama ikisi de ilk kez bu şekilde çalışıyor... Gerçekirse tüm gece uzun uzun yazıyorlar. İkisi de farklı bölümler yazıyor, ertesi akşam bölümleri değiştirerek yazmaya devam ediyorlar. Birinin başladığı bölümü diğeri bitiriyor. Bölümler ilerledikçe birbirlerinin editörü de oluyorlar. Tartışmıyorlar, en azından kelimeler ve cümleler hakkında. Sanki birbirlerini doğallıkla ve rahatlıkla tamamlıyorlarmış gibi büyük bir uyumla yazmaya devam ediyorlar..”

Yazan ve yazarlarla çalışan bir editör olarak söylemeden geçemeyeceğim, bu gerçekten inanılmaz! 10 yılda 10 kitaplık bir seri, her yılda bir kitabı tamamlama hedefiyle tüm işlerinden ve çocuklarından artakalan zamanda yani akşamları, bazen sabaha kadar sadece yazmak... Martin Beck serisindeki 10 romanda toplam 300 bölüm var. Bu 300 bölümü dönüşümlü yazmak, birbirinin editörü olmak... Muazzam bir uyum ve inanılmaz zor bir çalışma biçimi. Gerçekten France’ın belirttiği gibi yayıncılık tarihindeki en unutulmaz, en dikkat çekici yazma işbirliklerinden biri.

Sjöwall, serinin biçimi ve dili üzerine çok çalıştıklarını söylüyor. Daha serinin ilk romanını kurgularken hedefleri, eğitilmiş ya da eğitimsiz tüm İsveçlilerin anlayabileceği bir biçimde ama olabildiğince akıcı ve eleştirel bir seri yazmak olmuş. 55 yıl boyunca serinin tüm kitaplarının ne kadar çok okunduğunu görünce hedeflediklerinin fazlasına ulaştıklarını söylemek mümkün. Sadece İsveç’te değil, pek çok ülkede çoğu genç, anne-babasının kütüphanesinden kitapları alıyor ve ilk okudukla-

rı romanların Beck serisi olduğunu, okumayı bu seriyle sevdiğini söylüyor. “Bu, Sjöwall için satış rakamlarından çok daha önemli, belki de Marksist kökenleri gereği,” diyor France.

Serinin 6. kitabını yazarlarken Per Wahlöö ağır bir hastalık geçiriyor, tahliller, teşhisler... 4 yıl boyunca farklı tedavi yöntemleri deneniyor. Wahlöö bir gün kendisini tedavi eden profesörün odasına gizlice girip notları okuyor ve öleceğini öğreniyor. Hemen Malaga’da bir ev tutuyorlar ve oraya gidiyorlar. Per Wahlöö, serinin son kitabı *Teröristler’i* çoğunlukla kendi yazıyor, Sjöwall ise hızla editliyor. Tüm ağırlarla, bazen ölecekmiş gibi görünmesine rağmen yazmaya devam ediyor. 1975 yılının Mart ayında İspanya’dan İsveç’e dönen çift, son romanı hemen yayınevine teslim ediyor. Aynı yılın Haziran ayında ise Per Wahlöö, Martin Beck serisinin sayısız kez film ve diziye uyarlandığını, onlarca dilde yayımlandığını görmeden hayata veda ediyor.

BİR KANAL GEZİSİNDEN “KAFKA” İSİMLİ BİR DEDEKTİFE

Yazarlar, bir polisiye roman serisi yazmaya karar verdiklerinde henüz ilk romanda neyi anlatacaklarını bilmiyorlardı. Stockholm’den Göteborg’a giden bir teknedeydiler. Tek başına ayakta duran, çok güzel bir ABD’li kadın da tekneydi. Sjöwall, Per’ü ona bakarken gördü, “Neden bu kadını öldürerek başlamıyoruz ilk romana?” dedi.

İşte dilimizde *Kanaldaki Kadın* adıyla yayımlanan, Martin Beck serisinin ilk romanının çıkış öyküsü bu. 1965’in Temmuz ayında kanalda bir kadın cesedi bulunur. Kimliği zorluklarla tespit edilen bu kadın, ABD’den gelen bir turistir: Roseanna McGraw. Martin Beck, kadının yaşadığı yeri, mesleğini ve diğer kişisel ayrıntıları

Sjöwall, serinin biçimi ve dili üzerine çok çalıştıklarını söylüyor. Daha serinin ilk romanını kurgularken hedefleri, eğitimli ya da eğitimsiz tüm İsveçlilerin anlayabileceği bir biçimde ama olabildiğince akıcı ve eleştirel bir seri yazmak olmuş. 55 yıl boyunca serinin tüm kitaplarının ne kadar çok okunduğunu görünce hedeflediklerinin fazlasına ulaştıklarını söylemek mümkün. Sadece İsveç'te değil, pek çok ülkede çoğu genç, anne-babasının kütüphanesinden kitapları alıyor ve ilk okudukları romanların Beck serisi olduğunu, okumayı bu seriyle sevdiğini söylüyor. "Bu, Sjöwall için satış rakamlarından çok daha önemli, belki de Marksist kökenleri gereği," diyor France.

ABD'deki meslektaş Kafka ile telefonlaşıp mektuplaşarak öğrenir. Kadın; kütüphanede çalışan, tek başına yaşayan, bağımsızlığına düşkün, çok okuyan biridir.

Tabii soruşturma günümüz koşullarında gerçekleşmiyor; internet yok, cep telefonu yok, DNA analiziyle ipuçlarını karşılaştırmak mümkün değil. 1965'te gizemli bir cinayeti çözmek için daha fazla uğraşmak ve daha sabırlı olmak gerekiyor. Soruşturma aylarca sürerken Martin Beck ve ekibinin yüzlerce gezi fotoğrafını incelemesi, maktulle birlikte seyahat eden, farklı ülkelere dönmüş onlarca insana ulaşmaya çalışması ve tüm bu titiz çalışmalardan sonra katili bulması... Hiçbir şey günümüz polisiye romanlarındaki gibi hızlı değil, biraz da bu yüzden daha etkileyici denilebilir mi?

1966'DA BUDAPEŞTE SOKAKLARINDA

Serinin ikinci kitabında yazarlar bizi bu kez Budapeşte'ye götürüyor, yıl 1966. Sovyetler Birliği ayakta, Doğu Berlin, Macaristan Halk Cumhuriyeti, Yugoslavya...

32 yaşındaki İsveçli gazeteci Alf Matsson, pek de nitelikli olmayan haftalık bir gazetede Doğu Avrupa muhabiri/yazarı olarak çalışır. Sıklıkla Doğu Bloku ülkelerine seyahat eder, oradaki spor ve sanat insanlarıyla röportajlar yapar. Matsson yine bir haber yapmak üzere Budapeşte'ye gider ancak ondan bir daha haber alınamaz. 1 haftadır haber alınamayan bu gazeteciyle ilgili diplomatik kriz çıkmaması için Dışişleri Bakanlığı, Martin Beck'i görevlendirir. Martin Beck, Stockholm'den önce Doğu Berlin'e uçar, oradan Prag'a ve nihayet Budapeşte'ye... Kayıp gazetecinin kaldığı otele yerleşir ve araştırmalara başlar. 1966'nın yazında Budapeşte sokaklarına, leziz yemeklerine, şehre gelen turistlerin yapıp ettiklerine şahit olabildiğiniz nefis bir polisiye bu.

Budapeşte Emniyeti'nden Komiser Szluka ile Martin Beck'in gerilimli başlayan ilişkisi, sayfalar ilerledikçe daha ilginç bir hal alır. Herhal-

de çok az polisyede sayfalar boyunca dedektifin sıcaktan bunalmasını, duşa girip çıkmasını, üstünü değiştirmesini ve günde üç öğün yediği yemeklerin detaylarını, o şehirde bulunma nedenlerine dair kendini ikna edemeyişini, hiçbir şey yapmadan sokaklarda dolaşmasını sıkılmadan okursunuz. Bunun tadına varabileceğiniz ve Martin Beck'le o eski dünyanın sokaklarında gezebileceğiniz bir roman, *Duman Olan Adam*. Nihayetinde tüm bu iç sıkıntısı ve yaz sıcağı da Martin Beck'i durdurmuyor tabii, kayıp gazete-ciye ne olduğu gün yüzüne çıkarılıyor.

STOCKHOLM'DE AZILI BİR ÇOCUK KATİLİ

1967'de yayımlanan serinin üçüncü kitabı, *Balkondaki Adam*. O yıl, Stockholm'deki parklara bir gaspçı dadanır. Özellikle orta yaşlı insanlara bazen gündüz saatlerinde bazen de akşam parklarda saldırır; paralarını, çantalarını alıp ortadan kaybolur. Sivil polisler tüm parklarda dolanıp durur ama uzun süre gaspçıyı yakalayamazlar. Derken bu parklardan birinde 9 yaşındaki bir kız çocuğunun cesedi bulunur, tecavüz edildikten sonra öldürülmüş. Sonra bir çocuk cesedi daha... Tüm şehir hatta tüm ülke, sapık katilin yakalanacağı günü bekler büyük bir korkuyla. Ama Martin Beck ve ekibi için bu o kadar da kolay değildir; tanık yok, ipucu yok, bilgi yok... Polisler, bu korkunç suçun failini bir an önce bulabilmek için neredeyse tüm şehirde operasyon üzerine operasyon düzenlemeye başlar. Elbette romanın sonunda fail de nedenleri de ortaya çıkar. *Balkondaki Adam*, seride sisteme dair eleştirilerin biraz daha sertleştiği ilk roman denilebilir, ki bu eleştiriler serinin sonraki kitaplarında daha da artıyor.

Fakat bu büyük arama yapılmak zorundaydı ve yapıldı da. Saat on bir sularında polis operasyonu başladı ve bu operasyonun haberi sokakta ve uyuşturucu mağaralarında serseri bir yangın gibi yayıldı. Sonuç heves kırıcıydı. Hırsızlar, kaçakçılar, pezevenkler, fahişeler, hepsi deliğine girdi, hatta keşler bile. Saatler

Stockholm'de Vietnam Savaşı karşıtı gösteriden bir kare

geçti ve operasyon hiç güç kaybetmeden devam etti. Bir hırsız iş üstünde yakaladılar ve oldukça rahat dolanan bir kaçakçıyı enselediler. Polisin gerçekte başardığı tek şey çamuru bulandırmak oldu. Evsizleri, alkolikleri, uyuşturucu bağımlılarını, tüm ümidini yitirmiş olanları, sosyal devletin eli taşı kaldırdığında kaçacak gücü olmayanları uyandırmıştı. Bir tavan arasında on dört yaşında bir öğrenci kız çıplak bulundu. Kız elli tane Preludin hapi almış ve en az yirmi kere tecavüze uğramıştı. Fakat polis geldiğinde tek başınaydı. Kan revan ve pislik içindeydi ve vücudu morluklarla doluydu. Hâlâ konuşabiliyordu ve olan bite-ni yamuk yumuk anlattı, umursamadığını söyledi. Adamlar kızın giysilerini bile bulamadılar, bu yüzden onu eski bir battaniyeye sarmak zorunda kaldılar. Kızın söylediği adrese arabayla götürdüler. Kapıyı açan, annesi olduklarını tahmin ettikleri kişi kızın üç gündür kayıp olduğunu söyleyip onu eve almak istemedi. Kız merdivenlere yığılınca adamlar ambulans çağırdı. Buna benzer birçok vaka gün ışığına çıktı.¹

1968, ABD KARŞITI PROTESTOLAR VE ÖLDÜRÜLEN BİR POLİS

Serinin 4. romanı *Gülen Polis* şöyle açılır:

...Strandvägen'deki Amerikan Konsolosluğu ve ona çıkan yan sokaklar boyunca 412 polis memuru, bu sayının iki katı kadar göstericiyle mücadele ediyordu. Polisin göz yaşartıcı bombaları, tabancaları, kamçıları, copları,

arabaları, motosikletleri, telsizleri, pilli megafonları, köpekleri ve histerik atları da berabereydi. Göstericilerse bir mektup ve karton dövizler taşıyordu, ki kartonları bardaktan boşanırca yağın yağmurun altında hamura dönmeye yüz tutmuştu. Homojen bir grup denemezdi, çünkü kalabalığın içinde her türden insan bulunabilirdi, kot pantolonlu ve ekose kabanlı 13 yaşındaki öğrenci kızlardan tutun da ciddi suratlı siyasi üniversite öğrencilerine, ortalığı karıştırıp kışkırtanlardan profesyonel bela çıkaranlara ve ressam şapkası ve mavi ipek şemsiyeli en az 85 yaşındaki sanatçıya kadar herkes. Güçlü bir ortak güdü etrafında toplanmış, yağmura ve karşılarına çıkan her şeye göğüs germeye hazırdılar...²

Yıl, 1968. Vietnam Savaşı'na karşı ABD Konso-losluğu önünde eylem yapan insanlar ve onlara sert bir biçimde müdahale eden polis. Yazarların dediği gibi "...bir doktor tanıdığı olan ya da paçayı sıyırmayı iyi bilen her polis memuru, bu tatsız görevden kaçınmayı başarmıştı." Martin Beck ve Kollberg, bunlar olurken evde satranç oynayıp sohbet eder. Aynı akşam yol kenarında bir otobüs bulunur, içindeki insanlar katledilmiştir. Öldürülenlerden biri de cinayet büroda görev yapan bir dedektiftir. *Gülen Polis*, yazarların üsluplarını da değindikleri konuları da sertleştirdikleri roman olarak kabul edilir. Bu romanla ikili, Edgar Ödülü dahil pek çok ödül almaya başlar.

Ayrıksı Kitap tarafından büyük bir titizlikle dilimizde yayımlanan ilk dört kitap kısaca böyle. Serinin diğer kitapları da yine Ayrıksı Kitap tarafından sırayla yayımlanacak. *Kayıp İtfaiye*

55 yıl sonra... İsveç'in uzağında bir ülkedeyiz, dilimizde Martin Beck serisi yıllar sonra tekrar yayımlanmaya başladığı için büyük bir heyecanla bu kapak dosyasını yapmak istedik. Peki, neden?

Okurlarımızın DNA analizlerinin, cep telefonlarının, bilgisayarların, internetin, güvenlik kameralarının olmadığı yıllarda geçen cinayetleri ve bu cinayetleri soruşturan dedektifleri okumasını neden bu kadar tutkuyla isteyelim ki? Artık o yöntemler eskidi, artık polisiyede her şeyin büyük bir hızla, yüksek ritimle anlatılması önkoşul sayılıyor, öyle ki karakterlerin ve suçun nedenlerinin bile bir önemi kalmadı çoğu yazar ve okur için. Daha hızlı polisiye, daha zekice kurgulanmış suçlar daha makbul sayılmıyor mu bugün?

Arabası, Savoy Cinayeti, Pis Adam, Kilitli Oda, Polis Katili ve Teröristler...

İsveç polisiyesinin temeli sayılan Martin Beck serisi, tüm Nordik polisiye kültürünü etkiledi dersek abartmış olmayız. Milenyum serisi ile tüm dünyada çok okunan yazar Stieg Larsson, topluma ve suça yaklaştığı yer nedeniyle bu seriden çok etkilendiğini belirtir örneğin. Ya da günümüz çok okunan yazarlarından Jo Nesbø, seriyi "İskandinav polisiyesinin mihenk taşları" olarak tanımlar. Çoğu okur gibi benim için de vazgeçilmez bir karakter olan Wallander serisinin yaratıcısı, usta yazar Henning Mankell kendisini en çok etkileyen serinin Martin Beck serisi olduğunu söyler, bu cümleyi Rebus serisinin yazarı Ian Rankin'den de duyabilirsiniz. Pek çok farklı ülkenin, farklı coğrafyanın dolayısıyla farklı kültürün yazarları, kendi yapıtlarını yazarken bu seriden etkilenmiştir.

2020'DE MARTİN BECK SERİSİ NEDEN ÖNEMLİ?

55 yıl sonra... İsveç'in uzağında bir ülkedeyiz, dilimizde Martin Beck serisi yıllar sonra tekrar yayımlanmaya başladığı için büyük bir heyecanla bu kapak dosyasını yapmak istedik. Peki, neden? Okurlarımızın DNA analizlerinin, cep telefonlarının, bilgisayarların, internetin, güvenlik kameralarının olmadığı yıllarda geçen cinayetleri ve bu cinayetleri soruşturan dedektifleri okumasını neden bu kadar tutkuyla isteyelim ki? Artık o yöntemler eskidi, artık polisiyede her şeyin büyük bir hızla, yüksek ritimle anlatılması önkoşul sayılıyor, öyle ki karakterlerin ve suçun nedenlerinin bile bir önemi kalmadı çoğu yazar ve okur için. Daha hızlı polisiye, daha zekice kurgulanmış suçlar daha makbul sayılmıyor mu bugün? Pek çoğumuzun aklından geçenlere *Balkondaki Adam* romanında öldürülen küçük kızın annesinin yanından çıkan Kollberg'in düşündükleriyle yanıt vermek gerekir:

...Aynı zamanda hızla gangsterleşen toplumu düşündü. En son kertede böyle bir toplumun oluşmasında o dahil herkesin payı

vardı. Daha geçen yıl polis teşkilatındaki teknolojik gelişmeyi düşündü; buna rağmen, işlenen suçlar hep bir adım öndeydi. Yeni soruşturma metodlarını, bilgisayarları, bunlar sayesinde suçluların belki de birkaç saat içinde yakalanabileceğini düşünürken bu muhteşem teknolojik imkânların az önce yanından ayrıldığı kadına ne kadar az teselli verebileceğini getirdi aklına. Ya da kendisini ne kadar teselli edebilirdi ki? Taşlarla kırmızı çitin arasındaki çalılıklarda yatan küçük bedeninin etrafına toplanmış, ciddi suratlı adamlara ne diyebilirdi bu teknoloji?...³

Evet, bilimsel ve teknolojik ilerlemeler nedeniyle artık bir cinayet zanlısının fotoğrafını bulmak için Martin Beck ve ekibi gibi haftalarca beklememize gerek yok. Artık attığımız bir mesaja anında cevap verilmemesine bile tahammülümüzün olmadığı bir hızda yaşıyoruz. Ama insanlar arasındaki eşitsizliğin, yoksulluğun, kadın cinayetlerinin, çocuk istismarının, çocuk cinayetlerinin, göçmen karışıklığının, iş cinayetlerinin 55 yıl önceye göre daha da arttığı, daha normalleştirildiği yıllarda ve nesnellikteyiz. Gündelik hayatlarımızda şiddet ve suç, oldukça yakınımızda ama bu suçların gerçek nedenleri ve çözümleri üzerine çok azımız düşünüyoruz. Wahlöö ve Sjöwall, 55 yıl önce, imajı "refah toplumu" olan İsveç'te insanlara toplumdaki eşitsizliği, suçun toplumsal nedenlerini anlatmak, bunların konuşulmasını sağlamak için yola çıktı. Herkesin rahatça okuyabileceği bir biçim üzerine çalıştılar. Büyük bir disiplinle ve sorumlulukla yazdılar. Kısaca Wahlöö ve Sjöwall, ne için yazdırlarsa şu anda aynı nedenlerle daha fazla okunmayı hak ediyorlar. Dilimizde ve her dilde... Daha fazla ve birer polisiye romandan fazlası olduklarını bilerek okunmalılar.

NOTLAR

<https://www.theguardian.com/books/2009/nov/22/crime-thriller-maj-sjowall-sweden>

1 Balkondaki Adam, Çev: Bige Turan Zourbakis, Ayrıksı Kitap

2 Gülen Polis, Çev: Bige Turan Zourbakis, Ayrıksı Kitap

3 Balkondaki Adam, Çev: Bige Turan Zourbakis, 48. sayfa, Ayrıksı Kitap

İSVEÇ'İN KOMİSER MAIGRET'Sİ "MARTIN BECK" İN YARATICILARI:

PER WAHLÖÖ – MAJ SJÖWALL

Per Wahlöö (1926-1975) ve Maj Sjöwall (1935-) birlikte yarattıkları Stockholm Merkezi Araştırma Bürosu yöneticisi Komiser Martin Beck ve arkadaşlarının öykülerinden oluşan dizileriyle bütün dünyada ilgi toplamış ve İsveç polisiye romanına yeni bir soluk getirmiş iki yazardır.

Per Wahlöö; Göteborg'da doğmuş, üniversite eğitimini tamamladıktan sonra gazeteci olmuş, toplumsal ve cinai konularla ilgilenmiştir. Sol siyasi eğilimi dolayısıyla 1957 yılında bulunduğu Franco İspanya'sından sınırışı edilmiş, İsveç'e döndükten sonra radyo ve televizyon oyunları yazmış, gerek oyunlarında gerek yine bu yıllarda kaleme aldığı roman ve öykülerinde politikacıların güçlerini kötüye kullanmalarını ve toplumun karanlık yüzünü gözler önüne sermiştir.

Wahlöö, bu yıllarda Başmüfettiş Jensen'in kahramanı olduğu iki bilimkurgusal polisiye öyküye de imza atmıştır. Bunlardan geleceğin Almanya'sında geçen *Mord på 31: a våningen* (Otuz Birinci Kat), ünlü rejisör Rainer Werner Fassbinder tarafından beyazperdeye uyarlanmıştır. Yazarın 1965'te yayımlanan ve öykü üçlemesinden oluşan eseri *Generalerna* bir askeri diktatörlükte geçer ve Wahlöö'nün diktatörlüklere eleştirel bakışını yansıtır. Bunların dışında kaleme aldığı diğer iki romanı *Lastbilen* (Kamyon, 1962) ve bir Latin Amerika ülkesinde geçen *Uppdraget* (Özgürlük, 1963) yayımlandığında hemen Türkçe

dahil yabancı dillere çevrilen ve olumlu eleştirilerle karşılanan iki yapıttır.

Per Wahlöö, 1961'de Maj Sjöwall ile karşılaşmış, uzun yıllar birlikte yaşamışlardır. Maj Sjöwall de gazetecidir, röportaj muhabirliği ve sanat yönetmenliği yapmaktadır. Yeni doğan çocuklarını geceleri uyuttuktan sonra beraberce üzerinde çalıştıkları ve planlamasını çok dikkatli yaptıkları "Martin Beck" polisiye serisi, çiftin dünya polisiye roman tarihinde önemli bir yer almalarını sağlamıştır.

Seri, 1965'te yayımlanan *Roseanna* ile başlamış, 1975'te Per Wahlöö'nün ölümünden biraz sonra yayımlanan *Teroristerna* ile bitmiştir. Çiftin kaleme aldığı Martin Beck öyküleri on tanedir. Maj Sjöwall, Wahlöö öldükten sonra Martin Beck öykülerine devam etmemiş ama polisiye eserler vermiştir. Bu eserleri arasında 1990'da yayımlanan ve kaybolmuş bir genç kızın anne babasını aramasını anlatan *Kvinnan som liknade Greta Garbo* (Greta Garbo'ya Benzeyen Kadın) isimli eseri pek çok dile çevrilmiştir.

MARTIN BECK ÖYKÜLERİNİN NİTELİKLERİ

Martin Beck öyküleri polisiye kurgu içinde çok kuvvetli toplumsal eleştirilerin yer aldığı yapıtlardır. On Martin Beck öyküsünde de cinayetin toplumsal nedenleri araştırılır. Yazarlarımız için cinayet, bir kişinin fevri davranışı değildir, her cinayetin toplumsal altyapısı vardır. Polis

güçleri de suçlular da refah toplumu diye göklere çıkarılan İsveç toplumunun birer aynasıdır. Wahlöö-Sjöwall çifti başta siyasi güç olmak üzere her türlü gücün kötüye kullanılmasını ve toplumda sistematik şekilde beyinlerin yıkanmasıyla değer yargıları oluşturulmasını şiddetle eleştirirler.

Yazarlarımız bu bağlamdaki eserlerini kaleme alırken bir toplumsal rapor yazar gibidirler, ayrıntılar çok dikkatlice ve vurgulayıcı bir şekilde sunulur. Bu nitelikleriyle Martin Beck öyküleri pek çok eleştirmen tarafından polisiye romanın en çarpıcı eserleri arasında sayılır. Örneğin Amerikan Polisiye Roman Yazarları Derneği'nin saptadığı "En İyi 100 Polisiye Roman" ve hem ödüllü polisiye roman yazarı hem de polisiye roman konusunda eleştirmen olarak büyük saygınlığı olan H.R.F. Keating ile en tanınan Fransız polisiye eleştirmeni Yvon Aulard'ın yine 100'er romanı içeren listelerine Martin Beck öyküleri girmiştir.

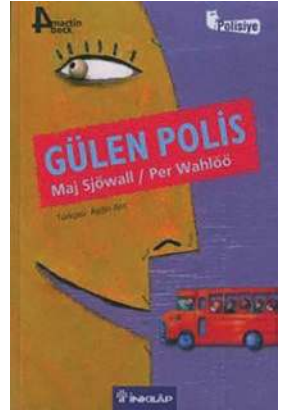
1971'de Amerikan Polisiye Roman Yazarları Derneği'nin büyük ödülü "Edgar" yazarlarımızın *Gülen Polis* adlı yapıtına verilmiştir. Bu önemli ödülü Amerikalı yazarlar dışında Agatha Christie ve Georges Simenon'dan sonra alan üçüncü yabancı yazarlar Wahlöö ve Sjöwall'dir.

Per Wahlöö öykülerini yazarken amaçlarının, "refah toplumu diye burjuvazinin yutturduğu İsveç toplumundaki ideoloji fakirliğini ve ahlaki değerlerin yozlaşmasını ortaya çıkarmak için

polisiye kurguyu bir neşter gibi kullanmak" olduğunu söyler.

Öykülerde polis örgütünün rutin çalışmaları realist bir şekilde verilir. Martin Beck, "beynindeki gri maddeleri çalıştırarak" muammayı çözen bir Hercule Poirot değildir. O, bütün yönleriyle Georges Simenon'un Maigret'sini anımsatır. İki dedektif arasındaki tek farklı nokta, Maigret'nin mutlu bir evliliği olmasına karşın Martin Beck'in karısıyla başının dertte olmasıdır.

İlk üç Martin Beck öyküsünden dilimize *Kanaldaki Ölü* olarak çevrilen *Roseanna*'da (1965) bir kanalda cesedi bulunan, tecavüze

Gülen Polis

uğrayıp öldürülmüş bir kızın öyküsü anlatılır. *Duman Olan Adam* (1966) ve *Balkonda Bir Adam Vardı* (1967) isimli öykülerde ise doğru dürüst yapılmış polisiye soruşturmaları izleriz.

Gülen Polis'te (1968) bir otobüste öldürülen sekiz kişiyle ilgili soruşturma yapılırken içlerinden birinin polis dedektifi olması dikkati çeker. Bu öykü, başrolünü Walter Matthau'nun oynadığı bir filmle beyazperdeye aktarılmıştır ama filmde öykü San Francisco'da geçer. *Polis Katili* (1974) adlı öyküde ise olayların gelişimi kendi sosyalist dünya görüşüyle çeliştiği için Martin Beck'in yardımcısı Lennart Kolberg'in içine düştüğü ikilemi izleriz. Refah toplumu diye anılan İsveç toplumunun eleştirilmesi son kitaplarda, özellikle son öykü olan *Terörist*'te (1975) çok belirgin ve çok daha acıtırıcıdır. Serinin bu son kitabında Martin Beck, bir polis olarak İsveç toplumunun şiddete eğilimini önleyeceğine ona hizmet ettiği düşüncesiyle bunalıma girer.

Bütün öykülerin başroldeki kahramanı metotlu çalışan, ayakları yere sağlam basan Komiser Martin Beck'tir ama karısıyla sorunları onu hep etkileyecektir. Onun yanında eski paraşütçü olan ama şiddetten nefret eden, bu yüzden tabanca taşımayı reddeden Lennart Kolberg; kaba

Per Wahlöö öykülerini yazarken amaçlarının, "refah toplumu diye burjuvazinin yutturduğu İsveç toplumundaki ideoloji fakirliğini ve ahlaki değerlerin yozlaşmasını ortaya çıkarmak için polisiye kurguyu bir neşter gibi kullanmak" olduğunu söyler.

bir adam olan Gunvald Larsson; İsveç'in kuzeyindeki kırlık bölgeden gelen Einar Rönn ve ekibin komik tipleri olan devriye polisleri Kristiansson ve Kvant bütün öykülerde rol alırlar. Martin Beck kendisini "dikbaşı ama mantıklı ve her zaman soğukkanlı" diye tanımlar. Stockholm'deki küçük bir apartman dairesinde, karısı İnga ve iki küçük çocuğuyla yaşar. İlerleyen öykülerde karısıyla arasında anlaşmazlıklar çıkacak, bu durum Martin Beck'i bunalıtacak hatta işini bile anlam-sız bulmaya başlayacaktır.

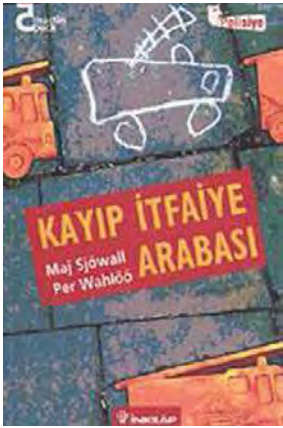
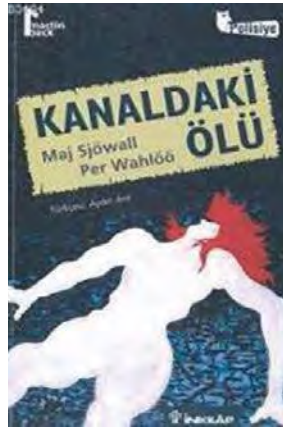
TÜRKÇEDE PER WAHLÖÖ - MAJ SJÖWALL ÇEVİRİLERİ

Dilimize Per Wahlöö'nün yazdığı iki kitabı çevirmişti.

1. *Özgürlük* (Uppdraget), 1990, Sabiha N. Kaya çevirisi, İnter Yayınları "Roman Dizisi"
2. *Kamyonet* (Lastbilen), 1998, Nuran Yavuz çevirisi, Telos Yayınları "Edebiyat"

Per Wahlöö ve Maj Sjöwall'ın Martin Beck serisinden ilk kitap, 1971'de çevrilmiş, daha sonra altı kitap Aydın Arıt'ın çok itinalı çevirisiyle dilimize kazandırılmıştır. Çeviriler kronolojik sırayla aşağıda verilmiştir:

1. *Balkondaki Adam* (Mannen på balkongen), 1971, Cemil Demirel çevirisi, Milliyet Yayınları
2. *Kanaldaki Ölü* (Roseanna), 1977, Aydın Arıt çevirisi, Milliyet Yayınları "Martin Beck Serisi: 1"
3. *Duman Olan Adam* (Mannen som gick upp i rök), 1977, Aydın Arıt çevirisi, Milliyet Yayınları "Martin Beck Serisi: 2"
4. *Balkonda Bir Adam Vardı* (Mannen på balkongen), 1977, Aydın Arıt çevirisi, Milliyet Yayınları "Martin Beck Serisi: 3"
5. *Uçtu Uçtu İtfaiye Arabası Uçtu* (Brandbilen som försvann), 1978, Aydın Arıt çevirisi, Milliyet Yayınları "Martin Beck Serisi: 4"
6. *Gülen Polis* (Den skrättande polisen), 1978, Aydın Arıt çevirisi, Milliyet Yayınları "Martin Beck Serisi: 5"

7. *Oteldeki Cinayet* (Polis, polis, potatismos!), 1978, Aydın Arıt çevirisi, Milliyet Yayınları "Martin Beck Serisi: 6"

Not: Bu çeviriler 2004 ve 2005 yıllarında İnkılâp Kitabevi tarafından aynı adlarla yeniden yayımlanmıştır.

8. *Saffle Pislği* (Den vedervärdige mannen från Säffle), 2005, Feruzan Gürbüz çevirisi, İnkılâp Kitabevi

9. *Polis Katili*, 2005, Nihat Tezeren çevirisi, İnkılâp Kitabevi

10. *Kanaldaki Kadın* (Roseanna), 2019, Bige Turan Zourbakis çevirisi, Ayırksı Kitap

11. *Duman Olan Adam* (Mannen som gick upp i rök), 2019, Bige Turan Zourbakis çevirisi, Ayırksı Kitap

12. *Balkondaki Adam* (Mannen på balkongen), 2019, Bige Turan Zourbakis çevirisi, Ayırksı Kitap

Yazarlarımızın ilk altı kitabını itinalı bir dikkatle dilimize kazandıran Aydın Arıt (1928-2003) bugün ismi unutulmuş, iyi polisiye roman yazarlarımızdan biridir ve maceralı bir yaşamın sahibidir.

İstanbul'da Robert Kolej'de okurken ABD'ye

kaçmış, iki yıl gemilerde çalıştıktan sonra geri dönmüş, garsonluktan gazeteciliğe pek çok işte çalışmış, sonuçta çevirmenlikte karar kılmış, 1954'ten sonra 20 yıl kadar İstanbul Film Sansür Kurumu'nda başçevirmenlik yapmıştır. Daha sonra çeşitli ansiklopedilerde çalışmıştır. Bu arada ödüller kazanan tiyatro oyunları* ve polisiye yapıtlar kaleme almıştır.

Aydın Arıt'ın ilk polisiye romanı 1959 yılında *Yeni İstanbul* gazetesinde tefrika edilen *Siyamlı İkizler* isimli romanıdır. Ancak 2006 yılında yayımlanabilmiştir (İnkılâp Kitabevi).

Yazarın, *Sapıklar* adlı diğer polisiye romanıysa 1959 yılında Ceylan Yayınları tarafından basılmış ve 2005 yılında tekrar okurla buluşmuştur (İnkılâp Kitabevi). Bu iki romanın yanında basılmamış bir üçüncü romanı *Gemi* de 2005 yılında yine İnkılâp Kitabevi'nce yayımlanmıştır.

Aydın Arıt, ölümünden sonra yayımlansa da yazdığı üç polisiye romanla Türk polisiye yazınında belli bir aşamayı işaret eden bir yazardır.

* Yazarın yayımlanan tiyatro oyunları *Beşgen* (1965), *Aya Bir Yolcu* (1966) ve *Güneşi Parlatanların Gölgesinde* (1979)'dır.

MARTIN BECK

Martin Beck uzun bir günün ardından eve gittiğinde de çoğunlukla hiçbir şey yiyemez; sadece papatya çayı içebilir örneğin çünkü midesine iyi gelmektedir. Sabah uyandığında kendini daha iyi hisseder. Bir bisküvi yer ve sağlıklı yaşam tartışmaları çerçevesinde karısının önüne koyduğu kaynamış ballı suyu sebatla içer. Aslında ev ortamındaki gerginlik de bu yemek mevzuuyla iyice pekiştirilir.

İskandinav polisiyesi dendiğinde rengiyle, anlatı tarzıyla, atmosferiyle ve karakterleriyle aklımızda canlanan imajın, okumayı beklediğimiz hikâyenin bir sebebi var. Stieg Larsson ve Jo Nesbø gibi dünyaca ünlü Kuzeyli yazarların kaleminden yumuşak, nazik, Christie tarzı “cozy” polisiyeler okumayı tahayyül bile edemiyoruz çünkü yarım asırdan uzun bir süre önce seçkin bir gazeteci olan Per Wahlöö, genç bir yayıncı olan Maj Sjöwall’e âşık oldu ve ikili bugün Nordik Noir olarak adlandırdığımız türün ilk örneklerinden birine imza attı.

Sjöwall ve Wahlöö çifti, Beck romanlarını 1965-1975 yılları arasında, tam da bütün dünya gözünü “örnek ülke” olarak İsveç’e çevirdiği zamanlarda kaleme aldı. Ne var ki Sjöwall ve Wahlöö romanlarında okuduğumuz İsveç, ne söylendiği gibi ekonomik bir cennetti ne de sakin ve huzurlu bir ülkeydi. Refah kavramı sadece durumu halihazırda iyi olanlar için geçerliydi ve İsveç hızla yozlaşmanın dibine doğru gidiyordu. Emekliler perişan haldeydi, sokakta yaşayan insanların sayısı azımsanmayacak kadar fazlaydı, çalışanlar için mantıklı bir istihdam planı yoktu ve okulda öğretilenler burjuva ahmaklığından başka bir şey değildi. Eğer akşam dışarı çıkarsanız hırsızlıkla karşılaşmanız neredeyse kaçınılmazdı ve Stockholm sokakları yıkım makinelerinden geçilmiyordu. Sosyal demokrasi eleştirisi son iki Martin Beck romanında iyice arttı ve son roman- da başbakanın suikaste uğramasıyla sonuçlandı. İskandinav polisiye edebiyatı söz konusu oldu-

ğunda Sjöwall ve Wahlöö çifti, klasik tarzda olay örgüsüyle inşa ettikleri romanlarına derin bir sosyal ve politik eleştiri de eklediler. Henning Mankell’in de söylediği gibi, günümüzde toplumun bir yansıması olarak suç hikâyeleri kaleme alan Kuzeyli yazarların çoğu Sjöwall ve Wahlöö çiftinin eserlerinden ilham almıştır. Sjöwall ve Wahlöö’nün politik ve sosyal gerçeklik kavramlarını ekledikleri Martin Beck serisi, her roman- da daha da acı ve ağır bir anlatıyla polisiyeyi ve toplumsal realizmi birbirine harmanladı. On yıllık bir periyodu kapsayan Martin Beck romanları, ikilinin dikkatli ve öngörülü planlamaları sonucunda okura tutarlı olay örgüleri ve kapsamlı karakter gelişimleri sundu. Gerçekçilik meselesi sadece sosyopolitik alt metin için geçerli değildi elbette. Karakterler ve özellikle de Dedektif Martin Beck karakteri titiz bir gerçeklikle inşa edilmişti ve karakterin yeme içme tercihleri de buna katkı sunacak şekilde planlanmıştı.

Martin Beck, 1922 doğumludur. Politika sözkonusu olduğunda Beck’in ağzını bıçak açmaz aslına bakarsanız. Bu, ustaca kurulmuş ve uygulanmış bir taktiktir. Romanların politik ve sosyal ana eleştirisi karakterin söyledikleri ya da yaptıkları üzerinden değil, karakterleri çevreleyen faktörler aracılığıyla anlatılır. Beck ve ekip arkadaşları, işlerini iyi yapmaya çalışan polis memurlardır. Martin Beck karakteri, seri boyunca çoğunlukla sakindir ancak özellikle ilk romanlarda karamsar bir ruh hali de gözlemlenir. Bunun en büyük sebeplerinden biri, mutsuz bir evlilik içerisinde

sıkışıp kalmış olmasıdır. Martin Beck araba kullanmaktan ya da metroya binmekten hazzetmez ve dedektif özellikle ilk romanlarda neredeyse sürekli kendini kötü ve hasta hisseder. Aslında bu da Sjöwall ve Wahlöö'nün gerçeklik vurgusuna uygun bir durumdur. Sonuçta polis memurları da insandır ve zaafları, rahatsızlıkları, hastalıkları vardır. Dolayısıyla okurlar, Beck'i eve giderken eczaneye uğrayıp bir kutu ilaç alırken izler. Beck evde kileri tarar, bulduğu bir yudum konyağı bir kâse et suyuna katıp içer ve uyumak için yatak odasına geçer.

Martin Beck uzun bir günün ardından eve gittiğinde de çoğunlukla hiçbir şey yiyemez; sadece papatya çayı içebilir örneğin çünkü midesine iyi gelmektedir. Sabah uyandığında kendini daha iyi hisseder. Bir bisküvi yer ve sağlıklı yaşam tartışmaları çerçevesinde karısının önüne koyduğu kaynamış ballı suyu sebatla içer. Aslında ev ortamındaki gerginlik de bu yemek mevzuuyla iyice pekiştirilir. Karısı, Beck'e sabah kahvaltıda sandviç isteyip istemediğini sorar. Beck cevap vermez, kahvesinden ufak yudumlar almaya devam eder. Karısı ısrar eder: "Bir şeyler yemen şart ama, özellikle de miden yüzünden. Sana ekmek kızartabilirim istersen." "Sabahları bir şey yiyemediğimi biliyorsun," diye cevaplar Martin Beck ve masadan kalkar.

Martin Beck evde yalnız olduğu zamanlarda bir şeyler yemeye daha meyillidir çünkü yalnızken kendini bir nebze daha huzurlu hisseder. Mut-fak masasında tereyağı, ekmek ve peynir duruyordur. Kendisine bir sandviç yapıp bira bakınır ama kalmamıştır. Lavabonun başında dikilir, bu sade yemeğini yarım bardak sütle mideye indirir. Ardından kendini gemi maketinin eksiklerini tamamlamaya verir. Bu işle uğraşırken yavaş yavaş sakinleşir. Martin, gemi maketi üstünde ağır ağır ama ve sistemli bir şekilde çalışıyordur ve aklında hiçbir nahoş düşünce kalmaz.

Yoğun çalışma saatlerine sahip insanlar olarak, çoğu kurgusal dedektifin mustarip olduğu "yemek yemeyi unutmak" durumundan Beck de nasibini alır. Bazı zamanlar yirmi dört saat hiçbir şey yemediği olur. Neyse ki yanında iş arkadaşları vardır ve onlarla birlikte yemek yemeyi hatırlar. Ofistelerse genellikle jambonlu bir sandviç ve bolca kahveyle açlığını dindirir Martin Beck. Arkadaşlarıyla dışarıda olduğu zamanlarda durum biraz daha farklıdır. Daha nitelikli olarak adlandırabileceğimiz yemekler yer. Biftek örneğin; yanında da Aquavit ve bira. Ya da küçük sandviçler, köfte ve bir Amstel bira sipariş eder ve ardından dört fincan kahve içer.

Tabii Sjöwall ve Wahlöö'nün kaleme aldığı on roman boyunca Martin Beck'in hem kariye-

Gösta Ekman

rinde hem de özel hayatında büyük değişimler olur. Bu değişimler dedektifin yemekle ilişkisini, yemeğe bakış açısını da değiştirir. Serinin altıncı kitabı olan *Murder at the Savoy*'da Beck, kısa bir süre önce karısından ayrılmış ve yeni bir eve taşınmıştır. Keyfi yerindedir ve arkadaşlarını akşam yemeğine davet eder. Menü ise zengindir: Dereotu, ekşi krema ve frenksoğanı yatağında ufak ringa balığı. Dilimlenmiş soğan, dereotu ve limon eşliğinde sazan havyarı. Narin marul yaprakları üzerinde servis edilen tütsülenmiş ince somon dilimleri. Dilimlenmiş, iyi haşlanmış yumurta. Tütsülenmiş ringa balığı, tütsülenmiş dilbalığı. Macar salamı, Polonya sosisi. İçinde bolca taze karides bulunan büyük bir kâse yeşil salata. Bir kesme tahtasına dizilmiş altı çeşit peynir. Kırmızı turplar ve zeytinler. *Pumpernickel* olarak adlandırılan çavdar ekmeği ve Macar köy ekmeği. Kıtır kıtır bir Fransız ekmeği. Bir kâsenin içinde yayık tereyağı. Taptaze haşlanmış patates. İçecek olarak da dolapta bekleyen dört şişe Piesporter Falkenberg (bir tür beyaz üzüm şarabı) ve tenekelerce Carlsberg Hof (orta sertlikte bir Danimarka lager birası)... Buzlukta ise aromalı likör olan bir şişe Lotjens Schnapps... Dolayısıyla Martin

Beck, keyfi yerindeyse zengin bir Kuzey sofrasının tadını çıkarmayı bilir.

NOT

* Aquavit, çoğu İsveçlinin olduğu gibi Martin Beck'in de favori içkilerindendir. Hayat suyu anlamına gelen Aquavit, İskandinavya'da 15. yüzyıldan bu yana üretilmektedir. Çeşitli tahıllardan ya da patatesten damıtılarak üretilen içkinin %40-45 arası alkol oranı vardır. İlk damıtmanın ardından çeşitli baharatlar (kimyon en yaygın kullanılan baharattır) ve bitkilerle tekrar damıtılır, ardından şişelenir. İsveç, Norveç ve Danimarka'nın kendilerine özgü Aquavit çeşitleri vardır. İsveç ve Danimarka Aquavit'i daha açık renklidir ve yaşlandırmadan şişelenir. Norveç Aquavit'i genellikle patatesten damıtılır ve ilginç bir hikâyesi vardır. Anlatılana göre 1850'de, Gymer adlı bir gulete Norveç'ten Avustralya'ya götürülmek üzere bir şeri fıçasına doldurulmuş Aquavit yüklenir. O zamanlar geminin Avustralya'ya ulaşması uzun sürer elbette. Kaptan, Avustralya'ya ulaştığında Aquavit'i sipariş eden kişinin öldüğünü öğrenir. Bir fıçı Aquavit'i çaresiz Norveç'e geri götürecektir. Sonrasında anlaşılır ki meşe fıçıda iki defa ekvatoru geçen (Norveçliler bunu özellikle belirtmeyi seviyor) ve sallana sallana fıçının şeri aromasını alan Aquavit'in tadı muazzam bir seviyeye ulaşmıştır. Bugün hâlâ Wilhelm Wilhemsens taşımacılık şirketi, üretilen Aquavitler için aynı güzergâhı izleyen bir rotayla yola çıkar ve Aquavit şeri fıçılarda ekvatoru iki kere geçer. Şişelerin ön yüzündeki etikette "matured at sea" yani "denizde olgunlaştırılmıştır" yazar. Arka yüzündeki etikette de içkinin ekvatoru geçiş tarihleri ve yolculuk ettiği geminin adı yazılır.

EKRANDA VE SİNEMADA MARTIN BECK

ROSEANNA (1967)

Yönetmenliğini Hans Abramson'un üstlendiği ve başrolde Keve Hjelm'i izlediğimiz İsveç yapımı film, ilk Martin Beck romanı olan *Roseanna*'dan uyarlama. Kimliği belirsiz bir kadın, bir kanalda ölü bulunur. Vakayla ilgilenen ekibin başında Polis Müfettişi Martin Beck vardır. Kadının kimliği ancak birkaç ay sonra tespit edilebilir. Polis, kadının Wilhelm Tham adlı kanal teknesindeki son saatlerini incelemeye ve olayları yeniden kurmaya çalışır.

THE LAUGHING POLICEMAN (1973)

Amerikan yapımı film, Maj Sjöwall ve Per Wahlöö'nün Martin Beck serisinin aynı isimli dördüncü romanından uyarlama. Filmin yönetmen koltuğunda Stuart Rosenberg oturuyor. Uyarlamada yapılan en büyük değişikliklerden biri mekân; film Stockholm yerine San Francisco'da geçiyor. Bunun yanı sıra karakter isimlerinde de değişiklikler mevcut. Amerikalı aktör Walter Matthau, Dedektif "Jake Martin"i canlandırıyor. Yönetmen Rosenberg karmaşık bir hikâyeyi, seyircinin zekâsına ihanet etmeden derli toplu bir şekilde aktarmayı başardığı için eleştirmenlerden tam not almış.

MANNEN PÅ TAKET (THE MAN ON THE ROOF) (1976)

İsveç yapımı film, yedinci Martin Beck romanı olan *The Abominable Man*'den uyarlama. Yönetmen koltuğunda Bo Widerberg'i görüyoruz ve Carl-Gustaf Lindstedt, Dedektif Müfettiş Martin Beck karakterini canlandırıyor. Polis Yüzbaşı Nyman, hasta yatağında cinayete kurban gider. Martin Beck ve ekibi, cinayeti aydınlatmak için çalışmalara başlar. Film, eleştirmenlerden özellikle başarılı diyalogları nedeniyle övgüler almış.

NEZAKONCHENYY UZHIN (THE UNFINISHED SUPPER) (1979)

Letonya (o zaman Sovyetler Birliği ülkelerinden biriydi) yapımı film, altıncı Beck romanı olan *Murder at the Savoy*'dan uyarlama. Jānis Streičs yönetmenliğinde çekilen filmde Letonyalı aktör Romualds Ancāns, Dedektif Müfettiş Martin Beck'i canlandırıyor. Büyük bir şirketin

direktörü olan Palmgren, prestijli bir restoranda onlarca kişinin önünde vurularak öldürülür. Martin Beck ve ekibi katili bulabilmek için Palmgren'in düşmanlarını araştırmaya başlar.

DER MANN, DER SICH IN LUFT AUFLÖSTE (THE MAN WHO DISAPPEARED INTO THIN AIR) (1980)

Alman yapımı film, Maj Sjöwall ve Per Wahlöö ikilisinin ikinci Beck romanı olan *The Man Who Went Up in Smoke*'tan uyarlama. Macar asıllı Péter Bacsó'nun yönetmen koltuğunda olduğu filmde İngiliz aktör Derek Jacobi, Dedektif Martin Beck'i canlandırıyor.

İsveçli bir gazeteci, Budapeşte'de kaybolur. Dedektif Martin Beck ve ekibi vakit kaybetmeden olayın peşine düşer.

BECK - DE GESLOTEN KAMER (BECK - THE CLOSED ROOM) (1992)

Hollanda yapımı film, Martin Beck'in sekizinci romanı *The Locked Room*'dan uyarlama. Jacob Bijl'in yönetmenliğini üstlendiği filmde Dedektif Martin Beck'i Belçikalı aktör Jan Decleir canlandırıyor. Başlarda filmin Stockholm'de çekilmesi planlanırken bütçe nedeniyle Belçika'da karar kınıyor. Bir adam, içeriden kilitli bir odada ölü bulunur. Bu bir intiharsa o zaman silah nerededir? Martin Beck ve ekibi bu gizemi aydınlatmaya çalışır.

GÖSTA EKMAN FİMLERİ

Martin Beck'i en iyi canlandıran aktör olarak bilinen İsveçli aktör ve yönetmen Gösta Ekman, 1993-1994 arasında altı filmde Martin Beck olarak karşımıza çıktı.

ROSEANNA (1993)

İlk Martin Beck romanının uyarlaması olan yapımın yönetmen koltuğunda, Stieg Larsson'ın *Milenyum Üçlemesi*'nin iki filmini yöneten Daniel Alfredson oturuyor. İsveç'in en büyük kanalı Göta Kanalı'nda Amerikalı bir genç kızın cansız bedeni bulunur. Vakayla ilgili neredeyse hiçbir ipucu yoktur; cinayetin çözülemeyeceği düşünülür. Çok geçmeden Martin Beck ve ekibi vakanın başına getirilir ve ekip kısa sürede muhtemel bir şüpheli üzeri-

BRANDBILEN SOM FÖRSVANN (THE FIRE ENGINE THAT DISAPPEARED) (1993)

Beşinci Martin Beck romanı *The Fire Engine That Disappeared*'dan uyarlama yapımın yönetmen koltuğunda Hajo Gies oturuyor. Güvenlik güçleri, rutin bir görevi yürütürken meydana gelen bir patlama ortalığı cehenneme çevirir. Teknik inceleme beklenmedik birtakım kanıtları gün yüzüne çıkarır. Martin Beck ve ekibi çok geçmeden bir uyuşturucu kartelinin izini sürmeye başlar.

POLIS, POLIS POTATISMOS! (MURDER AT THE SAVOY) (1993)

İsveç-Alman ortak yapımı film, altıncı Beck romanı *Murder at the Savoy*'dan uyarlama. İsveçli Per Berglund'un yönetmen koltuğunda olduğu yapımın bir sahnesinde kısa süreliğine Maj Sjöwall'ın bir restoranda yemek yiyen insanlar arasında olduğunu görüyoruz. Ünlü bir işadamı, Malmö'de bir restoranda cinayete kurban gider. Soruşturma Martin Beck ve ekibini yasadışı silah ticareti yapan kişilere yönlendirir.

MANNEN PÅ BALKONGEN (THE MAN ON THE BALCONY) (1993)

İsveç-Alman ortak yapımı film, üçüncü Beck romanı *The Man on the Balcony*'den uyarlama. Yönetmen koltuğunda yine Daniel Alfredson'ı gördüğümüz bu film, Gösta Ekman'ın Martin Beck'i canlandığı en iyi film olarak görülür. Gösta Ekman bu filmle birlikte İsveç'in Akademi Ödülü olarak adlandırılan Guldbagge Ödülü'nü kazanmıştır. Stockholm'de genç kızları öldüren bir seri katil kol gezmektedir. Polis, katilin kimliğine yönelik ipuçları bulmakta zorluk çeker. Katil tekrar hareket geçtiğinde, civardaki bir gazete bayisinde soygun gerçekleşir. Martin Beck, soyguncunun önemli bir şahit olabileceğini düşünür.

STOCKHOLM MARATHON (1994)

Yönetmenliğini yine Peter Keglevic'in üstlendiği film, ana hatlarıyla Beck serisinin onuncu ve son romanı *The Terrorists*'ten uyarlama. Bir bahçıvan, akli dengesi yerinde olmayan karısının ölümünden sorumlu tuttuğu adamların peşine düşer. Bunlardan biri, Stockholm'deki büyük maraton koşusuna katılacak olan bir pop stardır. Bahçıvan, kurbanını sabır ve kararlılık beklerken Martin Beck ve ekibi çok geç olmadan adamı durdurmalıdır.

POLISMÖRDAREN (THE POLICE MURDERER) (1994)

Avusturyalı Peter Keglevic'in yönetmen koltuğunda olduğu yapım, dokuzuncu Beck romanı *Cop Killer*'den uyarlama. Kapalı bir lunaparkta bir kadın cesedi bulunur. O sıralarda orada bulunan genç çift bir anda cinayet şüphelisi konumuna gelir. Tüm polis teşkilatı genç çiftin peşine düşer. Çiftin masum olduğuna inanan tek kişi Martin Beck'tir.

Dizi

BECK (1997 -)

Yirmi seneyi aşkın bir süredir tüm dünyadaki izleyicilerle buluşan dizi, Maj Sjöwall ve Per Wahlöö'nün Beck romanlarındaki karakterlerden esinlenerek yaratılmış. Bölümlerde işlenen vakalar ve hikâye, romanlardan tamamıyla bağımsız ancak romanlardaki karakterlerin çoğu ve atmosfer baki. Martin Beck romanlarını bu kadar kalıcı ve unutulmaz kılan en önemli şeyi, toplumsal eleştiriyi dizide de görebilmek mümkün. Bu serinin her bir bölümü, bir TV filmi olarak kabul ediliyor aslında. Yeni karakterlerin eklenmesi ve yeni konuların işlenmesiyle de ilgi hep üst seviyede tutuluyor.

Dizinin senarist koltuğunda Wallander ve Arne Dahl serilerinin de senaristlerinden olan Rolf Börjlind ve Cilla Börjlind çifti oturuyor. Stockholm'de meydana gelen cinayetleri aydınlatmak için iz peşinde koşan Dedektif Martin Beck ve tuhaf partneri Gunvald Larsson'ı da sırasıyla Peter Haber, Mikael Persbrandt canlandırıyor. 2015'te Mikael Persbrandt'ın Gunvald rolünden ayrılmak istemesinin üzerine, *Game of Thrones* dizisinde Tormund Giantsbane karakterini canlandıran Kristofer Hivju diziye katıldı. Dizinin son sezonunda Martin Beck'in emekliye ayrıldığı görülüyor ancak Beck bir şekilde vakaların içine çekiliyor. Yedinci ve son sezonu 2018'in Ocak ayında yayınlanan dizinin sekizinci sezonunun da hazırlanacağı belirtiliyor.

SÜPER KAHRAMAN DÜNYASINA İDEOLOJİK VE PSİKOLOJİK SORGULAMA

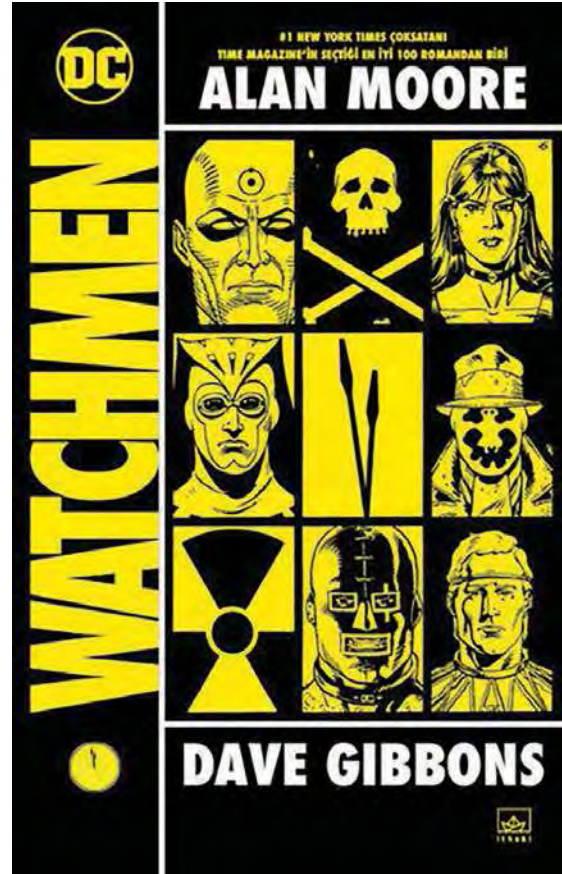
WATCHMEN

Okuduğu modern süper kahraman çizgi romanlarının sosyal ve psikolojik kökenini keşfetmek isteyen bir okur ya da çizgi romana yeni başlayacak biri olmanız fark etmez; kıyamet saati henüz gelmedi belki ama henüz okumamış olanlar için Watchmen'i okuma saati geldi!

*"Gözcüleri kim gözleyecek?"
Decimus Junius Juvenalis*

Alan Moore çocukken, annesinden bir çizgi roman almasını ister. İsteddiği, DC Comics'in *Blackhawk* serisinin bir sayısıdır fakat annesi yanlışlıkla Marvel Comics'ten *Fantastic Four*'ün bir sayısını alarak eve döner. Moore bu sayıyı o kadar sever ki, iki saat boyunca tekrar tekrar okur ve annesinin hatasından mutluluk duyar. Moore'un çizgi romanda bu kadar beğendiği şey, yazar Stan Lee'nin karakterleri işlerken kullandığı, zamanına göre sıradışı ve yenilikçi tarzıdır. Bu çizgi roman, Moore'un Amerikan ana akım çizgi romanına bakış açısını değiştirmekle kalmaz, bir sanat türü olarak çizgi romana dair zihinsel bir aydınlanma yaşamasına da sebep olur. Uzun yıllar sonra yazdığı *Watchmen*'in (Gözcüler) yayımlanmasıyla Moore, geçmişte o kadar sevdiği ve etkilendiği süper kahraman türünün en saygıdeğer, en kaliteli ve en derinlikli eserine imza atar.

HBO'nun yayınlamaya başladığı *Watchmen* dizisiyle dünya çapında, İthaki Yayınları tarafından Türkçeye kazandırılan *Before Watchmen* (Watchmen: Başlangıç) serisiyle de Türkiye özelinde bu yıl tekrar gündeme gelen *Watchmen*, DC Comics tarafından ilk olarak 1986-1987 yıllarında 12 sayı yayımlanmıştır ve dünyanın en çok satan grafik romanı olmuştur. Alan Moore'un senaryosunu Dave Gibbons çizmiş, John Hig-

gins renklendirmiştir. *Watchmen* ülkemizde ilk olarak 2009'da Gerekli Şeyler Yayınları, 2016'da ise İthaki Yayınları tarafından dilimize kazandırılmıştır. İthaki'nin halihazırda yayınına devam ettiği *Watchmen: Başlangıç* ise farklı yazar ve

çizerlerin elinden çıkan ve adından anlaşılacağı üzere ana serinin öncesini anlatan bir “prequel” serisidir.

Watchmen esasen DC Comics’in 1980’lerde Charlton Comics’ten edindiği karakterleri içerecekti. Fakat Moore’un hikâyesinde çoğu ölecek veya işlevsiz bırakılacak bu karakterlerin sonraki projelerde kullanılamaz hale geleceği fark edilince Moore bu karakterler yerine, onlardan esinlenerek yaratacağı orijinal karakterleri kullanmaya ikna edildi. DC Comics’in maddi çıkarlar sebebiyle yaptığı bu tercih, Moore’un yeni karakterler aracılığıyla daha özgün ve serbest bir iş ortaya koyabilmesini sağladı.

Watchmen’de hikâyenin geçtiği dünya, gerçek dünyaya çok benzese de kırılma noktası olan 1938 yılından sonra alternatif bir tarih sunar: Bu evrende kostümlü “vigilante”lerin* ortaya çıkması sebebiyle Vietnam Savaşı, Richard Nixon’un başkanlık süreci gibi olaylarla ABD tarihi farklı ilerlemiştir. Serideki realist tona uygun olarak biri hariç hiçbir kostümlü “süper kahramanın” aslında süper güçleri yoktur; onlar sadece kostüm ve/veya maske takarak adaleti kendi ellerine alan bireylerdir. Kahramanlardan sadece birine (Doktor

Günümüzde Amerikan çizgi romanlarında sık görülen hikâye elementlerinin ve karakter çözümlemelerinin birçoğu hâlâ Watchmen etkisini sürdürmektedir. Bu anlamda Watchmen için, süper kahraman olgusunu postmodernizme taşıyan yapıt tanımlaması yapılabilir.

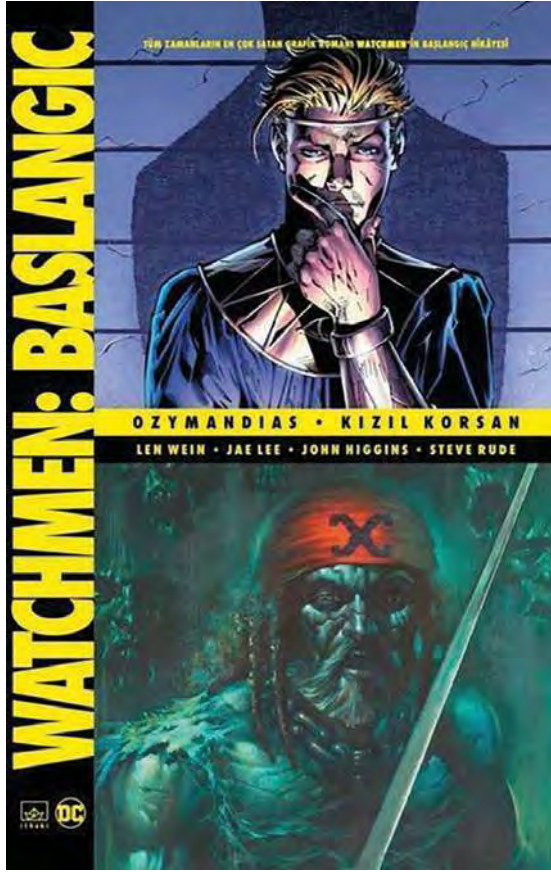
Manhattan) süper güçler bahşederek yazarın karakter skalasını tekdüzelikten kurtardığı ve hikâyeyi renklendirdiği söylenebilir.

Moore ve Gibbons hikâyeyi, biraz değiştirilmiş bir biçimde de olsa 1985’in gerçek dünyasına yerleştirmişlerdir. Onların yarattığı New York; Nixon’un hâlâ başkan olduğu, orta sınıfın McDonald’s, Burger King yerine Gunga Dinner gibi restoronlarda fast-food yediği, Metropolis ya da Gotham gibi bir kenttir. *Watchmen* dünyası pek çok bakımdan bizim gerçek dünyamıza ve büyük metropollere benzer. Kahramanları da eylemlerini sınırlayan basit olguların sınırına hapsolmuş sıradan kişilerdir. *Watchmen*’deki kahramanlar, toplumun farklı kesiminden bireylerdir sadece. Moore, konformist süper kahraman tiplemesine karşıt olarak karakterlerini devletin denetleyici ideoloji gücünün dışına çıkarmıştır. Devletin ideolojik gücü olan okul, kilise, aile gibi kavramlar, kahramanlarımızın pek etkilenmediği kurumlardır. Konformist süper kahramanlar ise (Superman, Spiderman vb.) bu güçlerden etkilenirler, hatta bu güçlerin bağlı olduğu düzeni korumaya çalışırlar. *Watchmen* ise Tanrının ya da dini, ahlaki değerlerin kendi taraflarında olması ya da olmamasıyla ilgilenmez. Yasalar karşısında eğilip bükülmezler. Devlet, bu çok güvindikleri kahramanları otoriteyi temsil eden mahkemelere çıkarmaya çalışsa da başarılı olamaz. Bu nedenle içgüdümsel kaotik bir süreç kaçınılmaz olur. Sonunda devlet denen güçlü ideolojik aygıt tarafından denetim altına alınarak tasfiye edilirler.

BAŞKARAKTERLER

Watchmen’in, Minutemen adıyla bilinen eski bir maskeli süper kahraman grubunun üyesi olan Kaptan Metropolis tarafından kurulduğu iddia edilmektedir. Kaptan Metropolis, tek başlarına vigilante olarak savaş veren ve halk tarafından Crimebusters olarak tanınan bu karakterleri gizli bir toplantıya çağırıp devlet adına bir ekip olarak çalışmalarını ister. Crimebusters’ın başlıca figürleri; Ozymandias, Rorschach, Komedyen,

* Adaleti kendi sağlamak için yasadışı hareket eden birey.

Nite Owl, Dan Dreiberg, Silk Spectre ve Doktor Manhattan'dır.

Watchmen'de "ana karakter" kavramı tam olarak mevcut olmasa da buna en yakın karakterin Rorschach olduğu söylenebilir. Trençkotu ve fedora şapkasıyla klasik bir *hard-boiled* dedektif görünümü veren bu karakter, resmi bir dedektif olmasa da suç ve suçlulara dair araştırma ve soruşturma yöntemleriyle gerçek dedektiflerden çok daha üstün olduğunu ispatlamış maskeli bir vigilantedir. Gerçek adı Walter Joseph Kovacs olan karakterin geçmişi de yüzü gibi bulanıktır. Annesi bir fahişedir, babasının kimliği belli değildir. Çocuk yaşta dünyadaki birçok çirkinliğe tanıklık etmiştir. Gençliği sefalet içinde geçmiştir.

Kovacs, bir tekstil fabrikasında vasıfsız işçi olarak çalıştığı sırada özel bir sipariş üzerine yapılan ama çirkin olduğu düşünülerek kenara atılan bir maskeye rastlar. Lateksten yapılmış maske, siyah bir sıvı içinde durmakta ve psikiyatristlerin kullandığı Rorschach mürekkep testine benzer. Kovacs o an şöyle düşünür: "Hayır! Hiç de çirkin değil. Siyah ve beyaz. Hareket halindeyken biçimleri değişebilir ama asla birbirine karışmazlar. Gri renk yok!"

Burada Rorschach'ın ahlak anlayışının ne kadar keskin olduğunu görüyoruz. Bulduğu maske, onun toplum ve adalet bakışını temsil ediyor. Rorschach için sadece iyi ve kötü (siyah ve beyaz) var. Gerçekler ve yalanlar... Toplum, zalim ve katı olduğu için o da öyle olmak zorunda. Toplum onun yüzünde bir mürekkep testi gibi yansımakta.

Rorschach, gruptaki bazı kahramanlar için bir deli, çok azı için ise bir kahramandır. Öldürdüğü her suçlu için ya bir çocuğun hayatını kurtarmış ya da bir uyuşturucu kartelini çökertmiştir. Kendi ruhunda yaşadığı iç savaş ve suçluluk duygusu, onu kendisiyle barışık olmayan, sürekli acı çeken bir insana dönüştürmüştür. Bununla birlikte grup içindeki tek saf kahraman odur. Muhtemeldir ki bu nedenle okurun en sevdiği ve kendinden bir şeyler bulduğu karakter olmuştur. Rorschach olmasaydı *Watchmen* belki de bu kadar sevilen bir grafik roman olamazdı.

Cinayete kurban giden Komedyen ise Vietnam gazisi bir sosyopattır. Kennedy ailesinin dostudur. Başlangıçta Amerikan vatanseverliğine saf bir duyguyla inansa da Vietnam'da orduyu bile kendinden nefret ettiren acımasızlığıyla gözden düşer. Kinik ve nihilist bir adama dönüşür. Edindiği deneyimler sayesinde Amerika'nın gerçek ideolojisinin derinliklerini daha iyi görse de elinden bir şey gelmeyeceğini kavrar ve şöyle der: "Her şeyin koca bir şaka olduğunu anladığınızda yapabileceğiniz tek anlamlı şey, Komedyen olmaktır."

Asıl ismi John Osterman olan Doktor Manhattan, ideolojinin yarattığı ama sonunda ideolojiden kurtulabilmeyi başaran bir karakterdir. Gençliğinde babası gibi bir saat yapımcısı olarak çalışır ancak babasının isteğiyle mesleğini bırakır. Atom fiziği doktorası yapar ve Princeton'a gider. Ardından Gila Flasts adlı bölgede nükleer araştırma ekibinin üyesi olur. Hayatının bu döneminde militarist ve muhafazakâr devlet ideolojisinin emri altındadır. Bir deney sırasında, çalıştığı reaktörde patlama olur. John fiziksel anlamda ölür ama sonra bedenindeki bütün molekülleri tekrar yerine yerleştirir. Zihniyle maddeyi parçalara ayırabilen, zamanın döngüsel işleyişini kavrayarak başkalarını da farklı zaman ve mekâna taşıyabilen, hem geçmişte hem gelecekte var olabilen bir süper kahramana dönüşür. Hükümet hesabına çalışarak Vietnam Savaşı'nı iki haftada bitirir ancak daha sonra hükümete karşı gelerek onların ideolojilerini reddeder. Değişimi bununla da kalmaz; giderek insanlıktan uzaklaşır. Zamanın her anında var olabilmesi,

aynı anda hem geçmiş hem gelecekte olabilmese onu iyice değiştirir. İnsani duygularını yitirir; sevgi, acıma, tutku gibi hislere karşı ilgisizleşir. Grubun en antipatik üyesi ve serüvenin omurgasını oluşturan entrikanın yaratıcısı, üstün insan Adrian Veit, namı diğer Ozymandias'a gelecek olursak; o da Doktor Manhattan gibi dünyayı nükleer bir felaketin eşiğinde görmektedir ama bu durumu önlemek için çok farklı bir yaklaşıma vardır.

Serveti, zekâsı ve geçmişin büyük uygarlıklarına duyduğu hayranlık, onu dünyanın ideolojik sıradanlığından uzaklaştırmış, ona kendi inanç sistemini yaratma güdüsü vermiştir. Dâhi derecesinde zekidir. Çocukluktan başlayarak kararlı bir şekilde içinde yatan zihinsel ve fiziksel becerilerini mükemmelleştirerek, idolleri Büyük İskender ve II. Ramses gibi kudretli bir adam haline gelmek arzusundadır. Gençliğinde Anadolu'yu, Balkanları ve Mezopotamya'yı adım adım gezerek, büyük kralların düşünce sistemlerinin izlerini arar. Zekâsı sayesinde büyük bir holding kurar, dünyanın en zengin insanlarından biri olur. Dünyanın nükleer savaşla sonunun geleceğine emindir. Aynı nedenle Doktor Manhattan'ın aşırı güçlerini tehlikeli bulur. Hatta Domuzlar Körfezi krizini Başkan Kennedy'yi ikna ederek, Manhattan'ı işin içine sokmadan çözer ancak Kennedy'nin ölümünden sonra Başkan Nixon'ın, Doktor Manhattan'ı Vietnam Savaşı'na dahil etmesine engel olamaz.

Ozymandias'ın inanç sisteminde bireyin önemi yoktur. Önemli olan, dünyayı ve devleti korumaktır. Milyonlarca insanın ölümü, amaca giden bir araçtır sadece. Dünyayı kurtarma konusundaki devasa kibri ve takıntısı, sonunda ölümcül ve onarılmaz yaralara yol açacaktır.

KURGUSAL DİNAMİZM VE HİKÂYENİN AKIŞI

Hikâyenin başlangıcında, süper güçlere sahip Doktor Manhattan, ABD'nin soğuk savaşta Sovyetler Birliği'ne karşı elindeki en büyük koz olarak bulunmaktadır. Manhattan'ın varlığı, iki süper güç arasındaki tansiyonun iyice yükselmesine sebep olarak, nükleer savaş çıkma olasılığını hayli artırır. Bu bağlamda *Watchmen*'in, yayımlandığı dönemde insanlar arasında yaygın olan nükleer kıyamet korkusunun etkisi altındaki bir anlatı olduğunu söyleyebiliriz zira nükleer kıyamet korkusu, eserdeki karakterlerde özellikle Ozymandias'ta şiddetli bir şekilde hissedilmektedir. Hatta çizgi romandaki olay örgüsünü tetikleyen de dünyanın kıyamete bu kadar yaklaşmış

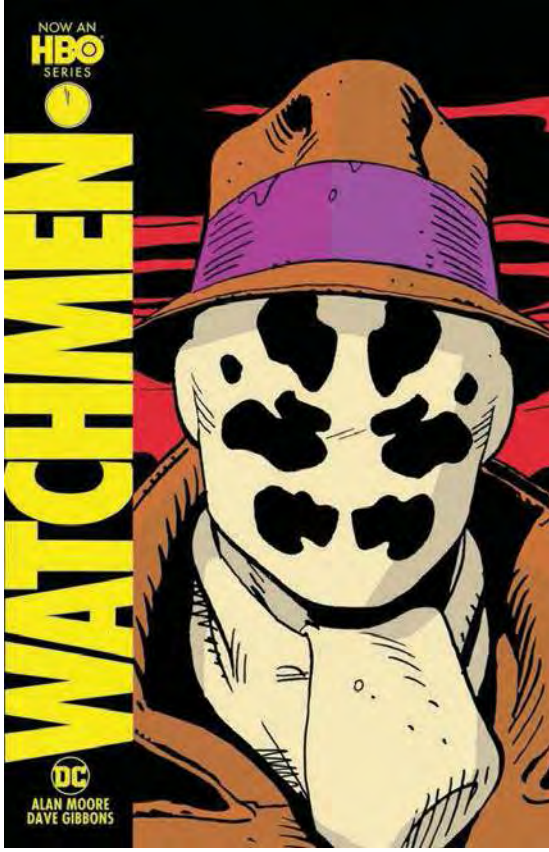
Moore, komformist süper kahraman tiplmesine karşıt olarak karakterlerini devletin denetleyici ideoloji gücünün dışına çıkarmıştır. Devletin ideolojik gücü olan okullar, kilise, aile gibi kavramlar, kahramanlarımızın pek etkilenmediği kurumlardır.

olmasıdır.

Macerada birçok noktada düşüncelerini ve iç dünyasını yakından gördüğümüz ve hatta günlüğüne aldığı notları okuduğumuz Rorschach, yürüttüğü bir cinayet soruşturmasıyla da hikâyenin temel anlatım araçlarından birini oluşturur. Peki, nedir bu cinayet ve hangi entrikanın başlangıcıdır? Burada biraz geçmişe dönelim:

1930'larda ilk defa Minutemen adıyla ortaya çıkmalarından itibaren onlarca yıl suçla savaştıktan sonra kostümlü kahramanlar, 1970'lerde halk nezdinde popülerliklerini yitirmeleri ve devletin gözünden düşmeleri neticesinde çıkarılan bir kanunla yasadışı ilan edilirler. Sadece Rorschach, devleti karşısına alarak aktivitelerini devam ettiren diğerleri ya kahramanlığı bırakmış ya ölmüş ya da devlet adına çalışmaya başlamıştır. 1985 yılına gelindiğinde, eskiden Komedyen takma adıyla kahramanlık yapan, kostümlülerin yasadışı ilan edilmesinden sonraysa işine devlet ajanı olarak devam eden Edward Blake, New York'taki dairesinde öldürülür. Polisin herhangi bir ipucu bulamaması üzerine Rorschach tek başına araştırmaya başlar. Blake'in Komedyen adlı kahraman olduğunu keşfetmesi üzerine Rorschach, birilerinin kostümlü kahramanları ortadan kaldırmak için harekete geçtiğini düşünür. Hayatta kalan eski kahramanları uyaran Rorschach'ın soruşturması ilerledikçe cinayetin arkasındaki motivasyonun aslında görünenden çok daha karmaşık, derin ve korkunç olduğu ortaya çıkacaktır.

Her ne kadar kaliteli işlenmiş, derinlikli ve detaylı bir konuya sahip olsa da *Watchmen*'i bu denli etkileyici kılan şey konusundan çok, konunun anlatılış biçimidir. Bir anlatım aracı ve sanat formu olarak çizgi roman olanaklarını sonuna kadar zorlamak isteyen Moore ve Gibbons ikilisi, başka hiçbir medyada yapılamayacak, sadece çizgi romanda mümkün olabilecek bir anlatım üzerine yoğunlaşmıştır. Bu noktada *Watchmen*, çizgi romana en yakın sanat formu diyebileceğimiz sinemadan ayrılmaya başlar. Çizgi romanın sinemaya karşı avantajları bu eserde detaylara verilen önem ve anlatımdaki edebi derinlik ola-

rak görülür. Sinemada olaylar belli bir hızda akıp giderken çizgi romanda okur, bir sayfayı istediği hızda okuyabilir, yeri geldiğinde birkaç sayfa önceye dönüp bir paneli tekrar inceleyebilir, istediği kadar zaman harcayarak sayfalara gizlenmiş görsel ve edebi ayrıntıları/referansları keşfedebilir. Öyle ki Moore, *Watchmen*'i, kendini dört beş defa baştan okutabilecek ve her defasında yeni şeyler keşfedilebilecek bir eser olarak kurguladığını belirtmiştir.

İşin görsel kısmından sorumlu olan çizer Gibbons ise *Watchmen* çizimlerinin, kompozisyonlarının ve hatta panel yerleşimlerinin bu eserle özdeşleşecek bir tarzda olması için çalışmıştır. Temiz ve sade olmasına karşın inanılmaz derecede detay içermeyi başaran çizimleriyle Gibbons, *Watchmen*'de 9 panelli ızgara sistemi ve zekice kullandığı simetrik yerleşimlerle eserin görsel anlamda diğer çizgi romanlardan ayrışmasında oldukça başarılı bir iş çıkarmıştır. Renklendirme için ise Fransız-Belçika (Frankofon-BD) çizgi romanlarında kullanılan, alanların tek renk boyandığı Avrupa tekniği tercih edilerek, eserin renk anlamında da dönemin Amerikan ana akım çizgi romanlarından farklılaşması sağlanmıştır. Bu renklendirme tekniği, Gibbons'ın kararlı, net ve sade çizimleriyle mükemmel uyum sağlamıştır.

Son sayı hariç her sayının sonunda bir de düz metin ekler yer almaktadır. Hikâye, evren ve karakterlere dair derinlemesine bir analiz yapabilmemizi sağlayan bu metinler; kurgusal bir kitaptan alınmış bölümler, mektuplar veya hikâyedeki karakterler tarafından yazılmış makaleler biçiminde karşımıza çıkar. Bu metinlere ek olarak belirtilmesi gereken bir başka eklenti ise hikâyedeki bir yan karakterin gözünden çizgi roman içinde çizgi roman okuma deneyimi sunan “Tales of the Black Freighter” (Kara Geminin Hikâyeleri) adlı kısımlardır. Denizciler ve korsanlarla ilgili, ana seriden tamamen farklı bir hikâye anlatsa da başkarakterin içinde bulunduğu paranoya ile aslında ana hikayedeki Rorschach karakterinin, kostümlü kahramanların yok edileceği paranoyasına paralel bir anlatım sunularak eserin okura verdiği genel his bir katman daha güçlendirilmektedir.

SEMBOLLER VE SÜPER KAHRAMAN PSİKOLOJİSİ

Yazıda daha önce belirttiğimiz “nükleer kıyamet korkusu”na ek olarak *Watchmen*'de eser boyunca tekrarlayan ve esere boyut katan başka sembol ve temalar da görürüz. Çizgi romanın görsel kimliğini oluşturması nedeniyle bunlardan ilk göze çarpan, Smiley gülen surat sembolüdür. 80'ler sonu gençliğinin popüler imajlarından olan, mutluluğu ve barışı sembolize eden Smiley suratı, *Watchmen*'de üzerine kan damlamış halde karşımıza çıkar. Kanlı gülen surat ile dünyada mutluluğun üzerine kan sıçradığı karanlık bir evreye girilmiş olduğunun sembolize edildiği söylenebilir. Smiley, eser boyunca birçok çizime gizlenmiş bir referans olarak varlığını sürdürür. Bir başka tekrarlayan sembol ise saattir, eser boyunca birçok farklı şekilde karşımıza çıkar. Sarı renkli kullanıldığı görsellerde Smiley suratı ile benzeşir. Eserin isminde de vardır: Türkçesi “Gözcüler” olan *Watchmen*'in içindeki “watch” kelimesi aslında “saat” anlamına gelmektedir. Doktor Manhattan'ın orijin hikâyesinin anlatıldığı kısımda saat tamirciliğine bu yüzden dikkat çekilir. *Watchmen*'in öncülünün Minutemen (Dakik Adamlar) olması tesadüf değildir. Saat sembolünün bu kadar kullanılmasının nedeni ise “kıyamet saati” kavramına yapılan referanslardır. İnsanoğlunun kendi eliyle kıyamete ne kadar yaklaştığını gösteren sembolik bir gösterge olan kıyamet saati, *Watchmen*'in başlangıcında dünyanın nükleer kıyametin eşiğinde olması sebebiyle yok oluş anını ifade eden “gece yarısı”nı göstermek üzeredir.

Watchmen'in belki en önemli başarısı, süper kahraman kavramına getirdiği realist yaklaşımdır. O zamana kadar çizgi romanlarda çizilen portrenin çok dışında bir süper kahraman portresi görürüz. Öncelikle toplum, kostümlü kahramanları sindirebilmiş değildir. Eserin ismi olan "Watchmen" aslında bu durumla ilintilidir; Romalı satirist Juvenalis'in, "Quis custodiet ipsos custodes? (Gözcüleri kim gözlüyor?)" cümlesinin İngilizce versiyonu olan "Who Watches the Watchmen?"e referans yapar. Çizgi romanda protestocuların slogan olarak kullandığı bu cümle, başına buyruk hareket eden kahramanların kimseye hesap vermemesinden duyulan rahatsızlığı ifade eder. Kahramanlar toplumla barışık olmadıkları gibi, kendileriyle de barışık değildirler. Kahramanların çoğu, kişilik bölünmesi yaşayan ve kostümlü/maskeli alter egolarını asıl benlikleri olarak gören, psikolojik açıdan sağlıklı bireylerdir. Örneğin Komedyen, maskeli maceracılığı psikopat güdülerini tatmin edebileceği bir yol olarak görür. Rorschach ise taktığı maskeyi gerçek yüzü olarak tanımlar, maskesiz hali ise topluma karışırken kullandığı sahte benliğidir. Alter egolarının bu bireyler üzerindeki etkisinin ne kadar şiddetli olduğunun en iyi vurgulandığı kısım, Night Owl (Baykuş) ve Silk Spectre (İpek Hayalet) arasındaki sevişme sahnesi olarak gösterilebilir. Her ikisi de emekli olarak kahramanlığı bırakmış bu karakterler arasındaki duygusal yakınlaşma sevişmeyle sonuçlanacakken Night Owl ereksiyon problemi yaşar. Bu iki karakter, kostümlerini giyerek yıllar sonra tekrar kahramanlık yapmak için gece dışarı çıkıp birlikte bir macera yaşadıkları sonra Night Owl bu defa ereksiyon sağlayabilmiştir, zira kostümünü giymiş ve "gerçek benliği" haline gelmiştir. Bu gibi göndermeler, Alan Moore'un *Watchmen*'i tasarlarken sorduğu, "Kahramanlar gerçek dünyada olsalardı nasıl tiplermeler olurdu?" sorusuyla ilintilidir. Örneğin Moore, Walter Kovacs/Rorschach karakterini yaratırken -Steve Ditko'nun *The Question* ve Mr. A karakterlerinden aldığı esine ek olarak- Batman gibi bir karakterin gerçek dünyada nasıl bir tipleme olacağını düşünmüştür. Batman gibi ailesinin kaybının travmasıyla sarsılmış ve motivasyonu intikam olan bir kostümlü kahraman, Moore'a göre akli dengesi yerinde olmayan, kişisel bakımına, yeme içmesine, sağlığına dikkat etmeyen ve sosyal ilişkilerinde sorunlu biri olsa gerektir. Rorschach tam olarak böyle bir karakterdir. Rorschach'ın günlüğüne yazdığı notlara ve monologlarına bakarak karakteri ve içinde bulunduğu ruh hali konusunda fikir sahibi olabiliriz:

Her ne kadar kaliteli işlenmiş, derinlikli ve detaylı bir konuya sahip olsa da *Watchmen*'i bu denli etkileyici kılan şey konusundan çok, konunun anlatılış biçimidir.

12 Ekim 1985

Bu sabah sokakta, karnında patlak lastik izi olan bir köpek leşi var. Bu şehir benden korkuyor. Onun gerçek yüzünü gördüm. Sokaklar geniş birer yağmur oluğu ve bu oluklar kanla dolu ve şebeke tıkandığında bütün haşerat boğulacak. Tüm seks ve cinayetlerin biriken pisliği köpürerek bellerine dek çıktığında bütün fahişeler ve siyasetçiler yukarıya bakıp bağıracaklar: "Kurtar bizi!" Ben de aşağı bakıp onlara fısıldayarak diyeceğim ki: "Hayır..."

...Alevlerin ışığında dikilmişim, sıcaktan bunalıyorum. Göğsümdeki kan lekeleri yeni bir vahşi kitanın haritası gibi. Arınmış hissettim. Ayaklarımın altında dönen karanlık gezegeni hissettim ve kedilerin geceleri bebekler gibi çılgın atmalarına sebep olan şeyin ne olduğunu biliyordum. İnsan yağıyla ağırlaşmış dumanın içinden gökyüzüne baktım ve Tanrı orada değildi. Soğuk, boğucu karanlık sonsuza kadar gidiyor ve biz yalnızız...

...Bu başıboş dünya belirsiz metafizik güçlerce şekillendirilmedi. Çocukları öldüren Tanrı değil. Onları parçalayan veya köpeklerle yem eden şey kader değil. Biziz. Sadece biz...

SON SÖZ

Watchmen, süper kahraman olgusunu yapısöküme tabi tutup ardından daha önce görülmemiş bir biçimde yeniden inşa ederek o zamanlarda ömrünün sonuna geldiği düşünülen türü yeniden canlandırmıştı. Bu nedenle ardından gelen hemen her çizgi roman, *Watchmen*'den bazı izler taşıdı. Günümüzde Amerikan çizgi romanlarında sık görülen hikâye elementlerinin ve karakter çözümlemelerinin birçoğu hâlâ *Watchmen* etkisini sürdürmektedir. Bu anlamda *Watchmen* için, süper kahraman olgusunu postmodernizme taşıyan yapıt tanımlaması yapılabilir.

Okuduğu modern süper kahraman çizgi romanlarının sosyal ve psikolojik kökenini keşfetmek isteyen bir okur ya da çizgi romana yeni başlayacak biri olmanız fark etmez; kıyamet saati henüz gelmedi belki ama henüz okumamış olanlar için *Watchmen*'i okuma saati geldi!

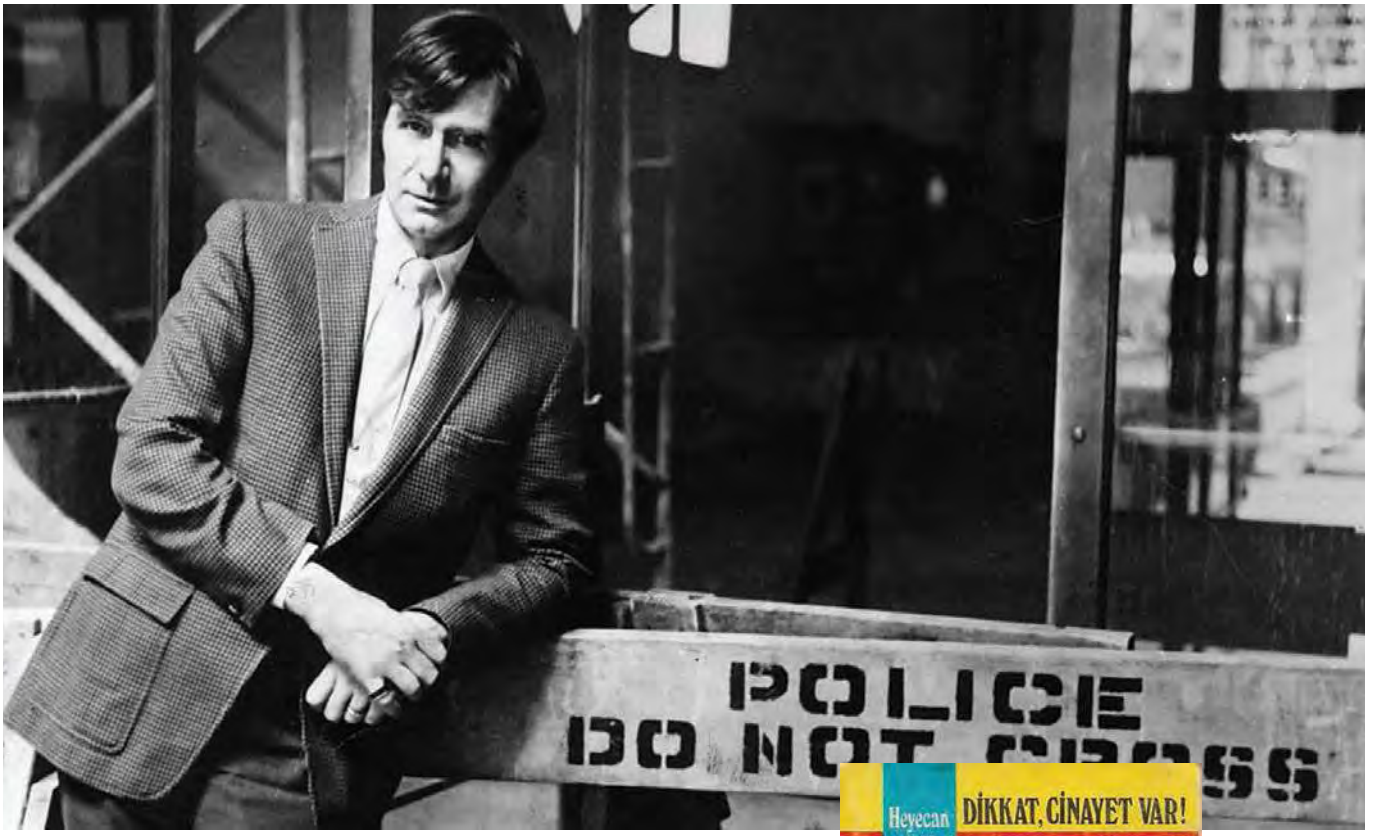
ED MCBAIN VE POLİS DÜŞMANI¹

Günümüzde artık suçla mücadelenin neredeyse tek “öznesi” düzenli ve örgütlü birimleriyle “polis teşkilatı” ve onun külyutmaz dedektifleridir. Düzenin savunucusu olan polis teşkilatının anlatının merkezinde olduğu en önemli eser “87. Bölge” polisiyesidir.

Gerçek hayatta geçtiği izlenimi verilen ve gizemin örttüğü bir suçun üzerine kurgulanan polisiye roman, pek çok kişinin müptelası olduğu bir türdür. Türün vazgeçilemez oluşunun asıl nedeni, olayların giderek artan bir ritimle sunulması ve heyecan öğesinin her sayfada biraz daha artmasıdır. Söz konusu muammanın çözülmesinde ise okur hem merak duygusunu giderir hem de çözüme kendince katkı sağlar. Edebi türler içerisinde okurun olaylara bu kadar dahil olabildiği başka bir tür yoktur. Bu nedenle polisiye okuru, sadece suçu işleyen ve suçun çözümünü sağlayan kişiler arasındaki çekişmeye değil, yazarla kendisi arasında geçen “katil kim” bulmacasına da müdahil olan kişidir. Elbette her eser gibi polisiye roman da yeşerdiği toplumun bir ürünüdür ve toplumsal anlamda birçok olgunun sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Polisiye roman ilk olarak, “bilimsel kanıtlar” yerine sözlü itiraf üzerine yargılama uygulamalarının olduğu bir dönem olan 19. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Polisiye edebiyatın ortaya çıktığı dönem için Ernest Mandel² şunları söyler: *... Çiftçiliğin çöküşü, kırlardan büyük göç, metropoliten kentlerin (yirminci yüzyılın ortalarında, on dokuzuncu yüzyılın ortalarından çok daha hızlı) büyüyerek iç içe girmeleri, ev ile iş arasındaki uzayan mesafe, havanın pislik ve gürültüyle giderek kirlenmesi, rutin bir çalışma sisteminin getirdiği sinir gerginliğinin şiddetlenmesi; işte bütün bunlar kafayı başka bir şeyle yorma yönünde güç-*

lü bir ihtiyaç yaratır. Dedektif romanı, Marx’ın özgün formülasyonunun gerçek anlamında “yeni” orta sınıfların afyonu haline gelir.

Böylece günlük hayattaki suç karşısında kontrolü elinde tutamayan bireye, polisiye romanlardaki gizem heyecanı yaşatırken, eserin sonucuyla da okura kontrol duygusunu tekrar vererek gerçek hayattaki kaosu baskısından uzaklaştırır. Polisiye romanlarda yaşanan heyecan ve korku “sterildir” çünkü okur, romanın sonunda suçlunun kim olursa olsun yakalanacağını bilir. Böylece suçlu hak ettiği cezayı almış ve gerçek yaşamda “olması gerekenler” gerçekleşmiş ve bozulan düzen yeniden tesis edilmiş olur. Söz konusu türün ortaya çıkışında elbette dönemin tarihsel koşulları ve zihniyet yapısı kadar teknolojik gelişmelerin de etkili olduğu görülür. Örgütlü ilk polis teşkilatının kuruluşu (1829, İngiltere) ve dünyada yaygınlaşmaya başlaması, suçlunun profilini çıkartmak için resimlenmesi, ardından fotoğraf makinesinin icadı (1840) ve onun her alanda kullanılmaya başlanması, parmak izlerinin kayıt altına alınabilmesi bunlardan sadece birkaçıdır. İlk polisiye romanlar Mandel’e göre iyi haydutlar hakkındaki popüler edebiyatın uzantısıdır. O halde polisiyenin miladını, kötülere savaş açan ve iyilerin yanında yer alan “iyi haydutlar” ile başlatabiliriz. Ancak zenginden alıp fakire veren bu iyi haydutların yeni toplumsal düzeni -modern toplumu- tehdit etmeleri nedeniyle

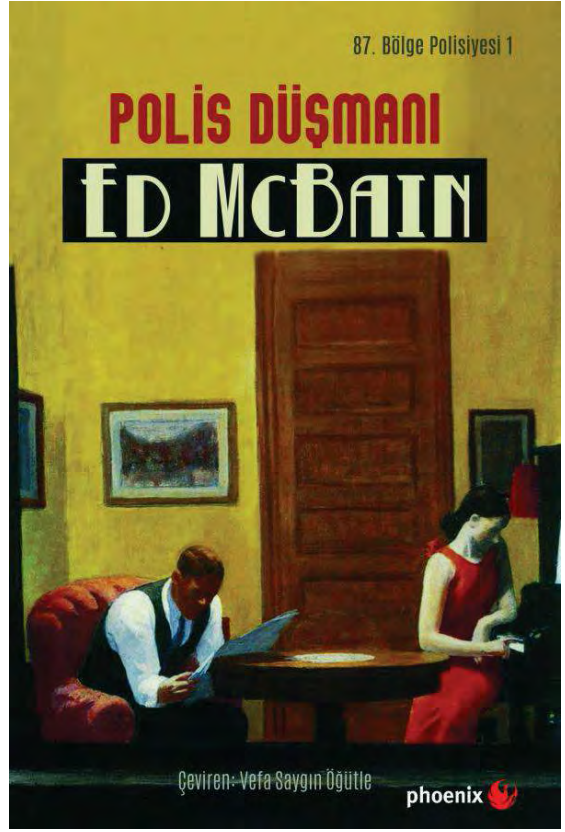
ortadan kaldırılmaları gerekmiştir. Modern burjuva toplumunda mülkiyet önemlidir ve buna yönelik suçlar diğer pek çok suçtan önce cezalandırılmaktadır. Artık kötülükle savaşıacak ve haklının yanında olacak başka türde insanlara ihtiyaç doğar. Bu insanlar kendi dünyalarına sahip, hayatın akışından kendini soyutlayabilen, parlak zekâları, titiz gözlemleri ve analiz yetenekleriyle kapalı bir odada gerçekleşen ve ardında bir muamma bırakan olayları rahatlıkla çözen “dâhiler”dir. Edgar Allan Poe, Arthur Conan Doyle ve Agatha Christie’nin en önemli örneklerini verdiği dâhi dedektif ve rasyonel/analitik suç çözümü çok uzun süre türe asıl rengini verir. Elbette suçla mücadele eden yegâne kişi, araştırmacı/dedektif değildir. Deha sahibi, ayrıntıcı dedektif suçun çözümüyle ilgilenirken onun meşgul olamayacağı bütün bürokratik işleri yapan bir polis teşkilatı da mevcuttur. Polis teşkilatı, sözkonusu bu maceralarda sorgulanmamakla birlikte onlar düzeni sağlayan ve günlük suçlarla etkin biçimde uğraşabilen kişilerdir. Polisler birer dâhi olmasa da sonunda genellikle kazananlar onlar olmaktadır. Böylece denilebilir ki 19. yüzyılın genel toplumsal yapısının bir armağanı olan; I. ve II. Dünya Savaşı arası dönemde altın çağını yaşayan polisiyede asıl öge, muammayı çözen amatör ya da profesyonel dedektiftir. Katiller ya da suçlular izlerini gizlemek için ellerinden geleni yaparken araştırmacı/dedektif, suçun formel ispatı için sahneye “zekâsını” çıkarır. Ancak tarihi ve toplumsal dönüşümler, suçun toplumun merkezine kaymasına neden olmuş; örgütlü suç, 1920’lerden itibaren gündelik yaşama karışmıştır. Kaçakçılık, fuhuş, kumar ve çeteleşmeyle suçun niceliksel artışı nitel bir dönüşümü de getirmiştir.

Vefa Saygın Ögütle'nin Türkçeye kazandırdığı eser sadece polisiye için değil, polisiye okuru için de oldukça etkilidir. 1956'da kaleme alınmış olmasına rağmen okura günümüz New York'unun havasını verir.

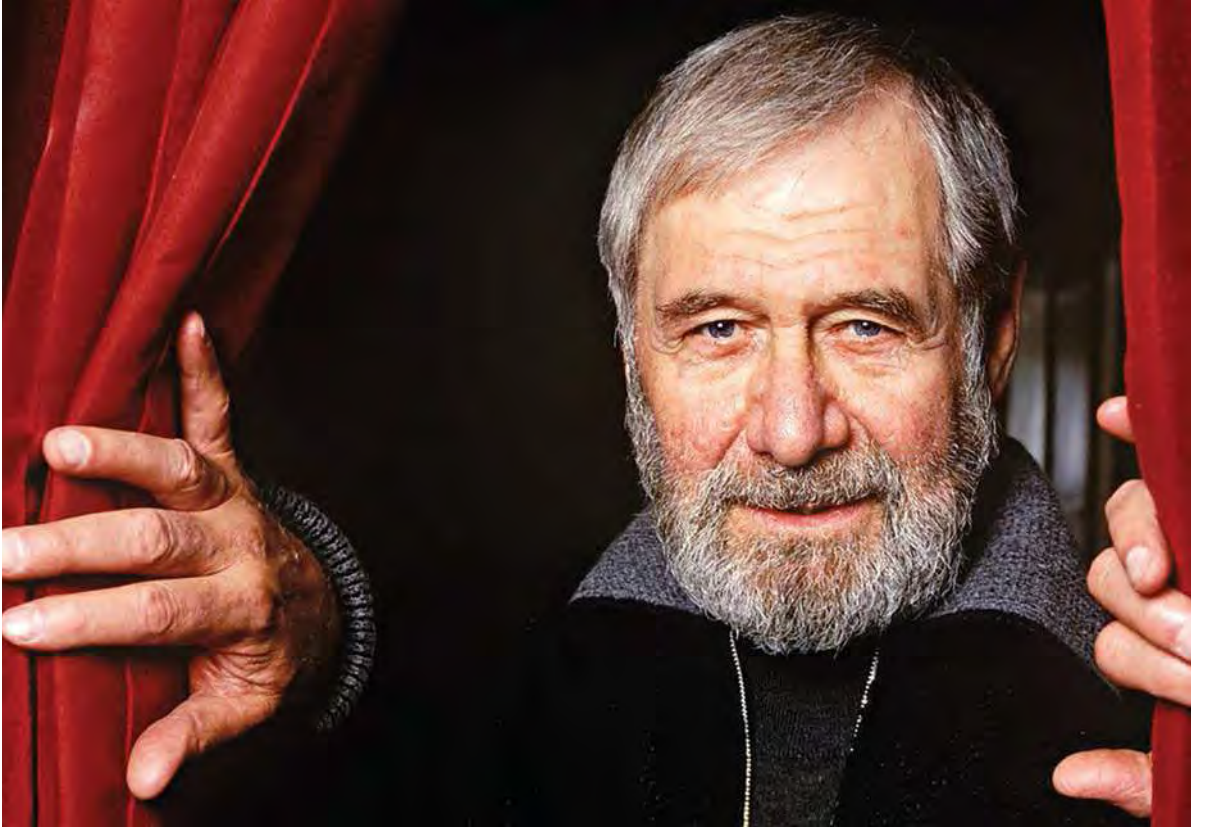
Bu dönemde artık Sherlock Holmes ya da Miss Marple türünde kişilerin mafyayla tek başlarına mücadelesi hiç de inandırıcı olmayacaktır. Artık analitik zekâyâ sahip dedektif, yerini sert özel dedektiflere bırakmaya başlamıştır. Ancak bu değişime bir de gangsterlerle ve suç çeteleriyle mücadelede polis teşkilatının artan oranda etkisi eklenir.

Günümüzde artık suçla mücadelenin neredeyse tek "öznesi" düzenli ve örgütlü birimleriyle "polis teşkilatı" ve onun külyutmaz dedektifleridir. Düzenin savunucusu olan polis teşkilatının anlatının merkezinde olduğu en önemli eser "87. Bölge" polisiyesidir. Serinin yazarı olan ve 2005 yılında kaybettiğimiz (Richard Marsten, Hunt Collins ve Ed McBain takma adlarını kullanan) Evan Hunter'ın *Eroin, Soruşturma, Dikkat Cinayet Var, Şantaj, Kapkaç Cinayeti* adlı eserleri 70'li ve 80'li yıllarda Türkçeye çevrilmiştir. Hunter'ın Ed McBain takma adıyla yazdığı 87. Bölge'sinin ilk kitabı olan *Polis Düşmanı*³ ise Vefa Saygın Ögütle tarafından çok yeni bir tarihte (2019) Türkçeye kazandırılmıştır. Sözkonusu eserle ilgili sohbetimizde serinin ikinci kitabını yakında edinebileceğimiz müjdesini veren Ögütle, suçun bir gizem çözümünden ibaret olduğu dönemin 1950'lerde sona geldiğini belirtir: "Dönem artık örgütlü bir kurumun ve bu kurumda çalışan kişilerin modus operandisinin işin içine karıştığı bir dönemdir. Olayların polis prosedürüne göre adım adım ele alındığı, çoklu kahramanların ve kişilerin öykülerinin anlatıma dâhil olduğu; dahası suçun soruşturulmasının artık liberal bir girişim olmadığı, gizemi çözen dedektiflerin Holmes gibi saf rasyonaliten ibaret ya da Marlow gibi ahlaki değerlerle yüklü olmadığını" söyler. *Artık dönem suçu çözüp kendi fildişi kulesine çekilen dedektiflerin dönemi değildir. Artık suçla organize şekilde mücadele etmek gerekmektedir. 87. Bölge'de işleri toplumsal düzeni sağlamak, suçu önlemeye; önleyemese bile suçluyu cezalandırmaya çalışan bir grup polis karşımıza çıkar. Üstelik bu polislerin, çalıştıkları kuruma onları bağlayan kurumsal ahlakları sözkonusu-*

dur. Dahası 87. Bölge'de polisiyeye kara roman özelliği katılmıştır ve bu okuyucunun son ana kadar suçluyu tam olarak tahmin etmesini zorlaştırmıştır.

Vefa Saygın Ögütle'nin Türkçeye kazandırdığı eser sadece polisiye için değil, polisiye okuru için de oldukça etkilidir. 1956'da kaleme alınmış olmasına rağmen okura günümüz New York'unun havasını verir. Eser, sayfalar ilerlerken okurun gözünde oldukça tanıdık kareler getirecek kadar günümüze ait hissi verir. Zira *Polis Düşmanı*, gündelik yaşamlarında nefes alan, yaşayan, sıcakta terleyen, sorgulamaları, laboratuvar analizleriyle kendi işini ayrıntılarıyla yerine getiren polisleri karşımıza çıkarır. Böyle bir atmosfer yaratmak için neler yaptığını kitabın giriş bölümünde anlatan Evan Hunter, serinin ilk kitabını yazarken oldukça fazla araştırma yaptığını ve o zamanlar polisler hakkında hiçbir şey bilmediğini ama kesinlikle bildiği bir şey varsa o da cinayetle ilişkilendirilecek herhangi başka bir karakterin inandırıcı olmayacağını belirtir. Hunter, "Banyoda karınızın cesediyle karşılaştığımızda polise gidersiniz; petunyalar arasında ceset arayan yaşlı bir kadına değil," diyerek bu durumu oldukça güzel özetler. Buradan hareketle olayı örmeye başlayan Hunter, o günlerde çalıştığı editörü

arayarak ona kahraman olarak çok sayıda polis kullanmak istediğini, bir romanda bir polisin, diğer romanda başka bir polisin öne çıkacağını, bazı polisler öldürülüp seriden silinirken yerlerine yeni polislerin geleceğini, tüm polislerin her bir kitapta değişik ölçülerde görüneceğini anlatmıştır. Araştırmaları devam ederken gerçek bir şehir kullanmak yerine New York'a benzeyen hayali bir şehir kurgular; hikâyeleri lokal manada şehre yerleştirip Amerika'daki herhangi bir polis departmanı için gerçekçi olan rutinler üzerinden gitmeye karar verir. Böylece hayali bir şehirde gerçek polislerin deneyimine gerçek hava durumuyla birlikte yer verir. Daha- sı günümüz için çok daha popüler olan, yazarın olaylar akarken aniden konuşmaya, düşünmeye ve yorumlarda bulunmaya başladığı da görülür. Hunter, konuşanın kendisinin aksine -ki kendisi ciddi romanlar yazması gereken kişidir- Ed McBain olduğunu belirtir.⁴

Polis Düşmanı'ndaki karakterler ve olay örgüsü ise şöyledir: Şef Carella, Komiser Peter Byrnes, Komiser Yardımcısı Lynch Bush, Dedektif Hal Willis, Memur David Foster, Meyer, Bert Kling, Cotton Hawes, Arthur Brown, Devriye Memuru Bert Kling, Stephen Louis Carella, Laboratuvar Teknisyeni Komiser Sam Grossman ilk macerada karşımıza çıkan polislerdir. Söz konusu bu polis-

ler "Isola" adı verilen bölgede görev yapmaktadırlar. Polisler ilk macerada oldukça sıcak bir günde, arkadaşları Mike Reardon'ı öldüren kişi ya da kişilerin peşine düşerler. Muhtemel suçluların araştırılmasıyla başlayan süreç, tanıkların ve maktul yakınlarının verdikleri bilgiler ışığında yürütülür. Ancak olaylar ilerlerken polis cinayetlerine yenileri eklenir ve suçun kol gezdiği bu kentte polisleri hedef alan birilerinin olduğu artık kesindir. Balistik raporları, olay yeri incelemeden elde edilen veriler, eski suçluların sorguları ile çözüme neredeyse hayatı pahasına ulaşan Carella, okurun hiç beklemediği bir sonuçla muammayı çözer.

Serinin bu ilk kitabı polisiye düşkünleri için şiddetle tavsiye edilir.

NOTLAR

- 1 Söz konusu yazıda Türkiye'de kurumsallaşması ve hukuki statüsü bulunmayan "dedektiflik" paranteze alınıp türden genel olarak polisiye olarak bahsedilecektir.
- 2 Ernest Mandel, *Hoş Cinayet Polisiye Romanın Toplumsal Bir Tarihi* (2. baskı). Çev: N. Saraçoğlu. İstanbul: Yazın Yayınları, 1996.
- 3 Ed McBain, *Polis Düşmanı*, Çev: Vefa Saygın Öğütle, İstanbul: Phoenix Yayınları, 2019.
- 4 Mc Bain, *Polis Düşmanı*, Giriş Yazısı, s.11-16

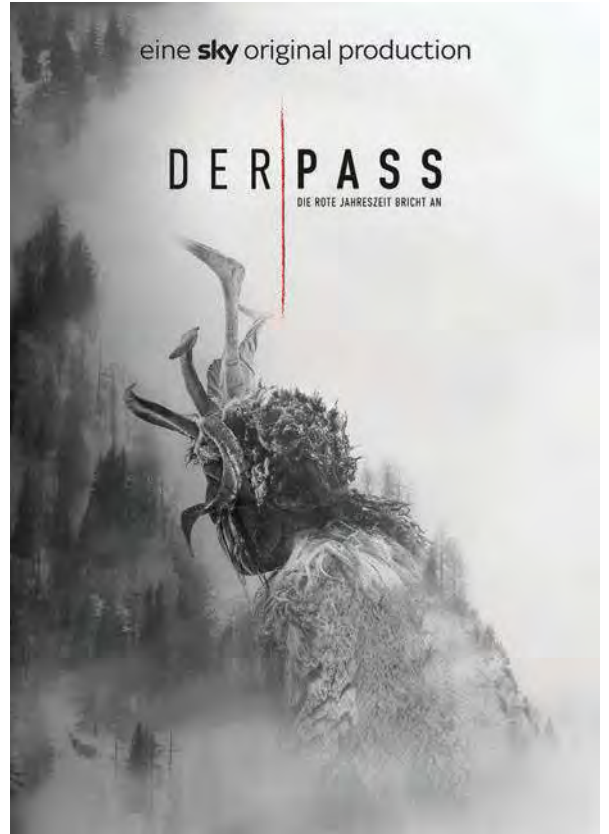

PAGANLARDAN GELEN MESAJ:

DER PASS

Bu hayatta yerimizi, yönümüzü bulmak ve müstakbel yollarımızı inşa etmek için en etkili yöntem nedir diye sorsalar, kesinlikle hikâyedir derim. Hikâye dinlemek, izlemek ve okumak... Sadece bu fiillerle kısıtlı tutuyorum çünkü hikâye yaratmak, kurgulamak ya da herhangi bir şekilde meydana getirmek yukarıda saydıklarımın da fazlasını ve karmaşık olanını getirir insana.

Son yıllarda çok kullanılan ve benim de her fırsatta ifadelerime muhakkak sıkıştırdığım “puslu çağ”dan bahsedeceğim yine. Yaşadığımız dönemi anlatacak daha iyi bir deyim düşünemiyorum çünkü. Çoğu zaman görüş mesafemizin neredeyse bir metreye düştüğü bu zamanlarda bize yol gösterecek, görüş mesafemizi beş metreye çıkaracak her şeye o kadar çok ihtiyacımız var ki... Bu bazen ilgiyle takip ettiğimiz popüler birilerinin cümleleri oluyor, bazen arkadaşlarımızın küçük tavsiyeleri, bazen de bir dizinin replikleri... Hatta çoğu zaman bir dizinin replikleri... Hikâye bölümlerinin ardı ardına gelmesini sağlayan yapıyla herhangi bir konuyu, temayı birçok katmanıyla ele alabilen ve izleyene çok boyutlu ve güvenli hayat tecrübesi sunabilen diziler, çağımızın yol göstericilerinden biri. Bu yol gös-

tericileri vücuda getirenler de kaçınılmaz olarak bu puslu çağda kendi görüş mesafeleriyle ilgili endişeliler. Ne mutlu ki bu bir türlü dağılmayan pusa tuttıkları fener ışığını da izleyicilerle paylaşmaya hevesliler.

Doğal olarak polisiye diziler de bu mekanizmanın bir parçası. Katile, maktule, mekâna, zamana ve en önemlisi hepsinin merkezine koydukları gizem sarmalına yükledikleri anlamlarla etrafımızdaki karmaşayı tanımlamaya, anlamaya, çözmeye ve anlatmaya çalışıyorlar. “Katil kim?” sorusunun peşinden koşarken, kim olduğu öğrenilen katili yakalamaya çalışırken biz de karakterlerle birlikte, ne olursa olsun ya da nasıl olursa olsun bilinmezliği bilinir kılmaya duyduğumuz ihtiyacı hatırlıyoruz.

2011 yılında İsveç-Danimarka sınırında geçen efsanevi polisiye *Bron/Broen*’le ortaya çıkmış polisiye matematiği, yeni ve belli ki gittikçe daha çok çeşidi yapılacak bir klasik kalıbına dönüşme yolunda. Günümüzde klasiklerin doğuşunun çok enteresan hikâye anlatım yöntemlerinden kaynaklanacağına dair yaygın bir görüş vardır ancak konu aslında bunun tam tersidir.

Dramalarda hikâye başlatmanın bazı bilindik yöntemleri vardır. Bunlardan en bilineni, hali-

hazırda rutini olan ve tanımlanmış bir “evreni” dışarıdan bir itkiyle değişikliğe zorlamaktır. Bu zorlama sayesinde oturan bütün dengelerin yerinden oynaması, hikâye alanındaki bütün özne ve nesnelerin birbiriyle çarpışarak olaylara ve sonuçlara neden olması beklenir. Zaten öyle de olur... Bir diğer bilindik yöntem ise birbirine yabancı, rutini olan ve tanımlanmış iki evreni iç içe geçirmektir. İki evrenin özne ve nesneleri arasında geçişkenlik sağlanır. Farklılıklar çatışmalara ve değişikliklere, ortaklıklar ise yeni bir harmoninin doğumuna yol açar. Bahsi geçen iki evrenin nasıl iç içe geçeceği ise bir senaryo yöntemi meselesidir. Güzel ve akıllara kolayca kazınan bir yöntem bulunursa bu da zamanla bir klasiğe dönüşmeye adaydır.

Tıpkı *Bron/Broen*’in yönteminde olduğu gibi... “Ben sınırlara inanmıyorum!” cümlesini sık sık duyduğumuz bu zamanlarda, tam da iki devletin sınırında işlenen ve iki devletin sorumluluğuna giren bir cinayetin tetiklediği olaylar, bu iki evreni birbirine bağlamaya, iç içe geçirmeye yetti. Daha doğrusu seyirci bu motifi ikna olacak kadar yeterli buldu, hafızasına kazıdı.

Sonrasında *Bron/Broen*’in bu formülü Amerika da dahil birçok ülkede kullanılıp uyarlanmaya

başladı. Meksika-ABD sınırında geçen 2013 yapımı *The Bridge*, İngiltere-Fransa sınırında geçen 2013 yapımı *The Tunnel*, Rusya-Estonya sınırında geçen 2018 yapımı *The Bridge*, *Broen*'den yola çıkılarak yapılmış uyarlamalar.

Bugünlerde Ekşisözlük'e yorumları yeni yeni düşen, Sky Originals yapımı *Der Pass* adlı Alman polisiyesi de çizgisini benzer aksa oturtanlardan. İngilizce adı *Pagan Peak* olarak geçen *Der Pass* her ne kadar birçok Türkçe yorumda, *Bron/Broen*'in uyarlaması olarak geçse de aslında durum öyle değil. Yukarıdaki paragraflarda da netleştirmeye çalıştığım gibi, iki evreni birbirine bağlamak, iç içe geçirmek üzere iki ülke sınırında işlenen cinayet motifinin bu dizide vücut bulmuş hali. Hikâyenin geri kalanı ise tamamen kendine özgü yani bir uyarlama değil.

Netflix Originals yapımı, Alman prodüksiyonu *Dark*'ın yaratıcıları bu sefer Avusturya-Almanya sınırında geçen bu polisiyeyle karşımızdalar. İlk olarak Tribeca TV Festivali'nde gösterilen *Der Pass*'ın hikâyesi ve karakterleri büyük mucizeler içermese de ritmi, yönetmenliği, akışkanlığıyla kesinlikle izlemeye değer bir dizi.

Avusturya ve Almanya arasındaki karlı dağlarda, bir sınır taşının üzerinde bulunan bir ceset iki ülkenin de sorumluluk alanına girmektedir. Olay yerine ilk varan Alman polisi Ellie Stocker

olur. Olay yeri incelemenin gayet titizce konuyu aydınlatmaya ve kanıt toplamaya çalıştığı sırada parlak yüzü, hoş ve sıcak gülümsemesi, sarı saçları ve üzerinden hiç çıkarmadığı kırmızı montuyla Ellie, böyle dizilerde görmeye çok da alışık olmadığımız bir karakterdir.

Sahada çalışan herkesle el sıkışıp onlara gülümseyen bu kadın, yumuşak yüz ifadesiyle cinayet departmanına ait değil gibidir. Ellie, cesedin kar altından çıkarılması çalışmalarına nezaret ederken yakınlardaki koyu renk bir aracın içinde, Sırp mafyasının bir üyesiymiş gibi görünen, kürk yaka bir palto giymiş ama onca kara rağmen üzerindeki enteresan takım elbiseyi de çıkarmamış bir adam görürüz. Oradan bir an önce çekip gitmek istediği çok bellidir. Avusturya polisi Gedeon Winter, huysuz ve umursamaz bir şekilde araçtan çıkıp Ellie'den bilgi almaya gider. Ellie ne kadar cana yakın davransa da Gedeon onun yanında sosyal yeteneklerini kullanmaya o kadar gönülsüz durmaktadır ki ikisinin alışılmadık bir ikili olacağı baştan bellidir.

Sınır taşının üzerinde bulunan cesedin bir insan kaçakçısı olduğu ortaya çıkar. Üzerinden çıkanlardan anlaşılmaktadır ki Suriyeli mültecileri Avrupa ülkeleri sınırlarından geçirmektedir. Ancak cesedin en ilginç özelliği, ellerine at kuyruğundan kesilmiş ve taranmış kılların tutuşturulma-

Netflix Originals yapımı, Alman prodüksiyonu Dark'ın yaratıcıları, bu sefer Avusturya-Almanya sınırında geçen bu polisiyeyle karşımızdalar. İlk olarak Tribeca TV Festivali'nde gösterilen Der Pass'ın hikâyesi ve karakterleri büyük mucizeler içermese de ritmi, yönetmenliği, akışkanlığıyla kesinlikle izlemeye değer bir dizi.

sıdır. Bunun nasıl bir mesajı olabilir? Bu cinayeti işleyenin nasıl bir amacı olabilir? Vermek istediği bir mesaj varsa cinayetlerin gerisi gelecek midir? Mesajını vermeye devam edecek midir? Katil, ikinci cinayetini de işleyip yine benzer bir şekilde mesaj bıraktığı için bu iş daha da ciddi bir hal almıştır. Avusturya ve Almanya polis kuvvetlerinin ortak bir operasyon yapmasına karar verilir. Sınıra yakın bir yerde iki ülkenin ortak soruşturma karargâhı kurulur. Operasyon başlar.

Seri cinayetlerin arkasındaki katili ve motivasyon için kendine yarattığı evreni anlamak bu zıt karakterli iki polisin çalışmasına bağlıdır artık. Avrupa yapımlarındaki en önemli özelliğin, anlatım dilindeki mutlak yönetmen dokunuşu olduğunu düşünmüşümdür hep. Bu dokunuş, anlatma işini sadece repliklere bırakmaz; sahnenin amacını akışkan kamera hareketleriyle de anlatır. Yönetmenin varlığını muhakkak hissederiz. Hatta bazen bu his, repliklerin yarattığı kalabalığı şöyle bir kenara itip seyircinin gözünün içine bakarak onunla konuşur.

Der Pass tam da böyle çekilmiş bir dizi. Şaşmaz matematikli Alman sinematografisini, şık gö-

rüntü yönetmenliğini Almanya-Avusturya sınırındaki karlı ormanların arasında geçen bu polisiye hikâyede keyfine vara vara izliyorsunuz. Her zerrenizle gerilmenin zevkine varmayı size garanti ediyor.

Avrupa coğrafyasına ait pagan geleneklerini, bir katilin motivasyon mantığı şeklinde karşımıza çıkaran dizinin en önemli sürprizi, müziklerini Hollywood sinemasının efsane ismi Hans Zimmer'in bestelemiş olması. Diziyi izlerken yönetmenin varlığını hissettiğiniz kadar, Zimmer'in varlığını da özellikle gerginlik duygusunun iliklerinize işlediği anlarda fark ediyorsunuz.

Başroldeki iki oyuncunun performansı ise gayet yerinde. Ama en çok iri, göbekli vücut yapısı, giydiği ilginç kumaşlardan takım elbisesiyle Gereon Winter karakterini canlandıran Avusturyalı oyuncu Nicholas Ofczarek'in oyunculuğu dikkat çekiyor. Yansıttığı bu sıradışı görünümlü karakter içinde çekici görünmesi de başka bir şaşırtıcı durum.

Canınız bu soğuk havalarda karanlık, gergin, sürükleyici bir polisiye izlemek isterse Der Pass'ı keşfetmek için geç kalmış sayılmazsınız.

MÜFETTİŞ MORSE NE DİNLER?

Müfettiş'in en sevdiği bestecinin kim olduğu sorusu hâlâ Morse tutkunları arasında, bilhassa internet âlemindeki forumlarda tartışma konusu: Kimileri kitaplara dayanarak Morse'un en sevdiği bestecinin Richard Wagner olduğunu söyler, kimileriye diziye dayanarak oyunu Wolfgang Amadeus Mozart'tan yana kullanır. Kimin sadece bir "en sevdiği" besteci olur ki?!

Polisiyeye az biraz merakınız varsa Morse ismi bir yerlerde muhakkak kulağınıza çalınmıştır. Gerçi muhtemel ki Colin Dexter tarafından kaleme alınan ve 1975 tarihli *Last Bus to Woodstock*'la başlayıp 1999 tarihli *The Remorseful Day* ile tamamlanan 13 kitaplık serüvenlerini okuma fırsatı bulamadınız. Zira artık klasikleşmiş bu İngiliz polisiyesi, henüz ne yazık ki Türkçeye çevrilmedi. Üstelik bir televizyon dizisi olarak da efsaneleşmesine rağmen! 1987'den 2000'e dek, 12 yıl boyunca iki saatlik 33 bölüm halinde Müfettiş Morse'un serüvenlerini görselleştiren *Inspector Morse* dizisi Britanya Film Enstitüsü'nün En İyi 100 Britanya Televizyon Programı listesinde yer alıyor. Geçen ağustos ayında hayatını kaybeden Barington Pheloung imzalı tema müziği de en az dizinin kendisi kadar Britanya televizyonları efsanesi. 2012'den beri ise bir başka Müfettiş Morse dizisi televizyon ekranlarında dönüyor: *Endeavour*, Müfettiş Morse'un gençlik yıllarına ve kariyerinin ilk zamanlarına uzanıyor. Orijinal dizi kadar ses getirmese de hatırı sayılır takipçisi var.

Ne ki, bu yazıda biz ne kitapları ne dizileri mevzu bahis edeceğiz. Hayır, Müfettiş Morse'un üç yıl önce yitirdiğimiz yaratıcısı Colin Dexter'la da bir işimiz yok. Bu yazının konusu, Müfettiş Morse'un kendisinden başka kimse değildir! O ki Müfettiş namıyla bilinse de (ki kendisi de etrafına arada bir 'Benim adım Müfettiş!' diye takılır) anne ve babasının ona koyduğu isim *Endeavour*'dur. Kelime anlamı "çaba harcamak".

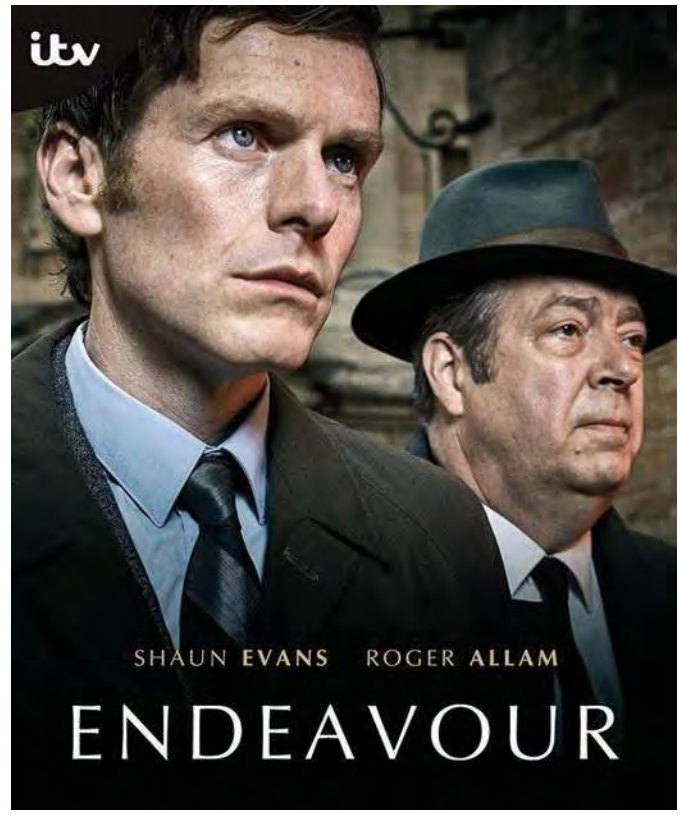
Annesi bir Quaker' olduğundan olsa gerek çocuğuna böyle "erdemli" bir isim koymayı uygun bulmuş. Ancak *Endeavour* isminin asıl kaynağı, Müfettiş'in babasıdır. Bu adam, Britanya Kraliyet Donanması'nın meşhur kaptanı James Cook'un aman Allah nasıl hayranıdır!.. James Cook'un idare ettiği gemi de işte, denizcilik tarihinin en unutulmaz gemilerinden HMS *Endeavour*'dur. Yani böyle pek "İngiliz" doğmuştur Müfettiş Morse. İngiliz gibi de yaşamıştır desek herhalde yanlış olmaz: Ale" dedin mi akan sular durur onun için; bir puba oturup ale içmekten âlâ sevdiği pek az şey vardır. Hoş giyinir, ara-

* Hristiyan bir dini grup.

** Britanya'ya has bir bira türü.

**Savaş yıllarında henüz on yaşlarında
ama pek meraklı bir çocuk olan
Endeavour Morse'un Wagner'e
fazlasıyla aşına olması doğal. Ondan
daha doğal olansa Wagner gibi bir
dehaya aşına olduktan sonra ona
hayranlık duymaktır zaten.**

Morse'un en sevdiği bestecinin Richard Wagner olduğunu söyler, kimileriye diziye dayanarak oyunu Wolfgang Amadeus Mozart'tan yana kullanır. Kimin sadece bir "en sevdiği" besteci olur ki?! Bu yüzden ben, Müfettiş Morse'un en sevdiği besteciler Wagner ve Mozart'tır, demeyi tercih ederim. Ancak Müfettiş'in operaya olan ayrı merakını düşünersek, birini seçmemiz gerekiyorsa Wagner'i seçmek herhalde akla daha yatkın olur. Nitekim Müfettiş Morse'u gerek kitaplarda gerekse dizide defalarca Richard Wagner'in operalarından parçalar dinlerken görürüz. Dizinin "The Secret of Bay" başlıklı bölümünde örneğin, Müfettiş Morse evinde oturmuş, Wagner'in "Parsifal" operasının prelüdünü dinlerken çıkar karşımıza. Üç perdelik, pek romantik bir operadır; Kral Arthur'un şövalyelerinden Parzival'ın bir serüvenini anlatır. Müfettiş'in ünlü İngiliz romantik şair E.A. Housman'a düşkünlüğünü hesaba katarsak bu operayı bilhassa sevmesine şaşmamalı. Ne kadar gerçekçi ve akılcı bir insan olursanız olun; yaratıcı bir iş yapıyorsanız, ki zorlu vakaları çözmek muhakkak yaratıcılık ister, zaman zaman kendinizi şövalyelerin peşinde, büyümlü romansların ortasında bulabilirsiniz. Müfettiş'in Wagner'e düşkünlüğü, eğitilmiş bir İngiliz için hiç de tuhaf sayılmamalıdır elbet. Viktoryen dönemden beri İngiltere'de Richard Wagner hep çok sevilmiştir. Bu köşenin ilk yazısında, Sherlock Holmes'ün dinlediği müzikleri mevzubahis ederken de değinmiştik; Kraliçe Viktorya zamanında yani 19. yüzyılda, Alman bestecilerin Britanya adasında hâkimiyeti sözkonusuydu. Richard Wagner de bir ayağını adaya atmış Alman bestecilerdendi. İlginçtir, 1855'te Londra Filarmoni Orkestrası'nı birkaç konserde yönetmek üzere İngiltere'ye geldiğinde İngilizler ilk başlarda Wagner'in müziğinden pek de hoşlanmamıştı. *Times* gazetesinde ilk Wagner konserlerine dair ağır eleştiriler bile yayımlanmıştı. Ancak bir İngiliz vardı ki onun Richard Wagner müziğine hayranlığı, Wagner'in İngil-

tere'de konser vermeye devam etmesini sağladı. O kişi, Kraliçe Viktorya'dan başkası değildi! Viktorya'nın Wagner hayranlığı kısa sürede herkesin malumu olmuştu. Wagner'in kendisi de Franz List'e yazdığı bir mektupta, "Kraliçe Viktorya'nın bana ne kadar candan davrandığını duymuşsundur. Yedinci konsere Prens Albert'le birlikte geldi. Konserin ilk yarısı bitince bir sohbetimiz de oldu, bana karşı çok nazikti. O ikisi, İngiltere'de açıkça benim lehime konuşan ilk kişilerdi," diyordu. 1877 Mayıs'ına geldiğimizdeyse Londra'da Wagner Festivali düzenleniyor, İngiliz seyirciler Wagner şefliğindeki orkestrayı dinlemek için Royal Albert Salonu'nu tıkabasa dolduruyordu. İngilizlerin Wagner sevgisi 20. yüzyıla da taşınacak, bestecinin Naziler tarafından ideolojik bir aygıtla dönüştürülmesine karşı BBC, savaş vakti bile radyo yayınlarında Wagner operalarından parçalar çalacaktı. Bu halde, savaş yıllarında henüz on yaşlarında ama pek meraklı bir çocuk olan Endeavour Morse'un Wagner'e fazlasıyla aşına olması doğal. Ondan daha doğal olansa Wagner gibi bir dehaya aşına olduktan sonra ona hayranlık duymaktır zaten.

Richard Wagner aşağı yukarı her kitapta ve dizinin her bölümünde karşımıza çıkar. Yeri gelir, Morse, yardımcısı Lewis'a ısrarla Wagner dinlemesini öğütler; nitekim Lewis bir gün Wagner dinlemiş halde karşısına gelince biraz da şaşırır ama pek sevinir sevgili Müfettişimiz. Müfettiş Morse'un Richard Wagner'e düşkünlüğünü şimdi bir kenara bırakalım. Orada, Mü-

fettiş'in plakları arasında tarihin en parlak ve yaratıcı zihinlerinden bir diğeri bize bakıyor: Wolfgang Amadeus Mozart. Morse'u sadece dizideki halinden tanıdıysanız en sevdiği bestecinin Mozart olduğunu düşünebilirsiniz. Zira dizi boyunca 11 Wagner parçası duyarken tam 31 kez Mozart besteleriyle karşılaşırız. Biraz evvel özetlediğim ilk bölümde örneğin, birlikte koro konserine gideceği Anne'i evinden almak üzere arabasını sürerken Müfettiş Morse'u, Mozart'ın 14 numaralı piyano konçertosunu dinlerken görürüz. Aynı bölümde Anne'in ölümünü öğrendiğinde evinde çalan müzik de yine Mozart'ın *Figaro'nun Düğünü* operasından "Porgi, amor" ariasıdır. *Figaro'nun Düğünü* bir komik opera olsa da bu ariya sancılıdır: "Ey Aşk, ya deva bul / bu kederime, gözyaşlarıma / ya geri ver ciğerparemi / ya da öldür hiç değilse beni!" Şuna bakın ki en kederli vaktinde bile Müfettiş Morse operaya sığınmaktadır. Ne ki, bazen de opera onu ateşe atar; Müfettiş Morse hayranlarının en sevdiği dizi bölümlerinden olan "Masonic Mysteries"te olduğu gibi. O gün Morse, kız arkadaşı Berly Newsome'la birlikte Mozart'ın meşhur *Die Zauberflöte* (Sihirli Flüt) operasının kostümlü provasındadır. O gün prova esnasında Berly Newsome, Morse'un kollarında ölür, bıçaklanmıştır. Morse ise büyük bir hata yapmış,

cinayet silahını öylece eline almıştır. Gözler kucağında ceset, elinde kocaman bir bıçakla bulunan Müfettiş Morse'un üzerine çevrilirken kulaklarsa *Sihirli Flüt*'ten parçalara dikkat kesilir. "Masonic Mysteries" baştan sona *Sihirli Flüt*'ten parçalar duyduğumuz bir bölümdür. Bu arada bölümün "Masonik Gizemler" anlamına gelen adı da mevzubahis operaya pek uygundur; zira *Sihirli Flüt*'ün masonik mesajlar içerdiği hep söylenmiştir.

Müfettiş Morse ile müzik ilişkisi üzerine değil birkaç sayfa, belki birkaç kitap bile yazılır. Romanlar ayrı, dizisi ayrı incelenir. Opera sevgisi ayrı, klasik müziğin diğer türlerine merakı ayrı konuşulur. Gerek romanlarda gerekse dizi boyunca Puccini'den Verdi'ye, Bach'tan Schubert'e o kadar bestecinin eserlerin dinleriz ki Morse ile birlikte... Her şey bitip Müfettiş Morse geçirdiği bir kalp kriziyle bize veda ederken içimizi şöyle bir korku bile kaplayabilir: Müzik de mi ölecek! İşte Morse, böylesine içli dışlıdır notalarla. Ben de bu yazıda onun iki büyük sevdasına, Wagner'e ve Mozart'a, ayrı bir parantez açarak Müfettiş Morse'a saygılarımı sunmak istedim. Dilerim keyifle okumuş ve şimdi siz de Müfettiş gibi plakçalarınıza bir Wagner operası takıyorsunuzdur...

GÜLCE BAŞER

“ETRAFINDAKİ KADINLARA MÜCADELE CESARETİ VEREN BİR KARAKTER YAZMAK İSTEDİM”

2015'te yayımlanan ilk polisiye romanı *Bir Ceset Bir Söz* ile Dünya Kitap Yılın Polisiye Romanı Ödülü'nü kazanan Gülce Başer, serinin ikinci romanıyla tekrar okurlarıyla buluşuyor. *Yanığı Bulmak* kitabı Mylos Kitap'tan yayımlanan Gülce Başer'le romanlarını, polisiyeye dair düşüncelerini, hedeflediği çalışmaları konuştuk.

Çağımızın başarılı şairlerindensin, ayrıca akademik bir kariyerin de var. İlk polisiye romanın *Bir Ceset Bir Söz*, 2015'te yayımlanmıştı. Nasıl başladı polisiye yazarlık senin için? Seni harekete geçirenler nelerdi?

Bir polisiye roman yazmaya karar verdiğimde takvimler 2003 ya da 2004 yılını gösteriyordu. Aklımda başka bir şey vardı, hâlâ var. Ancak onu o zaman yazamadım. Oturdum başına, yirmi sayfa yazdım ve kalktım. “Bu konuda henüz yeterli bilgim yok,” dedim. Yüksek lisans ve bir doktora yaparak bilgi ve kültür zeminini kurdum. Daha doğrusu, 2009'da 1998'de kazandığım yüksek lisansa dönüp dönmeme konusunda kararımı verirken, aklımda belki o romanı yeniden yazacak birikime erişebileceğim de vardı.

Bir Ceset Bir Söz'e girişmemse doktora tezi yazarken artık psikolojik olarak sıkıştığım, teze devam

edemez hale geldiğim bir anın çıkışıydı. Bir şey keşfettim, Türkiye kültür tarihiyle ilgili temel bazı varsayımlara itiraz etmemi gerektirdi. Pek kolay bir durum değil; Hilmi Yavuz'dan Hasan Bülent Kahraman'a herkese diyecektim ki, “Hayır, devletin kültür siyaseti o kadar monolitik bir şekilde Batıcı değil, ömrümüzce Osmanlı tarihi ve Divan edebiyatı okuduk. Üstelik Batı edebiyatı filan görmedik.” Tez bilgisayarda, ben sokakta...

Daraldığımda hayal kurarım. O sırada evde televizyon da faaliyet halinde... Dizileri izlemesem de duyuyorum. Bir kurgu geldi aklıma... Özellikle kadın karakterlerin ya iyi ve aptal ya da kötü ve zeki olmasına büyük öfke duyuyorum. Bir kadın olsun, dedim, iyilik delisi olmasa da kötülükten hazzetmesin. Kafası da hiç olmazsa akıl edebileceğimiz kadar iyi çalışsın. Biraz daha açıklarsam *Bir Ceset Bir Söz*'den tüyo vereceğim,

**“İstedim ki delirmeyelim, mücadele edelim...
Hemcinslerimizi dinleyelim, onlar da bizi
dinlesinler. İstedim ki bir kadın olsun,
etrafındaki bütün kadınlara cesaret versin...
Yüzleşme cesareti versin. Mücadele cesareti
versin. Bunu da yalın, küçük adımlarla yapsın,
üstelik ‘bilge’ biri olmaya da oynamasın.
Çünkü böyle bir kadın yok gibiydi.”**

o yüzden burada susuyorum. Kurgu da çok çabuk hazır oldu kafamda... Bir şekilde geldi aklıma, belki dizilerdeki hatalardan mülhem. Öfkeyle yaratıcılığım harekete geçebiliyor. Tutkuyla yazan biriyim. Yazarken saatleri untabiliyorum. Yazacaklarımı düşünerek de saatleri kaybedebiliyorum, düzeltirken de... Yaparken zamanı boşa harcamadığımdan emin olduğum iki iş var: Okumak ve yazmak. Şiir ayrı bir yazma türü, roman ayrı... Tez ve inşallah Türkçesinin oluşturacağı kitap da düzenlenme sürecinde. İnsanın her durumunun bir metni var. Sadece iyi olsunlar diye uğraşıyorum.

Bir Ceset Bir Söz, içinde casusiye de olan çok iyi kurgulanmış, matematiği doğru kurulmuş bir polisiye roman. Casusiye ya da istihbaratı olayların ağırlıkta olduğu bir polisiye yazmak zor bir tercih, yerli yazarlar için. Sense ilk romanında casusiye ve polisiye arasında çok iyi bir denge tutturdun. Casusiyeye dair ayrı bir ilgin var mı?

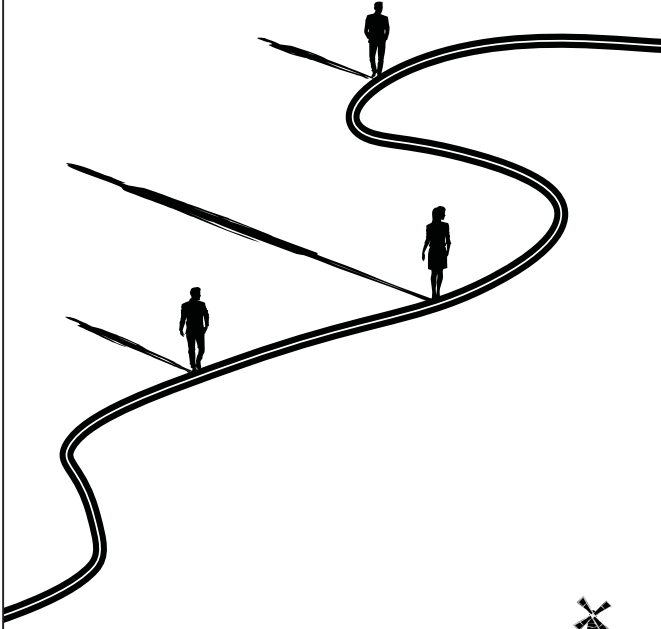
Ne yeraltıyla ne istihbaratla ne de emniyetle bağlantım var. Teşekkür ederim, umarım iyi olmuştur gerçekten... Hâlâ yüzleşemiyorum romanlarımla. Bu kez söz verdim kendime, yüzleşeceğim çünkü üçüncü romanda, roman yazma tekniği konusunda biraz ustalaşmam gerekiyor. Ben roman okuru ve polisiye izleyicisiyim. Mekanizma kurmak çocukluğumdan bu yana hoşuma gidiyor. Babam devlet memuruydu, ben de hep devlet okullarında okumuş biriyim. Bürokrasi hakkında bir fikrim var. Bir iki polise ve bir avukata, “Bu işler nasıl yürüyor?” diye adli vakalardaki süreci sormuşluğum var. Aziz Nesin’in bütün kitaplarını okudum, tabii anılarını da... İnsanlarla işleri hakkında konuşurum, dinlerim onları. İşte istihbarat vb. kurmacaları da, “Olsa olsa nasıl olur? Bizde nasıl olur?” çıkarsamasıyla uydurdum. Sevdiniz. Aslı nasıldır, bilmiyorum. Bizde nasıl olur, onları düşündüm.

Casusiye ilgim olmaz olur mu? Bizim kuşak casus filmleri ve dizileriyle büyüdü. Küçükken ailem elverseydi, şimdi kara kuşak karateciydim ayrıca. Güvenlik, varoluşsal meselelerimden biridir ve bilgi peşinde koşmamın temel saiklerindendir. İnsanca bir şey... Çocukluk kurgularım da tamamen güvenli bir ev nasıl olur diye düşünmüştüm. Görsel yanılısma yaratacak bir teknik mekanizmayla görünmez bir ev tasarlamış, tehlike anında da tümüyle çelik bir kutuya dönüşmesini hayal etmişim, tabii bilimkurgu filmlerinde gördüğüm zırh sistemiyle. Böyle bir eve kimin ihtiyacı olur? Bir casusun, bir ajanın...

Bilinmezi bilmek insanın varoluşsal eğilimlerinden biri. Casusların, ajanların bilgiye sahip olduğunu varsayalım. Bu noktaya geldiğimiz andan itibaren de hayallerimizde öyle biri olmayı kurarız. Çok sıradan bir görüntünün altında yatan sıradışılığın ve her şeyi bilmenin hayatı... Bence herkeste aynı şekilde başlar. Kimi okuru olur, kimi de yazarı... Sorun, öyle biri olmanın kendisidir; kendim de dahil, kabul etmeliyim ki pek azımız böyle mesleklere sahip olmayı göze alırız. Günümüz dünyasında bu tür efsaneler gündelik yaşamımızın bir parçası haline geldi. Doğruluk payı vardır mutlaka. Ama bundan da önemlisi, her birimiz, yaşadığımız dünyaya hükmeden bir Olimpos tasavvuruyla yaşamayı seviyoruz. Bü-

YANIĞI BULMAK

GÜLCE BAŞER

Mylos
Kitap
Polisiye

tün düş kırıklıklarımıza, beceriksizliklerimize ve sürgite razı olmamıza meşru bir zemin kazandırıyor bu tasavvur. Orada bir yerde bizi *asıl* yönetenler yaşıyor ve her şeye *onlar* karar veriyor. Yapacak bir şey yok, böyle yaşayıp gideceğiz biz de, gibi... Bunu da düşünmeden edemiyorum.

Bir Ceset Bir Söz ve bu ay yayımladığımız **Yanığı Bulmak** romanın aynı karakterlerin farklı hikâyeleri olduğu için önce karakterleri konuşalım isterim. Özellikle Nihal karakteri... Radikal kararlar alan, ilk romanda eşi Ahmet'in ölümüyle bir değişim de yaşayan Nihal, yerli polisiyemizde de çok ilginç bir kadın karakter. **Sen nasıl anlatırsın Nihal'i?**

Nihal'i soğuk bulanlar oldu, ondan korkanlar oldu arkadaşlarım arasında. Sanırım ikinci kitapta daha çok sevecekler. Şahsen hayranım ona... Asla kontrol edilemiyor. Küçük hamlelerle büyük manevralar yapıyor ve müdanasız. İyi ya da kötü değil. Seçeneği olduğu bir durumda kötülük yaptığını gören olmadı ama herkes onda bir kötülük potansiyeli görüyor. Bir kötülüğü var mutlaka ancak onu yapmaya mecburdu.

Nihal'in yeraltı edebiyatının deli kadınlarıyla bir

akrabalığı var ama deli değil. Bilakis son derece hesaplı... Nihal, müdahale edilemez bir kadın olmaya oynuyor. Müdahale edilemeyen kişi ya iktidardır ya da deli... Doğasından gelen öfke patlamalarını kimi zaman bilinçli olarak yönlendiriyor ve "delimsirek" izlenimi yaratıyor. Açılan boşluktan da bildiğini okumayı başarıyor. Zaafları var. Âşık olduğunda neler yapabildiğini gördük, merakının peşinden nasıl gittiğini de... Vicdanının halen çalışmasını önemsiyorum. Kendi etik dizgesinin dışına çıkmamaya özen gösteriyor. Daha da önemlisi, kimseye kendini kanıtlamaya çalışmıyor. Sınırlarına girildiğinde yalan da dahil bütün silahlarıyla tecavüzcüyü dışarı çıkarmaya çalışıyor.

Aslında Nihal ne herhangi birimizden daha yalancı ne de aklımızın yettiğinden daha entrikacı. Ne var ki o fazla birey bir kadın... Topluma incinini yitirdiği besbelli. Başının çaresine bakıyor. Taksi şoförüyle konuşurken ağlamaya başlamasına da çok şaşırdım. Sorsaydım, kendisinin de toplum için bir şey yapmaya çalışmakta olduğu cevabını alırdım. Bir de tabii, "O kutuplaşmayı ben yaratmadım, ben mi çözeceğim?" derdi mutlaka. Düşünmeden, kuru bir refleksle akan göz yaşları, tesadüfen en doğru tepki. Başka türlü bir tepkiyle şoförü ikna edemezdi, susturamazdı. Çaresizdi... Korkuyordu, ciddi ciddi korkuyordu. Seksen milyonun ortasında başına bir iş gelmeden kendisi olmayı sürdürerek yaşaması için, hem de bir kadın, hem de Batı tipli bir kadın olarak yaşayabilmesi için hesaplı ve akılcı olmaktan başka seçeneği var mı ki...?

Polisiyede kadın karakterlerle ilgili neler düşünüyorsun? Nasıl bir evrim geçirdi sence polisiyede kadın karakterler ya da eksikler nedir bu konuda?

Söylenecek çok şey var ama ben bu soruya sistematik bir yanıt vermek istemiyorum çünkü şunları görmek istiyorum: Polisiyeden başlayayım. Esra Türkeku'ın yazdığı *Cadıbostanı Cınayeti*'ni okuduğumda aklıma ilk gelen, Nihal'i bu kadar eli yüzü düzgün yaparak klişelere uyma eğilimi gösterip göstermediğim sorusu olmuştu. Obez Berna'yı çok sevmiştim. Obez ve iddiasız... Ama Nihal'i "güzel" değil, "zekâyla güzelleşen" bir kadın olarak tasarlamıştım. Sıradan, hatta hafif de kemerli burnuyla çocuk suratlı bir kadındır Nihal. İnce, narin, bir yumrukta yere serilecek türden bir kadından savaşçı çıkarıp okuru ve diğer karakterleri ters köşe yapmayı istemiştim. Berna'ysa Nihal'in tam tersiydi. Bunu değerli bir kazanım olarak görmüştüm.

Kafası çalışan kadın karakterin deliye dönmesi, aslında bir kadın sorunun ötesinde çağ sorunu. Guy Debord *Gösteri Toplumu*'nda, insanın bu çağda ya uyuşturucuyla ya da delirerek sistemden/yapıdan kurtulabileceğini yazmıştı. İş kadınlığa, hele de Türkiye'de kadın olmaya gelince daha da vahşi bir hal alıyor ve özellikle ekonominin sıkıştırdığı yani kaynakların daraldığı dönemlerde, bu söyleşiyi okuyan iş hayatına ait kadınların çok iyi bildiği türden kanlı bir hal alıyor. Siz bir kadın olarak erkeğe ait kulvarları zorluyorsunuz. Zaten pasta küçük...

Ama istedim ki delirmeyelim, mücadele edelim... Hemcinslerimizi dinleyelim, onlar da bizi dinlesinler. İstedim ki bir kadın olsun, etrafındaki bütün kadınlara cesaret versin. Yüzleşme cesareti versin. Mücadele cesareti versin. Bunu da yalın, küçük adımlarla yapsın, üstelik "bilge" biri olmaya da oynamasın. Çünkü böyle bir kadın yok gibiydi.

Şiirden gideyim, kendi alanım olduğu için. Temsil edilen kadın şair öznelere baktım. Annelerle başladık. En meşru pozisyondu. Eylemlere katılan, daha iyi bir dünya için mücadele eden gruplarda yer alarak sürdürdük serüvenimizi. Ama bir gerçek var; Gülten Akın ilkti ve uzun yıllar tek kaldı. Sonra Sennur Sezer ona katılabilirdi. Lale Müldür, Nilgün Marmara, Gülseli İnal, Arife Kalender, Ayten Mutlu muhtemel şair masalarında teker teker oturan kadınlar oldu. "Ben" deme cesaretini gösterdiler. Süper güçlere sahip olan, anneliği güçlendiren, entelektüel olan kadınlar görünmeye başladı.

Didem Madak tabii ki kritik bir ön açıcı... Yüzleşme, itiraz etme, durum saptama ve kendimiz olmaya cesaretlendirdi bizi. Madak, avukattı ama avukat değil, biricik kendi oldu. Ardılları olan bizler kendimiz oluyoruz, hem de bağıra bağıra... Bu güzel, hem de çok güzel. İntikam alıyoruz, öfke yansıtıyoruz. Epik olmadan bildiğini okuyan bir kadın şair özne kurayım istedim. Kendisi olmanın önüne çıkarılan engelleri tanımayan... Mücadeleyi bile bir kabullenme türü olarak gördüm, an geldi. Şiirde ön taraf daha tıkalı olduğu için çıkan kadın özneler hep daha radikal oldu. Popüler kültürse tam bir rezalet. Akıllı, orta yaşlı kadın ya anne ya da kötü olmaktan rahatsızlık duymuyor. Yeni dizilerde kötücül femme fatal anneler de var. Ancak şu kesin: Orta yaşlı ve akıllı kadın bekârsa kötü. Biz kadınlar özneysek cadıyız, iyiysek kurban. Her gün bunu yeniden öğretiyorlar bize. Sonuç, kötücül bir kadın kuşağı olacak bu gidişle...

Kadın yazarlar niye okunmuyor? Mızımız ve farkındalığı yüksek kadın karakter yaratacakları

"Kadın yazarlar niye okunmuyor? Mızımız ve farkındalığı yüksek kadın karakter yaratacakları varsayılıyor. Oysa bu, 1980'lere ait bir ruh hali, o dönemde erkek karakterler de öyleydi."

varsayılıyor. Oysa bu, 1980'lere ait bir ruh hali, o dönemde erkek karakterler de öyleydi.

Öyleyse *İssiz Adam* niye tuttu? Kişilik bozukluğu olan mızımız bir erkek ve onu unutamayan aklıselim bir kadın... Her ikisi de son derece güncel ve sahici karakterlerdi çıktıkları yıllarda. Öykü, kadınlar arasında tuttu. Çünkü o kadın sayesinde bizi zavallı âşık pozisyonuna düşüren bütün kırık aşk hikâyelerimiz meşrulaştı. Yani biz, "elde edilmez" bir erkeği elde etmek için mücadele eden ve edemeyip yıkım geçiren kadınlar, kendi zaaflarımızla yani narsisistik var olma/varlığını kanıtlama tutkumuzla yüzleşmek zorunluluğundan kurtulduk, çıktık. Üstelik "aşk" diye iki de kanat taktık kendilik yoksunluğumuza... Karakterlerimi kurarken, özellikle içinde aşk olan iki roman yazarken güncel mesele olarak kültürel narsisizmin getirdiği kendilik yoksunluğunun sorumluluğunu da üstlenmeye çalıştım. Bu durum herhalde bir sosyolog olan Nihal'in tercihlerini de açıklıyordur.

Gelelim *Yanığı Bulmak* romanına... Romanı ne zaman tasarlamaya başladın, yazım süreci nasıl geçti?

2017'den bu yana yazılmış halde elimde bekliyor. Ne sen sor ne ben söyleyeyim... 2016'da yazdım. Altı ay kadar sürdü. Bir iki kere okudum. 2018'de bir daha okudum. İnşallah bir daha bitmiş bir işim elimde bu kadar beklemez.

İlk romanda da yer alan ana karakterlerimiz Nihal, Hakan, Özlem, Cihan, Kemal bu kez hep birlikte kayıp bir kişinin peşine düşüyorlar... Ve ikinci romanda Gürcü ve Yanık gibi çok ilginç karakterler de var. Nihal'in hayatına nasıl devam edeceği, ilk romanı okuyanlar tarafından epey merak ediliyordu. *Yanığı Bulmak*'ta beni en çok mutlu eden, Nihal'in de araştırma sürecinin vazgeçilmez bir parçası haline gelmesi. *Yanığı Bulmak*'ı kısaca okurlarımıza nasıl anlatmak istersin? Yazar olarak seni zorlayan ya da yeni bir şeyler denemeye iten neler oldu?

Bir kere bu romanın polisiye niteliğinin daha belirgin olmasına özen gösterdim. Ritmi dü-

“Yüzleşmek sıkıcı bir iş, ben de kabul ediyorum. Ama arada sırada da bir zahmet yüzleşelim kendimizle, hiç olmazsa daha renkli yalanlar üretmeye başlarız. Sürekli aynı yalanlara sığınmak da bizi sıkıcılaştırıyor.”

şüren bazı açıklamaları yapmadım. Okura biraz daha fazla güvendim. 2015’te herkes bana da aynı soruyu sordu: “Eee, sonunda ne oldu yani?” Ne olacak, gizem çözüldü işte, dedim. “Öyle değil... Nihal’e ne olacak? Hakan’a ne olacak?” Bilmiyordum. Hâlâ bilmiyorum. Nihal’in biraz daha tanınmasının iyi olacağını düşündüm, Hakan’ın da... Cihan’ın ve Özlem’in de... Sadece Gürcü ve Yanık’a takılmışsın, ben Sibel’i de özenle kurdum. Sema’nın da hakkını verelim.

Oldu bitti futbolla ilgili biri oldum. Temel futbol terimlerini gayet iyi bilecek kadar, iyi bir golden keyif alacak kadar. Şiirde de kullandım hatta. Maç seyretmeyi severim. Bol erkekli bir evde yetişmemle ilgisi olabilir. Yetişirken izlediğim yakışıklı futbol yıldızları vardı. İspanyol milli takımına sempatiyle takımın yakışıklılık ortalaması arasında tabii ki güçlü bir korelasyon vardı. Bu da ilginç genç kız yanıydı. Düşünsenize yakışıklı adamlar estetik bir oyun oynuyor, siz de izliyorsunuz. Eh, magazin de izlerim iyi kötü... Programlarından sıkılıyorum ama haber başlıklarını takip ederim.

İşin içinde ailevi nedenlerle bulunduğum için biliyorum, siyaset bilim bildiğim için biliyorum, toplum bilimci olduğum için biliyorum: Spor; siyasi, ekonomik ve toplumsal bir meseledir. Şöyle eğlenceli ikinci roman yazayım dediğimde bir futbol yıldızını konu edinmenin aklıma gelmesi uzun sürmedi ama hikâyenin o dünyada geçmesini de istemedim. Hepimizin heves ettiği bir şeyi, televizyonlarda gördüğümüz kahramanların küçük, sade hayatlarımıza girdiği bir anı hayal ettim. O mercekten kendimizi görmeyi denedim.

Varsılıkla aramızdaki sorgulamamız gereken uçurumu görmek istedim. Paranın üzerimizdeki etkisini görmek istedim. Bundan rahatsız olmamızı da istedim. Her ikisinden hem de... Kibrin zararını görmek istedim. Zaaflarımızın başımıza açtığı işleri görmek istedim. Hem de bunları okumaya kaptırdığımız bir anda içimize düşürmeyi istedim. Elimi kirletmeden çıkmak gibi bir derdim yok. Ama kendiliğimi korumak ve iyilik için bir şeyler yapmak gibi bir derdim var.

Yanıği Bulmak, kurgunun önemli bir aşamasında 15 Temmuz’la da çıkıyor. Roman boyunca da 15 Temmuz öncesinde emniyet içindeki yapılaşmalara dair tespitler, yorumlar var. İki romanında da Türkiye’nin nesnellüğünden, içinden geçtiği dönemlerden, olup bitenlerin bireylerin üzerindeki etkisinden kaçmadan yazıyorsun...

Kudret zaafıyla hesaplaşmamız gerekiyor, daha mutlu hayatlar sürdürebilmemiz için. Bunu artık yapmamız gerekiyor. Türkçe bir roman arayışındayım. Türkiyeli bir roman... Arıyorum.

Basında çalışıyordum. Bir ilave fikri vardı, toplantısında bulundum. “İnsanlar,” dedi biri, “içlerinde kendilerini görürlerse gazeteyi alırlar.” Çok naif görünüyor değil mi? Çok gerçek. Toplum ölçeğinde bir “kendilik” yoksunluğu çektiğimiz için bu ilkenin işi bitmiş görünüyor. Aslında bana göre “hiç de bile...”

Gelgelelim kendimizi anlatmanın da bin bir yolu var. Dümdüz anlatmak bugün yokluğunu çektiğimiz gazetelerin işi... Olmak istediğimiz gibi anlatmak sosyal medyayı kusturduğumuz rötuşlu selfielerin fonksiyonu. Biçimlendirip anlatmak sanat... Yeni bir biçimlendirme, yeni bir üslup...

İlk iki romanım kendi ölçülerime göre polisenin kalın sınırlarının dışına taşmıyor, hikâye anlatıyorum. Üç boyutlulaştırmaya çalışmam, dediğinde nesnel olduğunu varsayarak söylüyorum, belki bir ölçüde başarmam, sonuçta henüz bir polisiye öykü anlatma sınırlarında kaldığım gerçeğini değiştirmiyor. İstedğim gibi bir roman yazmayı becerebilecek miyim, onu da bilmiyorum. En güzel roman henüz yazılmamış olanlar’a sığınmaya çalışıyor değilim. Sordun, söylüyorum.

Yüzleşmek sıkıcı bir iş, ben de kabul ediyorum. Ama arada sırada da bir zahmet yüzleşelim kendimizle, hiç olmazsa daha renkli yalanlar üretmeye başlarız. Sürekli aynı yalanlara sığınmak da bizi sıkıcılaştırıyor.

Bu iki romanda yapmayı ciddiye aldığım tek sahici şey, kutuplar arasında iletişim olanakları yaratmak, birbirimizi birbirimizin gözünden görmemizi sağlamak. Fena bir başlangıç olmaz, becerebilirsek... Bir de gerçeğe uygun bir belgesel çekmeye çalışıyorum bu romanlarda. Kameranın arkasında da ben duruyorum. Nesnelliği kaçırabilirim, hoş görün.

Yanıği Bulmak çok hızlı bir ritme de sahip, romanın sonunda da bir boşluk bırakmadan, çok hızlı gelişen pek çok olay çok iyi bağlıyor.

Kurgusunu ve olay örgüsünü kurarken nasıl çalıştın, nelere dikkat ettin?

Çok zorlandım. Çok zorlanıyorum. İlk bölümün sonunda kim kimdir, nerede oturur, yaşı kaçtır, neyi bilir, neyi bilmez sorularıyla bir tablo çıkarıyorum her seferinde. Sonra ona baka baka, bütün dikkatimi toplayarak yazıyorum. Her romanı da en az iki kişiye okutuyorum. Sonra editör, sonra tashihçi...

Ritmi yüksek tuttum bu sefer. Daha bir polisiye olsun, istedim. Dedim ya, okura güvendim.

Yaşayan, hatalar yapan ama idealleri varsa bunların da peşinden koşan, gerçek karakterler yazıyorsun. Karakterlerini yaratma sürecinden ve özellikle dikkat ettiğin noktalardan bahseder misin?

Her birini kafamda birer modelle kurdum. Kartonlaştıklarını düşündüğüm yerlerde hamle yaptırıp onlara ve denedim: Bu kadın/adam burada bunu yapar mı diye... İnsanları severim, ilginçtirler. Karakterlerimi de severek kurdum. Kimsenin yüzde yüz, taammüden kötü olmadığını inanıyorum. İçinde yaşadığımız toplum bizi biçimlendiriyor. Elbette iyiyi ya da kötüyü seçiyoruz. Yine de bir meşrulaştırıcımız var kötüyü seçmekte. “Şu olduğu için kötüyü seçtim,” demeye eğilimliyiz. Ben zaafı önemseyip sorumluluk üstlenmeyi deniyorum.

Şunu saptayalım: Karşınızdaki size silah çekmiş ya da çocuğunuz hasta ve paranız yok. Birinci durumda çok usta bir dövüşçü değilseniz hayatta kalan taraf olmayı seçmeniz, ikinci durumdaysa gerekirse çalmanız meşrudur. Bunlar hayatta kalma mücadelesidir. Ancak kudrete duyduğunuz zaaf, sizin durabileceğiniz bir noktada durmamanıza yol açabilir. Bir başka örnek; *Issız Adam*’dan başladık, oradan gidelim: Bir ıssız adama âşık olmak kader olabilir. Ancak onu elde etmek için kendinizden ödün vermeniz aşkla açıklanması, bizim kendimize söylediğimiz yalanlara dahildir. Bunu da anlatmamın bir anlamı yok, göstermem gerekir.

Yanığı Bulmak’ta İstanbul da neredeyse bir yan karakter gibi. Okurken sürekli İstanbul içinde hareket halinde hissediyoruz kendimizi. Şehrin polisiye romanlarda önemli bir gücü olduğunu düşünüyorum. Şehirle olay örgüsü ya da karakterler arasında nasıl bir ilişki kuruyorsun yazarken?

İyi tanımadığım bir şehre uğrayabilirim romanda ama asıl şehir rolü vermem. İstanbul, sakinlerinin hayatlarına hükmeden bir şehir. Kalaba-

“Varsıllıkla aramızdaki sorgulamamız gereken uçurumu görmek istedim. Paranın üzerimizdeki etkisini görmek istedim. Bundan rahatsız olmamızı da istedim. Her ikisinden hem de... Kibrin zararını görmek istedim. Zaaflarımızın başımıza açtığı işleri görmek istedim. Hem de bunları okumaya kaptırdığımız bir anda içimize düşürmeyi istedim.”

lık, gürültülü, nemli, altyapısı yetersiz, varsıl, kimine muhteris, kimine çelesi... Olmaz olur mu, yaşadığımız şehir hayatımızın gizli/açık kişilerinden biri... Evden işe gitme macerası İstanbul’da uzun, sözgelimi İzmir’de kısa hikâye... İstanbul öyle büyük ki, her ilçede ikişer ay kalıp beşer kişi dolandırabilirsiniz ve yakalanana kadar şehri terk etmeyi becerebilir, polis arşivlerinde kaybolabilirsiniz. Küçük bir şehirdeyse iki haftada adınız çıkar, kimse sizinle iş yapmaz. Bir kaçış sahnesi İstanbul’da farklı unsurları içerir, İzmir’de farklı...

Çok tanımlı yaklaşmıyorum. Şehri tanıyorum, ne sorun çıkar, ne avantajlar sağlanır, onları bilerek yazıyorum.

İlk romanınla Yılın Polisiye Romanı Ödülü almıştın. Okurlardan, eleştirmenlerden gelen yorumlar, tepkiler neydi? Neler kattı bunlar senin polisiye yazınına?

İyileri geçiyorum. “Cinayet neden işlendi, anlamadım,” diyen bir eleştiri vardı, onu biraz “ilk roman, yazar da kadın, dümdüz eleştirebilirim,” tavrına bağladım. Çünkü gayet açıktı durum. Dilimle ilgili eleştiriler var. Dil konusunu biraz namus gibi görüyorum. Bu konuyu okurun beğenisiyle tayin edemem. Romanlarımı bir kez kitap olarak okuyup nihai kararımı vereceğim. Birinden, fazla edebi olduğu yönünde bir geribildirim aldım. Herhalde edebiyattan aynı şeyi anlamıyoruz. Polisiye edebiyat, bir edebiyat türüdür. Ama yüksek edebiyatla minik bir kesişim kümesi var sadece.

İlk elli sayfa için aile çevremden hayli yorum aldım: “İlk elli sayfayı geçirince okunuyor.” Teşekkür ettim. Bu yorum en çok katıldığım yorumdu, ikinci romanda ilk elli sayfayı yazarken dizlerim titredi. *Yanığı Bulmak*’ta da “ilk elli sayfada özet yazmışsın, sonra olaya girmişsin,” gibi bir yorum bekliyorum... Bence üçte beceririm. Çünkü bu kadar titrek bir şekilde güçlü giriş yazılmaz.

Başörtüsü meselesinden ilkesel olarak çok eleştiri-

“Kendimi eleştireceksem, şiddeti göze alarak yazdım ama sıradanlaştırılmasına katkıda bulunmuş olabileceğim ihtimaline karşı vicdanımda aklanmış değilim. Emniyet, mafya, casusiyeye eğilimim biraz bununla da ilgili aslında. Şiddet onların kulvarında kalsın istiyorum. Gündeliğe sıçramasın.”

ri aldım. Hiç etkilenmedim. İsteyenin başını örttüğü, isteyenin açtığı bir romandı bu.

Macera, Yanığı Bulmak’ta bitmiyor. Roman, Nihal ve Hakan’ın yeni maceralarını okuyacağımızı düşündürerek sonlanıyor. Serinin üçüncü romanı için bir planlama yaptın mı? Evet. Bu serinin son öyküsünde gezmeye çıkacağız.

Polisiyenin tüm dünyada yükselişe geçmesine dair bir yazar olarak görüşlerin nelerdir? Şu anda tüm dünyada en çok okunan ve film/dizi sektöründe en çok izlenen/üretilen türlerden biri polisiye. Sence neden bu kadar seviyoruz polisiyeyi ve bu yükselişin Türkiye’deki yansımalarına dair bir öngörün var mı?

Vicdanımızı rahatlatıyor. Çok tehlikeli... Kötüler cezasını buluyor, gündelik hayatımızda ihtiyaç duyduğumuz heyecanı ve sıradışılığı yaşıyoruz, sonra ayı nasıl çıkaracağımız sorununa biraz daha enerjik bir şekilde geri dönüp arkasını düşünmüyoruz. Haksız servetlerin hırsızlıklarla paylaşıldığını, paylaşılabilir olduğunu görüp rahatlıyoruz. Şiddet meşrulaşüyor. Bu iki romanımda verili olanı aldım, bütün yaptığım biraz yüzleşmeye yaklaştırmayı denemektir. Klişeleri kırmayı denemektir. Deniyorum. Gerçek bir özeleştirisi istiyorsan, istediğim romanı yani hem heyecanlı hem de kafalarda alternatif bir dünya fikri yaratan romanı henüz yazamadım. Çünkü nasıl yaparım diye düşünüyorum. Diktik niyetlerle yola çıkmış değilim. Ama kendimizi gördüğümüz estetik bir metin yazmayı istiyorum, henüz umudum kırılmış değil. Kendimi eleştireceksem, şiddeti göze alarak yazdım ama sıradanlaştırılmasına katkıda bulunmuş olabileceğim ihtimaline karşı vicdanımda aklanmış değilim. Emniyet, mafya, casusiyeye eğilimim biraz bununla da ilgili aslında. Şiddet onların kulvarında kalsın istiyorum. Gündeliğe sıçramasın.

Bir sıkıntı var, adaletsizlik... İlişkilerde adaletsizlik. Mülkiyet dağılımında adaletsizlik. Güzel bir

yalan var: İnsanın yetinmezliği esastır, diyorlar bize... Sonuç: Yüzde 10, tüketemeyeceği kadar büyük mülkiyeti elinde tutuyor. Tanıdığım insanların çoğu insanca koşullara sahip olsalar daha fazlasına heves bile etmeyecek türden. Sadece bir kısmı, daha fazlası için kendini bile satmaya hazır.

Bu açgözlülük önkabulünün, sadece mülkiyetin sınırlandırılmasının önüne geçecek mekanizmaları meşrulaştırmak için her an yeniden üretiliyor olabileceği ihtimalini düşünsek belki daha farklı bir dünya için oy kullanabileceğiz. Tabii bunun için aynaya bakıp, “Bugün ne yapmak istiyorsun?” diye sorabilmemiz gerekiyor. Bunun için zamanımızın ve elbette vereceğimiz yanıtı hayata geçirebilme umudumuzun olması gerekiyor. Bu, cep telefonsuz bir gün geçirme klişesinden farklı bir yaklaşım. Bize kendimiz lazım. Kendimi tenzih etmiyorum. Sadece yenilgiyi kabullenmiyorum.

Serinin iki romanının da dizi ya da sinema filmi olarak ilgi çekici olduğunu düşünüyorum. Bir yazar olarak senin bu konuda bir çalışman, beklentin ya da dileğin var mı?

İlk romanı basılmadan, fikrini almak için gönderdiğim yazar Mehmet Batur, “Bunu doğrudan film yapmalı,” diye düşünmüştü. Her ikisini de film izler gibi yazdım. Ama bir romanı film yapmak için nasıl çalışılır, onu bilmiyorum.

Bir polisiye yazar olarak senin en sevdiğin polisiye karakterler, yazarlar, romanlar, filmler, diziler nelerdir? Türkiye’den ve dünyadan favori yazarların, kitapların nelerdir?

Suç ve Ceza polisiyedir. *Gülün Adı* polisiyedir. Özel bir polisiye okuru değilim. Şu an son iki oturumu kaldı, yeraltı edebiyatı okuma atölyesi yaptım üç romanla. Üç klasik... Oradaki sıkıntıyı da gördük katılanlarla.

Tarrantino’yu seviyorum. Replikleri şahane. Polisiye mi? Sınırdadır... Dedim ya, kendimi tenzih etmiyorum diye, *Oceans* serisini izleyip rahatlıyorum. *Kuzuların Sessizliği*’ni meşru bulmamıştım ama zihin okşayıcıydı çünkü zekiceydi. *Poyraz Karayel*’i izledim. Koşullarım *La casa de papel*’i izlemeye elvermedi, bir ara izleyeceğim. Onlarca polisiye film ve dizi izlemiştir herhalde. Çoğu iz bırakmadı.

Polisiye açısından iyi bir okur değilim. Farklı romanlar, kudret ve kurbanlık durumuyla ilgili kuram kitapları ve tarih okumaları yapıyorum, bu okumalar zihnimde etkileşiyor. Oradan kendi kurmacalarım çıkıyor.

İNTİHAR MEKTUPLARI SERGİSİ

Juliette her zamanki saatinde atölyeye geldi. “Merhaba usta,” dedi. Yanıt almadı. Tekrar seslenme ihtiyacı duydu. “Usta?” Yine yanıt yoktu. Korkarak ustasının kapısı aralık odasına yöneldi. O odaya girmesi ustası tarafından kesinlikle yasaklanmıştı ama ustasının başına bir şey gelmiş olabileceğinden korkuyordu. Hem belki de ustası atölyede değildi ve şu yasak odada bu kadar gizemli ne olduğunu görebilirdi. Merak duygusu tüm benliğini sarmıştı ve ürkek adımlarla aralık kapıya doğru yürüdü. Yaklaştıkça burnuna kötü bir koku gelmeye başladı, attığı her adımda koku daha da kötüleşiyordu. Kapıyı itip tamamen açtığı anda, peçetesiyle burnunu kapatmaktaydı zira koku dayanılmaz hale gelmişti. Karşısındaki manzara onu şoke etmiş ve öyle bir çılgık atmıştı ki binanın tüm sakinleri duymuştu.

Polisle birlikte bir gazeteci ordusu da atölyeye akın etmişti çünkü odasında ölü bulunan Mös-yö Gérard, son zamanlarda Paris’te meşhur olmuş bir isimdi. “Resim yazan adam” olarak bilinirdi. Resim yeteneği olmamasına rağmen resim sanatına öyle büyük bir tutku duyuyordu ki, yeteneği olmaması gibi “küçük” bir engelin onu durdurmasına izin vermemişti. Resmetmek istediği görüntüyü kafasında şekillendiriyor, ardından cümlelere dökerek tablosunu oluşturuyordu. Ardı ardına yeni sanat akımlarının ortaya çıktığı 20. yüzyılın başlarında Gérard, sanat camiasının en orijinal isimlerinden olmuştu hiç şüphesiz. Döneminin diğer pek çok ressamı gibi ölümünün ardından ününün ve değerinin

artacağı rahatlıkla öngörülebilirdi. Yaşlı ressam, masasının başında, bileklerini keserek intihar etmiş vaziyette bulunmuştu. Absinthe şişeleriyle dolu masasının üzerinde veya odanın başka bir yerinde intihar mektubu bulunamadı.

Montmartre’daki birçok olayda olduğu gibi, bu defa da soruşturma için Dedektif Philippe görevlendirildi. Dedektif, 30’lu yaşlarında, iyi görümlü, trençkotu ve fedora şapkasıyla sık bir beyefendiydi. Philippe, gençliğinde ressam olmak istemiş, yetenekli biriydi fakat başarısız olup maddi sıkıntı içine düşen ve sefil bir şekilde ölüp giden ressamların hikâyeleri onu o kadar korkutmuştu ki kendisine başka bir meslek seçmeye karar vermişti. Yine de ressamlık, içinde ukdeydi; boş vakitlerinde resim ve sanat tarihi üzerine kitaplar okuyarak, sergiler gezerek ve Montmartre’daki sanatçı dostlarıyla sohbet ederek mutlu oluyordu. Montmartre’da “artiste détective” (sanatçı dedektif) olarak bilinirdi. Tüm Paris’te, Montmartre kadar sanat ve sanatçıyla yoğrulmuş bir başka yer yoktu, bu yüzden Philippe bu bölge için en uygun isimdi.

Philippe, polisler atölyede inceleme yaparken bir köşede oturan ve halen şoku atlatamamış olan genç Juliette’in yanına gidip bir bardak su ikram etti. Ardından temiz hava alması için onu dışarı davet etti ve Montmartre sokaklarında yürümeye başladılar.

“Gérard’ın yanında çalışmaya nasıl başladınız matmazel?” diye sordu dedektif.

“Bir ressamın yanında çıracık olarak çalışmak ve kendimi geliştirmek istiyordum,” dedi Juliette.

“Mösyö Gérard, kaligrafi ve tipografi alanlarında yetenekli olduğumu duymuş ve beni görüşmeye çağırmıştı. Kendisini hiç görmedim zira kapının ardından konuşuyordu. Yanımda getirdiğim eskiz ve tablolarıma bakmak istemedi, çizim yeteneğimden ziyade yazımın güzelliğiyle ilgileniyordu. O zamanlar kendisinin böylesi ‘sıradışı’ bir ressam olduğunu bilmediğim için bu durumu oldukça tuhaf bulmuştum.”

Philippe’in uğrak yeri olan Cafe des Artistes’in önüne geldiler. Dedektif, Juliette’e kahve içme teklifinde bulundu. Birlikte mekâna girdiler. Cafe des Artistes, Montmartre’daki birçok sanatçının sıkça uğradığı, fikirlerini tartıştığı ve içip eğlendiği bir yerdi. Mekanın kemancısı Hugo, hoş tınılarıyla kafe sakinlerinin sohbetlerine eşlik ederdi. Kahveleri geldikten sonra Juliette anlatmaya devam etti.

“Düzenli olarak atölyeye gitmemi ve çalışmalarında ona yardımcı olmamı istiyordu. Söylediklerini siyah yağlıboya ve fırça ile tuvalere yazıyordum.”

“Neden kendisi yazmıyordu ki? Böylesi bir iş için yardımcı tutmasının sebebi neydi?” diye merakla sordu dedektif.

“Ben de bunu sordum. Kapının altından küçük bir kâğıt uzattı. Üzerindeki elyazısını zorlukla okuyabildim. Ben kâğıda bakarken kapının ardından, ‘İşte bu yüzden!’ diye bağırıldı...”

“Ne yazıyordu?”

“Kâğıt yanımda, göstereyim.”

Juliette, çantasında sakladığı kâğıdı dedektife verdi. Üzerinde gerçekten de tuhaf bir şekilde yazılmış, güçlkle okunabilen bir kelime yazılıydı: *Fontaine*. Dedektif anlamıştı ki Mösyö Gérard’ın yeteneksiz olduğu tek alan resim çizmek değildi, yazısı da berbattı. Ama bu tutkulu adamı bu engel de durdurmaya yetmemişti. Bir çırağı işe alarak bunun da üstesinden gelmişti işte.

“Resim kariyerim için herhangi bir faydası olmasa da,” dedi kız, “Mösyö Gérard’ın sıradışılığı ve tutkusu beni çok etkilemişti ve sanatımı icra etmesi için ona yardımcı olmaya karar verdim.”

Philippe, kızı dinlerken yazıyı incelemeye devam ediyordu. Bu yazı biçimi ona bir çağrışım yapmıştı. Masadan kalktı ve kemancı Hugo’nun yanına gitti. Juliette aradaki mesafe yüzünden onları duyamıyor ve arkaları dönük olduğu için ne yaptıklarını göremiyordu. Zar zor seçebildiği tek şey, Philippe’in kemancının eline bir kâğıt ve kalem vererek bir şey yazdırmasıydı.

Philippe’in gözüne o gece uyku girmedi. Mont-

martre’da karşılaştığı olaylar arasında en zorlusu buydu. İntiharın arkasındaki gizemi çözüp dosyayı kapatabilecek miydi? Uyuyamamasının bir başka sebebi de ilk görüşte âşık olduğu Juliette idi.

Dedektif, sanatçının “yazı-resim”lerini inceleyerek ipuçları bulabileceğini düşündü. Sanatçının tüm tabloları, ertesi gün onuruna açılacak sergide görücüye çıkacaktı. Philippe, Juliette’le sergiye birlikte gitmek üzere sözleşti. Hem tabloları inceleyerek ilerleme kaydedeceğini hem de Juliette ile yakınlaşabileceğini umuyordu.

Serginin açılışında izdiham yaşanmıştı. Gazeteciler, sanat ve edebiyat dünyasının meşhur isimleri ve Parisli birçok sanatsever oradaydı. Sergide farklı üsluplarda resmedilmiş -daha doğrusu yazılmış- onlarca tablo vardı. Gérard kiminde kübizm, kiminde empresyonizm, art-nouve ve daha birçok akımda yazmıştı resimlerini. Philippe ve Juliette tek tek tabloları inceliyorlardı. Juliette kendi yazdığı bu tabloları sergilenirken görünce onları ilk defa görüyor gibi hissetmişti. Philippe tabloları incelerken birinin ismi tanıdık geldi: *Fontaine* isimli bir tabloydu bu. Serginin baş köşesinde asılıydı ve tüm tablolar 35x50 ebatlarındayken bu, 50x70 tuval üzerine yazılmıştı. Belli ki bu tablo özeldi.

“Mösyö Gérard ve ben en çok bunun üzerinde çalışmıştık,” dedi Juliette. “Ustam sürekli cümleleri baştan söylüyor, sonra memnun olmayıp değiştiriyordu. En güzel yazmam gerekenin de bu tablo olduğunu tembihleyip dururdu.”

Philippe, tabloyu başından sonuna kadar dikkatle okumaya başladı:

Fontaine

Acı. Yüzüne bir bakış. Ve acı; tek hissedilen. Alguların ötesinde güzelliğe maruz kalan gözlerin hissettiği acı. Parlak, masmavi gökyüzü. Yoksa gökyüzü değil de onun gözleri mi? Bazen koyu, bazen açık mavi ve içinde, belki belli belirsiz, sarı lekeler. Bu sarı lekeler yalnızca mavinin daha da güzel görünmesine sebep olmaktadır. Kar mı yağmış tepelere? Bu kadar beyaz ve parlak? Yoksa fil dişinden bir dünyaya mı düştüm? Oysa onun cildinden başka bir şey değil bu. En temiz, en saf beyazdan da beyaz ve parlak. Yer yer pembe ve tonları var. Yanlışlıkla atılmış bir fırça darbesiyle bulaşmış ama sonra beğenilip orada bırakılmasına karar verilmiş gibi yer yer pembeler. Yalnızca beyazın daha da güzel görünmesine sebep olmaktadır. Kara

bir nehir akar, ta tepeden aşağılara, kısmen örter maviyi ve beyazı. Saçlarının nehridir bu, kara kara yırtar saçlar beyazı ve en sert kontrastı oluştururlar. Etrafta envai çeşit çiçek, şurada bir gamze, burada narin kaşlar. O kadar taze ki, tazeliğinden çürümek üzere olan kıpkırmızı çilekler yetişiyor dudaklarında. Geceleri çok kararır hava ama güneş öyle bir doğar ki o geceye inat; gülümsüyor şimdi demektir, çıkarırcasına acısını. Hem kasvetli, hem neşeli, hem saf, hem zeki, hem güzel ama hep güzeldir Fontaine...

Philippe resmi okumayı bitirdiğinde oldukça etkilenmiş ve gözleri dolmuştu. Tüm metni not defterine kaydetti. Sonra aniden aklına gelen bir fikir üzerine, Juliette ile vedalaşıp apar topar sergiyi terk edip ofisine gitti. Tablo bir portre olmalıydı zira bir kadın yüzüne referanslar barındırıyordu. Ama aynı zamanda coğrafi göndermeler de sözkonusuydu. Philippe bir Paris haritası alıp masanın üzerine serdi ve uzun süre inceledi. Sonunda gözü bir yere takıldı: Fontainebleau! Paris'in 55,5 km güneydoğusunda yer alan bir komün. Philippe çocukken ailesiyle buraya bir gezi yaptıklarını hatırladı. Gerçekten de tablodaki betimlemeyi aratmayacak güzelikte bir yerdi.

Dedektif ilk trene atladı ve daha fazla ipucu bulabileceğini umarak Fontainebleau'ya gitti. Bölgede Mösyö Gérard hakkında yaptığı araştırma, onu derme çatma eski bir eve yönlendirdi. Buraya vardığında evde uzun zamandır kimsenin yaşamadığını gördü. Komşu evlerin sakinleriyle yaptığı görüşme sonucu, Mösyö Gérard ve karısının geçen yılki salgından etkilendiğini ve karısının vefat ettiğini öğrendi. Karısının ismi Fontaine idi! Philippe haklıydı, tablo hem bir kişiyi hem de bir yeri anlatıyordu ve "Fontaine" hem bir kişi hem de bir yerdi. Philippe'in kafasında taşlar yerine oturmaya başlamıştı.

Paris'e dönünce Cafe des Artistes'e uğradı ve sanatçı dostlarının fikirlerini almak istedi. Soutine, Utrillo, Rivera ve birkaçı bir masa etrafında oturmuş, içki içip sohbet ediyorlardı. Gündem genellikle Mösyö Gérard'ın eserlerinin resim veya sanat olarak kabul edilip edilemeyeceğiydi. Philippe not defterine kaydettiği tabloyu masaya koydu ve sanatçıların eser üzerinde kendisine yardımcı olabilecek bir şeyler yakalayabileceğini umdu. Sanatçılar öncelikle bunun klasik tarzda bir portre olduğunu fakat manzara resmi özellikleri de barındırdığını söyledi. Bu ka-

darını Philippe de biliyordu. Daha fazla bir şey çıkmayacağını düşünmeye başlamıştı ki çığırnlı-ğıyla bilinen Utrillo bağır-
dı: "Burada gizli bir mesaj var! Bunu çözebilecek anahtar bir kelime olmalı."

Philippe hemen cebindeki "Fontaine" yazılı kâğıdı çıkarıp masaya koydu.

"Anahtar kelimen bu olmalı, dostum Utrillo!"

Çılgın Utrillo, ceplerinden çıkardığı kâğıtlara kendinden geçercesine notlar aldı, karalamalar yaptı, sonunda gizli mesajı deşifre etti ve Philippe'e verdi. Sanatçılara teşekkür ederek oradan ayrılan Philippe, Juliette ile Mösyö Gérard'ın atölyesinde buluştu. Burada genç kıza her şeyi açıklamaya başladı. Gérard'ın elyazısıyla kemancı Hugo'nunki çok benziyordu. Aynı derecede tuhaftılar. Hugo kördü. Eline tutuşturulan kâğıda, görmeden yazmıştı. Gérard ve karısı Fontaine, Fontainebleau'da geçen sene bir salgın hastalıktan etkilendiler. Fontaine öldü, Gérard ise gözlerini kaybetti. Karısının kaybı sonucu kendini Montmartre'ın bohem dünyasına vurdu ve sanatla ilgilenmeye başladı. İçindeki acıyı sanat tutkusuna dönüştürdü ve tüm engellere rağmen eserlerini ortaya koymayı başardı. En büyük eseri Fontaine'i bitirdiğinde artık yaşaması için bir sebep kalmadığını düşündü. Fontaine'deki gizli bir mesaj her şeyi açıklıyordu. Utrillo'nun verdiği kâğıdı kıza gösterdi: *Je suis aveugle* (Ben körüm). İşte bu mesaj onun bulunamamış intihar mektubuydu. O sergi bir intihar mektubu sergisiydi. Gérard ne yeteneksizdi ne de yazısı kötüydü. Onun engeli daha da büyüktü ama bu bile onu engellemedi. Henüz şoku atlatamamış Juliette, Philippe'in kendisine ilanı aşk etmesiyle ikinci bir şok yaşadı. Daha bir kelime bile ağzından çıkmadan Philippe tekrar konuşmaya başladı:

"Sana âşığım ve cevabının ne olacağının bir önemi yok. Seni seviyorum, sen de beni seviyor musun bilmiyorum ama sevmiyorsan böylesi 'küçük bir engel' benim için önemli değil."

Juliette gülümseyerek Philippe'in elini tuttu. Bu dosyayla ilgilendiği süreçte Philippe'de çok şey değişmişti. Zamanında her imkânı varken basit korkularla ressamlığı seçmemiş olmasından Gérard sayesinde utanıyordu şimdi. Artık kendisi ve istekleri arasında hiçbir engel tanımayan hür bir adamdı. Juliette ile birlikte atölyede boş bir tual bulup resim yapmaya başladılar. Yaptıkları resim, Mösyö Gérard'ın portresiydi. ■

POSTMODERN İŞLER

Seri katillerin kurbanlarından hatıra nesnesi toplamalarına neden olan itkinin ve o meşum anları belgeleyip görüntüleme arzusunun ardındaki motifin bir tür teşhircilik merakı olduğunu savunan uzmanlar vardır.

Hong Konglu aktör Simon Yam'ın başrolünü oynadığı, 1992 yapımı *Doctor Lamb* adındaki, vahşi sahnelerle dolu sinema filminin ilk izleyicileri, öldürdüğü genç kadınların cesetleriyle “sanat” icra ettiğini savunan taksi sürücüsünün hikâyesini gerçek olamayacak kadar abartılı bulmuşlardı. Oysa *Doctor Lamb* filmi, 1955, Hong Kong doğumlu taksi şoförü Lam Kor-wan'ın gerçek yaşamöyküsünden esinlenerek yapılmıştı. Dört kadını öldürmekten yargılanan seri katil Kor-wan 1984'te idama mahkûm edilmiş ve daha sonra idam hükmü ömür boyu hapis cezasına çevrilmişti.

Çocukluğundan beri sanatçı olmak için yanıp tutuşan Lam Kor-wan, sanat akademisinde okuyamamış olsa da fotoğraf çekmeyi çok seviyor, Hong Kong'daki sanat aktivitelerini takip ediyor ve sergilere gidiyordu. Çalıştığı taksi durağında gece vardiyasını tercih ediyor, geceleri çalışıyordu.

Müzik ve edebiyata da meraklı olan Kor-wan, 27 yaşına geldiğinde çağdaş sanat ve fotoğrafçılık alanında sıradışı eserler üretmek için yanıp tutuşmaya başladı. Etkili bir plan yaptı. Özellikle yağmurlu geceler onun için biçilmiş kaftandı, zira kurban olarak seçtiği genç kadınlar yağmurlu gecelerde gayet fotojenik ve münhal oluyorlardı. Ayrıca taksinin şoför mahallinden kamesinin gördüğü ışık huzmeleri, camdaki yağmur tanecikleriyle bütünleşip başkalaşıyordu.

Herkesin ondan bahsedeceği ünlü ve önemli bir sanatçı olma yolundaki Lam Kor-wan, aracına müşteri olarak binen genç kadınları önce gözden

irak, uygun bir yere götürüyor, sonra da elektrik kablusuyla boğarak öldürüyordu.

Lam Kor-wan, Nisan 1982'de başladığı “sanat için ölüm” adlı fotoğraf ve video serisine dört genç kadın cinayeti sığdırmıştır. Yaptığı postmodernist görsel sanata “Ölüsevici Performans Sanatı” (Necrophilia Performans Art) adını veren ve çok yaratıcı tasarım gücüne sahip bu üstün zekâlı arkadaş, kurbanlarını fotoğrafladıktan sonra cesetlerini evine götürüyor ve buradaki tezgâhında -bir doktor titizliğinde- cesetleri parçalara ayırıp yeni yerleşim bölgesindeki inşaat alanına atıyordu.

Yaptığı postmodern işlerden ihtişamlı bir sergi açma niyetindeki Kor-wan, çektiği “sanat” fotoğraflarının negatif bobinini -tab edilip karta basılmak üzere- teslim ettiği mağaza müdürünün

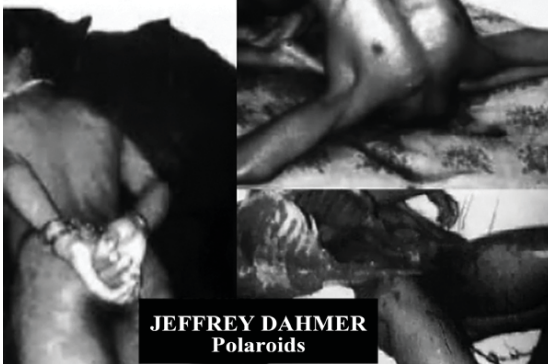
Lam Kor-wan

ihbarı sonucunda kendisini takibe alan polis dektifinin, araç bagajındaki gıda saklayıcı plastik kavanozlarında kurbanlarının iç organlarını bulmasıyla yakayı ele vermiştir. Lam Kor-wan her şeyi sanat için yapmıştı.

Kimi seri katiller sanat aşkıyla yanıp tutuşurlar. İşledikleri korkunç suçlardan aldıkları hastalıklı zevkleri yeniden hatırlamak ister, o anı tekrar yaşatacak tetikleyici dış etkilere ihtiyaç duyarlar. İnsanların özel anlarını kayıt altına alma tutkularına benzer şekilde birçok seri katil, kurbanlarının film ve fotoğraflarını çekip hatıra olarak saklamanın yanı sıra bunlardan sanatsal ürünler ve kavramsal yerleştirmeler üretmeyi bir tutku haline getirmişlerdir.

22 Temmuz 1991'de suç tarihinin en meşhur seri katillerinden biri olan Jeffrey Dahmer'in perişan haldeki dairesine giren polisler, orada insan parçalama sürecinin çeşitli safhalarında çekilmiş bir dizi polaroid fotoğraf bulmuşlardı.

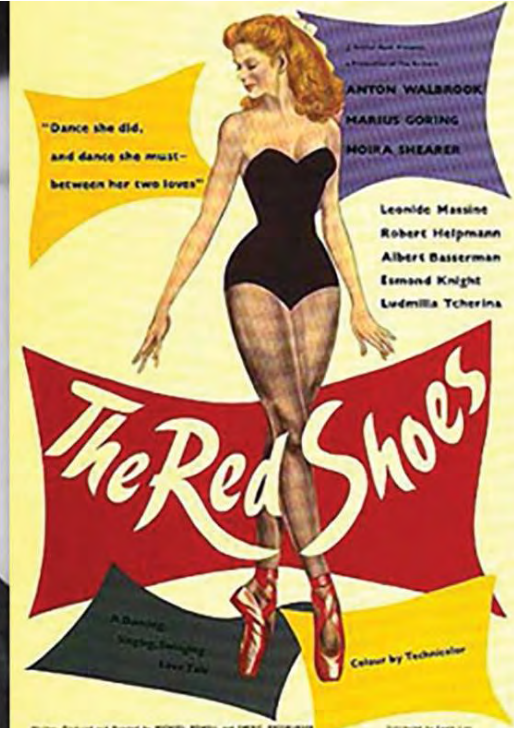
JEFFREY DAHMER
Polaroids

Fotoğrafların birinde, avlanmış bir geyik gibi göğsünden aşağıya doğru kesilmiş bir erkek cesedi vardı. Cesetlerden bir diğerininse belinden aşağısı asitle eritilmişti. Bunlardan en korkuncuysa başındaki, el ve ayaklarındaki etleri bozulmadan duran ancak diğer yanlarında hiç et kalmamış bir iskeletti.

Jeffrey Dahmer gayet normal bir ailesi, yüksek sayılabilecek zekâsı, iyi bir eğitimi ve ekonomik durumu olduğu halde neden öldürdüğü anlaşılamamış bir seri katildir. Başka seri katiller gibi kurbanlarını öldürme eylemi öncesinde işkence etmek yerine, önce öldürüp ardından cesetlerle yaptığı şaşırtıcı partileri sanat harikası fotoğraflarla süsleyen bir canavar olarak tanınmış, postmodernist yerleştirmelerinin parçası olan polaroidleri kendisine kan donduran eylemleri kadar ün sağlamıştır. Belki de onun kavramsal sanat hevesinden beklediği ve istediği sonuç buydu.

Sanat fotoğrafçılığı ve filmciliğin şöhret sunduğu kadar kötü şöhret getirdiği vakalar da hayli çoktur. Britanyalı yönetmen Michael Powell (1905-1990) ABD'de bir bale fantezisi olan *Kırmızı Pa-buclar* (The Red Shoes) adlı yapıtıyla Akademi Ödülü'ne aday gösterilmiş ve İngiltere'nin en prestijli sinema ödüllerine layık görülmüş, entelektüel bir sanatçıydı.

Bir talihsizlik eseri olarak, 1960 yılında yaptığı *Röntgenci* (Peeping Tom) adlı film sonrasında Michael Powell'ın bütün kariyeri sona erdi. Powell'ın filminde, bıçak gibi kullandığı kamera

ayağı ile kurbanlarını öldüren sadist bir fotoğrafçı anlatılıyordu. Ahlak savaşçılarına ve eleştirmenlere göre, filmin başkarakterini ve bu psikopatik öyküyü ancak çok hastalıklı bir zihin hayal edebilirdi; öyleyse Powell, kendini sinema sanatıyla gizlemiş sapık ve ahlaksız bir adamdı. Ne var ki Michael Powell'ın başkarakteri Mark Lewis ve filmin hikâyesi, *Röntgenci* filmi gösterime girmeden bir yıl önce San Quentin hapishanesinde idam edilmiş Harvey Glatman adındaki bir psikopattan esinlenilmişti ve Powell, filminin senaryosunu gerçek bir yaşamöyküsü üzerine kurmuştu.

Sadist seri katil Harvey Murray Glatman (1927-1959) ergenlik çağında dahi sapık cinsel eğilim-

ler gösteriyordu. Tavan arasındaki kirişlere bağlı ipin ucunda asılı olarak mastürbasyon yapmakla başladığı ilk gençliğinin sonrasında, sadist saplantıları olan biri haline gelmişti.

Glatman, sapkın hayallerini 29 yaşındayken gerçekleştirmeye koyuldu. 1950'lerde çok moda olan ucuz dedektif dergilerinin kapakları için fotoğraf çektiğini söyleyerek bir dizi genç modeli kandırdı. Bu dergi kapaklarında genellikle sandalyeye bağlanmış çaresiz genç kadınlar resmedildiğinden modeller, Harvey Glatman'ın kendilerini bağlayıp ağızlarını tıkamasına ses çıkarmadılar. Ayrıca Glatman tuhaf ama zararsız bir adama benziyordu.

Harvey Glatman kadınları bir kez hâkimiyeti altına aldı mı onları soyup fotoğraflarını çekiyor, silah tehdidiyle onlara tecavüz ediyor ve zavallı kurbanlar, içinde bulundukları durumun korkunçluğunu kavradıklarında yüzlerindeki dehşet dolu ifadeleri fotoğraflıyordu. İşini bitirdikten sonra da onları iple boğarak cesetlerini çöle atıyordu.

Dördüncü cinayet girişimindeki kurbanıyla başa çıkamadı. Arabasında ona silah çekince kız üzerine atladı, silahını elinden aldı ve polis gelinceye dek namluyu adamın üzerinden ayırmadı. Harvey Glatman gözaltındayken her şeyi ayrıntısıyla itiraf etti. Tutanaklara göre, 1958 Kasım'ında üç gün süren bir duruşmadan sonra verilen idam cezasını filozofça karşıladı. "Böylesi çok daha iyi oldu," dedi.

Seri katillerin, kurbanlarından hatıra nesnesi toplamalarına neden olan itkinin ve o meşum anları belgeleyip görüntüleme arzusunun ardındaki motifin bir tür teşhircilik merakı olduğunu savunan uzmanlar vardır. Onlara göre, tıpkı bedeninin tahrik edici bir parçasını göstererek karşısındakini baştan çıkardığı fikriyle kendi sunumundan haz duyması gibi, sözde zenginliğini, zekâsını, mutluluğunu ve tatmin anlarını belgeleyip kendini yüceltme arzusu teşhirci davranışın içgüdüsel kaynağı olabilirdi.

1960'ların ortalarında, İngiliz katil çift Ian Brady ve Myra Hindley, namı diğer Kır Katilleri, on yaşında bir kızı kaçırmış ve onu boğmadan önce pornografik pozlar vermeye zorlamışlardı. Fotoğraflarla birlikte zavallı kurbanın merhamet dileyen çığlıklarını da bir kasete kaydetmişlerdi. Manchester'da yaşayan, 23 yaşında utangaç bir sekreter olan Myra Hindley, sadomazoşist pornoya ve Nazi eşyalarına ilgi duyan Ian Brady ile tanışınca kadar, sıkıcı denebilecek kadar sıradan bir hayat sürüyordu. Myra, sapık sevgilisi Ian'a kul köle olup ona açık saçık fotoğraf pozları vermekten zevk alır hale geldikten sonra bu çift, 1963 Temmuz'undan itibaren bir dizi çocuğu yalnızca eğlenmek için öldürüp cesetleri Manchester dışındaki ıssız kırlara gömmeye başladı. Kurbanları Leslie Ann Downey'nin işkence sırasındaki acı dolu haykırışlarını kaydettikleri sanat heveslisi bantlar, 1966 yılındaki Kır Katilleri duruşmasında dinletildiğinde hem dinleyiciler hem de jüri üyeleri gözyaşlarına hâkim olamamışlardı. Teknolojinin gelişmesiyle seri katillerin sanata bakışları ve kayıt teknikleri de ilerlemiştir. 1980'lerde Leonard Lake ve Charles Ng, genç kadınları kaçırap onları Kuzey Kaliforniya'da bir yeraltı sığınagina hapsediyorlardı. Sığınak, Lake'in San Fransiscolu bir fotoğrafçı olan Harvey Dubs'tan çaldığı son model görsel kayıt malze-

meleriyle doluydu. İki canı ortak, kadınlara tecavüz edip onları işkenceyle öldürürken yaptıkları her şeyi bu teçhizatı kullanarak filme çekiyor ve büyük bir özenle kurguladıkları bu benzersiz sanat yapıtlarını koleksiyonculara "video art" olarak satıyorlardı.

Kendi imalatı olan zehirli kimyasallarla fareler üzerinde deneyler yapan bir öğrencilik dönemi geçiren Leonard Lake, nükleer savaş çıkacağı ve insanlığın sonunun geleceği korkusuyla sağlam sığınaklar inşa eden ve bu sığınaklara yerleştireceği köleler sayesinde savaş sonrası insan ırkının devamını sağlamayı amaçlayan bir psikopattı. Gençliğinde deniz subayı olarak katıldığı Vietnam Savaşı'nda radar teknisyenliği yapmış ve iki yıl boyunca savaşın bütün dehşetinde olmuştu. Leonard Lake'in deliliğinin ana kaynaklarından biri olan nükleer savaş çıkmayınca kendine dergi ilanında Charles Ng isimli bir yardımcı buldu. Bu korkunç ikili, birlikte kaçırdıkları genç kadınları feci işkencelerle öldürdü ve yaptıkları akla sığmaz eylemleri video kasetlere kaydedip satarak geçimlerini sağladılar.

Toplamda 11 ila 25 kurbanın canını aldığı iddia edilen Lake-Ng çiftinin evlerinde yapılan aramalarda, işkencelerin kaydedildiği kasetler ele geçirilmiş ve Leonard Lake, yaptıkları rezilliklerin ortaya çıkacağından korkup gömleğine sakladığı siyanür hapını içerek intihar etmiştir.

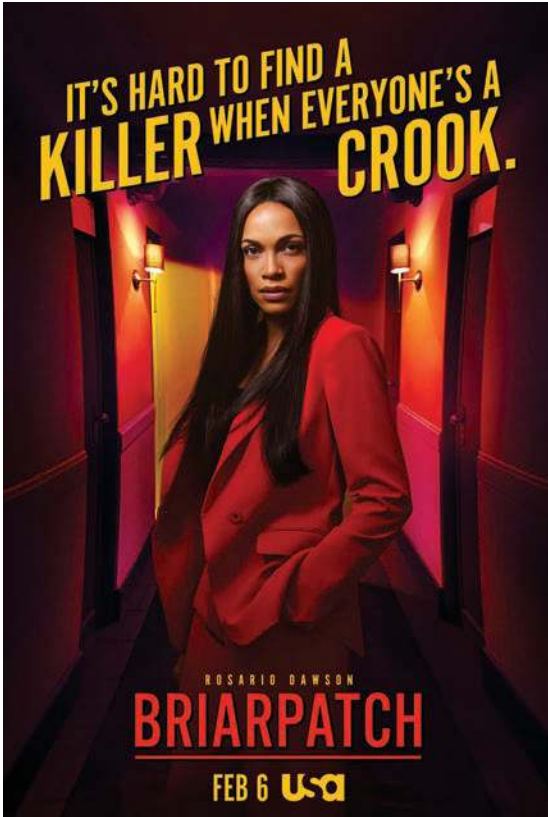
Sanat aşkının sınırı yoktur ancak gerek şiddet ve sadizm içeren yapıtlar, gerekse polis dosyalarından çalınan gerçek hayatla ilgili görsellerin servis edilmesi suç olarak kabul edilmelidir. Sözde sanat eserlerini sergileyerek postmodern işlerle kendilerini değerli kılmaya çalışan katillerin, sapıkların kibirli teşhirciliğine alet olmayalım, bunlara itibar etmeyelim.

2020'NİN MERAKLA BEKLENEN POLİSİYE DİZİLERİ

Yeni bir on yıla daha girerken polisiye yapımlar hız kesmeden izleyicilerle buluşmaya devam ediyor. Netflix ya da Amazon Prime gibi streaming servisi veren online platformların da yüzü değişmeye devam ediyor ve hatta bu platformlara yenileri de ekleniyor. Geçtiğimiz senenin sonlarında Disney+ ve Apple TV+ platformlarının atak yaptığını görmüştük. Amerikan Comcast ve NBC Universal isimli medya şirketleri de Peacock isimli bir streaming platformu hazırlığında olduklarını açıkladılar. Bunların dışında sadece mobil kullanıma özel bir platform da yolda. Hollywood merkezli bir streaming şir-

keti olan Quibi, adını kabaca “hızlı lokmalar” olarak çevirebileceğimiz “quick bites” kavramından alıyor. Quibi, Steven Spielberg ya da Catherine Hardwicke gibi ödüllü yönetmenlerin filmlerini alıp bunları 10 dakikalık bölümler halinde yayınlamayı planlıyor. Quibi’nin en büyük farklılığı ise bu hikâyeleri sadece mobil cihazlarla görüntülenmek üzere hazırlaması. Kablolulu yayın yapan kanallar dışında streaming platformların hızla artması, üretimin de aynı oranda artması anlamına geliyor elbette. Tüm bu kalabalıkta ne izlemeli diye düşünen polisiyeseverler için 2020’nin merakla beklenen polisiye dizilerini listeledik.

BRIARPATCH

Son yıllarda *Mr. Robot*, *Pearson* ve *The Sinner* gibi başarılı yapımlara imza atan USA Network kanalı geçtiğimiz aylarda Megan Abbott’ın *Dare Me* isimli romanını uyarlamıştı. Kanal bu sefer de Ross Thomas’ın 1985 Edgar Ödüllü romanının uyarlaması üzerinde çalışıyor. *Briarpatch*’in başrolünde yer alan Rosario Dawson, özel araştırmacı Allegra Dill karakterini canlandırıyor. Dill, polis memuru kız kardeşinin öldürülmesi üzerine Teksas sınırında bir kasaba olan memleketine geri döner. Hiçbir şekilde güven vermeyen ve şaibeli bir ahlak anlayışına sahip otoritelere güvenmeyen Dill, vakayı kendi kendine çözmeye karar verir. Tüm bunlar yetmezmiş gibi, kasabada bulunan hayvanat bahçesinde bir firar vakası söz konusudur; zebralar, zürafalar kasabada kol gezmektedir. Kara bir kim yaptı polisiyesi olarak söz edilen yapımın 6 Şubat’ta yayınlanması bekleniyor.

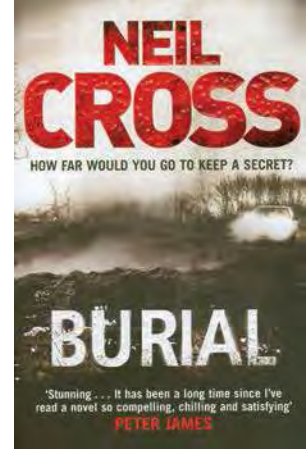
IMPEACHMENT: AMERICAN CRIME STORY

American Crime Story, izleyicilere iki unutulmaz sezon yaşattı. Serinin üçüncü sezonu da ilk ikisi gibi merakla bekleniyor. *American Crime Story*, üçüncü sezonunda Amerika tarihinin en ünlü skandallarından birini, Lewinsky skandalını konu edecek. Bu sezonun konusu olan suç unsuru, Giovanni Versace'yi öldüren bir seri katil vakası kadar etkili değil elbette, ancak yine de Ryan Murphy ve ekibinin unutulmaz bir sezona daha imza atacağına dair beklentiler yüksek. Bu arada hikâyenin Jeffrey Toobin'in "A Vast Conspiracy: The Real Story of the Sex Scandal that Nearly Brought Down a President" isimli araştırmasına dayandığını da belirtelim. Dizinin ilk sezonuna konu olan O. J. Simpson vakası da Jeffrey Toobin'in araştırmalarına dayanıyordu. *American Crime Story*'nin merakla beklenen yeni sezonunun kasım ayının sonlarında yayınlanması bekleniyor.

THE SERPENT

Ripper Street dizisinin senaristleri Richard Warlow ve Toby Finlay'in kaleminden çıkan dizi gerçek bir suç hikâyesine dayanıyor. BBC yapımı *The Serpent*, 1970'lerde Asya kıtası boyunca genç kadın gezginleri avlayıp öldürmekle suçlanan Charles Sobhraj'ın hikâyesini anlatıyor. Fransız aktör Tahar Rahim, Sobhraj'ı canlandırırken *Victoria* dizisinden tanıdığımız Jenna Coleman, Sobhraj'ın suç ortağı Marie-Andrée Leclerc'i canlandırıyor. Bu senenin en karanlık suç dizilerinden biri olması beklenen *The Serpent*'in yayın tarihiyle ilgili henüz bir açıklama yok ancak dizinin 2020 içerisinde mutlaka izleyicilerle buluşması bekleniyor.

BECAUSE THE NIGHT

Luther'in yapımcılarından Neil Cross, ITV kanalı için suç ve gerilim türünde yeni bir uyarlama hazırlığında. Neredeyse on senedir evli ve mutlu olan Nathan'ın hayatı, geçmişinde tanıdığı birinin birdenbire ortaya çıkması ve sarsıcı haberler getirmesiyle altüst olur. Cross'un 2009'da yayımlanan *Burial* adlı romanından uyarlanacak dört bölümlük dizinin, 2020'nin başlarında yayınlanması bekleniyor.

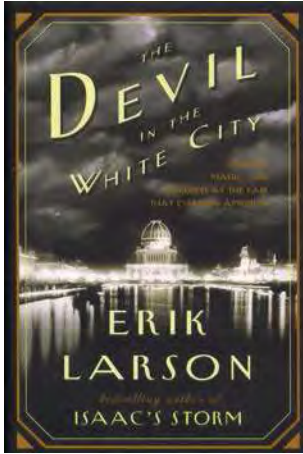

HIGHTOWN

Princetown'da Federal Balıkçılık Servisi Ajanı olan Jackie Quinones (Monica Raymund) Cape Cod Limanı'nda karaya vuran bir ceset bulur. Bu cinayetin gizemi ortaya çıktıkça çok daha büyük bir vakayla karşı karşıya kalındığı anlaşılır. ABD'nin ufak kasabalarının çoğunu etkileyen bir durumdur bu; bir erooin salgınıdır. Dizinin yaratıcısı ve idari yapımcısı Rebecca Cutter, dizinin sert bir konuya ve aynı şekilde sert bir dile sahip olduğu ifade ediyor. Böyle bir yapıyı bir kadının gözünden anlatılabilmek ise dizinin en büyük iddialarından biri. 2020 içerisinde Amerikan Starz kanalında yayınlanacak diziyle ilgili henüz kesin bir tarih belirtilmedi.

DEVIL IN THE WHITE CITY

Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya'da faaliyet gösteren Hulu, Amerikalı yazar Erik Larson'ın aynı isimli kitabını ekrana uyarlıyor. Leonardo

DiCaprio ve Martin Scorsese projesinin uygulayıcı yapımcıları arasında yer alıyor. Daniel H. Burnham yetenekli bir mimardır. 1893'te kurulacak büyük bir panayırın mimarları arasındadır. Yakışıklı ve

kurnaz bir doktor olan Henry H. Holmes ise bu fuarı kullanarak kadınların ilgisini çeken ve onları öldüren bir seri katildir. Olay örgüsü gerçek bir hikâyeye dayanan ve Leonardo DiCaprio'nun da oyuncu kadrosunda yer alacağı söylenen dizinin 2020 içerisinde yayımlanması bekleniyor.

THE NORTH WATER

Bafta ödüllü aktör Jack O'Connell, Colin Farrell ile birlikte bir başka BBC uyarlamasında yer alıyor. Amerikan yazar Ian McGuire'in aynı isimli romanından uyarlama olan dizinin çekimlerine 2019'da başlandı. Eski bir ordu doktoru olan Patrick Sumner, Kuzey Kutbu'na doğru balina avı seyahatine çıkacak gemide doktor olarak işe başlar. Gemide, Henry Drax ile tanışır. Drax bir zıpkıncı ve aynı zamanda bir katildir. Geçmişindeki kâbuslardan kaçmaya çalışan Sumner, kendisini psikopat bir katille mücadele ederken bulur. Dört bölümden oluşacağı söylenen dizinin 2020'de yayınlanması bekleniyor.

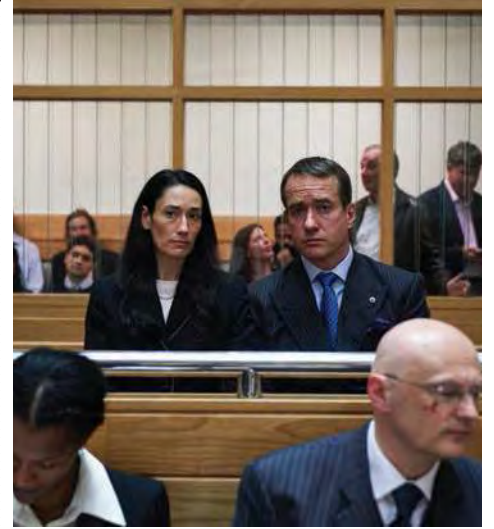
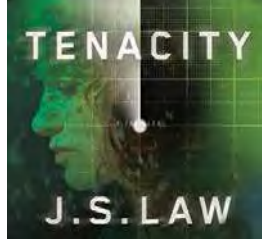

YOUR HONOR

Breaking Bad evreninde yeraltı dünyasının kralı Bryan Cranston bu kez farklı bir suç dizisiyle izleyicilerin karşısına çıkıyor. Daha önce canlandığı Heisenberg karakterinden epey uzak bir karaktere hayat veren Cranston, oğlu bir vurkaç olayına karışmakla suçlanan bir hâkimi canlandırıyor. *Criminal Justice*'in senaristi Peter Moffat'ın kaleminden çıkan yapım özellikle Cranston hayranları tarafından merakla bekleniyor. *Your Honor*'ın nisan ayında yayınlanması öngörülüyor.

TENACITY

J.S. Law'ın aynı isimli romanından uyarlanan dizinin altı bölüm halinde ITV kanalında yayınlanması bekleniyor. Dizi, bir İngiliz nükleer denizaltında görev yapan bir denizcinin ölü bulunmasıyla açılır. Vakayı araştırması için denizaltına askeri bir dedektif gönderilir ancak çok geçmeden bu olayın bir kazadan çok, tekinsiz bir şeylerin habercisi olduğu anlaşılır. Yayınlanacağı tarih konusunda henüz açıklama yapılmayan dizinin çekimlerine 2020'de başlanacağı söyleniyor.

QUIZ

2001'de, İngiltere'de Charles Ingram isimli kişi "Kim Milyoner Olmak İster" yarışmasında bir milyon pound kazandı ancak hile yaptığı gerekçesiyle hakkında dava açıldı. Bu olaydan esinlenerek yaratılan üç bölümlük İngiliz dizisinin odağındaki çifti *Succession*'dan Matthew Macfadyen ve *Fleabag*'den Sian Clifford canlandırıyor. Özellikle İngiliz izleyiciler tarafından merakla beklenen dizinin 2020'de yayınlanması bekleniyor.

HONOUR

İngiltere'nin yaşayan en büyük oyuncularından biri olarak kabul edilen ve en son *Bodyguard*'da izleyici karşısına çıkan Keeley Hawes, bu kez de Dedektif Müfettiş Caroline Goode olarak ekranlara dönüyor. ITV kanalında yayınlanacak iki bölümlük mini İngiliz dizisi, âşık olduğu adamı onaylamayan ailesi tarafından öldürülen 20 yaşındaki Banaz Mahmod'un gerçek hikâyesini ele alacak. Hawes'in aynı zamanda yapımcısı olduğu dizinin 2020 içerisinde yayınlanması bekleniyor.

AGATHA CHRISTIE UYARLAMALARI

Agatha Christie'nin romanları bilindiği üzere tüm dünyada popülerliğini koruyor ve hâlâ beyazperdeye ve ekranlara taşınmaya devam ediyor.

Agatha Christie'nin 1944'te yayımladığı ve antik Mısır'da geçen romanı *Death Comes as the End*, aynı isimle yine BBC tarafından ekranlara taşınacak. Dizinin yayın tarihi 2019 olarak duyurulmuştu ancak bu tarihin 2020'ye çekildiği söyleniyor.

Yine BBC'nin duyurduğu bir diğer proje de Christie'nin 1960'larda yazdığı *The Pale Horse* adlı romanından aynı isimle ekrana taşınacak uyarlama. Dizinin 2020'de ekranlarda olması bekleniyor.

Christie uyarlamaları sözkonusu olduğunda henüz geliştirme aşamasında olan bir proje daha mevcut. *Big Little Lies*'in idari yapımcılarından Bruna Papandrea, Miss Marple ekseninde dönecek bir uyarlama hazırlığında olduklarını duyurdu. Dizinin yayın tarihi ve oyuncu kadrosu ise henüz belli değil.

Son olarak bir dış yapım daha izleyicilerin karşısına çıkmaya hazırlanıyor. Fransız dizisi *Les Petits Meurtres d'Agatha Christie*'nin yapım şirketi, *And Then There Were None* romanından uyarlanacak *Ils Étaient Dix* isimli diziyi duyurdu. Dizinin 2020'de ekranlarda olacağı konuşuluyor.

DEVAM EDEN DİZİLERİN YENİ SEZONLARI

Son yılların en iddialı dizilerinden *Killing Eve*'in 2020'de üçüncü sezonuyla ekranlara dönmesi bekleniyor.

Alman yazar Volker Kutscher'in romanlarından uyarlama Neo-Noir dizi *Babylon Berlin* de dördüncü sezonuyla izleyicilerle buluşmaya hazırlanıyor.

Geçmişteki suçları aydınlatmak için çalışan Londra'da iki dedektifin hikâyesini ele alan *Unforgotten* da dördüncü sezonuyla ekranlara geri dönüyor.

2018'de yayınlanan ve 19. yüzyıl New York'ta kol gezen bir seri katil ile birlikte Kriminal Psikolog Dr. Laszlo Kreizler'in hikâyesini konu alan *The Alienist*'in devamı niteliğindeki *The Angel of Darkness*'in 2020'de izleyicilerle buluşması bekleniyor.

2005'ten bu yana takip ettiğimiz *Criminal Minds*'in on beşinci ve son sezonu yayınlanmaya başladı.

Ekranların en özgün kadın dedektiflerinden birini konu alan *Marcella* üçüncü sezonu ile birlikte önümüzdeki aylarda izleyicilerle buluşacak.

Son yılların en iyi casusluk dizilerinden *Homeland* iki senelik bir aradan sonra sekizinci ve son sezonu ile şubat ayında ekranlara geri dönüyor.

Ekranların en sevilen avukatı Saul Goodman, son yılların en iyi adli dramalarından *Better Call Saul*'un beşinci sezonu ile şubat ayında izleyicilerle buluşuyor.

Bir İspanyol şaheseri olan *La casa de papel*, dördüncü sezonu ile nisan ayında izleyicilerle buluşacak.

Klasikler arasına girmeye çoktan hak kazanmış dizilerden *Ozark*, mart ayında üçüncü sezonu ile ekranlara geri dönüyor.

Merakla bekliyoruz...

ÇAYLAK KİTAP DEDEKTİFLERİ DİYOR Kİ:

“BİZCE DE KATİL ÖLDÜRDÜ”

İllüstrasyon: Güneş Toprak

2016 yılı Kasım ayında 221B Dergi ve Bilgi Üniversitesi işbirliği ile düzenlenen “Dünyanın Polisiye Haritası” adlı atölyede tanıştık. Farklı mesleklerden dokuz kadındık. Bir ortak noktamız vardı: Polisiye roman! Yıllarca polisinin izinden gidenimiz, polisiyeyle henüz tanışmamız, roman teorisine dalınca polisiye keşfedenimiz, çocukluğundaki polisyelerin nostaljisini yaşayanımız, yeni çıkan tek bir polisiyeyi bile kaçırmama hevesinde olanımız... Ayrılmadık birbirimizden. Her altı haftada bir toplanıp önceden belirlediğimiz bir polisiye romanı masaya yatırıyoruz ve kırı kırana tartışıyoruz. Aynı düşünmüyoruz ama aynı heyecanı paylaşıyoruz. İşte sizlerle paylaşmak istediğimiz de bu heyecan!

* Arzu Sabancı, Cansu Akdeniz, Çınla Akdere, Gözde Kömeçoğlu, Mine Şen, Pınar Demirbilek, Salih Aslan, Şenay Dündar, Verda Toprak.

Saliha: Bu kitap insanın ya çok seveceği ya da nefret edeceği bir kitap gibi geldi bana. Oylama yapabilir miyiz?

Şenay: Ne beklediğine göre değişir. Ben kahkaha atarak okudum. Polisiye kurgusunda olmanması gereken her şey var. Çok eğlenceliydi.

Pınar: Ne yalan söyleyeyim, kitaptan çok hoşlanmadım ama radyo skesine bayıldım.

Mine: Vay! Kitabı öneren, kitaptan hoşlanmadı. Bu daha önce hiç olmamıştı. Ben kitabı kahkahalarla okuyanlardanım.

Arzu: Bu kitabı nereden duydun da önerdin Pınar?

Pınar: Bir kitap ekinde gördüm. Öneren de çok detayına girmemiş, sadece farklı bir kitap olduğunu söylemiş. Bora Başkan'ı özellikle övmüş. Fazla detaya girilmemiş olması kitap hakkında beni yanılttı. Absürt polisiye beklemiyordum. Belki eleştirmenler için de bir eleştiri olabilir.

Arzu: Çizimler mükemmel! Onu ayrı konuşalım.

Pınar: İlgi çekecek kadar farklı ve bazılarına eğlenceli gelebilecek bir kitap gerçekten. Çok farklı, hangi yaş grubuna hitap ettiğini çözemedim. Sayfa kenarındaki bilgilerde ilkokul düzeyinde olanlar da var mesela.

Şenay: Bence her yaşa hitap ediyor ki bu çok güzel.

Pınar: Ama bana basit ve gereksiz geldi. Ergenler mi, çocuklar mı, yetişkinler mi? Çözemedim kitabın hitap ettiği kitleyi. Kitabı elime aldığım da kitapla ilgili fikrim yoktu. Kitap bir anda absürtleşti.

Çınla: Ben romanın absürtlüğünü çok sevdim. Absürdün polisiye türüyle birleşmesi de ayrıca ilgi alanıma giriyor.

Pınar: Kitabı kapattım. Bir müddet elime almadım, sonra tekrar aldım. Mücadele ettim kitabı okumak için.

Saliha: Ben kapağı gördüm ve âşık oldum kitaba. Arka kapaktaki açıklamayı okuyunca aşkım daha da güçlendi. Bilirsiniz, ben bu kadar güçlü ifadeler kullanmam. O kadar çok sevdim kitabı yani. Havaalanında başladım, uyuklamayı düşünürken uçakta okuyup bitirdim. Kısa ve okuması çok kolay ve de çok eğlenceli.

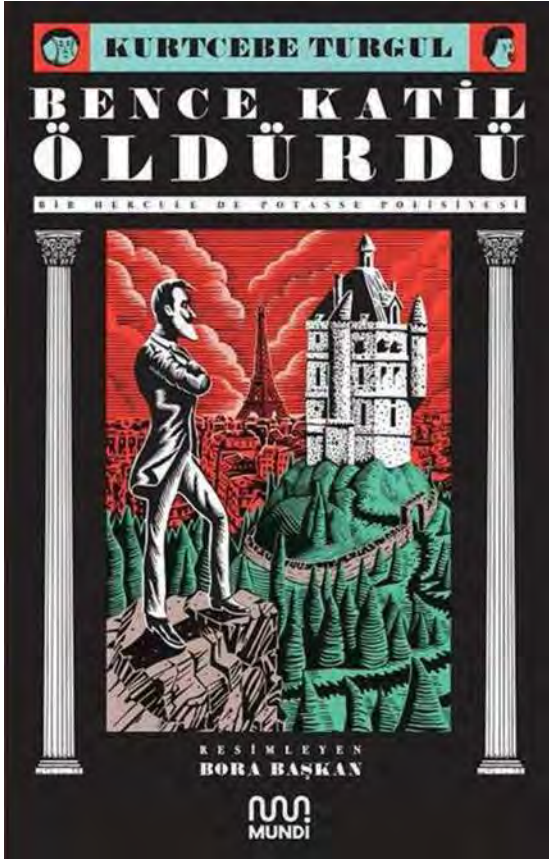
Mine: Kolay ama harfler gerçekten çok küçük...

Şenay: Evet, görebilirsen okuması kolay. (Gülüşmeler)

Çınla: Yazı fontu gerçekten de standart boyuttan çok küçük.

Pınar: Çok küçük, evet. Akıl yürütme tekniğini başarıyla kullanan dedektifimiz iş bitirici, çok zeki bir karakter. Cinayet klasik olsa da olayların başlangıcı, dedektifimizin ortaya çıkış tarzı ve karakterlerin klasik olmadığını kabul ediyoruz. Belki de o yüzden çok yadırgadım. Sanırım alaycı polisiye bana göre değil. Çizimlerin çok başarılı olduğunu düşünüyorum. Bu konuda sanırım zaten herkes hemfikir. Bora Başkan'ı tebrik etmek lazım. Romanın absürtleştiği yerlerde çizimler nefes almamı sağladı. Kitap beni biraz boğdu diye bir itiraf da yapmak istiyorum çünkü dedektif karakteri Hercule Potasse...

Şenay: Dööö Potasse... Lütfen De'yi unutmayalım.

(Gülüşmeler)

Pınar: Eh, doğru. Karakterde Sherlock Holmes de var, Hercule Poirot da var. Karışık bir karakter.

Şenay: Müfettiş Clouseau bile var. Onun sakarlığı aklıma geldi.

Pınar: Yazarın yapmak istediği şeyi kitabı okurken bilmediğim için röportajını okuyunca anladım. O yüzden müfettişin kendi kardeşi çıkması çok arabesk geldi.

Şenay: Ben kitabı okuduktan sonra radyo tiyatrosunu da dinledim. Zaten ilk olarak radyo tiyatrosu olarak yazılmış, sonra kitap olarak uyarlanmış. İkisi de ayrı ayrı çok eğlenceliydi. Radyo tiyatrosundaki fon sesleri, müzikleri çok güzeldi. Ek bir not olarak internette çok güzel polisiye radyo tiyatroları var. Bayılıyorum. Bu arada radyo tiyatrosunda Pierre Le Mur'u seslendiren, yazarın kendisiymiş.

Herkes: Aaa!

Pınar: Peki, sizce bu kitaba polisiye diyebilir miyiz?

Arzu: Suç var, suçlu var, dedektif var, çözüm var. Bence polisiye diyebiliriz. Yazar, tür konusuna takılmamış.

Çınla: Tür karışımı yapmış bence. Polisiye ile absürdü birleştirmiş. Polisiyedeki bütün klişeleri

kullanmış. Ben de aslında bu iki türü karıştıran bir roman yazmaya çalışıyorum birkaç yıldır, o yüzden kıskandım yazarı.

Saliha: Casusluk klişeleri de var. Bir de ben Uzakdoğu sporları kısmına bayıldım. "Yapması da okuması kadar zor olan Uzakdoğu sporları" tanımına özellikle... Aklıma hep Müfettiş Clouseau'nun Çinli yardımcısıyla dövüş sahneleri geldi. Hiç beklenmeyen anlarda gelen bu sahneleri çok severdim *Pembe Panter*'i izlerken.

Pınar: Esprileri, skeci dinlerken daha kolay yakaladım. Okurken kaçırmışım bazılarını, dinlerken fark ettim ve çok eğlendim.

Arzu: Ses tonu ve konuşmalar skeçte çok güzeldi.

Çınla: Radyo oyunu gerçekten de profesyonelce yapılmış.

Saliha: Bu romanda çok yetenekli bir Türk kadın casus var. Pek çok dil konuşabiliyor ve tüm öldürme tekniklerinde uzman. Üstelik aşkta da becerikli, kadın James Bond gibi. Bu kadar ünlü, kendisinden esinlenebilecek bir kadın casus karakter biliyor muyuz? Hem de Atomic Blonde gibi arıza değil, fedakâr bir anne.

Mine: Ve Çorumlu...

Şenay: Biz bilmiyoruz ama böyle bir karakter varsa Erol Üyepazarcı kesin bilir, o her polisiye karakteri bilir. Romanda polisiye türünde olmasının makbul görülen konular vardı değil mi?

Arzu: Evet, mesela mistik olaylar, ruh çağırma...

Saliha: Kitap, 19. yüzyıl veya 20. yüzyıl başı salon polisiyesi gibi başlamış. O dönemlerin modası olan ruh çağırma seansları bile var.

Şenay: Tövbe Bismillah!

(Gülüşmeler)

Mine: Sir Arthur Conan Doyle spiritüalizme meraklıydı ama Holmes romanlarında işlemedi bu konuyu diye biliyorum. Ama Altın Çağ döneminde katil kim polisiyeleri bu kitabın önsözünde yazdığı gibi heybetli malikânelerde geçerci.

Çınla: Murat Gülsoy'un genç yazar adayları için hazırladığı enfes rehber *Büyübozumu: Yaratıcı Yazarlık* kitabında aktardığı üzere, I. Dünya Savaşı yıllarında pek çok yakını peş peşe kaybettikten sonra derin bir bunalıma girer ve akabinde de ruhçuluğa kaptırır. Ruh çağırma seanslarına katılır, perilerle iletişim kurmanın mümkün olduğunu savunur. Sanki Kurtcebe Turgul tam da bu noktaya parmak basmış. "I. Dünya Savaşı sonrası Conan Doyle bir polisiye yazsaydı nasıl bir şey olurdu?" diye sormuş ve cevaben bu romanı yazmış!

Saliha: Modernleşirken yalnızlaşan ve biraz kafayı sıyıran insan modeli diyelim. Benim de oku-

duğum kitaplarda Doyle'un sevdiklerini kaybedince bu konulara kafayı taktığı yazıyor. Hatta öldüğünde karısı tarafından kamuya açık bir seans yapılmış ve elbette onun ruhuyla konuşabilen kişi sadece karısı olmuş.

(Gülüşmeler)

Saliha: Bu arada kitaptaki Abdullah Şevki Lamortier, başlı başına bir fenomen bence.

Şenay: Evet, o karakter kitaba girerken diyor ya, "Merhabayın ağalar." Önce anlamadım, bir daha okudum. Çünkü o aşamaya kadar hiç Türk karakter yok, hepsi Fransız. Ortam Fransa.

Pınar: Evet, ben de baskı hatası zannettim.

Mine: Şaşkınlıktan gözlerim pörtledi o anda!

Şenay: Okuyorum, okuyorum, Allahım bu nasıl bir şoh! (Şok kelimesi Çorum aksanında "şoh" oluyor kitapta.)

Pınar: Onun lehçesinde boğuldum, çok sıkıcı geldi.

Şenay: Ben çok güldüm.

Saliha: Yazarın espri anlayışı kesinlikle benim espri anlayışım. O yüzden ben de çok güldüm.

Çınla: Ben de seviyorum, sinik (cyncial) absürt gibi...

Saliha: Abdullah Şevki Lamortier; Çorumlu, yakışıklı, jilet gibi bir subay. Fransız ordusunda çalışıyor.

Çınla: Pınar acaba çok gerçekçi bir gözle mi okuyorsun? Edebiyatta türünün iyi bir örneği derler. Ürünün iyi olup olmadığını belirleyen, türün özellikleri ve önceden o türde verilmiş eserlerle karşılaştırıldığındaki değerlendirmelerdir. Genel ve belirli olmayan kurallarla değerlendiriyorsan romanı beğenmen zor gerçekten.

Arzu: Türü bilerek okumaya başlamadık, o yüzden şaşırmış olabiliriz. Bildiğimiz gibi, standart bir polisiye sandık. Ben iki sayfa okudum, kitabı kapattım. Tiyatro okuması gibi bir şey bu dedim, ki ben senaryo okumayı sevmem. Ama bunun bir tiyatrosu olsa kesin izlerim.

Çınla: Arzu, buradan senaryo okuduğun zamanlar olduğunu anlıyorum. Çok havalı.

Şenay: Kitabın devamı çıkacakmış. Alacak mısın Arzu?

Arzu: Evet. Kara Hafta etkinliğinde yazarı dinledikten sonra kitap kafamda yerini buldu. Kitabın nasıl çıktığını anlatınca birden yazara ve kitaba ısındım. Kendisine de söyledim, kesinlikle tiyatrosu yapılmalı romanın. Kurtcebe Turgul zeki bir adam.

Saliha: Kesinlikle alacağım. Seri olursa kaç tane çıkarsa çıksın alacağım.

Arzu: Kitabı önce Bora Başkan için sevdim, illüstrasyonlar muhteşem. Sonra skeçleri dinle-

yince kitabı daha net anladım.

Saliha: Kitabevi de saygı göstermiş emeğe, kapağa "Resimleyen: Bora Başkan" diye yazmış.

Mine: *Cumhuriyet* gazetesinin kitap ekinde de yazmışlar. Bora Başkan'ın karikatürleri gibi karikatürler eski polisiye romanlarda da olurdu. Zaten bu çizimleri de onlara benzetmeye çalışmışlar ve çok başarılı olmuşlar. Çizimler gerçekten harika!

Saliha: Çok eski polisiye kitaplarda olduğu gibi karakterler kitabın en başında yazıyor, üstelik isimlerin okunuşu da yazılmış. Nostaljik ve tatlı geldi bana.

Mine: Agatha Christie romanlarında ve Akba'nın bastığı kitaplarda yazardı, kimin kim olduğu.

Arzu: Konu çok iyi. Kitabın yazım tarzı, karakter isimlerinin yazılışı, okunuşu, çizimler... Teknik olarak her şey mükemmel. Daha önce de dediğim gibi absürt komedi olduğunu bilerek alıyorduk şaşırmazdık. Ben polisiye roman okuyacağımı sanırken birden ne olduğunu anlamadım. Yazarı da tanımıyoruz, üstelik tarzını bilmiyoruz. O yüzden biraz şaşırdım. Radyo tiyatrosunu iki kere dinledim ve çok eğlendim.

Saliha: Derin bir kültür birikimi olduğunu her sayfada hissettiren bu kitap ile bu birikimin oluşmasında önemli payı olan biricik Galatasaray Lisesi'ne ve -internetdeki bazı kaynaklara göre- yazarımızın babası olan, ben dahil pek çok kişiye Türk sinemasını yeniden sevdiren Yavuz Turgul'a da değinelim. *Av Zamanı* gibi kaliteli bir polisiye filmin yönetmeninin oğlu olarak bu kadar hoş kitap yazmış. Ne aile ama!

Mine: Ben de Saliha gibi kitabı çok beğendim.

Çınla: Çok şaşırdım beğendiğine!

Mine: Beğendiğim bir cümleyi okumak istiyorum. "Başmüfettiş Le Mur, ağaca çıkmış bir kediyi yere indirmek için onu vuracak kadar mantıksız, kediyi kaçırdığı için sahibini cezalandıracak kadar hukuksuz ve kedi bir daha çıkmasın diye ağacı kökünden kesecek kadar acımasız bir polistir." Bu cümleyi kuran yazara hayran oldum. Uşak Sebastian'a da bayıldım.

Şenay: Uşak Sebastian. Tam bir klişe değil mi?

Pınar: Karakter olarak mükemmel. Kişiliğini sev, sevme, saflığı ve sadakatıyla tam bir polisiye uşak.

Mine: Kâhya Rey'in evinden dönerken "...adımlarını sıklaştırdığını, ön kapıdan değil de servis kapısından içeri süzüldüğünü, bir yılan gibi yerde süründüğünü, taşlar canını yakınca kalktığını, eğildiğini büzüldüğünü, adımlarının iyice küçüldüğünü, piti piti ilerlediğini." özetlemesine çok güldüm.

Şenay: Cümlelerden açılmışken ben de en sevdiğilerimi söyleyeyim. “Duyduklarına inanma, gördüklerine az inan. Görmeyip de görür gibi olduklarına güvenme. Görürken baktıklarınla, duyarken kulağına çarpanları birbirine vur, sezgilerine kat. Gerçek oralarda bir yeredir.” “Hayat, biz tesadüflere hayret ederken akıp giden şeydir.” “Başta alakasız gibi görünen her ayrıntı sonuçta olayın çözümüne kapı açan bir anahtardır.” Özellikle bu son cümle, polisiye okuyan ya da yazarlar için mükemmel değil mi? Ayrıca yazarının dediğine göre dedektif türünü bükmemiş yaptığı. Polisiyenin bükülmüş halini okuduk yani. Olay örgüsü, karakterler, cümleler hepsi bükük.

Mine: Sonuçta ortaya böyle absürt bir kitap çıkmış, Türkiye’de hiçbir yazarın aklına da böyle bir kitap fikri gelmemiş.

Saliha: Murat Menteş var.

Mine: Kitabın sonunda Murat Menteş’e teşekkür ediyor zaten. Ama ben Murat Menteş’i hiç okumadım.

Arzu: Murat Menteş’in *Ruhi Mücerret*’ini okudum, onda da çok güldüm.

Şenay: Eh, komedi yazarları ayrı zeki oluyor.

Arzu: Evet, güldürmek daha zordur ağlatmaktan.

Şenay: Okurken Hercule Poirot’nun eğri bir lunapark aynasından bize baktığını hissettim. Poirot isminin yanlış söylenmesine çok kızar, hep gri hücreleriyle övünür. De Potasse da Dö’yü unutana kızıyor, kartezyen zekâsı olduğunu düşünüyor ve kendisiyle gurur duyuyor. Bu kesimler çok güzel değil mi?

Saliha: Kartezyen zekâyâ değinen bir kitap okuduğum için ayrıca mutluyum.

Mine: Kitabın bir sahnesinde, Abdullah Şevki’nin aksanı Başmüfettiş La Mur’le konuşurken birden düzeliyor. Acaba o da bir gönderme mi? Hercule Poirot da bilgi almak, karşısındakilerin kendini küçümsemesi ve ağzından laf kaçırması için bazen aksanını abartır ama avını yakaladığında, kitabın sonunda katili açıkladığında Poirot’nun aksanı birden düzelir ve çok düzgün İngilizce konuşmaya başlar.

Şenay: Bu detay, kitaplarda anlaşılabilir mi?

Mine: Hangi Agatha Christie romanıydı, şimdi hatırlamıyorum. Karakterlerden biri, “Mösyö Poirot bazen çok güzel İngilizce konuşuyorsunuz, bazen de aşırı bir aksanınız var. Neden?” diye sorar. İşte Poirot o zaman açıklar.

Arzu: Biz şimdiye kadar hep yazarı ve kitabı konuşurduk ama bu kitapta illüstrasyonları da konuşuyoruz. Ekip işi olmuş bu kitap. Başarılı bir ekip işi...

Mine: Çizimler mükemmel demiş miydik? (Gülüşmeler)

Saliha: Yayınevini de tebrik ediyoruz, bizi bu kitapla tanıştırdığı için.

Çınla: Ben de yazarın frankofonluğunu düşündüm. Yazar Çorumlu mu?

Saliha: Yok, değil. Karadeniz ve Doğu lehçesi çok kullanıldığı için değişiklik yapıp farklı bir lehçeyle yazmış.

Pınar: Röportajında belirtmiş. “Doğu Anadolu ve Karadeniz lehçesi biraz fazla üzerine espri yapılmış, çiğnenmiş dünyalardır. Neden Orta Anadolu olmasın, diye düşündüm ve onu yaptım. Seslendirmede de lehçeler çok başarılıydı,” demiş.

Saliha: Çorum aksanıyla Fransızca’yı düşündüm ama kafamda oturtamadım. Dili bilen için eğlenmeli olacağı kesin.

Şenay: Kitap, ölen Eugene La Mortiere’in mort olduktan, pardon öldükten sonra dedektifimizi arayıp cinayetini haber vermesiyle başlıyor. Normal bir polisiyede olsa kesinlikle affedilmeyecek olaylar burada hoşumuza gidiyor.

Mine: Ben aslında klasik polisiye severim. Peki, bu romanı neden sevdim? Bilemiyorum açıkçası.

Çınla: Bu da klasik aslında, DNA yok, parmak izi yok. Ondandır olabilir mi? Benim sevmemin nedeni, polisiye roman kurallarını çok yaratıcı bir şekilde eğip bükmesi, onlarla oynaması. Yazar, polisiye türüne çok hâkim, ya çok sıkı bir polisiye okuru ya da sıkı bir araştırmacı. Biz de kuralları iyi bildiğimizden onların tersyüz edilmiş halini okurken çok zevk aldık bence.

Mine: Belki klasik polisiyeye yapılan göndermeler ve klişelerdir sevmemin nedeni. Klasik polisiyenin bükülmüş hali olması, ince espriler, klasik polisiyeyi tiye alan cümleler çok ama çok hoşuma gitti.

Pınar: Ben onları kitabı okurken değil, skeci dinlerken yakaladım. Benim gibi kitaba ısınmayanlar skeci dinlesin. Ondandır sonra kitabı okuyabilirler.

Şenay: Kitapta sayfaların sağında, solunda çok ilginç bilgiler vardı. Ev yapımı yoğurt tarifinden dilbilgisi kuralına...

Mine: Ben ikinci kitabı iki şartla alırım. Yine Bora Başkan çizim yaparsa ve bir de tiyatroya adapte edilecekse.

Şenay: İkinci skeç internette var ama o mu kitaplaştırılır, bilemedim.

Pınar: Sahnelensin gidelim!

Şenay: Yavuz Turgul filmini çeker belki...

(Gülüşmeler)■

İSTİYOR, ÇOK İSTİYOR

Cansel'e...

Jilet gibi ütülü lacivert takımı içinde saygın ve ciddi görünümlü, altmışa merdiven dayamış bir adamın, garsonu çağırıp sakince, “Yanlışlık oldu sanırım, ben biftekli salata istemiştım,” demesinin hemen ardından ağlamaya başlaması dünyanın her yerinde tuhaf bir manzara olarak kabul edilir sanırım. Benim gibi gerek şahsi gerek toplumsal hayatta her türlü aşırılıktan tiksinti derecesinde nefret eden biri içinse katlanılmaz bir durumdur bu. Gencecik kızının cenazesinde bile kendisine uzanan elleri sükunet ve ağırbaşlılıkla sıkan, hiçbir surette ölçüyü elden bırakmayarak vakarını koruyan birinin bir tabak salataya baka baka, katıla katıla ağlaması... Garson telaşla tabağı önümden alırken, “Balığına sıçayım, orkinosuna sokayım ulan!” diye masayı yumruklamak istiyorum. Neyse ki o kadar olsun hâkimim kendime, sadece ağlıyorum.

Lucky kızımı her zamanki yerine bağlayıp başını okşadıktan sonra içeri girdim. Bağlanmaktan hele de yalnız bırakılmaktan hiç hoşlanmıyor fakat market çıkışında mutlaka elimde minik bir hediye olacağını bildiğinden sabreder. Koca dilimli kaşarlar, en sevdiği kurabiyeler, aç-bitir salamlar... Önceden Nazlı'yla giderlerdi markete, bu hediye işine de Nazlı alıştırdı zaten. Kırk yılda bir Lucky'le ikimiz gidecek olsak mutlaka tembihlerdi beni, “Çıkışta hemen hediyesini vermeyi unutma sakın baba, eve kadar bekletip

üzme Luckymizi...”

Uzun bayram tatili öncesi arefe günü olduğundan tenhaydı market. İşte ekmekti, süttü, hızlı hızlı attım arabaya. Çıkışta da aç-bitir salam yiyecek kızım, piliçten hoşlanmıyor, sanki daha paketi açmadan anlıyor kerata, küskün küskün bakıyor. Kasaya doğru ilerlerken ton balıklarında 3 al 2 öde kampanyası olduğunu gördüm. Markanaya katılmış ton balığını pek sever Luckymiz. Kendisi üç buçuk kiloluk bir teriyer olabilir ama ağzının sardığını azman bir doberman iştahıyla silip süpürür. Eve sağlam bir stok yapmaya karar verip market arabasına kutuları atmaya başladım. 1, 2, 3, 4, 5... Altıncısını bulamadım bir türlü, raf karman çorman olmuş zaten, farklı boyuttakiler, acıllar hep birbirine girmiş. Ya altıya tamamlamalıyım ya da iki tanesini çıkarıp üçte bırakmalıyım. Altıncısını bulmaya kararlıyım ama bulamıyorum bir türlü. Lanet olsun, deyip ikisini rafa geri koymuşken yan tarafta tam aradığım kutuyu bulup sevinçle kapıyorum, rafa koyduklarımı da tekrar arabaya...

Elimde poşetler, kayar kapının açılmasını beklerken beni gördüğünde çılgın bir neşeyle hoplayıp zıplamaya başladı, her zamanki gibi pamuk kızım. Kapıdan çıktığımda, tasmanın izin verdiği ölçüde bana yaklaşmaya çalışıyor, minik kafası önde, ileri atılıp duruyordu.

“Hoşttt hoştttt!” diye tiz bir kadın sesiyle irkil-dim. Ses kulağımın dibindeymiş gibi çok yüksek ve çok yakından geliyordu lakin kadını göremedim. Lucky de sesi duymuş, yalnız o benim gibi şaşkınca etrafa bakmak yerine kafasını hızla

havaya kaldırmıştı. Lucky'nin şikâyet yüklü çılgınlığını duyduğum anda, kara, büyük bir şey kızımın üzerine düştü. Bembeyaz Lucky o kapkara şeyin altında görünmez oldu.

Buradan sonrası biraz bulanık... "Kızımmm!" diye bağırarak kadının üstüne atılışım, lanetler ederek, hayatımda değil kullandığım, bildiğimi bile bilmediğim küfürleri savurarak kadını itmeye, Lucky'nin üstünden çekmeye çalışışım, yüzükoyun vantuz gibi yere yapışan lanet kadının yerinden bir milim kıpırdamadığı gibi, elime koluma sarılıp, "Kızımı bırak, kızımı bırak, affet beni, kızımı bırak!" deyişi, benim küfür dozunu artırıp, "Sen kızımı bırak, manyak karı!" diye kendimi ondan kurtarmaya çalışmam... O böyle yüzüstü, hantal ve kötücül bir suaygırı gibi kızımı eze eze debelenir, ben kızımı ondan kurtarmaya çalışırken kırık dişlerinin arasından yüzüme kan püskürterek, "Kızım kurtuldu mu, kurtuldu mu kızım?" diye hırıldayışı... Benim, "Kurtulacak, kurtulacak!" diye haykırarak kadının suratını dirsekleyişim... Bana saatler sürmüş, bir saniye daha sürerse aklımı yitirecekmişim gibi gelen, azap yüklü bu dehşetengiz arbededen sonra yumruklayarak, tekmeleyerek ve sanıyorum ki bir yerde ısırarak nihayet kadını ittiğim-de Lucky'yi yine bulamayışım... Tüy ve kandan ibaret acıklı bir öbek sadece.

Kaldırıma çökmüş, Lucky'nin üstüne serili gazete sayfalarına bakıyorum. Duman, gözlerimi yakıyor; ben sigara içmem, birileri elime tutuşturmuş olacak. Kızımın hemen yanında, Allahın cezası kadın, karaya vurmuş balina gibi yatıyor. Katil balina gibi. Adamın teki battaniye getiriyor, birkaç kişi uçlarından tutup üstünü örtüyor. Kadının öldüğünü o an idrak ediyorum, hırslı bir nefes çekiyorum sigaradan.

Türlü çeşit sesler çalınıyor kulağıma. Biraz ileride kalabalık bir grup hararetle konuşuyor, görenler görmeyenlere anlatıyor. Bana duyurmaya çalışarak yüksek sesle, "Kadın gitmiş, bu itin derdine düşmüş!" diye kafalarıyla beni gösterip cıkcıklanıyorlar.

Yakınımda, at suratlı bir zırtapoz, saklama zahmetine girmedığı bir neşeyle anlatıp duruyor bininci kez. "Bisi duydum, bi afalladım, noluyoruz dedim, tam alt kattayım abicim tam alt kattayım, camın önünde kahve sigara yapıyodum..." Konuşması üç beş adım mesafedeki başka bir karakteri bozuk gevşegin, "Şu amca da John Wick'e bağladı," demesi ve kakhahasıyla bölünüyor. Zırtapoz başparmağını kaldırıp, "Bu iyiydi! Gelse-

ne kanki anlatıyordum ben de," dedikten sonra daha yüksek sesle devam ediyor. "Hah işte, bisi duydum, bir saniye sonra kadın, gözümün önünde fiyyy fiyyy uçuyordu, bi de nerden baksan yüz kilo abla, havadayken cama gölge yaptı resmen. Kadın bisssmillah dedi atladı abicim, çok acayıptı yaa..." At hırsız her anlatışında da aynı cırlak kadın lafa karışıp kelimesi kelimesine aynı lafları sıralıyor, "Hani nasıl Müslümanlık bu, günah değil mi intihar, çok günah değil mi, hele Ramazan'da! Başını bağlamış ya, sorsan ondan Müslümanı yoktur!" Cüceden hallice genç bir kız kadını tersliyor bu defa, sesi çın çın ötüyor: "Ne alakası var ya, hem sana ne, bu ne saygısızlık!" İkisinin uzayıp giden ağız dalaşımı dinliyorum mecbur. Silahım yanımda olsaydı çekip vururmuşum hepsini gibi geliyor ama yalnızca yanımda olmadığı için öyle geldiğinin de farkındayım bir şekilde.

"Hâkim Bey, Hâkim Bey, iyi misiniz efendim?" sorusu eşliğinde tanıdık bir yüz görüyorum, Cem Komiser endişeli fakat saygılı bir ifadeyle bana doğru eğilmiş. Saçı başı dağılmış, toz toprak içindeki, kan, sümük ve tükürüğe bulanmış bana doğru... Yankılı gri koridorların, sayfaları hışırtıyla çevrilen dosyaların, tıkırdayan klavyelerin, meşe kaplı kürsülerin, önümde iliklenen ceketlerin, bükülen boyunların atmosferiyle sarılınca gücümün son kırıntısıyla kendimi topluyorum. "İyiym, sağ olun Cem Bey, elim bir olay meydana geldi."

Bayramın ilk iki gününü evden çıkmadan, perdeleri açmadan, yatakta uzanıp tavana bakarak geçirdim.

O lanetli 3 Haziran 2019 gününü, Lucky ile hiç evden çıkmayarak veya evden çıkıp başka bir yöne yürüyerek veya aynı yönde yürüyüp markete girmeyerek veya başka bir markete girerek veya aynı markete girerek fakat hiç ton balığı almayarak veya altı değil de üç tane alarak veya promosyon peşine düşmeyip bir adetle yetinerek geçirdiğim sayısız varyasyonun hepsi kazasız belasız bitiyordu. Promosyonunuza sıçayım eş-şoğlueşşekler!

Kendi varyasyonlarımı tüketince Luckymizin katilinin 3 Haziran'ına yöneliyordum. Şunu şöyle değil de böyle yapsaydı diye düşünüp aklımda kurarken sinirden çıldıracak gibi oluyordum çünkü o camdan kendini atmadan önce her ne yaptıysa tamamen aynen yapsaydı bile yalnızca basit bir hareketle kızım kurtuluyordu. İnsan bir kafasını eğip atlayacağı yere bakmaz mı orospu

seni! Bembeyaz benim kızım, ılık ılık, bir baksa görmemesinin imkânı yok. Baktın aşağıda köpek var, o candan değil de bu candan atla! Kendinden başka kimseyi düşünmeyen insanlara tahammül edemiyorum, hele bencilliğin bu radde-i idrak sınırlarımı aşıyor. Sen ne bok yiyorsan ye, ne cehenneme gidiyorsan git, köpeğimden ne istedin Allahın belası! Hele kızımın ipek kulaklarının duyduğu son sözlerin o cırlak sesli “hoştt hoştt” olduğu aklıma geldikçe ki en hoşlanmadığı şeylerin başında gelir hoşlanmak, cehennem fahişesine nefretim, kulaklarımı uğuldatıyordu. Kızımı eze eze o kadar debelenmeseydi, düşer düşmez hemen kaldırılabileydim üstünden, Lucky kurtulabilirdi belki de? Bir yandan affet beni diye yalvarırken kızımı ezmeye devam ediş-i, ben kızım diye dövündükçe bir papağan gibi dediklerimi tekrarlayışı... Tonlarca ağırlığıyla hâlâ üstünde yatıyorken alay eder gibi kızım kurtuldu mu diye soruşu...

Üçüncü günün sabahı, aklımda bir soru, daha doğrusu bir şüpheyile tabutunun kapağı açılmış vampir misali ağır ağır yatağımda doğruldum. Bu kadın, kızım derken kızını mı kastediyordu? Evet, kızın değil, kızım dediğinin o zaman da farkındaydım fakat o çılgın anın o kadar da çılgın olmayan mantığıyla sözlerini Lucky’den bahsediyor gibi algılamıştım. Beni affet demişti, kızımı ezdiği için af dileyip yaptığı hareketin sonucundan pişmanlıkla, kızımın kurtulup kurtulmadığını sormuştu. Bunları bir şekilde şimdi de mantık çerçevesine oturtuyordum. Peki, “Kızımı bırak!” da neyin nesiydi? Lanet olsun!

Don atlet bilgisayara koşturdum. O koyun bakışlı kadının fotoğraflarına bakmaktan mümkün mertebe kaçınarak vakayla ilgili tüm haberleri okuyup tüm videoları izledim. Esmâ Yıldız’dı kızımın katilinin adı. 27 yaşında, evli ve üç çocuklu kadının “sır intiharı”nın ayrıntılarını okudukça alnım karıncalanmaya başladı.

Kadın, emlak ofisinde çay-temizlik işleri yapıyordu. Ofistekiler kadını sessiz sakın, kendi halinde biri olarak tanıyorlardı. O gün beş altı dakika kadar tuvalete kapanıp telefonla konuşmuş, tuvaletten sonra elinde telefon, dış kapıyı falan ardına kadar açık bırakarak telaşla fırlamış, o bedenle ne kadar fırlayabilirse artık! Acil bir durum var herhalde diye düşünüp arkasından bakmışlar ama bu işte bir terslik varmış çünkü merdivenlerden aşağı değil, yukarı doğru çıkıyormuş. Seslerden en üst kata çıktığını anlamışlar, çatıya açılan demir kapıyı zorlayışını duymuşlar. Kapıyı açamayınca aynı hızla katları inip ofise dalmış, portmantoda duraklayıp sokağa çıkarken

hep giydiği siyah uzun pardösüsünü geçirmiş sırtına, başörtüsünü düzeltmiş, ön taraftaki odaya koşmuş, besmele çekip açık candan kendini aşağı bırakıvermiş. İnsan bir bakar, bakar!

Ofis müdürü olacak gerzeğe göre, herhalde Esmâ telefonda çok acı bir haber almış, ardından canına kıymıştı. O acı haberin ne olduğu ise bu beyinsizi bırak, kocası için bile bilinmiyordu ki genç kadının sır intiharı başlıklı haberdeki sır da buydu belli ki. Kırklı yaşlardaki, kırmızı suratlı, oto kaportacı koca Orhan Yıldız, üç tombalak çocuğu da yanına katmış, ikide bir çocukları eliyle göstere göstere ağlıyor, “Ne acı haberi ya, kıyamet kopsa şunlar varken Esmâ katiyen kıymaz canına, canını verir bunlara kıymaz!” diyor, kimse de, “E, o candan babam mı atladi, canına da kıymış bunlara da kıymış işte?” diyemiyordu. Yine de gözü yaşlı kocanın feryatları dikkate alınmış olacak, bu esrarengiz intiharın ardındaki soru işaretlerinin aydınlatılması amacıyla Cınayet Büro Amirliği ekiplerince çalışma başlatıldığı da haberlerde önemle vurgulanıyordu.

Beynim hızla çalışıyor, neden-sonuç-mantık ne kadar ilke varsa bir ucundan yakalamaya uğraşıyordu. Esmâ’nın intiharındaki tuhaflıkların ve tüm o “kızımı bırak, kızım kurtuldu mu” saçmalıklarının tek bir açıklaması olabilirdi: Birisi Esmâ’nın kızını kaçırmış ve kızına zarar vereceği tehdidiyle kadıncağızı intihara zorlamıştı. Kadıncağız diyorum ama yine de öncesinde bir aşağıya bakabilirdi tabii...

Sonra damarlarımı tutuşturan o idrak anı geldi: Luckymizin katili hayattaydı! Bir mezarın ulaşmaz dibinde, hesaplaşmalardan, cezalandırmalardan sıyrılmış yatan bir ölü değildi, hayattaydı. Buruşuk çarşaf aralarında, ölü bir kadına sövüp saydığım günler sona ermişti. Acziyet içinde kıvranan yaşlı adamdan her şeye muktedir gerçek bir erkeğe dönüşmüştüm bir anda.

Cüzdanımda Cem’in kartvizitini ararken ellerim titriyordu. Cem Başkomiser’i evvelinde adliyeden tanırdım. Mevkiimin ağırlığı, iş icabı muhatap olduğum kişilerle yüz göz olmamayı gerektirir, dolayısıyla şahsi münasebetimiz yoktu. Buna rağmen Lucky’den kalanların munasip şekilde gömülebilmesi için bana yardımcı olarak -aslında küçük mezarı kazmak dahil her işi o yapmıştı- kıymetli bir insan olduğunu kanıtlamıştı. Benim açımdan önemini bildiğinden, soruşturmayla ilgili ne zaman istersem arayıp bilgi alabileceğimi de söylemişti. İstedğim yalnızca bilgi değildi. Luckymizin katili adalet önüne çıkıp hak ettiği cezayı alana kadar bu işin polisi de savcısı da hâkimi de ben olacaktım.

Derin bir nefes alıp numarayı tuşladım, direkt konuya girip Esmâ'ya telefon edenin kimliğini sordum. Bulamamışlardı maalesef. Çalıntı telefon kullanılmış, aramanın ardından telefon kapatılmıştı. HTS kayıtları geldiğinde daha fazla bilgiye ulaşmayı umuyorlardı.

Saniyeler sonra yeniden aradım Cem'i. "Esmâ'nın kızı var mıydı?" Haberlerde üç çocuklu olduğu yazıyordu ve kocanın video röportajında görüldüğü üzere bunlar şüphesiz erkekti. İki satırlık habere güvenecek değildim, dördüncü bir çocuk olmalı ve bu bir kız olmalıydı mutlaka. Fakat... Yoktu!

Esmâ Yıldız'ın ölmeden önce kızıyla ilgili söylediklerinden Cem Başkomiser dAhil kimseye bahsetmemiştim. Kadınla boğuşmamız zaten yeterince utanç vericiyken bir de aramızda geçen o saç baş yolduran diyalogları kimsenin bilmesine gerek yok diye düşünmüştüm. Esmâ'nın kızıyla ilgili ısrarlı sorularıma, hele de, "Emin misin Cem, bir daha kontrol et, bak bu konu çok mühim, emin misin?" şeklindeki hezeyan dolu sayıklamalarıma Cem hiç anlam veremedi bu yüzden.

İyice karışmış bir kafayla geçen yarım saatin ardından Orhan Yıldız'ı aradım pek tabii. Uyduruk haberlere ve koskoca başkomisere güvenmemiş, şansımı bu defa kocayla denemeye karar vermiştim.

Kısaca kendimi tanıttım, Bakırköy Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı Hâkim Altan Sezgin ve aynı zamanda karısının ezerek katlettiği köpeğin sahibiydim. Duruşmalardan genelde alışık olduğum üzere uzun, gereksiz bir laf kalabalığı beklerken Orhan'ın cevapları kısa ve özdü. Yalnız son ve en merakla beklediğim cevap, değişik kişi ve kanallardan defalarca duymuş olmama rağmen beni yine de şaşırttı: Hayır, kızları yoktu. Kendisi Esmâ'nın ilk eşi miydi acaba? Evet, öyleydi. Ve kızları yoktu? Yoktu. Esmâ'nın ölmeden hemen önce bana kızından bahsettiğini söyledikten sonra, başka birinden duysam tam bir dangalaklık olarak addedeceğim, Orhan Yıldız'dan daha az medeni kimi adamlar için ise cinayet sebebi sayılabacak soruyu sorarak üsteledim: "Kesinlikle emin misiniz?" "Eminim efendim, eminim!" Orhan'ın dişlerini sıkıldığını duyar gibi olunca soruyu çevirmeye çalıştım. "Yani şunu demek istiyorum, hani vefat etmiş de olabilir, belki vefat nedeniyle yok demişsinizdir fakat vefat edenleri de dahil ederek soruyorum beyefendi, kızınız hiç mi yoktu?"

Adam telefonu yüzüme kapatarak her ikimiz açısından da süregiden işkenceyi sonlandırdı. Usul-

ca yatağıma döndüm, pikeyi kafama çekip uzun, deliksiz bir uykuya bıraktım kendimi.

Sabah erken saatte telefon zırlıtısıyla uyandım. Arayan Orhan'dı, buluşup konuşmak istiyordu, derhal kabul ettim. Yarım saat sonra evimin yakınındaki çay bahçesinde, kırmızı pötikareli masa örtüsüne dirseklerimi dayamış, Orhan Yıldız'ı dinliyordum.

Evlendiklerinde Esmâ 15, kendisi 24 yaşındaydı. 16'sında ilk oğulları doğmuş, 23'ünde üçe tamamlamışlardı çocukları. Çocuklarını canından çok severdi, arefe günü kendini öldürüp evlatlarını bayrama boynu bükük sokacak insan değildi Esmâ. Üstelik beş vakit namazında, orucunda, Allah korkusu olan bir kadındı, nasıl, niye intihar eder anlayamıyordu. Esmâ, olmayan bir kızıdan niçin bahsetmişti tam ecelin pençesinde, tüm bunların intiharla ilgisi neydi? Düşünmüş taşınmış, kız çocuk diye evde dönerken aklına İzmit'teki kız yurdu gelivermişti.

Orhan'ın yakınmalarını iç sıkıntısı ve sadede gelme sabırsızlığıyla yarım kulak dinlerken nihayet içinde kız geçen bir cümle kurulabilmiş olmasının heyecanıyla dikildim sandalyede. Boşları tazelemeye niyetlenen çaycıyı sinirli el kol hareketleriyle savuşturup dikkat kesildim.

Beş yıl kadar önce, Esmâ'nın babası müdürlüğe terfi etmiş, İstanbul'daki yurttan esas memleketi olan İzmit'tekine naklolmuş. Anası, babası, kardeşi taşınmışlar İzmit'e, üç beş güne kalmadan Esmâ da bunların peşinden gidivermiş. Ki bu son derece tuhafmış zira Esmâ, anasını hele hele babasını hiç sevmez, evlendiğinden beridir de bayram seyranlarda on dakika haricinde baba evine ayak basmazmış. Orhan sorunca, "Araya mesafe girdi ya, merak ettim, bir gidip göreyim bizimkileri," demiş. Pek inanmamış ama üstelememiş Orhan, ailesiyle arasının düzeleceğine sevinmiş bile. Fakat tam bir ay dönmemiş Esmâ. "Anam hasta, ona bakıyorum," demiş. Sonra bir çıkmış ki ortaya ana turp gibiymiş, meğer babasının yurdunda yatıp kalkıyormuş. Oradaki kız sabilere gönüllü annelik yapıyormuş, etrafı silip süpürüp yemek katıyormuş falan.

"Ben bağırdım çağırdım, burada öz oğulların perperişan, annem de annem diye tepinirken sen milletin çocuklarına mı bakıyorsun? dedim. Ağladı, yalvardı bu, 'Kurban olayım müsaade et, ben buradaki kızlara çok bağlandım, biraz daha kalıp döneceğim' diye. Kadın kısmını dizginsiz bırakmaya gelmez ama kıyamadım öyle ağlayıp çırpınca, babası da başında zaten, kal madem dedim. Şimdi böyle lafla anlaşılmaz, görmen la-

zım, hakikaten çok şefkatli kadındır Esmâ. Kız çocuk özlemine de iyi bilirim, sokakta görse gözü sulanır, öyle bir özlem, öyle bir sevmek...” dedikten sonra hıçkırarak ağlamaya başladı Orhan. “İki aylık da hamileymiş atladığında, adliyeden söylediler, kız mıydı acaba?”

“Hadi tamam, hadi...” diye diye güçlkle teskin ettim Orhan’ı. Burnunu çeke çeke devam etti anlatmaya.

“Neyse on gün daha kaldı, döndü, yüzü pek asık, soruyorum, yok bir şey diyor. Bir daha da iflah olmadı zaten, tüm yaz İzmit’e koşturdu durdu, üç beş gün kalıp döndü. Ha, şimdi diyeceksin emin misin yurttta kaldığına, talebelere annelik ettiğine?” Sinirle yüzüme baktı, çay isteme bahanesiyle garsona döndüm hemen.

“Ben kendim gidip gözümle de gördüm, anasına, babasına da sordum, yurttan bir adım dışarı atmadığına emin oldum, zaten şüphelendiğimden falan değil de... Yurttaki kızlar nasıl pervane dönüyorlar Esmâ’nın etrafında, nasıl ağzının içine bakıyorlar, görmen lazımdı. Hele bir Azra vardı, 9-10 yaşlarında, tam çitlembik, Esmâ’nın da teyzesiymiş meğer...” deyip ben şaşırınca güldü. “Esmâ’nın ninesi, ellisinden sonra tekne kazıntısı Azra’yı doğurunca Azra minnacık haliyle Esmâ’nın teyzesi olmuş. Dedim ya, biz görüşmezdik pek hanımın tarafıyla, gıyaben bir iki bahsi geçmişti sadece. Ha, işte bu Azra yapışmış, bir dakika bırakmıyor Esmâ’nın eteğinin ucunu. Geceleri de hep koyun koyuna uyurlarmış. Ben bunları gördükçe, duydukça yüreğim yumuşadı, tamam dedim biraz da kız analığı yap ama çok da uzatmadan dön evine. Nasıl kapandı ayaklarıma, o ne yürekten Allah razı olsun! O yazdan sonra düzeldi zaten. Gitmedi bir daha İzmit’e, yurtmuş, kızlarmış, annelikmiş ağzına almadı, ben de unuttum gitti tüm bunları. Sen sorunca düşündüm de, bu kızım kızım dediği yurttaki talebelerden biri olabilir mi, Azra mesela? Hani kendi kızı değil de,” diye parlayıverdi birden, “manevi anlamda diyorum!” Ben gıkımı çıkarmadığım halde dünden kurulmuş olacak, dişlerini sık sık konuşuyordu, şakağındaki damar tehditkâr şekilde kabarmıştı. “Evlendiğimizde 15’i diyorum, babasının evinden çıkıp benimkine girdi, evliliğimiz süresince gözümün önünden en fazla ayrıldığı da bu anlattığım bir iki aylık İzmit muhabbetidir. Sabrımı daha fazla zorlamayın derim!”

Bana dik dik bakarken çalan telefonuyla öfkesi ekrana yöneldi neyse ki. “Ne istiyor gene bunlar?” diye homurdanarak açışını, “Ne! Nasıl!” nidaları izledi. Esmâ’nın kardeşi Macit, dün

gece İzmit’teki yurdun çatısından düşerek ölmüştü!

İki saate kalmadan, ucuz parlak kumaşlı koltukları, altın varaklı kaba abajurlarıyla rüküş bir gösterişe sahip döküntü bir salonda, tanımadığım insanlar arasındaydım. Onlar hayretle beni süzerken, tedirginlikle karışık bir saygıyla buyur edildiğim baş köşeye kurulmuş, çoraplarımı inceliyordum. Orhan’ın arabaya atlayıp İzmit’e doğru yola çıkarken bu taziye evinde ne bulmayı ummuştum? Orasını tam bilmiyorum fakat bu salondakilerin yer yer endişeli, yer yer kınayıcı mırıltılarla yana yakıla aradıkları kişiyi bulamadıkları kesindi. Gelen eş, dost, akrabanın tek taziye edebildikleri, kara çarşafının altından bile belli olan iskelet zayıflığındaki bedeni, mora çalan göz altları dışında hortlak beyazı yüzüyle, müteveffa oğlanın annesi Emine’ydi. Evin babası Mahmut kayıplara karışmıştı. WhatsApp’ındaki son görülme saatlerinden, gönderdikleri baş sağlığı ve acil eve, ardından Adli Tıp’a, ardından camiye, ardından tekrar eve davet mesajlarının tıklarının maviye dönüşünden, en çok da defalarca ısrarlı aramalarından sonra telefonu açıp, “Yokum ben, yokum, bakın başınızın çaresine, bitirmeyin şarjımı!” deyip birtakım küfürler etmesinden anladıkları kadarıyla Macit’in ölümünden haberdar, boyu devrilesicenin kendisiyse sağ salım ve hayattaydı. Kimse ne Esmâ’yla Macit’in peş peşe ölümlerine ne de hukuk öğrencisi, hâkim, avukat çıkmasına az kalmış tek erkek evladı Macit’i gözü gibi seven Mahmut’un bu ani topuklayışına anlam verebiliyordu. Salondaki fısıldaşmalardan anladıklarım bunlardı. Daha fazlasını öğrenmek için başta kibarca sorduğum sorulara aldığım kaçamak yanıtlardan sonra otoriter yargıç sesimle yeniden denedim ve pek tabii sonuç aldım.

Macit intihar etti, demişler Emniyet’ten ama hiç inanmamışlar. Ne işi varmış bir kere gece vakti yüksek yüksek çatılarda tek başına, hem de Macit tırsağı, kendi gölgesinden korkar o. Bu yaşta ışık açık uyuyan -arada altını ıslattığı bile olan- çocuk kör karanlıkta çatıya imkânı yok çıkamazmış, kesin biri zorla çıkarmış da tepiklemişmiş arkasından. Gel gör ki polise anlatamamışlar dertlerini bir türlü. Bunlar cinayet dedikçe polis intihar demiş. Yok yok, kesin cinayet, kesin diye direktmişler. Polis, “Macit’in kanında uyuşturucu bulundu, kafayı yapıp intihar etmiş ama siz bilirsiniz, verin dilekçenizi aha savcılık orada!” diye resti çekince bunlar da uyuşturucu meselesi ortalığa saçılıp elâleme rezil olmasınlar diye,

intiharla cinayet arası bir "Macit düşmüş"e razı olmuşlar mecbur. Onlara kalsa Macit'in uyuşturucu kullandığına da hayatta inanmazlarmış ya, kapı gibi rapor varmış polisin elinde.

Karşımda oturan yaşlı kadınlardan birinin, "Vah vah vah! Hep o kızıların ahı tuttu da geldi bu musibetler başımıza, vah ki ne vah!" demesiyle tüm haşmetimle çullandım üstüne. Kadın mütemadiyen vah çekmeye devam ederken, "Ne kızı, hangi kızlar? Konuş kadın, konuş!" diye bağıryorum. Salondakiler, Fadime Ana dedikleri kadını susturmaya çalıştı, havaya kalkan elimin kesin bir hareketi ve gazap saçan bakışlarımla püskürttüm hepsini. Hoş, Fadime'nin taramalı tüfek gibi soluksuz anlatışına bakılırsa yedi düvel üstüne gelse yine sayıp dökecekti her şeyi. Onca lafın, ağlayıp sızlanmaların, bedduaların, ben dahil salondaki herkesi kulaklarına kadar kızartan küfürlerin arasından anlayabildiğim, beş yıl önce iki küçük kızın el ele çatıdan atladıkları, birinin ölüp birinin kurtulduğuydu. "Mahmut domuzunun" müdürlük yaptığı yurttta öğrenciymiş bu kızlar.

Fadime, "Ölen kızın adı şeydi..." deyip gözlerini kısıncı, "Ben hatırlıyorum o ablaları, İnci'yle Leyla'ydı isimleri anneciğim," dedi yanında oturan, on beş yaşlarındaki parlak kara gözlü kız. "Hani Kuran öğrendiğim yaz tanışmıştık, çok tatlı kızlardı ikisi de. Sen beni aldıktan sonra olmuştu bu olay ama duymuştum etraftan." Başını eğip, "Çok üzül müştüm," diye ekledi yumuşakça. Fadime sarıldı kızına, saçlarını öpüp koklayarak mırıldanıyordu. "Rabbim seni bana tekrar bağışladı yavrum, Azra'm, sen bari kurtuldun ya o domuzun elinden, verilmiş sadakamız varmış. Ah, bilmiyordum kuzum, bilmiyordum, bin tane yalan söyledi o dili kopasica çingiraklı yılan bana!" deyince daha dikkatli baktım Azra'ya. Sırtımdan buz gibi bir ürperti geçti. Gözlerindeki zeki pırıltıları saymazsak Esmâ Yıldız'ın küçük, küçücük bir kopyasıydı.

İskelet Emine'nin Fadime'ye, "Anne yeter, Allah aşkına yeter!" diye bağırması, Fadime'nin de Emine'ye, "Alma Allahın adını ağzına, karayılan, vicdansız orospu seni, köpekler daha iyi analık eder eniklerine, seni doğuracağıma taş doğuraydım taşşş!" demesiyle ortalık iyice alevlendi.

Küfür kıyamet arasında kendimi dışarı zor attım, öğreneceğimi öğrenmişim, ayrıntılar da interneteydi.

Ülkenin nüfuzlu cemaatlerinden Ediciler'e bağlı yatılı kız yurdunun öğrencilerinden 11 yaşındaki İ.B ve 14 yaşındaki L.T, altı katlı yurdun çatısından el ele atlayarak intihar etmiş, 11 yaşındaki

İ.B. olay yerinde ölmüş, L.T. ağır yaralı olarak ameliyata alınarak kurtarılmıştı. Olaydan sonra yurttaki diğer kızların ifadeleri alınmış, dört küçük kız, yurt müdürü M.P. ve Kuran hocası S. A. hakkında cinsel istismar suçlamasında bulunmuş, bu iddialar savcılıkça kısa bir süre soruşturulduysa da kızların ifadelerini geri çekmesi üzerine olay takipsizlikle sonuçlanmıştı. Takipsizlik veren savcının ismini görünce sevindim, fakülteden yakın arkadaşım.

Aramama memnun oldu Taner, kısa bir hoşbeşin ardından dosyayla ilgili bilgi istediğimdeyse bocaladı, hatta hayli gerildi diyebilirim. Yine de eski dostunu kırmadı, isimleri verdi. Telefonu kapatırken son anda, "Çocukların hepsi ifadesini değiştirdi Altan, aileleri de taşı tarağı toplayıp terk etti şehri. Yapacak bir şey yoktu, gerçekten yoktu," dedi, lakin sesi hiç öyle gelmiyordu.

İnci Birinci, Leyla Tekin, Mamut Pak, Süleyman Arpacık...

Önce Süleyman'ı tarattım, bingo! Konya Belediyesi taşeron temizlik işçilerinden Süleyman Arpacık (62) evinin bir alt sokağında boğazı kesilip on bir yerinden bıçaklanarak öldürülmüş, katil kayıplara karışmıştı. Tarihe baktım, 14 Mayıs 2019, Esmâ'nın intiharından yirmi gün öncesi...

Hiç şüphe yoktu, birileri intikam peşindeydi! Süleyman diğerleri gibi çatılardan atlayarak/atılarak ölmemişti, doğru. Fakat sanıyorum ki katil ya Süleyman'ı görünce sinirlerine hâkim olamamıştı ya herifi çatıya çıkaramamıştı ya da bu çatı fikri sonradan aklına gelmiş, İnci'nin ölümüne neden olduğunu düşündüğü kişileri daha dramatik bir şekilde öldürmeye karar vermişti. Zaten Leyla'nın değil de İnci'nin öcünün mevzu bahis olduğunu anlamamı sağlayan da bu drama hevesiydi. 11 yaşa 11 bıçak darbesi...

Şimdi cevaplanması gereken sorular azalacağına artıyordu. Mahmut'la Süleyman mutlak surette, Macit kuvvetle muhtemel tecavüzcüydü de Esmâ'nın olaylarla bağlantısı neydi, niye cezalandırılmıştı? Ve daha da önemlisi kimdi bu intikam meleği? Bir baba mıydı, bir abi, bir kardeş?

Zeytinburnu'ndaki ufak dükkâna adımımı atmamla kapı yanında omuzlarında havlu, kafalarında parlak kâğıtlarla oturan iki kadın, tilki kokusu almış tavuk gibi huzursuz huzursuz kıpırdanmaya başladı. Diğerleri de beni fark ettiğinde konuşmalar, gülüşmeler bıçak gibi kesildi. Kızgın suratlı bir kadına fön çekmeye devam ederken aynadan beni izleyen adama doğru ilerledim. Bir sürü kınayan kadın nazarını sırtımda hissediyor, terledikçe terliyordum.

“Faruk Bey merhaba, rahatsız ediyorum,” deyince fönü kapattı nihayet, hâlâ dumanı tüten bir silahmışçasına, afili bir hareketle aleti belindeki aparata sokuverdi. Bana döndüğünde bacakları iki yana ayırık, eli belinde, kasabanın şerifi pozlarındaydı: “Buyurun?” Kendimi tanıtıp müsait olunca kendisiyle konuşmak istediğim bir husus olduğunu söyleyince beni kibarca kış kışlayıp kuaförün yanındaki pastaneye yönlendirdi. İşinin bitmesini orada bekleyebilirdim. Nerdeyse iki saat sonra, çaydan, kahveden dilim artık zift bağlamışken aheste aheste gelip karşıma oturdu. Aslında sanıyorum ki ikimiz de merak içindeydik lakin o, hislerini belli etmemede daha başarılıydı. Bilemiyorum, belki de yalnızca bön bakışlıydı.

Başta kırık dökük, tekleye tekleye başlamıştım meramımı anlatmaya. Ucunda Luckymizin katilini bulmak da olsa dizilerdeki hevesli amatör dedektifler gibi hissetmekten kendimi alamıyordum zira. Hele o işgüzar, sevimsiz yaşlı tavuk Miss Marple! Kız kurusunun muşmula suratı zihnimde belirdikçe komik görünmeme kaygısıyla sesim kademe kademe yükseliyor, ifadem sertleşiyordu. Ezcümle Lucky’nin öldürülmesiyle benim de dahil olduğum cinayetlerin İnci’nin ölümüyle bağlantılı olduğunu bildiğimi, er ya da geç katili bulup mahkeme önüne çıkarmaya kesin kararlı olduğumu söyleyip haşın bir dikkatle yüzünü inceledim. Donuk ifadesinin altında şaşkınlık emaresi okunuyordu. Siz mi öldürdünüz onları, katil siz misiniz diyemediğim için, “Bu konuyla ilgili malumatınız var mı?” diye sordum iyice çatılmış kaşlarımla. Böyle giderse hızımı alamayıp iki de tokat çakacak gibiydim adama.

O ise şaşkınlığından tamamen sıyrılmıştı. “Kim yaptıysa eline sağlık,” dedi kararlılıkla, “dedikleriniz doğruysa, İnci içinse tüm bunlar...” Kısa bir sessizliğin ardından esrarengiz bir havaya bürünerek ekledi, “Kim bilmiyorum, bilsem de size ispiyonlamazdım, umarım başladığı işi bitirir.”

Beni, söylediğinin aksine yani aslında katilin kim olduğunu bildiğine inandırmak için öyle aşırı poz kesmişti ki, hiçbir bok bilmediğine kesinlikle emin oldum. Belki de kendisi kıcını yaymış otururken birilerinin kızının intikamını almasını gururuna yedirememiş, olayda kendisinin de dahil olduğunu ima ederek zevahiri kurtarma derdine düşmüştü. Bu ucuz numara bir yanıyla acıklı olsa da içimde ani, şiddetli bir tiksinti uyandırdı.

“Umuyorsunuzdur mutlaka,” derken sesimdeki küçümseme beni bile rahatsız etti. Özür kabiline

den birkaç laf etsem mi diye düşündüm, manasız geldi. “Peki, Faruk Bey, vaktinizi aldım, teşekkür ederim,” deyip kalkmak üzereyken, “Sizi tanıyorum aslında yani simaen değil ama isminizi duymuşluğum var,” dedi Faruk, sesi buz gibiydi. “Geçen sene Çorlu’daki tren kazasında kızınızı kaybettiniz değil mi?”

Kalbim sıkıştı, soluksuz kalakaldım öylece. Kirli bir çarşafın altında mahzun yatan Nazlı’m! Kanla kaplı güzelim yüzü, kanla, simsiyah kanla!

“Ben de kuzenimi kaybettim o trende,” diyordu Faruk. “Kazadan aylar sonra, biz tabii kaza değil katliam diyoruz buna, asıl sorumluların cezalandırılması için ne yapabiliriz diye toplanmıştık. Diğerleri gibi bunun da örtbas edileceği belliydi artık, üç beş garibanı önümüze sürüp. İsminiz sık sık geçmişti kurban yakınları arasında. Bir baba ve hâkim olarak sesimizi duyurmamıza yardımcı olabilirsiniz diye düşünmüştük...” deyip sustu. Devam etsin diye bekledim, etmedi.

Uzayan sessizlik kulaklarımı uğuldatıyordu. “Konumum gereği... yani bir devlet memuru olarak... yakışık almazdı...” Şerefsiz, ağzını bile açmıyor, boş boş suratıma bakıyordu. Son bir gayretle, “Faruk Bey, sizin de bildiğiniz gibi konu adalete intikal etti, olayda ihmali olanların cezalandırılması hususunda adımlar atıldı. Eminim ki tüm sorumlular...” desem de cümleyi bitirmeye gücüm yetmedi.

Beni aradıklarında verdiğim cevabı tekrarlamıştım. Utanç, çok büyük bir utanç duydum yine. O telefona kadar öfkeliydim, bu haklı öfkeye dört elle sarılıp güç alıyordum. Telefonu kapattığımdaysa artık utanç dolu bir insandım. O küçük oğlanın annesinin azmine, cesaretine, hiç tavsamaayan kor öfkesine her tanık oluşumda katlanarak büyüyen bir utançla...

“İnci’nin davası yeniden açılır mı dersiniz Altan Bey? Bakın, siz birkaç günlük araştırmayla neler neler öğrendiniz, devletin bunca polisi, savcısı...” deyip kasıtlıca durakladı Faruk. “Hâkimi var, değil mi ama!” diye ekledi apaçık bir alayla ama umurumda değildi artık. Bir an önce masadan kalkıp gitmek dışında hiçbir şey umurumda değildi. O ise gözlerini dikmiş, bana bakıyordu. Sırf bir şey yapmış olmak için su bardağına uzandım, bakışlarının elimin titreyişine yöneldiğini hissedince hemen bıraktım bardağı. “Bunca sene sonra da olsa adalet yerini bulur, Mahmut tutuklanırmı, ne dersiniz efendim?” diye sordu sonra. Sesindeki yumuşama ve altı çizili saygı, bana uzatılmış bir barış çubuğu gibiydi.

“Savcının elinde dört sene öncesine nazaran çok daha fazla bilgi olacak, üç cinayet var ortada.

Hem Ema Yıldız soruşturmasında tanıdığım en dürüst ve azimli polislerden biri görev yapıyor, işin peşini bırakmayacak, sonuna kadar gidecektir, içinizi ferah tutun,” deyip Cem’in kartvizitini uzattım ben de. “Merak ettiğiniz bir şey olursa Cem Başkomiser’i arayabilirsiniz, benim ismini verin, yardımcı olacaktır size.”

Hemen ayaklandım, tokalaşırken iyice toparlamıştım, mahkeme sesim bile geri geldi. “Müsterih olunuz, adalet belki biraz geç işler ama sonunda mutlaka yerini bulur.”

“Biraz daha geç işlemeye devam ederse Mahmut başka türlü bir adaleti tadacak gibi geliyor, efendim,” dediğinde gülümsememe engel olamadım. “Bana da öyle geliyor Faruk Bey, bana da öyle geliyor,” diye cevapladım keyifli, dostane bir sesle.

Eve yorgun argın dönüp kendimi koltuğa attım. İçime bir sıkıntı çökmüştü. Ölen kızın babası, üstelik hayattaki tek erkek akrabası olarak en kuvvetli katil adayıyla olan görüşmemden elim boş dönmüş, lüzumsuz yere pastane köşelerinde nefes tükettiğimle kalmıştım. Birden aklıma geldi, “Tüh be!” diye sinirle bacağıma vurdum. Dalgınlıkla hesabı ödemeyi unutmuştum hem de ben davet etmişken. Neler düşünmüştü hakkımda kim bilir. Asabım iyice bozuldu. “Üç kuruşluk adamların ağzına sakız olduk ha, tüh be, tüh be!” diye sinirden kendimi yiyordum artık. Ne lüzumu vardı, ne lüzumu! O ucuz şampuan ve asepton kokulu dükkâna girdiğim saniye anlamıştım halbuki, beline silah niyetine fön makinesi takan adamın peş peşe üç cinayet işlemiş olamayacağını. O kafası boyalı, kenafır gözlü kadınlar bile Faruk’tan daha tehlikeli değil miydi yahu?

Beni, Leyla Tekin’i düşünmeye sevk eden de kuafördeki o yamyamlar oldu işte.

İnci’yle el ele ölüme atlayıp hayatta kalan, aşağılık tecavüzcülerin diğer kurbanı, şimdi 19 yaşındaki Leyla Tekin. Ema’yı da taniyordu üstelik, gönüllü annelik yaptığı sene Leyla yurttaydı.

Düşündükçe aklıma yattı, aklıma yattıkça karamsar ruh halimden sıyrıldım, canlandım. El mecbur Cem Komiser’i aradım yine, salonda dört dönüyordum, neyse ki yarım saate kalmadan istediğim bilgilerle dönüş yaptım.

“Leyla Tekin isimli şahıs üç ayrı yaralama olayına karışmış, efendim. Sonuncusu geçen sene. Otobüste kendisini taciz eden adamın eline tornavida saplamış, adamın elini kendi bacağına zımbalamış resmen. Leyla’nın bacağından operasyonla ayırabilmişler eli.”

“Vay be, helal sana kız!” diye geçirdim içimden keyifle. Yok ben ellemedim, iftira falan filan

deme ihtimalinin peşin peşin önüne geçmişti pis herifin.

“Defalarca evden kaçmış, ailesine gönderilmiş, sonra aile de bırakmış ipin ucunu,” deyip sesini alçalttı, üzgünce ekledi. “Kaydı var Leyla’nın efendim, İstanbul’da... Hayat kadını olmuş.”

Bunu beklemiyordum işte, Leyla’nın kafamdaki imajı tuz buz oldu birden. Klişe evet, ama Leyla’yı harika işler başarmış, iyi yerlere gelmiş, ne bileyim en azından sekreter falan olmuş gibi hayal etmiştim. Şöyle gri döpiyesli, oturaklı...

İkimiz de konuşmadık bir süre. “Sağ ol Cem, Leyla’nın adresini yollarsın bana,” deyip kapattım.

Şimdi ne yapacaktım? Katilin Leyla olduğuna hemen hemen eminken yetkili makamları harekete geçirmek yerine, susup işini tamamlamasını mı bekleyecektim? Leyla o domuzları gebertmek için her türlü haklı sebebe sahipti hiç şüphesiz fakat ben de bu devletin, otuz yıldır mesleğini büyük bir sevgiyle ve gururla yapan bir hâkimiydim. Bireysel intikamlara, kısasa kısaslara değil, hukuka, adalete inanırdım ben, adalete! Her kafası atan öcünü almaya soyunsa düzen mi kalırdı ortada, medeniyet mi kalırdı? Bak işte, Leyla kendi başına işlere kalkışmış, olan Lucky’ye olmuştu. Kararımı vermişim, bir hâkim ve sorumlu bir vatandaş olarak Leyla’yı ihbar edecektim, bu her şeyden önce prensip meselesiydi benim için.

El ele tutuşmuş iki küçük kız, gözümün önünden gitmiyordu ki...

Yapamayacağımı anlayınca başka türlü ikna etmeye çalıştım kendimi. Ya Leyla’yı ihbar etmeyip koruyacağım derken onu tehlikeye atıyorsam? Diğerlerini gafil avlamıştı, Mahmut’sa tehlikeyi bir şekilde sezmişti, canını korumak için tedbirini de almıştı mutlaka. Ya bu son hesaplaşmada zarar gören Leyla olursa? Devletin kimi zaman haşin de olsa güvenli kollarına teslim ederek Leyla’nın hayatını kurtarmış olmaz mıydım? Kalan ömrü hapislerde geçirdi ama... Yaşar giderdi işte. Dışarıdaki hayatı çok mu matahtı sanki? Üç kuruşa adamların koynuna gireceğine, namusuyla...

Ben böyle kara kara düşünürken Cem aradı tekrar. “Eve ekip göndermişim, bilgi verdiler şimdi. Geçen hafta apar topar boşaltmış evi, nerede olduğunu bilen yok, araştırıyoruz, izini bulunca sizi bilgilendireceğim... Ama Leyla değil bence efendim.”

Afalladım, Cem’e bu bilgileri neden istediğimden bahsetmemiştim, anlamazlığa vurdum. “Ne olamaz Cem, ne diyorsun?” “Leyla’nın karıştığı olayları düşününce... Gözükara, evet ama

çok fevri bir kadın efendim, böyle ince planlar yapacağını sanmıyorum, oğlunu, kızını çatı-lara çıkartmak falan. İntikam almak isteseydi... Yanlış ifade ettim, tabii ki bir noktada istemiştir, istiyordur. Demek istediğim, bunu yapabilseydi, yani kız daha 19 yaşında efendim, yapabilseydi gider Mahmut'u öldürürdü gibi geliyor, gider bıçağı herifin kalbine saplardı. Süleyman gibi sokak ortasında delik deşik ederdi herifi. Bilemiyorum, belki de iki katil var elimizde. Süleyman'ı Leyla öldürdü desek bile diğerleri başkasının işi." "Peki, Cem, peki. Şimdi tünele giriyorum," deyip telaşla kapattım telefonu.

Cem neyin peşinde olduğumu biliyordu, anlamıştı, hep derim, zeki çocuktu. Hani biraz bozulmadım da değil doğrusu. Günlerdir bu olayla yatıp kalkmış, kafa patlatmış, ta İzmitlere gidip iz sürmüş ve sonunda katili bulduğumu sanmış-ken Cem yarım saatte bağlantıyı kurup mevzuyu çakmış, üstüne bir de benim iddiamı çürütmeye soyunmuştu. Olayı çözüp katili bulma isteğime bir de rekabet duygusu eşlik ediyordu. Hâkim Altan, Komiser Cem'e karşı diye düşünüp eğlenirken bir anda şiddetli bir suçluluk duygusuyla sarsıldım. İki kızım iki ayrı mezarda yatarken neyin eğlencesiydi bu böyle?

Evimin salonunda, yemek masasının üstünü tamamen kaplayan kâğıtlara gömülmüş, bir iz arıyoruz. Klişeler klişesi koca bir pizza kutusu da yanı başımızda.

Dün müjdeli haberi almıştık: Mahmut Pak, İstanbul Halkalı'da -beklediğimin aksine- 9 katlı bir inşaatın çatısından 11 bıçak darbesiyle deşilmiş ve ek olarak penisi kesilmiş halde atılmıştı. Cem, bir centilmene yaraşır şekilde dosya evrakını benimle paylaştı. Katilin Mahmut'u nasıl avladığını bu sayede öğrendim. Mahmut'un cep telefonunda, "Ben Cinayet Büro Amirliğinden Başkomiser İsmail Cem Bektaş, hayatınız acil bir tehlike altında, bu numaradan bana ulaşın" mesajı, mesajı takiben bu sözde Cem ile Mahmut arasında iki telefon görüşmesi kaydı vardı. Cem'in isminin geçmesi cinayet polisleri arasında önce şüphe yüklü bir heyecan, işin aslı öğrenilince de yoğun bir öfke yaratmıştı. Katil, dümenine şerefli Türk polisini alet etmeye cüret ederek, Başkomiser Cem'in şahsında tüm teşkilata hakaret etmişti. Kendilerini kullanılmış hissediyorlardı. Mevzuya daha farklı yaklaşımlar da vardı gerçi; Cem'in isminin kullanılması öyle basit bir dümen değildi, aynen filmlerdeki gibi, katil soruşturmayı yürüten dedektife selam çakmıştı resmen.

Bence yeniden "helal kız sana" havasına girmiş-tim. Dosyadaki fotoğrafına uzun uzun bakarken bu iri kahverengi gözlü, ürkek ve hüzünlü bakış-lı Leyla'nın azmi, iradesi, zekâsı karşısında içim neredeyse babaca diyebileceğim bir gururla dolup taşıyordu.

Polisler dört yanda arasa da Leyla'dan haber yoktu, bir yerlerde saklanmış, belki yurtdışına kaçmıştı. Bence katilin Leyla olduğu kesinleş-mişti, yoksa neden tam da başkötü sıfatıyla son hedef olduğunu tahmin ettiğimiz Mahmut'un öldürülmesinin hemen öncesinde ortadan kay-bolsun değil mi? En kafasız cinayetçilerin bile artık bir zahmet bağlantıyı kurup peşine düşe-ceklerini bilmeliydi. Lakin Cem ikna olmuyor-du bir türlü. Üstelik bu mesajın, katilin erkek olduğuna işaret ettiğini düşünüyordu. Ne de olsa mesajdan sonra telefon görüşmeleri ol-muştu ve kendini Başkomiser Cem olarak ta-nıtan kişinin haliyle erkek sesine sahip olması gerekiyordu.

"Başka birine aratmıştır. Âşığı, belalı, fedaisi falan olmuyor mu bunların?" diye hırsla çıkışı-verdim. "Bunların" lafının münasebetsizliğini idrak ettiğimde iş işten geçmişti. Umarım Cem yanlış değerlendirmemiştir beni. Sırf haklı çıkma arzusuyla hareket eden çiğ ve sığ bir adam gibi görünsem de... Katilin Leyla olmasını, o şerefsiz-leri tek tek, gözlerinin içine baka baka öldürenin Leyla olmasını öyle çok istiyordum ki...

Sıkıntılı bir sessizliğin ardından Cem başka bir hususa dikkat çekti. Anlaşılan Mahmut, mezba-haya koşan dana gibi kendi ayaklarıyla gitmişti katiline. Mahmut bu kadar aptal olabilir miydi? Kendisini polis olarak tanıtmış olsa bile tanıma-dığı birine bulunduğu yeri söyleyeceğine veya herhangi bir yerde buluşacağına ihtimal vermi-yordu. Bu kişinin gerçekten Başkomiser Cem ol-duğuna nasıl inanmıştı, saklandığı yerden çıkıp gittiği, güvenli olduğunu düşündüğü yer nere-siydi?

İkimiz de gözlerimizi kısmış birbirimize baka-ken, "Emniyet!" diye haykırdı Cem. "Katil, Em-niyet'e çağırıştır Mahmut'u!"

"Hiç saçma değil Cem, hiç saçma değil, hatta de-nemeye değer," diyerek centilmence destekledim onu. Cem heyecanla telefona sarıldı. Evet, yanlış duymuyorlardı, Vatan Emniyet'in kameraları in-celenecek, Mahmut ve yanındaki kişi tespit edi-lecekti.

Karamsar ruh halimizden çabucak sıyrılmış, de-dektiflik ateşi içimizde parlamıştı. O sırada ben aklıma takılan diğer meseleye yoğunlaşmıştım. Haberlerde vakaya bakan polislerin isimlerine

yer verilmezdi. Katil, Cem'in ismine nasıl ulaşmıştı?

Bu defa zaferle haykıran bendim: "Cem! Sen Esmâ'nın soruşturmasında kimlerle görüştün, say çabuk isimleri!"

Önce şaşkınca baktı, bir saniye daha sürse omuzlarından tutup, "Say, say, say!" diyerek sarsmaya hazırdım ki, "Ha!" deyip hızlı hızlı konuşmaya başladı. "Görgü tanıkları falan onları ekibim halleder, benim ayaküstü görüştüklerim var tabii ama resmi evrak dışında İsmail'i kullanmıyorum ki zaten. Tek Cem... İzmit'e ana, babasına ekip gitti, İzmit tayfasından beni bilen yok..." Alnı kırışarak ekledi: "Bir Orhan kalıyor geriye, kocası, Emniyet'te ifadesini ben almıştım..."

Daha o konuşurken bir anın hatırası beynimde çakıverdi. Derhal çullandım Cem'in üstüne. "Bu Orhan'da ters giden bir şey vardı zaten, yeterince düşünmedik onu!" "Sanmıyorum efendim, Orhan uymuyor bu resme." "Bence araştırmakta fayda var derim, hadi kalk, bir görüşelim şu adamla!" deyip fırladım yerimden. Ardından yavaşça yerime otururken, "Şimdi tutuklama olacaksa bir hâkim olarak yanında bulunmam yakışık almaz, sen tek git en iyisi Cem oğlum," dedim asık suratla.

N'oluyoruz demeye fırsat bırakmadan Cem'i uğurlamış, kapıyı ardından gürültüyle kapatmıştım bile.

Gece vakti evinin kapısında beni gördüğünde açığa çıktığını anladı. Salonda karşılıklı iki koltuğa oturup bakışmaya başladık. "Başka gelen var mı, biz bize miyiz?" diye sordu Faruk, gözlerinde tekinsiz pırıltılarla. Ceketimi aralayıp belimdeki silahı gösterdim. "Biz bizeyiz."

"Nasıl?"

"Mesaj... İsmail..." deyince yüzünü buruşturdu. "Şova karşı koyamıyorsun değil mi?" diye çıkıştım. "Ne şovu?" "Dedektife selam çakmalar falan... Cem'le dalga geçip ne kadar zeki olduğunu ispatlamak istedin."

Faruk bönce baktı, ardından eliyle alnını sıvazlayarak, "Yanlış anlamışsın, amacım numara çekmek değildi," dedi. "Uydurma bir isim verseydim Mahmut çakalı araştırıp sahte olduğunu anlardı. Hem Esmâ'nın olayından biliyordur belki, mesajda tanıdık isim okursa daha kolay inanır diye düşünmüştüm. Bir de tabii İstanbul'daki bir polis olmalıydı, Mahmut'un İstanbul'a kaçtığını tahmin ediyordum. Tek hatam o pisliği çatıdan fırlatmadan önce telefonunu almayı akıl edememek oldu. Alsaydım mesajı görmeyecektiniz. Ama takdir edersin ki aşağılık sapıkla burun

burunayken mantıklı davranmak epey zordu benim açımdan," deyip sıkıntıyla öfledi.

"Emniyet'e geldi değil mi Mahmut, nasıl hallettin işi?" diye sorduğumdaysa keyfi yerine geldi. "Sana koruma tahsis edeceğiz deyince koşa koşa geldi, pis canı pek kıymetli ne de olsa. Kapı girişinde üniformalı polislerle kendimi komiser yardımcısı olarak tanıtarak sohbet kurdum. Mahmut görevli polise, 'Başkomiser Cem'le görüşmeye geldim,' dediğinde yanına gidip, 'Mahmut Bey değil mi? Cem amirim işlemler için beni görevlendirdi, buyurun, önce hastanede sağlık kontrolünü halletmemiz gerek,' dedim."

"Sesinden tanımadı mı seni?"

Dudağı kibirle kıvrıldı. "Telefonla konuşurken tabii ki sesimi değiştirmiştım, iki ayrı adam olmam gerekiyordu. Koca başkomiser, Mahmut'u kapılarda bekleyecek değil ya!" Ardından daha da keyifli devam etti. "İşte sonra polislere, 'Ben şu işimi halledip geliyorum, görüşürüz,' dedim. Polisler de, 'Kolay gelsin amirim,' deyince şüphelenmedi bu. Avluyu kol kola geçtik, arabaya da tıptış tıptış bindi. İğneyle bayılttım, gözünü çatıda açtı. Gerisini biliyorsun..."

"Süleyman ve Macit'le de aşağı yukarı aynı sanırım?"

"Evet, aşağı yukarı... İlki Süleyman'dı, aklımda onu da çatıya çıkarmak, kızımın ölmeden önce yaşadığı korkuyu tattırmak vardı ama suratını görünce nevrime döndü, oracıkta deşiverdim."

"Esmâ? Kızını aslında kaçırmamışsın bile, hemen nasıl ikna oldu atlamaya?"

"Taktiği banka dolandırıcılarından aldım. Telefonu kapatmasına müsaade etmedim, kapatırsan kızın ölür dedim. Asıl mesele kaçırmak da değildi, kızın babasının kim olduğunu herkese söylerim deyince aklı çıktı karının. Atla demesem de atlayacak veya bir şekilde kıyacaktı canına zaten."

"Azra'nın babası kim?"

"Mahmut!" diye teatral bir şekilde patladıysa da yüzümde aradığı şok emaresini bulamayınca cevabı çoktan bildiğini anladı.

"Esmâ'nın suçu neydi peki, Esmâ da babasının kurbanlarından biriydi, onun niye ölmesi gerekiyordu?"

"Ne demek niye? Azra'nın babasının kim olduğunu bilip nasıl hâlâ bu soruyu sorarsın? Ne iğrenç bir sapık olduğunu bizzat bile bile, Mahmut'un küçük kızların arasında dolaşıp canlarını yakmasına müsaade etti. Yıllarca! Hadi başta sen de çocuktun, gelmedi elinden bir şey, konuşmadın. Ya sonra, koca kadın olduktan sonra?

Kim bilir kaç çocuk, kaç! Ama en fenası neydi biliyor musun, kendi kızının yurttan kalma-ya başladığını duyunca koştu geldi ve yalnızca kendi kızını korudu, diğerleri yine hiç umurunda olmadı. Azra yurttan ayrılınca benim İnci'mi sapığın ininde bırakıp siktir olup gitti! Hem de onu anne bilip yardım isteyen minicik İnci'mi... Öksüz İnci'mi... Daha iki yaşında öksüz kaldı benim kızım, nasıl bakılır, nasıl edilir bilemedim, anneannesine emanet ettim, o da ölünce elde avuçta yok, mecbur kaldım yurda vermeye. Dindar insandan zarar gelmez dedim, dinden imandan etti bu şerefsizler beni! Elimle götürdüm İnci'mi o sapıklara, elimle! Mahmut'la Süleyman'ın yaptıklarını yana yakıla anlatmışlar Esmaya, kurtar bizi demişler, ona sığınmışlar. Peki, Esm kaltağı ne demiş biliyor musun? 'Yapmaz benim babam öyle şey, yanlış anlamışsınızdır,' diye terslemiş yavrucakları. Yetmemiş, üstüne, 'Bak iftira atmayın çok günah, hem rezil olursunuz hem yanarsınız cehennemde cayır cayır!' diye korkutmuş çünkü tek derdi kendi kızı, kızı da değil hatta kendisi, yalnızca kendisi! Babasının altına yattığını kimse duymasın diye İnci'mi harcadı, orospu! Aslında hak ettiği evlat acısıydı, dua etsin ki ben ondan vicdanlı çıktım, kıyamadım Azra'ya..."

Elimi kaldırıp sözünü kestim. "Telefonda kendini tanıttın değil mi? Senin İnci'nin babası olduğunu biliyordu."

"Elbette, elbette biliyordu, hepsinin ölmeden önce duyduğu son ismin kızımınki olduğuna emin olabilirsin!"

"Esm beni sen sandı," dediğimde anlamadı. "Esm atladıktan sonra ben 'Kızım!' diye bağırarak üstüne koşunca İnci'den bahsettiğimi, telefonda konuştuğu İnci'nin babası olduğumu zannetti. İnci için af dileyip Azra'yı bırakmam için yalvarıyordu," deyince anlamış gibi yaptı ama suratı aksini gösteriyordu. Zaten umurunda da değildi, kendi hikâyesinin büyüüne kapılmış, bir an önce sayıp dökmek için sabırsızlanıyordu. "Macit ne yapmıştı İnci'ye?"

"Hiçbir şey, ölenler arasındaki tek masum oydu. Masum İnci'ne karşılık, Mahmut'un masum ve kıymetli oğlu..."

"Peki, sen nasıl öğrendin olanları, İnci'nin günlüğünü falan mı buldun?"

"Geçen sene bir kadınla birlikte oldum, gece sarsarak uyandırdı beni. Ağlıyordu, elindeki fotoğrafı gösterip bağırıp çağırıyordu. Birkaç kurş daha koparmak için cüzdanımı kurcalamış, cüzdanda İnci'nin fotoğrafını görmüş. Leyla'ydı o kadın."

"Birlikte mi planladınız?"

"Yok canım, daha neler! Eroine düşmüş zaten, derdi gücü o. Gerçi şimdiye anlamıştır onları benim öldürdüğümü ama ispiyonlamaz. Hatta bence bu yüzden ortadan kayboldu," deyip önceki coşkulu halinin aksine yavaş yavaş, her bir kelimeyi seçe seçe devam etti. "Arkası güçlü tecavüzcüler, katiller ortada fink atarken kafasını öte yana çeviren polisimizin, savcımızın kendisi gibi güçsüz, sahipsiz birinin karşısında şahin kesileceğine emindi elbette. Şanslıysa cinayetleri üstüne yıkmazlardı ama ağzından laf almak için yapmadıkları zorbalık kalmayacaktı. Leyla haklı olduğumu biliyordu, beni ele vermeye gönlü razı olmadı," deyip yoğun bir dikkatle yüzümü incelemeye başladı. "Sen ne yapacaksın peki?"

Cevabını benim de bilmediğim soruyu sormuştu sonunda, ben ne yapacaktım? İnci'nin yerinde Nazlı olsaydı... Nazlı'm hayatının baharında, önünde yaşanacak onca güzel günler varken hayattan koparılsaydı... Alsalar Nazlı'mı benden... Olay kapatılıp suçlular cezasız kalsaydı, ellerini kollarını sallaya sallaya dolaşsalar... Kimse sorumluluk almasaydı, herkes pişkin pişkin, hayatına kaldığı yerden devam etseydi, ölen öldüğüyle kalsaydı... Hakkı değil miydi Faruk'un yahu topunun belasını sikkemek, hakkı değil miydi?

Peki, masumlar ne olacaktı, Macit, hadi o sidikliyi geç, benim pamuk kızım, Lucky'm ne olacaktı? Birkaç dilim salamın hayaliyle sabırla beklerken ezilerek can veren kızım, onun adaleti nasıl sağlanacaktı? Esmayı sonunda itebildiğimde gördüğüm o kanlı öbeği kalbim sıkışarak hatırladım, yüzüm acıyla kasıldı.

Sanki kafamın içini okuyormuş gibi, "Sen de kızını kaybetmiş bir babasın, beni en iyi sen anlarsın..." dedi ümitle.

"Evet," dedim gözlerime dolan yaşları belli etmemeye çalışarak, "işte tam da bu yüzden seni bırakamam, adalet önüne çıkıp kızımın sorumluluğunu almalısın!"

Beklediği cevap bu değildi, öfkeyle fırladı ayağa. "Kızınla ne alakası var ya, trenle ne ilgim var benim!" Hemen ardından büyük bir hayretle baktı yüzüme. "Ha, sen köpeği mi diyorsun!"

Sözleri değil, suratındaki hayrete eşlik eden inanmazlık, o da değil, kısacık, hatayı anlayıp gayretle toparlanmaya çalışılan o saniyelik, küçümseme dolu sırtışı.

Bilmiyordum buraya neden geldiğimi, tam o an kavrayıverdim, silahım yanımdaydı ve çekip vurdum onu. ■

HEMEN ABONE OL!

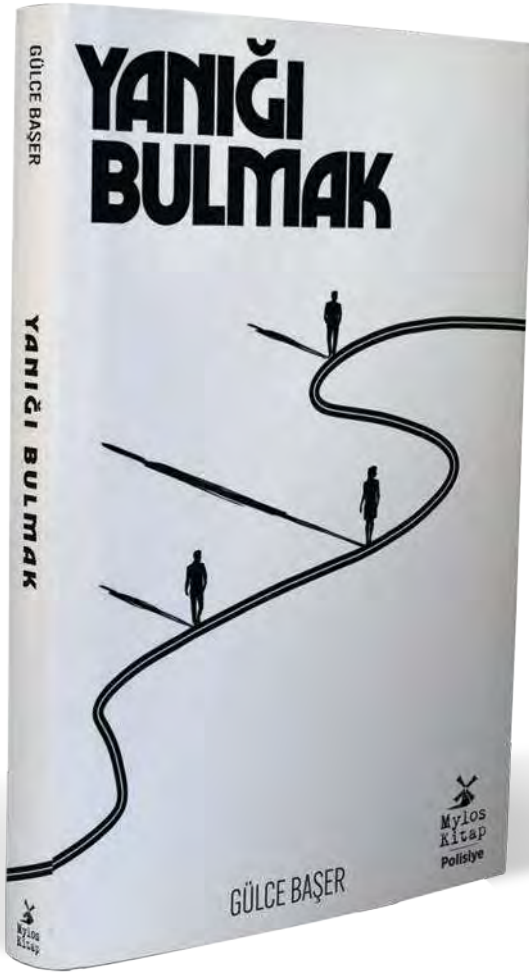

ABONELİK AVANTAJLARI

- HER SAYI ÇIKTIĞINDA ADRESİNE GÖNDERİLİR
- KARGO ÜCRETİ ÖDEMEZSİN
- YIL İÇİNDE İKİ POLİSİYE ROMAN, DERGİNLE BİRLİKTE HEDİYE EDİLİR

abone olmak için: dukkani.mylosyayingrubu.com/abonelik

TÜM
KİTAPÇILARDA!

YANIĞI BULMAK

GÜLCE BAŞER

